ДЖОН АПДАЙК

ІСТВІКСЬКІ ВІДЬМИ

John Updike

THE WITCHES OF EASTWICK

A Novel

Джон Апдайк

ІСТВІКСЬКІ ВІДЬМИ

Роман

ХАРКІВ 2018
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
А76

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Публікується з дозволу The Knopf Doubleday Publishing Group,
a division of Random House, Inc

Перекладено за виданням:
Updike J. The Witches of Eastwick : A Novel / John Updike. —
New York : Random House, 2012. — 352 p.

Переклад з англійської *Бориса Превіра*

Обережно! Ненормативна лексика!

Ідея обкладинки *Олег Волобуєв, Світлана Мозгова*

Дизайнер обкладинки *Аліна Ачкасова*

ISBN 978-617-12-4914-1 (PDF)
ISBN 978-617-12-4731-4
ISBN 978-0-449-91210-2 (англ.)

© John Updike, 1984
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2018
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2018

I

КОВЕН

Се дебелий був чорний, кошлатий чоловік,
і холодом від нього віяло.

Ізобель Ґуді, в 1662 році

Тож як скінчив свою догану диявол, вийшов він
з-за кафедри і звелів усій компанії підійти й цілувать
його гузно, яке, вони казали, холодне було, як лід;
його тіло було тверде, як залізо, вони думали,
він з нього зроблений.

Агнес Семпсон, у 1590 році

— Все саме так, — сказала Джейн Смарт у своїй поспішній, та все ж змістовній манері; кожна її «с» нагадувала шкварчання обвугленої голівки щойно згорілого сірника, яким діти припікають шкіру задля забави. — Зукі казала, що маєток Леноксів купив якийсь чоловік.

— Чоловік? — спитала Александра Споффорд, почуваючись вибитою з колії, бо ж така заява підкосила умиротворення її аури того ранку.

— З Нью-Йорка, — торочила далі Джейн, майже прогарчавши другий склад, по-массачусетському випустивши «р». — Здається, без жінки й сім'ї.

— О. Один з тих.

Почувши, як північний голос Джейн приніс їй цю звістку про гомосексуаліста, що приїхав з Мангеттену, аби завоювати їх, Александра відчула себе розділеною в цьому таємничому, пошматованому штаті Род-Айленд. Вона народилася на заході, де білі й фіолетові гори здіймаються в погоні за ніжними, високими хмарами, а перекотиполе котиться в погоні за горизонтом.

— Зукі й сама достоту не певна, — сказала похапцем Джейн, її «с» пом'якшились. — Виглядає він кремезним. Її вразило, які в нього волохаті руки. У «Перлі рієлті» він сказав, що йому треба так багато місця, бо він науковець і має лабораторію. А ще володіє кількома піаніно.

Александра гигикнула; цей звук, який дещо змінився з часів її дитинства у Колорадо, здавалося б, долинув не з її горла, а від якогось пернатого друга, що вмостився в неї на плечі. Насправді в неї вже розболілось вухо від телефона. А рука почала німіти й поколювала.

— І скільки ж піанін може бути в однієї людини?

Здавалося, це образило Джейн. Її голос наїжачився, ніби переливчаста шерсть чорної кішки. Вона сказала, захищаючись:

— Ну, Зукі відштовхується лише від того, що сказала їй Мардж Перлі на вчорашніх зборах комітету зі встановлення поїлки для коней.

Цей комітет керував встановленням і, після руйнування, переустановленням великої, блакитної мармурової поїлки для напування коней, яка традиційно стояла в центрі Іствіка на стику двох головних вулиць; місто мало форму букви «Г», втиснуте довкола кострубатого шматка затоки Наррагансетт. На Док-стрит розміщувалися центрові підприємства, а під прямим кутом до неї примикала Оук-стрит, на якій стояли чудесні великі, старі будинки. Мардж Перлі, чиї жахливезні канарейково-

жовті оголошення з написом «Продається» теліпалися вгору-вниз по деревах і парканах, доки хвилі змін у економіці й моді (Іствік уже кілька десятиліть був напівзанепалим і напівмодним водночас) приносили і виносили людей у місто й з міста, була щедро наштукатуреною пробивною жіночкою, до того ж, якщо взагалі була нею, ще й відьмою, котра дотримувалась поглядів, відмінних від Джейн, Александри та Зукі. Вона мала чоловіка — невеличкого, метушливого Гомера Перлі, який постійно обчикрижував їхні кущі форзиції аж до цурпалків; от у цьому й полягала ця різниця.

— Папери передали у Провіденс, — пояснила Джейн, просто-таки втискуючи оце «нс» у вухо Александрі.

— І з волохатими руками, — протягнула Александра.

Біля її обличчя промайнула дещо подряпана, поцяткована й часто фарбована чорнота дерев'яних дверцят кухонної шафки; вона усвідомлювала всю лють атомів, що вертілися й вовтузилась під цією поверхнею, ніби вихор перед змореним зором. Начеб у кришталевій кулі, вона побачила, що одного разу зустріне цього чоловіка й закохається в нього, і що з цього вийде мало чого хорошого.

— А в нього є ім'я? — спитала вона.

— А ось це — найтупіша річ, — сказала Джейн Смарт. — Мардж сказала Зукі, а Зукі сказала мені, але щось прогнало його з моєї голови. Одне з тих імен з «ван», «фон» чи «де» у ньому.

— Просто шикарно, — відказала Александра, відчуваючи охоту ще трохи побалакати, готуючись бути завойованою.

Високий смаглявий європеєць, що покинув своє прадавнє, фамільне помістя, подорожує, гнаний прокляттям...

— Коли він має в'їхати?

— Вона казала, що вже скоро. Може, вже й зараз там!

Джейн звучала стривожено. Александра уявила собі надто товсті (щодо решти загостреного обличчя) брови своєї співрозмовниці, які півколом здіймаються над її темними обуреними очима, чий карий колір був завжди на тон блідіший за спогад про нього. Якщо Александра була великою відьмою, яка пливла за течією і завжди розривалася, щоб дістати враження і водночас злитися з горизонтом, дещо ледачкуватою по своїй суті й ентропічно неквапною, то, на противагу їй, Джейн була запальною, невеличкою, заточеною, ніби кінчик олівця, а Зукі Ружмон, що цілий день бігала у справах центром міста, збираючи новини й розсипаючи усмішки, мала мінливу сутність. Так роздумувала Алексанра, кладучи слухавку. Все поділяється на три частини. А чари стаються навколо нас, доки природа шукає й віднаходить незмінні форми, речі ясні й органічні, здатні складатися докупи під кутами в шістдесят градусів у рівносторонній трикутник — матір структури.

Вона повернулася до закривання банок із соусом для спагеті; там було соусу для більшої кількості спагеті, ніж зможуть з'їсти вона та її діти, навіть якщо накласти на них закляття й на сто років помістити в італійську казку: банка на банці стояли, ще паруючи, вийняті з синього казана в білу цяточку, на дрижачій, дзенькітливій, круглій дротяній сітці. Це, певно, неясно подумала вона, якась сміховинна данина її теперішньому коханцю — сантехніку італійського походження. Її рецепт не передбачав цибулі: два зубки часнику, подрібненого і протушкованого три хвилини (не більше й не менше; в цьому й полягала вся магія) у розжареній олії, багато цукру, щоб пом'якшити кислоту, одна натерта морквина, перцю більше, ніж солі; втім чайна ложка накришеного базиліку — ось саме те, сприяє чоловічій силі, а дрібка беладони надає вихід, без якого чоловіча сила є лише вбивчим перенасиченням. Усе це треба

додати до її власних помідорів, які вона зібрала власноруч і на кілька тижнів розклала доходити на всіх підвіконнях, а зараз нарізала і згодувала блендеру: відколи два літа тому Джо Маріно почав бувати в її ліжку, ці рослини, підв'язані в саду, де кожного довгого пообіддя південно-західне сонце кидало свої навскісні промені крізь ряд верб, охопила нестримна плодючість. Маленькі криві гілочки помідорів, м'ясисті й бліді, ніби зроблені з дешевого зеленого картону, аж ламалися під вагою такої кількості плодів; у цій родючості вловлювалося щось несамовите, якийсь вереск, немов у дитини в істериці. З усіх рослин помідори видавалися їй найлюднішими: спраглими, тендітними і схильними до загнивання. Зриваючи водянисті оранжево-червоні кулі, Александра почувалася, начеб огортає рукою яєчка гігантського коханця. Пораючись на кухні, вона вгледіла у всьому цьому щось до болю менструальне: цим червоним, як кров, соусом вона згодом поллє біле спагеті. А ці товсті білі ниточки невдовзі стануть її власним білим жиром. Ох же ця її жіноча борня з власною вагою: у віці тридцяти восьми років вона помітила, що та стає чимраз неприроднішою. Хіба задля привернення кохання вона повинна знехтувати власним тілом, подібно до якогось святого невротика з давніх часів? Природа є водночас ступенем і змістом усього здоров'я, тож якщо маєш апетит, його треба вдовольняти, відтак вдовольняючи й космічний порядок. Втім вона подеколи зневажала себе, обзивала себе ледащом за те, що взяла собі коханця з народу, аж настільки терпимого до огрядності.

Усі Александрині коханці за останні кілька років після її розлучення були нездалими чоловіками, яких повиганяли дружини, що володіли ними. Її власний колишній чоловік, Освальд Споффорд, нині спочивав на високій кухонній полиці, у банці зі щільно закритою кришкою,

перетворений на різнокольоровий пил. Вона перетворила його опісля їхнього переїзду з Норвіча, Коннектикут, до Іствіка, коли вивільнилися її сили. Оззі був фахівцем із хрому й перейшов з фабрики, що виготовляла меблі для громадських місць у тому горбастому місті, повному облуплених білих церков, до конкурентів, на завод, збудований зі шлакоблоку, завдовжки з півмилю, трохи південніше від Провіденса, посеред напрочуд промислового обширу цього невеличкого штату. Вони переїхали сім років тому. Тут, у Род-Айленді, її сили поширились, ніби газ у вакуумі, й вона зменшувала свого любого Оззі, поки той долав свій звичний маршрут на роботу й додому четвертою автострадою, спершу до розміру простенького чоловіка — обладунки захисника-патріарха поспадали з нього в цьому їдкому солоному повітрі матріархальної краси Іствіка, — а тоді аж до розміру дитини, бо його хронічні потреби й таке ж хронічне прийняття її способів їхнього вирішення зробили його жалюгідним, керованим. Він майже зовсім був утратив зв'язок із повсякчас більшим всесвітом усередині неї. Його голову займали заходи молодшої ліги їхнього сина й боулінгова команда заводу. Коли Александра прийняла першого, а за ним і ще кількох коханців, її чоловік-рогоносець своїми розмірами й сухістю вже нагадував ляльку, лежачи біля неї в її великому, широкому, гостинному ліжку, як якась пофарбована колода, куплена на розкладці край дороги, чи як опудало дитинчати алігатора. На час їхнього справжнього розлучення її колишній господар і повелитель просто розсипався на пил — речовину не в тому місці, як колись давно влучно описала це її мати, — такий собі кольоровий пил, який вона насипала в банку і зберігала, як сувенір.

Інші відьми, перебуваючи у шлюбі, також відчули подібні перетворення; так, колишній чоловік Джейн Смарт,

Сем, висів у погребі їхнього ранчо, посеред засушених трав і квітів, і вона потроху обскубувала його, по дрібці за раз, додаючи у приворотне зілля, для пікантності; а от Зукі Ружмон увіковічнила свого у пластику й використовувала як капронову скатертинку. Ця остання подія сталася відносно нещодавно: Александра все ще могла уявити собі Монті, як він стоїть на коктейльній вечірці у своїй картатій куртці й петрушково-зелених слаксах, пережовуючи подробиці гольфового раунду того дня й нарікаючи на по-жіночому повільну гру в парах, яка затримала їх на цілий день і через яку вони так і не дограли. Він ненавидів зухвалих жінок — жінок-губернаторів, істеричних протестувальниць за мир, «дамочок» лікарів, Леді Берд Джонсон[1], навіть Лінду Берд і Люсі Бейнз[2]. Він вважав їх лезбухами. Коли Монті шкірився, то виставляв напоказ свої чудесні зуби — довгі й дуже рівні, але не штучні, а коли роздягався — доволі зворушливі синюваті ноги, набагато менш м'язисті, ніж його засмаглі руки гольфіста. І ще — ці його зморщені, обвислі сідниці, що скидалися на розм'яклу плоть жінки середнього віку. Він був одним з перших коханців Александри. А нині ж бо було дещо чудернацько й по-чудернацькому приємно поставити чашку густої кави, яку готувала Зукі, на блискучу картату капронову скатертинку, залишаючи на ній брунатне кружальце.

Саме повітря Іствіка надавало жінкам сили. Александра ще ніде й ніколи не відчувала нічого подібного до нього, хіба що, можливо, в одному закутку Вайомінгу, крізь який вона проїжджала з батьками, маючи щось із одинадцять років. Вони випустили її з машини попісяти під

---

[1] Клавдія Альта Тейлор Джонсон (1912—2007) — дружина президента США Ліндона Джонсона. (*Тут і далі прим. перекл.*)

[2] Доньки Ліндона та Клавдії Джонсон, відомі громадські діячки.

полиновим кущем, і вона подумала, дивлячись, як на цій землі за якусь мить з'явилася брудна, мокра пляма: «Це не має значення. Все одно випарується». Природа поглинає все. Це дитяче бачення лишилося з нею навіки, разом із терпким полиновим присмаком того моменту на узбіччі. Іствік же, своєю чергою, щомиті цілувало море. Док-стрит, її модні магазини з ароматичними свічками й кольоровими вітражними вітринами, націленими на літніх туристів, її старомодний алюмінієвий дайнер поруч із пекарнею, її цирульня поруч із багетною майстернею, її невеличкий цокітливий відділ газети, її довгий, темний будівельний магазин, яким керують вірмени, перепліталася з солоною водою, що хлюпала, льопала й ляпала об труби і сваї, на яких частково стояло місто, та так, що нестійкі, пожиловані аквамаринові морські відблиски мерехтіли на обличчях місцевих матрон, коли вони виходили із суперетти[1] «Бей», несучи апельсиновий сік і знежирене молоко, м'ясну нарізку, цільнозерновий хліб і сигарети з фільтром. А от справжній супермаркет, де робили закупи на тиждень, розміщувався вже на материку, в тій частині Іствіка, що колись була сільгоспугіддям; там у вісімнадцятому сторіччі плантатори-аристократи, багаті на рабів та худобу, робили одне одному дружні візити верхи на конях, а попереду галопом біг раб, щоб відчиняти ворота одні за одними. Нині ж бо над асфальтованими акрами парковки торговельного центру, посеред окисненого рядками капусти й картоплі спомину, струмують забарвлені свинцевими випарами вихлопні гази. Там, де впродовж поколінь буяла кукурудза, цей видатний сільськогосподарський артефакт індіанців, ведуть своє ремесло крихітні заводи без вікон, із назвами на кшталт «Дейтапроуб» чи «Комп'ютек»:

---

[1] Суперетта — продовольчий магазин самообслуговування.

виготовляють деталі настільки витончені, що робітники змушені носити целофанові шапочки, аби на крихітні електромеханічні вироби не сипалась лупа.

Род-Айленд, хай і відомий як найменший з-поміж п'ятдесяти штатів, однак містить у собі химерну американську широчінь: заледве досліджені стежинки серед промислового скопища, занедбані садиби й закинуті маєтки, незайняті глибинки, посмуговані рівними, чорними дорогами, болотисті пустирища й безлюдні узбережжя з обох боків затоки — той водяний клин загнаний, немов кілок, в саміське серце штату, його так влучно названу столицю[1]. «Дальній край творіння» і «колектор Нової Англії», як називав той регіон Коттон Матер[2]. Ніколи не прагнучи стати окремою державою, населена вигнанцями, такими як чаклунка Анн Гатчінсон[3], котра, оселившись тут, невдовзі померла, це земля несе на собі численні вигини й виверти. Її улюбленим дорожнім знаком є дві стрілки, що вказують в обидва напрямки. Болотиста, бідна на вільний простір, деінде вона стала б ігровим майданчиком для вкрай багатих. Вона була прихистком для квакерів і антиномістів — тих останніх дистилятів пуританства, — нині нею керують католики, чиї рум'яні церкви бовваніють, ніби вантажні судна посеред моря виродської архітектури. Там є металево-зелена пляма, що глибоко вгризлася у дранку часів Депресії, на яку більше ніде не натрапиш. Щойно перетинаєш кордон штату, байдуже

---

1 Назва столиці штату — Провіденс — має значення «провидіння».

2 Коттон Матер (1663—1728) — американський проповідник і памфлетист, автор численних робіт із висвітлення проблем сучасного йому життя.

3 Анн Гатчінсон (1591—1643) — американська релігійна діячка, поборниця руху за свободу віросповідання. За свої пуританські переконання засуджена й вигнана з колонії Массачусетської затоки.

де — чи в Потакеті, а чи у Вестерлі, — одразу вловлюється м'яка переміна, приходить якась весела нечупарність, презирство до зовнішнього вигляду, химерська недбалість. За фанерними нетрями зяють місячні простори, де лиш занедбана придорожня розкладка із духом позаторішніх гурків, видає тужливу, руйнівну присутність людини.

Крізь ось такий от простір і їхала зараз Александра, аби кинути оком на маєток Леноксів. З собою, у свій мікроавтобус «субару» гарбузового кольору, вона взяла свого чорного лабрадора Вуглика. Останню партію стерилізованих банок соусу лишила охолоджуватися на кухонній стійці, а на дверцята холодильника, магнітиком у формі песика Снупі, причепила записку для своїх чотирьох дітей: МОЛОКО В ХОЛОДИЛЬНИКУ, ОРЕО В ХЛІБНИЦІ, БУДУ ЗА ГОДИНУ, ЛЮБЛЮ.

Сімейство Леноксів, у дні, коли ще жив Роджер Вільямс[1], вигнало вождів племені Наррагансетт достатньо далеко, аби на європейський масштаб заснувати на їхній землі баронство, і хай такий собі майор Ленокс героїчно поліг у Битві у трясовині під час війни короля Філіпа[2], а його прапраправнук Еморі красномовно закликав до відокремлення Нової Англії від Союзу на Гартфордському з'їзді 1815 року, родина, в цілому, почала занепадати. Коли Александра оселилася в Іствіку, в Південному окрузі не лишилося вже жодного Ленокса, окрім однієї старої вдови Ебігейл, що мешкала в сонному, химерному селі Олд-Вік; вона тинялася сільськими стежинами, харамкаючи й ухиляючись від камінців, які шпурляли в неї дітлахи, котрі, коли місцевий констебль зажадав від них пояснень,

---

[1] Роджер Вільямс (1603—1683) — англійський теолог, борець за свободу віросповідання.

[2] Конфлікт між поселенцями Нової Англії та індіанцями.

заявили, що захищаються від її лихого ока. Обширні угіддя Леноксів довгий час перебували в занепаді. Останній з наявних представників чоловічої лінії Леноксів забажав побудувати на острові, що розкинувся серед просторів соляних боліт за Іст-Біч і все ще належав родині, цегляний маєток — зменшену, та все ж разючу за місцевими масштабами імітацію палацових літніх «котеджів», що зводились у Ньюпорті в той позолочений вік. І хоч там і збудували, а потім, імпортувавши гравій, повторно насипали гатку, маєток постійно потерпав від незручностей, стаючи відрізаним у часи припливу, і, починаючи з 1920 року, час до часу заселявся низкою власників, і ними ж був і покинутий. Великі шиферні плити на даху, котрісь рудуваті, котрісь синювато-сірі, без нагляду позвалювалися під час зимових штормів і лежали серед високих заростей нестриженої літньої трави, начеб безіменні могильні плити; вправно оздоблені мідні ринви й жолоби позеленіли й зогнили; орнаментований восьмикутний купол з краєвидом на всі точки компаса похилився на захід; масивні димарі, сполучені, ніби зв'язки органних труб чи то якісь грубі, м'язисті горлянки, потребували латання й губили цеглини. Втім силует маєтку, що майорів здаля, ще й досі зберігає стриману величність, подумала Александра. Вона припаркувалася на узбіччі дороги, що вела до пляжу, аби роздивитися його через чверть милі заплави.

Надворі стояв вересень — сезон високої води; заплава між цим місцем та островом перетворилася на шар небесно-блакитної води, поцяткованої просоленими верхівками трав, що вже почали були жовкнути. Мине година, а то й дві, поки можна буде пройти гатку як з того, так і з другого боку. Час перевалив за четверту; навколо панувала тиша, у небі висіла м'яка, трап'яна маса, що затуляла сонце. Колись маєток стояв би схований за облямованою в'язами

allée[1], що продовжувала гатку аж до центрального входу, але дерева загинули від голландської хвороби в'язів і від них лишилися самі лиш високі пеньки; їхні розкидисті крони пообрубували, і тепер вони стояли, ніби загорнуті в савани люди, схилившись, як та Роденова безрука статуя Бальзака. Будинок мав бридкий симетричний фасад із багатьма вікнами, що здавалися дещо замалими — особливо на третьому поверсі, що без переходу розміщався прямо попід дахом: поверх для прислуги. Александра була в тому домі кілька років тому, коли, все ще намагаючись поводитись як порядна дружина, поїхала туди з Оззі на благодійний концерт у бальній залі. Не запам'ятала майже нічого, крім рядів кімнат за кімнатами, вбого вмебльованих, протхнулих солоним повітрям, пліснявою й утіхами минулих днів. Шифер його занедбаного даху злився кольором із темрявою, що насувалася з півночі, — ні, атмосферу каламутить щось більше, ніж хмари. З лівого димаря здіймається ріденький білий димок. Усередині хтось є.

Той чоловік з волохатими руками.

Майбутній коханець Александри.

Або, що ймовірніше, вирішила вона, робітник чи сторож, якого він найняв. Вглядаючись аж так далеко, так напружено, вона відчула, що в неї розболілися очі. В її нутрі, як і в небі, зібралася темрява, вона почувалася жалюгідним підглядачем. Зараз про жіночу жагу пишуть уже всі газети й журнали; сексуальна рівність перекинулась, ніби ті дівчатка з порядних родин, що линуть в обійми неотесаних рок-зірок — тих неголених парубійків-гітаристів із нетрів Ліверпуля чи Мемфіса, що якимось чином здобули свої сороміцькі здібності, до тих темних сонць, що перетворюють цих дітей домашнього виховання на

---

[1] Проїзд (*фр.*).

суїцидальних оргіасток. Александрі згадалися її помідори: попід товстою, благодушною шкіркою криється сік насильства. Подумала про свою старшу доньку: ось вона сама в кімнаті слухає тих своїх «Манкіз» та «Бітлз»... одна річ для Марсі, інша — для її матері ось так, напруживши зір, перебиватися пустими мріями.

Вона міцно заплющила очі, намагаючись відкинути ці думки. Повернулася в машину з Вугликом і проїхала півмилі прямої чорної дороги до пляжу.

По завершенні сезону, якщо поблизу нікого немає, собаку можна вигулювати без повідка. Однак днина припала тепла, і вузеньку парковку заполонили старі машини й мікроавтобуси «фольксваген» із запнутими вікнами і психоделічними смугами по боках; біля роздягалень і піцерії, що містилася в літній хибарці, порозтягавшись горілиць на піску й повмикавши радіоприймачі, повлягалася молодь у купальниках із таким виглядом, ніби літо і юність ніколи не минуть. На підлозі під заднім сидінням в Александри, з поваги до правил пляжу, лежав моток мотузки для білизни. Вуглик огидливо струснувся, коли вона протягнула петлю крізь його шипований нашийник. Гора м'язів і завзяття, він потягнув її за собою попри опір піску. Вона спинилася, щоб стягнути свої бежеві еспадрильї, і пес захрипів; вона залишила взуття на жмутику пляжної трави біля настилу. Нещодавній приплив розбив той настил на шестифутові сегменти, лишивши по собі на гладенькому піску біля самого моря ошмаття від пластикових пляшок з-під «Клороксу»[1], пачок від прокладок і пивних бляшанок, які проплавали так довго, що з них позмивалися написи; ці безіменні бляшанки виглядали загрозливо, бо на них не було жодного

---

[1] Бренд мийного засобу.

сліду, як на тих бомбах, які виготовляють терористи, а потім залишають у громадських місцях, щоб зруйнувати систему і, таким чином, спинити війну. Вуглик тягнув її все далі, повз купу оброслих прямокутних каменів, які колись були частиною молу, збудованого в часи, коли цей пляж був іграшкою багатих чоловіків, а не залюдненим громадським ігровим майданчиком. Ці камені були з блідого, поцяткованого чорним граніту, а з одного з них стриміла підпорка з болтами, з роками доведена іржею до крихкості витворів Джакометті. Викиди з радіоприймачів молодиків — якийсь легенький рок — омивали її, доки вона йшла далі, свідома своєї опасистості, відьомської фігури, яку доводиться маскувати босими ногами, мішкуватими чоловічими джинсами і зношеною зеленою парчевою курткою з Алжиру, яку вони з Оззі купили в Парижі під час свого медового місяця, сімнадцять років тому. Хоча Александра і вкривалася циганською, оливковою засмагою влітку, в ній текла північна кров; її дівоче прізвище було Соренсен. Мати торочила їй про забобони щодо зміни прізвища після заміжжя, та в ті часи Александра лише зубоскалила з магії, а ще їй кортіло робити дітей. Марсі зачали в Парижі, на залізному ліжку.

Александра заплітала волосся в грубу косу, що спадала їй по спині; іноді вона піднімала й пришпилювала ту косу, що нагадувала хребет, до голови. Її волосся ніколи не було по-вікінгівськи чисто-білявим, радше брудно-блідим, а нині воно ще й взялося сивиною. Більшість сивого волосся росло спереду; шия й досі була витончена, ніби в тих дівчат, що лежали тут, вигріваючись на сонці. Гладенькі молоді ніжки, які вона минала, були карамельного кольору, з білим пушком, вишикувалися в ряд, ніби в якійсь солідарності. Бікіні однієї дівчини, туго натягнуте й просте, як барабан, блищало під рівним світлом.

Вуглик тягнув усе далі, хропучи, уявляючи собі якийсь запах, жили якоїсь зогнилої тварини посеред йодованого духу моря. Народу на пляжі поменшало. Молода парочка переплелася в ямці, що вони вигребли в рябому піску; хлопець муркотав щось у шию дівчині, ніби в мікрофон. Трійко перекачаних парубків грали у фрісбі, їхнє довге волосся метлялося, коли вони рохкали й горлали, і лише коли Александра навмисне дозволила кремезному чорному лабрадору протягнути себе через широкий трикутник, утворений ними, вони припинили своє нахабне шпурляння й волання. Їй здалось, ніби вона почула слово «карга» чи «нога», що кинули їй навздогін, коли вона пройшла, але це міг бути й акустичний фокус, просто хлюпання морської води. Вона наближалася до того місця, де пощерблений бетон зі спіраллю іржавого колючого дроту нагорі позначав кінець громадського пляжу; однак там також були купки молоді й шукачів молодості, тож вона й далі не могла відв'язати бідолашного Вуглика, попри його постійне хрипіння через опір нашийника. Його бажання бігти обпекло їй руку мотузкою. Море видавалось неприродно спокійним — застигле, позначене молочними смужками в далині, там, де один-єдиний маленький катер гудів, стоячи посеред площини його рівної поверхні. З другого боку від Александри, ближче до неї, по дюнах розповзлася статечна й кудлата гудзонія; в цьому місці пляж звужувався, прибираючи інтимності, як можна судити з гірок бляшанок і пляшок, палених дощок, шмаття потрощених пінопластових кулерів і презервативів, що лежали, ніби маленькі, висушені трупики медуз. Бетонна стіна була списана об'єднаними іменами. Осквернення наклало свою руку скрізь на це місце, а океан міг змити лише сліди від ніг.

В одній точці дюни були достатньо низькі, щоб можна була кинути погляд на маєток Леноксів, з другого кута

й дальшої відстані: два його димарі стирчали з обох боків купола, ніби крила горбатого канюка. Александра відчула роздратування й бажання помсти. Нутро нило; її обурила почута образа — «карга» — і ще більша образа на те, що через цю безголову молодь їй заборонено відпустити свого пса, свого друга й товариша, вільно побігати. Вирішила очистити пляж для себе з Вугликом, накликавши зливу. Внутрішня погода завжди має стосунок до зовнішньої; це лише питання зміни течії, що робиться доволі легко, якщо силу надано первинному полюсу — жінці. Стільки видатних сил Александри витекло з самого лише цього віднаходження власної природної суті, якої вона досягла аж у зрілому віці. Не раніше зрілого віку вона по-справжньому повірила, що має право на існування, що сили природи створили її не як якусь там мізинку й супутницю життя — зігнуте ребро, як говориться в горезвісному *Malleus Maleficarum*[1], — а як міцну опору безнастанного Творення, як доньку доньки й жінку, чиї власні доньки, у свою чергу, народять доньок. Александра заплющила очі, Вуглик трусився і скавчав від страху, а вона все накликала цей обширний внутрішній бік себе — цей континуум, що сягає вглиб крізь покоління людського роду й батьків-приматів, і далі — крізь ящірок і риб до морських водоростей, що заварили перше ДНК сирої планети у своїх мікроскопічних теплуватих надрах, континуум, котрий в іншому напрямку простягнувся дугою до кінця всього життя, від форми до форми, пульсуючи, кровоточачи, адаптуючись до холоду, до ультрафіолетового випромінювання, розбухання, до дедалі слабшого сонця, — вона закликала ці такі

---

[1] «Malleus Maleficarum», також відомий як «Молот відьом» (1486) — відомий трактат з демонології авторства Генріха Крамера і Якоба Шпренгера.

вагітні глибини себе стемніти, згуснути, викликати лик блискавиці між високими повітряними стінами. І небо на півночі дійсно загуркотіло, так слабко, що це почув лише Вуглик. Його вуха нашорошились і завертілися, оживши біля основи голови. «*Мерталія, Музаліна, Дофалія*», — гучними безмовними складами закликала вона до заборонених імен. «*Онемалія, Зітансея, Ґолдафарія, Дедульсіара*». Незримо Александра стала гігантською, збираючи докупи снопи цього затихлого вересневого світу в якійсь матріархальній люті, й тоді її повіки піднялися, як за командою. Порив холодного вітру з півночі, насув фронту, що схльоснув недоладні прапорці на дальній роздягалці прямо зі своїх жердин. З того кінця пляжу, де щільність молодого, роздягненого люду була найбільша, долинуло колективне здивоване зітхання, а затим, коли вітер посилився, — захоплене гиготіння, а небо в напрямку Провіденса розступилося, ніби маючи щільність якогось напівпрозорого багряного каменя. «*Ґемінаейя, Ґеґрофейра, Ґедані, Ґілтар, Ґодейб*». В основі цього атмосферного урвища купчасті хмари, ще кілька миттєвостей тому безневинні, ніби пущені на воду ставка квіти, почали клекотати, їхні краї супроти зчорнілого повітря заблищали, як мармур. Навіть видимий простір змінився настільки, що приморські трави й повзючий солонець біля голих товстих пальців Александри, погнутих і покручених роками носіння туфель, створених чоловічими бажаннями й нещадними уявленнями краси, виглядали мовби інвертовані в негатив на фоні піску, чия потоптана й порита поверхня, зненацька забарвлена в лавандовий колір, начеб надулася, як шкіра пузиря, що надимається під натиском атмосферних змін. Крикливі молодики, побачивши, як фрісбі випурхнув геть із їхніх рук, мов той повітряний змій, кинулися поспіхом збирати свої переносні радіоприймачі й паки пива, свої

кросівки, джинси й майки-варенки. Дівчина з парочки, що вигребла собі ямку, була безутішна: вона ридала, поки хлопець похапцем, незграбно намагався защебнути гачечки на розв'язаному ліфчику її бікіні. Вуглик загавкав у ніщо, в один бік, а потім у другий, бо його вуха аж заклало від перепаду атмосферного тиску.

Вже й неосяжний і непроникний океан, ще кілька моментів тому такий спокійний аж ген до самого Блок-Айленду, відчув зміну. Його поверхня зморщилась і взялася брижами в тих місцях, де її торкали навальні тіні від хмар, — вода в тих місцях аж скручувалась, майже як щось згоріле. Мотор катера загудів різкіше. Вітрила далеко в морі розтанули, а повітря завібрувало змішаним ревом допоміжних двигунів, що запінили до гавані. В горлянці вітру на якусь мить застрягла тиша, а тоді линув дощ: величезні крижані краплі, що лупили, ніби град. Повз Александру протупцяли кроки — то медовоколірні коханці помчали до машин, запаркованих у дальньому кінці, біля роздягалок. Загуркотів грім, на вершині урвища із темного повітря, по чиєму схилу хутко покотилися невеличкі шквалики блідішого, сірішого кольору, формами нагадуючи гусаків, ораторів, що жестикулюють, та розмотані клубки ниток. Великі, болючі краплини розсіялися у дрібніший, щільніший дощ, що білів на смужках, по яких, ніби пальцями по арфі, бринькав вітер. Александра стояла сумирно, а її знай обдавало холодною водою; вона цитувала у своєму нутрі: «*Езоїл, Мусіл, Пурі, Тамен*». Біля її ніг Вуглик скавчав; він обплутав їй ноги мотузкою для білизни. Його тіло, шерсть щільно прилягла до м'язів, лищало й тремтіло. Крізь пелену дощу вона побачила, що пляж спорожнів. Відв'язала мотузяний повідок і відпустила пса.

Однак Вуглик так і лишився тулитися біля її ніг, сполохавшись, коли блиснула блискавка, а за нею й друга, вже

подвійна. Александра порахувала секунди до грому: п'ять. Згідно з грубим припущенням, шторм, який вона накликала, мав дві милі в діаметрі, якщо ці спалахи відбуваються в самому його серці. Грім безтактно гуркотів і лаявся. Повилазили крихітні плямисті піщані краби й боком подріботіли до спіненого моря. Колір їхніх панцирів був настільки пісочний, що вони здавалися прозорими. Александра зібралася з духом і хруснула одним під своєю босою ногою. Жертва. Завжди має бути жертва. Це одне з правил природи. Вона затанцювала від краба до краба, чавлячи їх. Її обличчя, від волосся й до самого підборіддя, впріло, і, через збудження її аури, на цій рідкій плівці заграли всі кольори веселки. Блискавка продовжувала фотографувати її. На підборідді в неї було роздвоєння, і ще одне, трохи менше, ледь помітне, на кінчику носа; врода ж її походила зі щирості широкого чола під сивокраїми крилами волосся, симетрично зібраного назад, формуючи косу, і від проникливості її дещо пукатих очей, сталева сірість чиїх райдужок була стиснута на краях, так, ніби кожна з чорнющих зіниць була антимагнітом. Її вуста мали статечну пухкість і глибокі кутики, що надавало їм подобу усмішки. У чотирнадцять років вона вже вимахала до п'яти футів і восьми дюймів[1], а у двадцять — важила сто двадцять фунтів[2]; зараз же її вага становила десь близько ста шістдесяти[3]. Однією зі свобод перетворення на відьму стало те, що вона перестала постійно зважуватись.

Подібно до крихітних піщаних крабів, яких годі розгледіти серед піску, так і Александра, мокра до нитки, відчула себе невидимою посеред дощу, ніби вона з ним стала

---

1 1,72 м.
2 54 кг.
3 72 кг.

чимось одним, мовби температура її крові гармонізувалася з його. Небо над морем уже вишикувалося в пухнасті горизонтальні смуги, грім ущухав до тихенького бубоніння, а дощ — до теплої мжички. Ця злива ніколи не потрапить у синоптичні мапи. Краб, якого вона розчавила першим, усе ще рухав клешнями, що нагадували крихітні бліді пір'їнки, яких торкнувся бриз. Вуглик, нарешті його жах минув, гасав колами, все ширшими й ширшими, додаючи четверні сліди своїх кігтів до трикутних відбитків лап чайок, мініатюрних шкрябок куликів і пунктирних ліній карлючок крабів. Ці сліди інших сфер буття — буття краба, що ходить боком, присівши навшпиньки, й має очі на патичках! буття молюска, що стоїть на голові у стулковому відерці, ногою забиваючи їжу в рот! — скрізь були подлубані дощем. Пісок, намокнувши, прибрав кольору цементу. Її одяг (та й навіть білизна) поприлипав до шкіри, тож вона відчула себе якоюсь статуєю Сігала[1], чисто-білою, все плетиво її кісток і судин ніби лизнув якийсь туман. Александра прокрокувала до кінця очищеного громадського пляжу, до стіни з широким верхом, і назад. Дійшла до парковки й підняла свої мокрющі еспадрильї там, де й залишила їх, — біля купки *Ammophila breviligulata*. Її довгі, ніби стріли, стеблинки виблискували, їхні краї розм'якли від дощу.

Вона відчинила дверцята свого «субару» і повернулася, щоб гучно погукати Вуглика, який зник десь за дюнами:

— Сюди, песику! — покликала ця величава повна жінка. — Сюди, хлопчику! Сюди, мій хороший!

На погляд молодих людей, що скупчилися зі своїми змоклими, укритими піском рушниками й ганебними дрижаками під сірим дашком роздягалки й навісом хибарки-

---

[1] Джорж Сігал (1924—2000) — американський художник і скульптор. Виготовляв скульптури з білого пластиру.

піцерії (пофарбованим у кольори помідорів і сиру), Александра виглядала на диво сухою, з її важкої коси не вибилося й волосинки, а на її парчевій куртці жодної мокрої плями. Саме такі непоясне́нні враження й поширили у нас в Іствіку чутки про відьом.

Александра була мисткинею. Не використовуючи нічого, крім зубочисток і столового ножа з неіржавійки, вона витискала й видовбувала невеличкі лежачі й сидячі фігурки, завжди жіночі, у барвистих костюмах, намальованих поверх оголених контурів; їх продавали по п'ятнадцять і двадцять доларів у двох місцевих крамничках, що звалися «Дзявкучий лис» і «Голодна вівця». Александра гадки не мала, хто їх купує і для чого, чи то пак — для чого вона їх виготовляє або ж хто направляє її руку. Дар скульпторства зійшов на неї разом з іншими силами, у той період, коли Оззі перетворився на кольоровий пил. Одного ранку вона відчула імпульс, поки сиділа за кухонним столом, діти були в школі, а посуд — вимитий. Того найпершого ранку вона скористалася пластиліном однієї з доньок, але зрештою довірилася глині поверх напрочуд чистого каоліну, який сама викопувала з невеличкої ямки біля Ковентрі — слизького, голого берега, вкритого болотистим білим ґрунтом, на задньому подвір'ї старої вдови, за оброслими мохом уламками вуличного туалету й шасі довоєнного «б'юїка», за моторошним збігом такого самого як той, на якому батько Александри їздив до Солт-Лейк-Сіті, Денвера, Альбукерке й самотніх містечок поміж ними. Він продавав робочий одяг — комбінезони й сині джинси — ще до того, як вони увійшли в моду, ще до того, як вони стали народним одягом світу, костюмом, що відкинув минуле. Береш власні мішки до Ковентрі й платиш удові дванадцять доларів за мішок. Якщо вони надто важкі, вона

допомагає підняти: як і Александра, вона була сильна. Попри свої щонайменше шістдесят п'ять, вона фарбувала волосся у блискучий мідний колір і носила бірюзові й маджентові брючні костюми, настільки облиплі, що шкіра під ременем збивалася у схожі на сосиски валики. Це було мило. У цьому Александра вбачала послання собі: старіти може бути й весело, якщо зберігати силу. Вдова могла похизуватися високим конячим реготом і великими золотими сережками-кільцями, вона завжди відгортала своє мідне волосся, щоб продемонструвати їх. Одненький-двійко півнів виконувало свою непевну, бундючну прогулянку серед високої трави цього занедбаного подвір'я; задній бік убогого дощатого будинку цієї жінки обдерся до сірого дерева, однак фасад був пофарбований у біле. Александра, з просілим від ваги вдовиної глини задом свого «субару», завжди верталася з цих поїздок збадьорена і звеселена, сповнена віри в те, що світ тримається на жіночій змові.

В певному сенсі, її фігурки були примітивні. Зукі, чи, може, то була Джейн, охрестила їх її «крихітками» — куценькі жіночі тіла чотирьох-п'яти дюймів завдовжки, часто безликі й без стоп, скручені чи зігнуті в лежачих позах і важчі, ніж здаються, якщо взяти їх в руку. Здавалося, люди віднаходили в них якесь заспокоєння й виносили їх із крамничок сталим, безладним потічком, що повнився влітку, але не припиняв текти навіть у січні. Александра виліплювала їхні оголені форми, проколюючи пупки зубочисткою й ніколи не забуваючи зробити зарубку, що натякала на щілинку вульви, протестуючи таким чином проти фальшивої гладкості того місця в ляльок, з якими бавилася в дитинстві; затим малювала їм одяг: іноді пастельні купальники, іноді до неможливого тісні сукні в дрібний горошок, зірочку чи лінії, як у мультяшному океані. Двох подібних фігурок не існувало, хоча всі вони

й були сестрами. Її дії диктувалися вірою в те, що подібно до того, як ми щоранку вдягаємо одяг на свою наготу, так і тут слід краще малювати, а не вирізати його на цих первісних тілах з ліпленої глини. Вона обпалювала їх по дюжині за раз у невеличкій шведській електричній пічці, встановленій у майстерні біля кухні — незавершеній кімнаті, зате з дерев'яною підлогою, на відміну від сусідньої — комірчини з ґрунтовою долівкою, де зберігалися старі горщики для квітів і граблі, сапи, гумові чоботи й секатор. Будучи самоучкою, Александра займалася скульптурою вже п'ять років — ще з часів, що передували розлученню, вклад у яке, як і більшість проявів її розквітлої індивідуальності, зробила й ця справа. Її діти, особливо Марсі, хоча Бен із малим Еріком також, просто ненавиділи цих крихіток, вважали їх сороміцькими, а одного разу, одержимі агонією сум'яття, потрощили партію, що саме холонула; втім нині вони вже змирилися з ними, мовби з дефективними сестричками. Діти зроблені з глини, яка, певною мірою, лишається м'якою, хоч у їхніх губах і проявляються непоправні вигини, а в очах згущується глянс уникнення.

Джейн Смарт також мала нахил до мистецтва — музики. Щоб якось зводити кінці з кінцями, вона давала уроки гри на піаніно й час від часу заміняла диригентів хору в місцевих церквах, одначе справжньою її любов'ю була віолончель; її вібродзвонні, меланхолійні тони, вагітні печаллю деревини й тінистою величчю лісу, в пізні, осяяні місяцем години теплих ночей линули з прочинених віконширм її невеличкого фермерського будиночка, що тулився поміж безлічі подібних до нього серед покручених доріг зведеного у п'ятдесятих масиву, що мав назву Коувгоумз. Її сусіди, що мешкали на своїй ділянці в чверть акра, чоловік із дружиною, дитина й собака, виходили, розбуджені, щоб обговорити, викликати їм поліцію чи ні.

Вони рідко робили це, знічені і, може бути, налякані чимось оголеним, пишнотою й печаллю в грі Джейн. Здавалося, що простіше повернутися в ліжко, заколисуючись двострунними шкалами, спершу третіми, затим — шостими, етюдів «Поппер», або, знову і знову, чотирма тактами сплетених шістнадцятих нот (написаних майже цілком для самої віолончелі) другого анданте Бетховенового Квартету № 15 в ля мінорі. Джейн не мала хисту до садівництва, і занедбані зарості рододендрону, гортензій, туй, барбарисів і самшиту довкола її фундаменту приглушували цей потік звуку з її вікон. Це була ера багатьох проголошених прав, і крикливої музики до того ж, коли в кожному супермаркеті крутили власну музак-версію[1] «Satisfaction» і «I Got you, Babe», тож де б тільки не зібралося двоє-троє підлітків, скрізь проголошувався дух Вудстоку. Так неспокійно привертала увагу до себе не гучність, а тембр пристрасті Джейн: ноти інколи плутались, проте лишалися в тому ж похмурому й зосередженому тоні. Александра асоціювала ті темні ноти з темними бровами Джейн і з тією палючою настирливістю в її голосі, що негайно ж вимагала відповіді, створення формули, яка б допомогла розібратися з життям, приборкати його секрети, а не дрифтувати, як оце Александра, вірячи, ніби цей секрет є повсюдний, такий собі елемент без запаху, що витає в повітрі й живить птахів і бур'яни.

Зукі ж не мала нічого такого, що можна було б назвати артистичним талантом, зате обожнювала соціальне життя, а скрутні обставини, що настали після розлучення, змусили її стати дописувачкою місцевої щотижневої газети «Іствікський вісник». Коли вона обходила своїм пружним

---

[1] Музак — узагальнена назва фонової музики, що програється в супермаркетах і торгових центрах.

кроком Док-стрит вздовж і впоперек, дослухаючись до пліток і обговорюючи статки магазинів, яскраві фігурки Александри у вітрині «Гавкучого лиса» чи плакат у вітрині вірменського магазину будівельних матеріалів з оголошенням про камерний концерт в унітаристській церкві з приміткою «Джейн Смарт, віолончель» викликали в неї той же трепет, що й мерехтіння скляної гальки в піску або блискучий четвертак, знайдений на брудному тротуарі, — це було ніби уривок якогось шифру, закопаний серед мотлоху щоденних обов'язків, проблиск комунікації між внутрішнім та зовнішнім світом. Вона любила своїх двох подруг, а вони — її. Сьогодні, набравши звіт з учорашніх зборів Комітету засідателів у міській раді (нудьга: ті ж самі малоземельні вдови, що благають про зменшення податків) і Комітету з планування (кворум не зібрався: Гербі Прінц був на Бермудах), Зукі не могла дочекатися, коли до неї зайдуть випити Александра із Джейн. Зазвичай вони збиралися по четвергах, удома в когось із них. Зукі жила в центрі міста, що було зручно для її роботи, однак її будинок — по суті мініатюрна двоповерхова хатинка 1760 року в такому собі покрученому провулку за Оук, під назвою Гемлок-лейн — багато в чому поступався тому просторому фермерському угіддю — шість кімнат, тридцять акрів, машина-універсал, спортивна машина, джип, чотири собаки, — яке колись належало їм з Монті. Та подруги приносили радість, певну оману, що все добре, або ж перерву на чари; зазвичай для своїх посиденьок вони обирали якусь дивну й барвисту одіж. Александра ввійшла в перській шалі, прошитій золотими нитками, зігнувшись біля бічних дверей на кухню; в руках у неї були, ніби гантелі чи скривавлені речові докази, дві банки її гострого томатного соусу, присмаченого базиліком.

Відьми розцілували одна одну в щоки.

— Тримай, золотце, знаю, тобі більше до вподоби щось сухе й горіхове, *але,* — сказала Александра з тим тремтячим контральто, що бринить глибоко в горлі, начеб російська жінка каже «*бело*».

Зукі взяла гостинці у свої, тонші за Александрині, руки; їхні тильні сторони були поцятковані пунктиром вицвілого ластовиння.

— Цьогоріч з якогось дива помідори повалили, як якась чума, — провадила Александра. — Я вже закатала десь із сотню банок, а вчора, коли стемніло, вийшла на город і закричала: «Хрін вам, гнийте собі!»

— Пам'ятаю, щось подібне було одного року з кабачками, — відказала Зукі, старанно ставлячи банки на поличку шафки, з якої вона їх ніколи не діставатиме.

Як і казала Александра, Зукі полюбляла сухі пікантні штуки — селеру, кеш'ю, плов, прецлі — щось таке маленьке, що можна гризти, як ті речі, що тримали на деревах її пращурів-мавп. На самоті вона ніколи не сідала до столу, лише вмочувала в йогурт крекер «Віт сінс», стоячи біля раковини на кухні чи прямуючи до телевізора з 79-центовим пакетиком хвилястих чипсів зі смаком цибулі й міцним бурбоном.

— Я готувала з них геть *усе,* — сказала вона Александрі, її активні руки миготіли на краях її поля зору, приправляючи оповідь перебільшенням. — Хліб із кабачків, суп із кабачків, салат, фріттату, фарширувала кабачки м'ясом і запікала, різала на скибки і смажила, різала паличками, щоб їсти з соусом, *сказитися* просто. Навіть молола у блендері й казала дітям мастити на хліб замість арахісового масла. Монті аж впав у відчай; казав, що в нього навіть гівно відгонить кабачками.

Хоча цей спогад і стосувався, з усією приємністю й однозначністю, днів її заміжжя та їхнього достатку, згадка про

колишнього чоловіка дещо надламала рамки пристойності й геть відбила намір Александри засміятися. З-поміж них трьох, Зукі була розлучена менше всього й до того ж наймолодша. Вона була стрункою рудою, волосся спадало їй по спині рівно підстриженим снопом, а її довгі руки були оздоблені ластовинням кедрового кольору олівцевої стружки. Вона носила мідні браслети й пентаграму на дешевому тоненькому ланцюжку навколо шиї. А от що Александрі, з її важкими еллінськими рисами обличчя з двома ямками, дійсно подобалось у зовнішності Зукі — це її зичлива мавпяча опуклість: великі зуби Зукі видовжували її профіль під маленьким носом у вигині, такому собі виступі, особливо верхньої губи, яка була довшою й мала складнішу форму, ніж нижня, була трохи припухла обабіч від центру, через що навіть мовчанка жінки видавалась грайливою, мовби вона весь час смакувала веселинки. Її очі були кольору ліщини, круглі й посаджені доволі близько одне від одного. Зукі моторно рухалася посеред гармидеру своєї кухні: все звалене в купу, раковина заляпана, а попід нею — запах злиднів, що тягнеться крізь усі іствікські покоління, що проживали тут і залишили свої латки в тих сторіччях, коли ще старі, обтесані вручну будинки на кшталт цього не вважалися милими. Однією рукою Зукі дістала з полички шафки банку «Плантерс бір натс», страх цукристих, а другою — з прогумованої решітки на раковині — маленьку тарілочку з візерунком «пейслі» й латунними обідками, щоб висипати їх на неї. Хрустячи коробками, вона висипала на тарілку гірку крекерів, довкола шматка сиру гауда в червоній шкірці й паштету з супермаркету, ще й досі загорнутого в обгортку фольги з намальованим усміхненим гусаком. Сама таріль була грубо зліплена з коричнюватої глини, пофарбованої й обробленої так, щоб нагадувати краба. Рак. Александра боялась його й бачила

його емблему всюди в природі — у гронах чорниць серед занедбаних місцин біля скель і боліт, у винограді, що зріє в просілій, прогнилій альтанці біля її кухонних вікон, у мурахах, що зводять конічні гранульовані гірки у тріщинах її асфальтованої алеї, у всіх сліпих і непереборних множинностях.

— Тобі як завжди? — спитала Зукі, злегка ніжно, бо Александра, ніби набагато старша за свій вік жінка, зітхнувши, вклала своє тіло в єдину гостинну западину на цій кухні — старе, синє м'яке крісло, аж надто недолуге, щоб тримати його деінде; на швах із нього вилазила набивка, а на кутах його підлікотників, там, де об нього терлося багато зап'ясть, лишилися здорові сірі плями.

— Гадаю, усе ще час для тоніка, — вирішила Александра, бо прохолода, що прийшла кілька днів тому разом зі зливою, ще й досі не минула. — Як у тебе з запасами горілки?

Хтось колись розповів їй, ніби горілка не лише не повнить, а й не подразнює шлунок, як джин. Бо ж подразнення, як фізичне, так і психологічне, є джерелом раку. На нього хворіють ті, хто лишається відкритими до самої його ідеї; усе, що для цього потрібно, — це щоб сказилася однаєдина клітина. Природа завжди вичікує, пантрує, коли ти втратиш віру, щоб зробити свій фатальний стібок.

Зукі всміхнулася, вже ширше.

— Я ж знала, що ти прийдеш.

Показала новісіньку пляшку «Гордонз» із відрубаною головою кабана, що вирячався помаранчевим оком, прикусивши червоний язик між зубами й закрученим іклом.

Александра всміхнулась, побачивши це дружнє чудовисько.

— Побільше тоніка, будь *лааска*. Калорії!

Пляшка тоніка засичала в руках Зукі, ніби сварячись. Може, ракові клітини більше нагадують бульбашки

вуглекислого газу, що просочуються в потік крові, подумала Александра. Втім, годі про це.

— А де Джейн? — спитала вона.

— Сказала, що прийде трохи пізніше. Готується до концерту в унітаристів.

— З тим гидким Неффом, — сказала Александра.

— З тим гидким Неффом, — повторила Зукі, злизуючи з пальців хінінову воду й заглядаючи в порожній холодильник у пошуках лайму. Реймонд Нефф викладав музику в старшій школі; це був приземкуватий женоподібний чоловік, котрий, однак, прижив п'ятьох дітей від своєї нечупарної, безкровної дружини-німкені в окулярах у сталевій оправі. Як і більшість хороших шкільних учителів, він був тираном — єлейним і наполегливим; у своїй масній манері він хотів переспати з усіма. Останніми днями з ним спала Джейн. Александра якось була піддалася кілька разів у минулому, але той епізод настільки мало зворушив її, що Зукі, здається, й не помітила його вібрацій, його відбитку. Сама ж Зукі видавалася цнотливою візаві Неффа, але знову ж таки через те, що була вільною не так давно. Бути розлученою жінкою в маленькому містечку чимось нагадує гру в «Монополію»: зрештою обходиш усі поля. Двоє подруг хотіли врятувати Джейн, котра в якомусь обурливому поспіху завжди продавала себе задешево. А ще ця його жахливенна дружина, яку вони засуджували, із тим солом'яним, тьмяним волоссям, підстриженим коротко, ніби газонокосаркою, явним малапропізмом[1] і цією своєю банькоокою манерою вислуховування кожного слова. Коли спиш з одруженим чоловіком, то, в якомусь сенсі, спиш і з його дружиною, тож треба, щоб та не була суцільною прикрістю.

---

[1] Помилкове вживання слова з іншим значенням.

— У Джейн такі *прекрасні* можливості, — дещо автоматично сказала Зукі, тим часом шаленими мавпячими рухами порпаючись у льодовій машині холодильника й видлубуючи ще кілька кубиків.

Відьма може заморозити воду одним лиш поглядом, проте розморозка подеколи стає проблемою. З чотирьох собак, яких вони з Монті тримали у кращі часи, двоє було срібно-коричневими веймаранерами, і вона лишила собі одного, Генка; зараз він притулився до її ніг в надії, що вона воює з холодильником заради нього.

— Але вона *марнує* себе, — сказала Александра, заповнюючи тишу. — Марнує в колишньому сенсі цього слова, — додала вона, бо зараз саме тривала війна у В'єтнамі, і ця війна надала цьому слову нового незручного значення. — Якщо вона так серйозно ставиться до своєї музики, їй треба пошукати для неї серйозніше місце, якесь велике місто. Це страшне марнотратство: випускниця консерваторії цигикає на скрипочці перед купкою старих глухих курей у зачуханій церкві.

— Там їй затишно, — сказала Зукі так, ніби їм було незатишно.

— Вона навіть не миється, ти помічала, як від неї пахне? — спитала Александра, вже не про Джейн, а про Ґрету Нефф, а Зукі, за вервечкою асоціацій, без проблем усе зрозуміла: їхні серця билися в одному ключі.

— А ті бабусині окуляри! — згодилася Зукі. — Вона схожа на Джона Леннона.

Вона перекривила серйозне, сумнооке, тонкогубе обличчя Джона Леннона.

— Тумаю, ми фжє мошємо випиць нашь — *sprechen Sie wass?* — кокетеієлі.

З рота Ґрети Нефф виходив страшнючий неамериканський дифтонг, ніби голосний ламався їй об піднебіння.

Хихикаючи, вони понесли свої напої в «нору» — невеличку кімнатку з облізлими шпалерами з плямистим, збляклим візерунком з винограду й кошиків із фруктами й опуклою штукатуреною стелею з дивним гострим перехиленням, бо сама кімната була наполовину втицьнута під сходами, що вели до схожого на горище другого поверху. Єдине вікно тієї кімнати, надто високе, щоб жінка могла виглянути з нього, не ставши на табуретку, мало ромбові вітражні шибки, товсте скло пузирилося й викручувалось, ніби денця пляшок.

— Капустяний запах, — перебільшила Александра, вмощуючи себе з високим сріблястим бокалом на двомісний диванчик, укритий покривалом з обдертими барвистими френзелями розпущених виноградних лоз. — Він носить його на своєму одязі, — сказала вона, одночасно думаючи, що це чимось нагадує історію про Монті й кабачки, а те, що вона розкриває Зукі такі інтимні подробиці, то це аби та здогадалася, що вона також спала з Неффом. Але чому ж? Там же нема чим вихвалятися. Хоча ні, таки є. Як же він пітнів! От саме через це вона й спала ще й з Монті; і ніколи не чула запаху кабачків. Одним захопливим моментом у тому, що спиш з одруженими чоловіками, є те, яку перспективу вони відкривають тобі на своїх дружин: вони ж бо бачать їх так, як не бачить ніхто. Нефф убачав у бідолашній, мерзенній Ґреті таку собі чудернацьку заквітчану Гайді — духмяний едельвейс, який він привіз із небезпечної, романтичної височини (вони познайомились у франкфуртській пивниці, коли він служив у Західній Німеччині замість того, щоб воювати в Кореї), а Монті... Александра зиркнула на Зукі, намагаючись згадати, що казав про неї Монті. Казав він небагато, будучи таким собі ніби джентльменом. Та одного разу дав маху, прийшовши до ліжка Александри після якоїсь важкої наради в банку,

все ще будучи думками там, і бовкнув: «Вона хороша дівчинка, але притягує нещастя. Тобто нещастя інших. Для себе їй вистачає везіння». І це була правда: Монті втратив силу-силенну родинних грошей, будучи одруженим із Зукі, та це просто списали на його власну спокійну дурість. От *він* ніколи не пітнів. Страждав на гормональну нестачу багатіїв — неспроможність уявити для себе перспективу важкої праці. Його тіло було майже безволосе, і мав він такий жіночий, м'який зад.

— Мабуть, Ґрета добра в ліжку, — сказала Зукі. — Всі ті *kinder*. Цілих *fünf*.

Якось Нефф відкрив Александрі, що Ґрета палка, але повільна, кінчає дуже нескоро, зате старається наполегливо. З неї б вийшла лиха відьма: ох уже ці вбивчі німці.

— Треба гарно поводитися з нею, — сказала Александра, повертаючись до теми Джейн. — Учора розмовляла з нею по телефону, була просто вражена, яка вона злюча. Та дамочка просто палає.

Зукі оглянула свою подругу, бо ж прозвучало дещо фальшиво. В Александри завелася якась нова інтрижка, якийсь новий чоловік. За частку секунди, поки Зукі дивилася, Генк своїм висолопленим сірим веймаранерським язиком злизав два крекери з тарілки, поставленої на старезну соснову скриню, яку торговець старожитностями реставрував під кавовий столик. Зукі любила свої пошморгані, старі меблі; в них була якась своя геральдика, як у костюма з лахміття, вдягненого співаком сопрано в другому акті опери. Генків язик саме повертався за сиром, коли Зукі вловила цей рух краєм ока й ляснула його по морді; та була як гума, ніби жорстка автомобільна шина, тож від удару в неї заболіли пальці.

— Ах ти ж паскудник, — сказала вона псу, а тоді подрузі: — Зліша за всіх? — маючи на увазі їх двох.

Вона гучно відсьорбнула чистого бурбону. Пила віскі влітку і взимку, а причиною цьому, про яку вона вже геть і забула, було те, що її хлопець у Корнелі якось сказав їй, ніби від цього в її зелених очах починають миготіти золотаві блискітки. З того ж марнославства вона носила коричневі сонцезахисні окуляри й замшевий одяг із тваринним відливом.

— О, так. Ми з тобою ще в гарній формі, — відповіла більша, старша жінка, її думки попливли від цієї іронії до предмета тієї розмови з Джейн — нового чоловіка в місті, з маєтку Леноксів. Проте навіть витаючи десь ген-ген — її думки, ніби пасажир у літаку, котрий, переборюючи відчуття страху за своє життя, під час злету зиркає донизу, щоб подивуватися глянсовою чіткістю й славністю Землі (будинки та їхні дахи вирізняються настільки чітко, так майстерно зведені, а озера — справжнісінькі тобі ковзанки, такі, які наші батьки заливали на подвір'ях у Різдвяну пору, доки ми спали; і все це — правда, навіть мапи — правда!), — відмітила, яка ж Зукі гарненька, хай там несе вона якісь нещастя чи ні, з цим скуйовдженим буйним волоссям, навіть її вії виглядають дещо сплутаними після важкого дня набирання текстів і пошуку відповідного слова під жорстким освітленням; її фігура в цьому молочно-зеленавому светрі й чорній замшевій спідниці така пряма й елегантна, живіт плаский, груди пругкі й високі, зад тугенький, а той великий, широкогубий рот на мавпячому личку такий пустотливий, податливий і прегарний.

— О, я *знаю* про нього! — вигукнула вона, прочитавши думки Александри. — Можу *стільки* всього розказати, але хотіла ще дочекатися Джейн.

— Я можу й почекати, — сказала Александра, зненацька невдоволено, ніби відчувши холодний протяг того чоловіка та його місце в її думках. — Це нова спідниця?

Їй захотілося торкнутися до неї, погладити її, цю подібну до лані матерію, і те пружне, елегантне стегно під нею.

— Дістала на осінь, — сказала Зукі. — Надто довга, але зараз такі роблять.

Задзвенів дзвінок на кухні: торохтячий, шорсткий звук.

— Ця проводка колись спалить весь будинок, — спророкувала Зукі, прожогом кидаючись геть із нори.

Джейн уже встигла ввійти сама. Виглядала вона блідою, її гостре, гарячооке лице навантажене вайлуватим хутряним тем-о-шентером[1], чиї крикливі клітинки безладно зливалися з клітинками на її шарфі. Також на ній були гетри в смужку. Від Джейн не віяло фізичною красою, як від Зукі, а по всьому її тілу розкинулись невеличкі клаптики асиметрії, однак вона випромінювала принадність, як той волосок розжарення, що випромінює світло. Її волосся було чорне, а рот маленький, строгий і впевнений. Родом вона була з Бостона, і через це здавалося, ніби вона розуміється на всьому.

— Ото той Нефф сука, — почала вона, прочищаючи горло від жаби. — Змушував нас знову і знову грати Гайдна. Назвав мою інтонацію манірною. *Манірною*. Я розревілася й назвала його бридким чоловічим домінантом.

Вона почула себе й не змогла стриматися від каламбуру:

— Треба було сказати йому домінувати в доміно.

— Такі вже вони є, — легко сказала Зукі. — В такий спосіб вони просять більше любові. Лекса, як завжди, п'є своє дієтичне, «г плюс т». *Моі,* а я ще більше по бурбону.

— Не варто цього робити, але мені, курва, так болить, що хоч цього разу побуду неслухняною дівкою й попрошу мартіні.

---

[1] Традиційний шотландський берет із помпоном.

— О, крихітко. Не думаю, що в мене є сухий вермут.

— Все пучком, подруго. Тоді просто хлюпни джину з льодом у винний бокал. Може, в тебе раптом є ще трохи лимонної шкірки?

Холодильник Зукі, такий багатий на лід, йогурт і селеру, бідував на решту продуктів. Вона обідала в дайнері «Немо» в середмісті, за три будинки від редакції газети, якщо минути багетну, цирульню й читальну залу Християнської науки, і вже була призвичаїлась навіть вечеряти там через плітки, які можна почути в «Немо», — весь той гомін іствікського життя навколо неї. Там збиралися старожили, поліція й обслуга автостради, рибалки в не-сезон і щойно збанкрутілі бізнесмени.

— Здається, апельсинів також нема, — сказала вона, тягнучи за дві шухлядки з липкого зеленого металу. — Але я купила персиків на тій розкладці біля четвертої автостради.

— Чи наважусь персик з'їсти? — процитувала Джейн. — Чи у білих флянельових штанах десь на пляжі сісти?[1]

Зукі здригнулася, дивлячись, як заведені руки її співрозмовниці — одна — сухожила й довга від перебирання по струнах, друга — квадратна й повільна від смичка — впилися іржавою, бляклою тертушкою для моркви в зашарілу щічку, найрожевішу частину м'ясистого персика. Джейн вкинула рожеве ошмаття собі у склянку; священну тишу, що западає під час накладення будь-якого закляття, підсилив слабенький «бульк».

— В житті не можна починати пити чистісінький джин ось так рано, — виголосила Джейн із пуританським задоволенням, проте маючи змучений і нетерплячий вигляд.

---

[1] Мається на увазі вірш Томаса Еліота «Любовна пісня Дж. Альфреда Пруфрока», переклад Віталія Кейса.

Вона рушила до «нори» тим своїм моторним, пружним кроком.

Александра винувато простягнулася й вимкнула телевізор, де президент, похмурий, сірощокий чоловік зі страдницькими нечесними очима, саме виголошував надзвичайно важливе звернення до країни.

— Ну привітулі, кралечко, — погукала Джейн, дещо загучно в такому закритому просторі. — Не вставай, я ж бачу, ти там вигідно вмостилася. Тільки-от скажи мені: ота негода вчора — твоїх рук справа?

Шкірка персика в перевернутому конусі її напою виглядала начеб дещо забарвлена недугою плоть, збережена у спирті.

— Я ходила на пляж, — зізналася Александра, — після розмови з тобою. Хотіла глянути, чи той чоловік уже в маєтку Леноксів.

— А я вже було подумала, що *засмутила* тебе, бідна курочко, — сказала Джейн, — то як, був він там?

— З димаря йшов дим. Я не під'їжджала.

— А треба було під'їхати і сказати, що ти з вестлендського комітету, — сказала їй Зукі. — Ходять чутки, ніби він збирається побудувати причал і засипати берег з того боку острова, щоб зробити тенісний корт.

— Таке не пройде, — відкинула Зукі Александра. — Там же гніздяться білі чаплі.

— Не треба бути такою впевненою, — прозвучало у відповідь. — Від того маєтку вже десять років не надходять податки в місто. Бо якщо його знову приведуть до ладу, то повиганяють багато чапель.

— Але ж як *гарно!* — вигукнула Джейн, радше безнадійно, почуваючись, ніби про неї забули.

До неї звернулося чотири ока, тож довелось імпровізувати:

— До церкви зайшла Ґрета, — мовила вона, — відразу по тому, як він назвав мого Гайдна манірним, і засміялася.

Зукі видала німецький смішок:

— Хо-хо-хо.

— Цікаво, а вони й досі трахаються? — недбало спитала Александра, посеред цієї невимушеності в колі подруг відпустивши свої думки збирати образи десь із природи. — І як він це витримує? Це ж ніби брьохатись у бочці з квашеною капустою.

— Ні, — твердо сказала Джейн. — Це скоріше схоже на — як зветься та така бліда біла штука, яку вони так люблять? — зауербратен[1].

— Його маринують, — мовила Александра. — В оцті, з часником, цибулею і лавровим листом. І, здається, чорним перцем.

— То це таке він тобі розказує? — грайливо спитала Зукі у Джейн.

— Ми про це ніколи не говоримо, навіть у найінтимніші моменти, — ґречно відказала Джейн. — Усе, про що він колись зізнавався на рахунок цього, було те, що їй треба робити це раз на тиждень, бо почне розкидатися всім.

— Полтергейст, — вдоволено сказала Зукі. — Полтерфрау.

— Отож, — сказала Джейн, не вбачаючи в цьому ніякого гумору, — ти маєш рацію. Вона — невимовно жахлива жінка. Така педантична, така пихата, така *нацистка*. А Рей, бідна душа, — єдиний, хто того не бачить.

— От цікаво, чи вона щось здогадується, — кинула Александра.

— А вона й *не хоче* здогадуватись, — сказала Джейн, натискуючи на це припущення так, щоб останнє слово

---

[1] Німецька печеня, маринована кілька днів в оцті й вині яловичина.

просичало. — Якби здогадувалась, то довелось би щось робити з цим.

— Наприклад, дати йому волю, — докинула Зукі.

— Але тоді нам би всім довелось якось справлятися з ним, — сказала Александра, уявляючи собі цього пузатого, впрілого чоловіка ніби якесь торнадо, ненаситний природний резервуар хіті. Це було вмістилище хіті, пропорцій якому не існувало.

— Ой, зажди-но, Ґрето! — вклинилася Джейн, нарешті уздрівши тут гумор.

Всі троє захихотіли.

Бічні двері врочисто грюкнули, і сходами вгору поволі помарширували кроки. Це був не полтергейст, а один із дітей Зукі повернувся зі школи, де його чи її затримали позакласні заходи. Увімкнувся телевізор нагорі й зачулося заспокійливе гуманоїдне бубоніння.

Зукі жадібно закинула в рот дещо завелику жменю солоних горішків; притулила долоню до підборіддя, щоб не випадали шматочки. Все ще сміючись, вона плювалася крихтами.

— То що, *ніхто* не хоче послухати про цього нового чоловіка?

— Не дуже, — сказала Александра. — Чоловіки — не відповідь, хіба не так ми порішили?

Як часто помічала Зукі, вона ставала інакша, трохи складніша, коли з'являлася Джейн. Наодинці з Зукі вона не намагалася приховати своє зацікавлення цим новим чоловіком. Ці двоє жінок мали у своїх тілах певну спільну радість, яку можна назвати прекрасною, а Александра була достатньо старшою (на шість років), щоб займати певну материнську позицію, коли бували вони вдвох: Зукі жвава й балакуча, Лекса ледача й пророча. Александра мала схильність домінувати, коли збирался всі троє, будучи

дещо сердитою і млявою, змушуючи решту двох приходити в себе.

— Вони — не відповідь, — сказала Джейн Смарт. — Але, можливо, вони — питання.

Її джин був випитий уже на дві треті. Шматочок шкірки персика нагадував немовля, що очікує, коли його виштовхають у сухість світу. За ромбовидними шибками дрозди галасливо спаковували день у дорожню сумку присмерку.

Зукі встала, щоб зробити оголошення:

— Він багатий, — сказала вона, — йому сорок два. Ніколи не був одружений, родом із Нью-Йорка, з однієї з тих старовинних голландських родин. У дитинстві, вочевидь, мав талант до піаніно, до того ж іще й винахідник. Усю велику кімнату у східному крилі, ту, де стоїть більярдний стіл, і пральню під нею перетворять на його лабораторію з усіма цими раковинами з неіржавійки, трубками для дистиляції й таке інше, а в західному крилі, де в Леноксів була та теплична, як'ї'там, оранжерея, він хоче встановити велику ванну, вмонтовану в підлогу, а на стінах прокласти проводку для стереосистеми.

Її круглі очі, зеленкуваті в надвечірньому світлі, сяяли захопленням від цього.

— Джо Маріно підписав контракт на встановлення сантехніки й розповідав про це вчора, коли не вдалося зібрати кворум, бо Гербі Прінц поїхав на Бермуди, нікому нічого не сказавши. Джо не тямив себе з радощів: ніякої оцінки проводити не треба, все лише найкраще, а ціна, хай йому чорт. *Тикова* ванна восьми футів у діаметрі, а оскільки йому не подобається ходити по плитці, вся підлога буде встелена шліфованим сланцем, який треба замовляти аж із Теннессі.

— Звучить помпезно, — сказала їм Джейн.

— А в цього великого транжири є ім'я? — спитала Александра, думаючи, яким же все-таки романтиком і газетним

колумністом є Зукі, й гадаючи, чи не розболиться в неї голова від другої горілки з тоніком, коли вона прийде додому, сама, у свій розкидистий колишній фермерський будинок, в якому пануватиме лише стале сонне дихання її дітей, ненастанне шкряботіння Вуглика й лиховісний погляд місяця, що складатиме компанію її безсоннісінькому духові. Десь на заході, в лавандовій далині, завиє койот, а ще далі — трансконтинентальний потяг тягтиме свої тягнучі милі вагонів, і ці звуки виведуть її дух з вікна й розчинять його бадьорість у ніжній, знебарвленій зорями ночі. Тут, на дратівливому, заболоченому сході все перебувало дуже близько одне від одного; нічні звуки оточували її будинок, начеб наїжачені хащі. Навіть ці жінки в затишному закутку дому Зукі нависали над нею так, що кожна чорна волосинка ріденьких вусиків Джейн і рівний, бурштиновий пушок на довгих руках Зукі, чутливий і статичний, лоскотали очі Александри. Вона ревнувала цього чоловіка, сама лише тінь котрого так збуджувала її двох подруг, які, в інші четверги, захоплювались тільки нею, її по-царському лінивою вайлуватістю, мовби в кішки, що вміє перестати муркати й почати вбивати. В ті четверги троє подруг викликали примари маленьких іствікських життів і змушували їх дзижчати й літати по колу в присмерковому повітрі. За правильного настрою й під час третьої склянки вони могли звести над собою конус влади, ніби намет, аж ген до зеніту, а низом живота відчути, хто нездужає, хто поринає в борги, кого люблять, хто скаженіє, хто палає, хто заснув, забувши про свої життєві незгоди; але сьогодні цього не станеться. Їх потривожили.

— Хіба це не смішно — вся ця історія з іменем? — сказала Зукі, дивлячись, як за вітражним вікном згасає денне світло.

Вона не могла бачити крізь високі, хиткі ромбовидні шибки, та перед її внутрішнім поглядом чітко стояло

єдине дерево на її задньому подвір'ї: молода струнка груша, обтяжена плодами — важкими жовтими підвісками, ніби прикрасами на дитячому костюмчику. Нині кожен день духмянів сіном і стиглістю, на узбіччях доріг жевріли маленькі, бліді, пізні айстри, розкидані, як сміття.

— Вчора всі називали його ім'я, а ще раніше я чула його від Мардж Перлі, на язику крутиться...

— І в мене, — сказала Джейн. — *Чорт*. У ньому є оте таке маленьке слівце.

— Де, да, дю, — безнадійно спробувала Александра.

Три відьми затихли, усвідомивши, що вони й самі, зі зв'язаними язиками, перебувають під закляттям, сильнішим.

Недільного вечора Дерріл Ван Горн прийшов на камерний концерт в унітаристську церкву: це був кремезний смаглявий чоловік із жирним кучерявим волоссям, що наполовину закривало його вуха й ку́пилося на потилиці так, що в профіль його голова нагадувала пивний кухоль із товстелезною ручкою. На ньому були фланелеві штани, чомусь розтягнуті під колінами, і піджак «Гарріс Твід» із латками на ліктях і хитромудро щільним зелено-чорним візерунком. Під ним була рожева оксфордська сорочка, з тих, що були модні в п'ятдесятих, а на ногах його вбрання довершували недоречно маленькі гострі лофери. Він вийшов у світ, аби справити враження.

— То ви місцева скульпторка, — сказав він Александрі після концерту на прийомі, організованому в залі церкви для музикантів та їхніх друзів і згуртованому довкола безалкогольного пуншу кольору антифризу.

Церква була доволі мила, у стилі грецького відродження з порожнистим ґанком із дорійськими колонами і присадкуватою восьмигранною баштою, на Кокумс-кассок-вей, праворуч від Елм, позаду Оук, її в 1823 році

звели конгрегаціоналісти, але одним поколінням пізніше, 1840 року, вона перейшла до унітаристів. У цей ледачий вік занепаду віри її інтер'єр усе одно був то тут, то там прикрашений хрестами, а на одній стіні зали висів великий повстяний плакат, виготовлений у недільній школі, з єгипетським тау-хрестом — ієрогліфом, що значить «життя», — оточеним чотирма трикутними алхімічними знаками основних елементів. До категорії «музикантів та їхніх друзів» входили всі, крім Ван Горна, котрий, однак, втиснувся в залу. Люди вже знали, хто він такий, і це додало пожвавлення. Коли він говорив, звук його голосу не дуже синхронував із рухами губ і щелепи, і це враження наявності штучного елементу десь у його мовному апараті підсилювалося дивним, невловимим враженням зшитості, яке справляли риси його обличчя й надлишок слини, що виділялася, поки він говорив, тож подеколи він спинявся під час розмови, аби грубо обтерти рукавом піджака кутики рота. Однак, коли він низько схилився, щоб налагодити тісний зв'язок з Александрою, у ньому вчувалася впевненість культурної й забезпеченої людини.

— Ліплю сякі-такі дрібнички, — сказала Александра, зненацька почуваючись крихітною і скромною, стикнувшись з його навислою темною фігурою. Стояла саме та пора місяця, коли вона була особливо сприйнятливою до аур. У цього здатного схвилювати незнайомця вона була блискучого чорно-бурого кольору мокрої бобрової шкури й непорушно стовбирчила позаду його голови.

— Подруги кличуть їх моїми крихітками, — сказала вона, переборюючи краску.

Боротьба з нею змусила її почувати невеличку слабкість у цьому натовпі. Натовпи й нові чоловіки не були чимось звичним для неї.

— Сякі-такі дрібнички, — повторив Ван Горн. — Але ж які *сильні,* — сказав він, витираючи губи. — Знаєте, в них відчувається стільки психічного соку, коли береш якусь в руку. Вони мене просто нокаутували. Купив усе, що було в — як зветься та крамниця? — «Крикливій вівці»...

— «Дзявкучий лис», — сказала вона, — або «Голодна вівця», двоє дверей обабіч невеличкої цирульні, якщо колись надумаєте підстригтися.

— Ніколи, якщо сам можу дати цьому раду. Це висушує мої сили. Мати називала мене Самсоном. Але так, про ті речі. Я купив усе, що було, й показав одному приятелю — дуже невимушеному, чудовому хлопцю, що керує галереєю в Нью-Йорку, прямо на П'ятдесят сьомій вулиці. Не буду нічого обіцяти вам, Александро — можна так називати вас? — але якби ви зважились творити в більшому масштабі, закладаюся, можна було б улаштувати вам виставку. Може, Марісоль[1] із вас і не вийде, але вже, хай йому, точно станете новою Нікі де Сен Фаль[2]. Ну знаєте, та, що робить «Нани». От у *них* є масштаб. Тобто, вона *точно* дає собі волю, а не просто дріб'язкує.

З деяким полегшенням Александра вирішила, що цей чоловік їй не подобається. Він напористий, грубий, та ще й базіка. Його покупка всіх її робіт у «Голодній вівці» — це ніби зґвалтування, і тепер їй доведеться пропустити нову партію через пічку раніше, ніж вона планувала. Тиск, який накладала його особистість, посилив її спазми, з якими вона прокинулась того ранку і які почалися на кілька днів раніше від графіка; це одна з ознак раку — збої в циклі. До того ж із заходу вона привезла

---

[1] Марісоль Ескобар (1930—2016) — французька скульпторка.

[2] Нікі де Сен Фаль (1930—2002) — американська скульпторка французького походження.

з собою прикрий слід місцевого упередження проти індіанців та чикано[1], а Дерріл Ван Горн, на її погляд, виглядав *немитим*. На його шкірі майже проглядалися чорні цяточки, ніби на півтоновому зображенні. Він обтирав свій рот волохатим тилом долоні, а його губи смикалися від нетерплячки, доки він обнипував її серце, шукаючи чесної та ввічливої відповіді. Ладнати з чоловіками — це робота, обов'язок, виконувати який вона вже надто розлінилася.

— Я *не хочу* бути новою Нікі де Сен Фаль, — сказала вона. — Я хочу бути собою. Сила, як ви висловились, походить з їхнього маленького розміру, що дозволяє взяти їх у руку.

Стугоніння крові змусило капіляри в її обличчі спаленіти; вона усміхнулася, бо була збуджена, водночас про себе вирішивши, що цей чоловік — пройдисвіт, сама лише видимість. Але тільки не його гроші; вони вже точно справжні.

Його очі були маленькі й вогкі та виглядали натертими.

— Так, Александро, але ж *ким* ви є? Не думаючи про велике, так і залишитесь маленькою. Ви не даєте собі шансу з такою старо-сувенірно-крамничною ментальністю. Я не повірив, почувши, як мало правлять за них — якісь паршиві двадцять баксів, — коли мова має йти за п'ятизначні суми.

Він по-нью-йоркському вульгарний, збагнула вона, й відчула жаль до нього, за те що потрапив у цю ніжну провінцію. Пригадала цівку диму, якою крихкою й хороброю виглядала та. Вибачливо спитала в нього:

— То як вам ваш новий будинок? Вже освоїлися?

Він сказав з ентузіазмом:

---

[1] Американець мексиканського походження.

— Справжнісіньке пекло. Працюю допізна, ідеї приходять до мене вночі, а щоранку, десь о сьомій п'ятнадцять, приходять ці срані робітники! Зі своїми сраними радіо! Даруйте за мою латину.

Здавалося, він розуміє, що слід перепросити; ця потреба оточувала його, струменіла з кожного незграбного, надто поквапного жесту.

— Вам *треба* якось прийти й подивитися на те місце, — сказав він. — Мені бракує порадника. Все життя я жив у апартаментах, де все вирішують за тебе, а мій підрядник — засранець.

— Джо?

— Ви знаєте його?

— Усі знають його, — мовила Александра; треба сказати цьому чужинцю, що ображати місцевих — не найкращий спосіб здобути друзів у Іствіку.

Проте ці нестримні язик і рот продовжували безсовісно тріпатися:

— Такий постійно ходить у маленькому смішному капелюсі?

Їй довелось кивнути, але, мабуть, не усміхнутися. Інколи їй ввижалося, ніби Джо не знімає свого капелюха, навіть коли вони кохаються.

— Він постійно кудись ходить на обід, — сказав Ван Горн. — А все, про що він говорить, — це як знову погіршились подачі в «Ред сокс», а в «Петс» і досі немає захисту від пасів. Та й той старий, що робить підлогу, також далеко не чарівник; це безцінний сланець, майже мармур, виписаний із Теннессі, а він кладе половину нешліфованим боком догори, і видно сліди від кайла. Ці м'ясники, яких ви тут кличете робітниками, не протягнули б бодай і дня у профспілці в Мангеттені. Без образ, я вже бачу, як ви думаєте: «Який сноб», але, гадаю, тим селюкам, що

зводять курники, бракує нормальної практики; воно й не дивно, чому цей штат так чудернацько виглядає. О, Александро, хай це буде між нами: я не тямлю себе від цього вашого дратівливого, холодного вигляду, якого ви прибираєте, коли займаєте оборонну позицію й не знаєте, що відповісти. А ще у вас гарненький кінчик носа.

Він дивним чином випростав руку й торкнувся до нього — невеличкого роздвоєного кінчика, через який вона стільки переживала; цей дотик був настільки швидкий і недоречний, що вона ніколи не повірила б, що це сталося, якби не прохолодне пощипування, яке він залишив.

Він уже не просто не подобався їй, вона ненавиділа його; однак і досі продовжувала стояти там, усміхаючись, почуваючись загнаною в пастку й ослабленою та гадаючи, що ж це намагаються сказати їй її хворі нутрощі.

До них підійшла Джейн Смарт. На виступі їй доводилося сидіти з розставленими ногами, саме тому вона була єдиною жінкою на вечірці, вдягненою в довгу сукню — мерехтливу суміш аквамаринового шовку й мережив, — на якусь дрібку, можливо, надто весільну.

—А, *la artiste!* — вигукнув Ван Горн і взяв її руку, але не для потиску, а ніби манікюрник, оглядаючи, поклавши її на свою широку долоню, затим відкинувши, бо хотів ліву, жилаву, якою вона тримала струни, з блискучими мозолями на тих місцях, якими вона струни притискала.

З цієї руки чоловік зробив ніби сендвіч, поклавши її між двома своїми волохатими лапами.

—Яка інтонація, — сказав він. — Яке вібрато й напруга. Справді. Мадам, ви, певно, вважаєте мене нестерпним, але я розуміюсь на музиці. Це єдина річ, що упокорює мене.

Темні очі Джейн засвітилися, ба навіть загорілися.

— Тобто ви не вважаєте її манірною, — сказала вона. — Наш керівник постійно повторює, ніби моя інтонація манірна.

— Ото придурок, — промовив Ван Горн, витираючи слину з кутиків рота. — У вас є чіткість, але це не обов'язково манірність; із чіткості починається пристрасть. Без чіткості *beaucoup de rien*[1], еге ж? Навіть ваш великий палець, коли ви граєте ставкою: ви вмієте утримати тиск, тоді як багатьом чоловікам це не вдається, бо це дуже боляче.

Він підтягнув її ліву руку ближче до обличчя і погладив її великого пальця.

— Бачите, ось тут? — сказав він Александрі, демонструючи руку Джейн, ніби відділивши її, ніби захоплюючись якоюсь неживою річчю. — Який прекрасний мозоль.

Джейн відняла свою руку назад: навколо них почало збиратися багато пильних поглядів. Унітаристський священик, Ед Парслі, споглядав усю цю сцену. Ван Горну, ймовірно, така увага була до вподоби, бо він драматично відпустив ліву руку Джейн і схопив незахищену праву, що висіла біля її боку, і затрусив перед її приголомшеним обличчям.

— Але *ця* рука, — мало не кричав він, — саме ця рука — оце вже справжня ложка дьогтю. Ваша гра *смичком*. Боже! Ваші *спікато* звучать як *маркато*, ваші *легато* — як *деташе*. Люба моя, *зв'яжіть* ті фрази докупи, ви ж граєте не просто ноти одна за одною — пам-парам-пам-пам, — ви граєте *фрази*, ви граєте людські *крики!*

Ніби в мовчазному викрику, напружені, тонкі губи Джейн широко розкрилися, і Александра помітила, як сльози формують ще одні лінзи на її очах, чий карий

---

[1] Нічого не буде (*фр.*).

колір завжди був дещо світліший, ніж пам'яталось; це був колір черепашачого панцира.

До них приєднався преподобний Парслі, це був моложавий чоловік з ледь помітною аурою фатуму довкола себе; його лице нагадувало гарне обличчя, спотворене дещо викривленим дзеркалом: надто видовжене від бакенбардів до ніздрів, ніби його постійно витягують вперед, а надто повні й виразні губи викривлювалися в неослабну посмішку людини, яка знає, що перебуває не в тому місці, не на тій платформі автостанції, в країні, де не розмовляють жодною відомою їй мовою. Попри те, що йому тільки-но перевалило за тридцять, він був надто старий для воїна Руху, що трощить вітрини й пожирає ЛСД, і це додавало свою лепту до його невідповідності й зайвості, хоча він і організовував мирні марші з демонстраціями й читання, а ще вмовляв свою парафію, що складалася з педантичних, слухняних душ, дозволити обернути свою милу, маленьку, стареньку церковку на пристанище для ватаги призовників, що ховаються від призову, обладнане койками, електроплитами й біотуалетами. Натомість у цьому місці, де, за збігом обставин, акустика виявилась чудовою, проводились висококультурні заходи; певно, будівельники минулих днів мали якісь секрети. Втім Александра, вирісши посеред голих земель, перекопаних задля зйомок тисячі фільмів про ковбоїв, була схильна вважати, що минуле часто романтизують і що, стаючи теперішнім, воно несе в собі ту ж саму цікаву пустоту, яку ми відчуваємо зараз.

Ед звів запитальний погляд — він був невисокого зросту, і це була ще одна з його прикростей — на Дерріла Ван Горна. Затим звернувся до Джейн Смарт із гострою, ухильною ноткою в голосі:

— Прекрасно, Джейн. Ви вчотирьох зробили до біса прекрасну роботу. Як я щойно казав Клайду Ґебріелу, якби ж

то існував якийсь іще спосіб розрекламувати цю подію, привести сюди ще більше народу з Ньюпорта, і хоча я знаю, що його газета зробила все, що могла, він сприйняв це як критику на свою адресу; віднедавна він якийсь дуже дратівливий.

Зукі спала з Едом, Александра це знала, а в минулому з ним, можливо, спала і Джейн. У голосах чоловіків з'являється певна якість, коли переспиш із ними, хай це й було багато років тому: якась така шерехатість, ніби в нефарбованої деревини, яку деякий час потримали надворі. Аура Еда — Александра ніяк не могла припинити бачити аури, це почалося разом із менструальними спазмами — здіймалася тягучими шартрезними[1] хвилями неспокою й нарцисизму з його жорстко зачесаного волосся, яке чомусь не мало кольору, хоч і не було сиве. Джейн ще й досі боролася зі сльозами, тож серед цього ніякового моменту на Александру випав обов'язок представити всіх.

— Преподобний Парслі...

— Облиште, Александро. Ми з вами близькі друзі. Називайте мене Ед, *будь ласка*.

Мабуть, Зукі трошки розповідає йому про неї, коли спить із ним, тож він і відчуває таку близькість. Куди б ти не подався, люди завжди знають тебе краще, ніж ти їх; усі люди шпигують. Александра не могла вичавити з себе оте «Ед», бо його аура фатуму була їй дуже відразлива.

— ...це містер Ван Горн, нещодавно оселився в маєтку Леноксів, ви, мабуть, чули.

— І справді чув, і ваш візит сюди, сер, є приємною несподіванкою. Мені ніхто не казав, що ви поціновувач музики.

— Недороблений поціновувач, можна й так сказати. Приємно познайомитися, преподобний.

---

[1] Зеленувато-жовтий колір.

Вони потисли руки, і проповідник сіпнувся.

— Тільки, будь ласка, без «преподобного». Всі, друзі й недруги, кличуть мене Едом.

— Еде, шикарна у вас тут будівля. Мабуть, обходиться вам у вагон грошей на страхування від пожежі.

— Господь наш заступник, — пожартував Ед Парслі, і його нудотна аура задоволено роздулася від цього блюзнірства. — А якщо серйозно, таке домисько неможливо пребудувати, а старші парафіяни скаржаться на сходи. Дехто випав з нашого хору, бо не може піднятися на хори. А ще, як на мене, така пишна будівля, як ця, з усіма її традиційними асоціаціями, певним чином стоїть на заваді повідомленню, яке намагаються донести сучасні унітаристи-універсалісти. От що б я дійсно хотів побачити — це як ми відкриємо церкву в адміністративній будівлі прямісінько на Док-стрит; там збирається молодь, і саме там роблять свою брудну роботу бізнес і торгівля.

— А що в цьому такого брудного?

— Даруйте, я не запам'ятав ваше ім'я.

— Дерріл.

— Дерріле, я так бачу — ви любите водити людей за ніс. Ви чоловік гострого розуму і знаєте не гірше за мене, що зв'язок між нинішніми звірствами в Південно-Східній Азії й новим невеличким філіалом, який банк «Олд стоун» відкрив біля суперетти, є прямим і неспростовним; не хочу розводити демагогії.

— Ви маєте рацію, друже, не варто, — сказав Ван Горн.

— Коли слово бере Мамона, Дядько Сем підскакує.

— Амінь, — сказав Ван Горн.

Як же це гарно, подумала Александра, коли чоловіки говорять один з одним. Уся ця агресія: сорочка до сорочки. Підслуховуючи, вона відчувала таке ж захоплення, як тоді, коли на прогулянці в Коув-вудз, посеред піщаної

місцинки, натрапила на безладні відбитки кігтів і одну-дві пір'їни — знак вбивчої зустрічі. Ед Парслі оцінив Ван Горна як банкіра, підлабузника Системи, й відбивався від неприязні свого більшого за розмірами співрозмовника як настирливий і недолугий ліберал, безпорадний агент неіснуючого Бога. Ед хотів бути агентом іншої Системи, однаково безпощадної і просторої. Ніби щоб помучити себе він носив священицький комірець, в якому його шия мала дитячий і худорлявий вигляд; для його парафіян такий комірець був так само незвичайним, як, скажімо, протест.

— Здається, я чув, — сказав він, його голос звучав статечно у своїй вкрадливій дзвінкості, — як ви висловлювали критику стосовно гри Джейн?

— Лише її гри смичком, — сказав Ван Горн, зненацька сором'язливо зашаркавши, його щелепа засмикалась і закапала слиною. — Я сказав, що все решта було чудово, проте її гра смичком дещо мінлива. Господи, тут треба дивитися, щоб не наступити комусь на палець. Тільки-но я розповів чарівній Александрі, що мій водопровідник геть зовсім не спритний, як тут виявляється, що це її найкращий друг.

— Не найкращий, просто друг, — вона відчула потребу втрутитися.

Той чоловік, Александра бачила це навіть через плутанину цієї зустрічі, мав тваринний дар виводити жінку на чисту воду, змусити її сказати більше, ніж вона збирається. Ось він щойно образив Джейн, а вона вирячилась на нього з вологим, німим обожнюванням побитої собаки.

— Бетховен був особливо шикарний, ви погодитесь?

Парслі досі не відставав від Ван Горна, витягував з нього хоч якусь поступку, починав створювати пакт, основу, на якій вони зможуть зустрітися наступного разу.

— Бетховен, — сказав дебелий чоловік зі знудженою владністю, — продав свою душу, щоб дописати ті останні чверті; був глухий, як тетеря. Всі ті типи з дев'ятнадцятого сторіччя попродавали свої душі. Ліст. Паганіні. Те, що вони робили, було не людське.

Джейн віднайшла свій голос:

— Я займалася, доки не починали кровоточити пальці, — сказала вона, дивлячись прямісінько на Ван Горнові губи, які він щойно обтер рукавом. — Усі ті жахливі шістнадцяті ноти у другому анданте.

— Продовжуйте займатися, Джейн, крихітко. Наскільки вам відомо, на п'ять шостих уся справа у м'язовій пам'яті. Коли спрацьовує м'язова пам'ять, серце може починати співати свою пісню. До того ж часу ви в безвиході. Лише відтворюєте рухи. Слухайте. Чо б вам якось не зайти до мене і трошки не подуріти з речами для піаніно й віолончелі старого Людвіга? Та соната в ля тече як мед, якщо не панікувати на легато. Чи та в мі мінорі Брамса: *fabuloso. Quel schmaltz!*[1] Гадаю, вона й досі збереглася в цих старих пальцях.

Він поворушив ними, своїми пальцями, у них перед обличчями. Руки Ван Горна були моторошно білошкірі попід волоссям, начеб щільні хірургічні рукавички.

Ед Парслі впорався зі своїм зніяковінням, повернувшись до Александри і сказавши з нудотною таємничістю:

— Здається, ваш друг знає, про що говорить.

— Не дивіться на мене, я щойно познайомилася з цим джентльменом, — мовила Александра.

— Він був *обдарованою* дитиною, — сказала їй Джейн Смарт, умить ставши якоюсь сердитою й оборонною.

---

[1] Яка сентиментальність! (*фр.*)

Її аура, зазвичай блідо-бузкова, взялася посмугованими ліловими хвилями, передвіщаючи збудження, лише не зрозуміло, через котрого з чоловіків. Весь зал, на погляд Александри, був заповнений мішаниною пульсуючих аур, нудотних, ніби сигаретний дим. Вона почувалася зле, розчаровано; забажалося опинитися вдома з Вугликом, тихим поцокуванням пічки й вичікувально-холодною, вогкою пластичністю глини в мішках із ряднини, притербічених із Ковентрі. Вона заплющила очі й побажала, щоб це місиво довкола неї — збудження, несхвалення, основоположної незахищеності та зловісного бажання домінувати, що линуло не лише від смаглявого незнайомця, — розчинилося.

Кілька літніх парафіянок проштовхувалися крізь натовп за своєю часткою уваги преподобного Парслі, і він повернувся, щоб полестити їм. У вихорах кучерів зачісок цих жінок їхнє сиве волосся було позначене щонайніжнішим дотиком золотого й блакитного. Реймонд Нефф, рясно пітніючи й підігрітий тріумфом концерту, підійшов до всіх них і, з глухістю знаменитості витримуючи їхні одночасні компліменти, завоював Джейн, свою коханку й товаришку в музичній битві. Вона також мерехтіла, плечі й шия, від напруги концерту. Александра помітила це й зворушилась. Що знайшла Джейн у Реймонді Неффу? Та й Зукі що побачила в Едові Парслі? Запахи цих двох чоловіків, коли стали близько, були — як на нюх Александри — огидні, в той час як шкіра Джо Маріно мала якусь солодкаву кислість, ніби аромат скислого молока, що здіймається від маківки немовляти, коли притуляєшся щокою до його пухнасто-кістлявого тепла. Зненацька вона знову опинилася наодинці з Ван Горном і злякалася, що доведеться нести на грудях благальну, рудиментарну вагу розмови з ним; утім Зукі,

котра взагалі нічого не боялася, така вся безпосередня і жвава у своїй репортерській ролі, протиснулася крізь натовп і взялася проводити інтерв'ю:

— Що привело вас на цей концерт, містере Ван Горн? — спитала вона, по тому як Александра скромно відрекомендувала їх.

— Барахлить телевізор, — така була його понура відповідь.

Александра зрозуміла, що він воліє починати зближення самостійно; однак Зукі просто так не скараскаєшся, коли вона вже поклала собі розпитувати; її невеличке, настирливе мавпяче личко сяяло, як нова копійка.

— А що привело вас у цю частину світу? — таким було наступне питання.

— Здається, мій виїзд із Ґотема, — мовив він. — Там надто багато крадіжок, ціни на оренду захмарні. А тут доволі недорого. Це піде в якусь газету?

Зукі облизнула губи й зізналася:

— Можливо, згадаю про це в колонці, яку веду у «Віснику», вона називається «Очі й вуха Іствіка».

— Господи, не робіть цього, — сказав той кремезний чолов'яга в мішкуватому твідовому піджаку. — Я приїхав сюди, втікаючи від публічності.

— А можна поцікавитись, наскільки ви були публічні?

— Якщо я вам скажу, то це також буде публічність, правда ж?

— Можливо.

Александра почудувалася зі своєї подруги: яка ж вона бадьоро хоробра. Бронзово-брунатна аура Зукі зливалася із сяйвом її волосся. Вона спитала, як і Ван Горн, ніби ухиляючись:

— Люди кажуть, ніби ви винахідник. А які речі винаходите?

— Голубонько, навіть якщо я пояснюватиму вам це всю ніч, ви все одно нічого не зрозумієте. Здебільшого я працюю з хімікатами.

— А ви спробуйте, — не відступалася Зукі. — Може, зрозумію.

— Написати про це в «Очах і вухах» — це все одно, що я відправлю циркулярний лист своїм конкурентам.

— За межами Іствіка не читають «Вісника», це я вам гарантую. Навіть в Іствіку ніхто його не читає, лише дивляться власні оголошення.

— Послухайте, міс...

— Ружмон. Місіс. Я була заміжня.

— І ким же він був, франко-канак[1]?

— Монті завжди казав, що його предки були швейцарцями. І поводився, як швейцарець. А хіба у швейцарців не квадратні голови?

— Чорт його зна. Я думав — це про маньчжурів. У них щелепи, як ті бетонні блоки, щоб Чингісхану було легше складувати їх.

— Вам не здається, що ми трохи відійшли від теми нашої розмови?

— Щодо моїх винаходів: послухайте, я не можу говорити. За мною *стежать*.

— Як захопливо! Для всіх нас, — сказала Зукі, й усмішка підштовхнула її верхню губу, апетитно вигнувши її, та так високо, що аж зморщився ніс, і під ним вигулькнула смужка здорових ясен. — А якщо розповісте це лише для моїх очей і вух? І для Лекси. Ну хіба вона не розкішна?

Ван Горн жорстко повернув свою велику голову, ніби перевіряючи; Александра побачила себе в його налитих кров'ю очах, що раз у раз кліпали, ніби в перевернутий

---

[1] Канак — сленгова назва канадців американцями.

телескоп: страхітливо маленька фігурка з роздвоєннями тут і там і пасмами сивого волосся. Він вирішив відповісти на перше питання Зукі:

— Останнім часом доволі багато працюю із захисними покриттями — лак для підлоги, який не здереш навіть ножем для стейків, хай-но тільки він застигне, і який можна нанести на розпечену сталь, доки та холоне, щоб він злився з молекулами вуглецю; кузов автомобіля втомлюється ще до початку окислення. Синтетичні полімери — ось нове ім'я нашому чудесному новому світу, люба моя, і все тільки починається. Бакеліт винайшли приблизно в 1907 році, синтетичну гуму — в 1910, нейлон — приблизно в 1930. Краще перевірте ці дати, якщо будете використовувати їх. Річ у тім, що наше сторіччя — лише дитинство; синтетичні полімери будуть з нами аж до мільйонного року, чи поки ми не підірвемо себе, може статися й таке, а найпрекрасніше — це те, що сировину для них можна *вирощувати*, а коли закінчиться суходіл, її можна вирощувати в океані. Посунься, матінко природо, твою карту бито. А ще я працюю з Великим зв'язком.

— І що це за зв'язок? — не посоромилася спитати Зукі. Александра ж просто кивнула, ніби розуміє, що це; їй ще є чого повчитися стосовно подолання нав'язаної жіночої рецесивності.

— Це такий зв'язок між сонячною й електричною енергією, — сказав Ван Горн Зукі. — Він *точно* має існувати, а як тільки вдасться підібрати комбінацію до нього, то зможемо живити будь-який прилад в будинку прямо від даху й матимемо вдосталь залишку, щоб за ніч зарядити свій електромобіль. Матимемо в достатку чистої й *безкоштовної* енергії. Вже скоро, люба моя, вже зовсім скоро!

— Ті панелі такі потворні, — мовила Зукі. — В нашому місті живе один хіпі, який переробив свій гараж, щоб

гріти воду; от тільки не розумію навіщо, бо він ніколи не миється.

— Я кажу не про колектори, — сказав Ван Горн. — Вони як «Модель Т»[1].

Він роззирнувся довкола; його голова поверталася, ніби бочка на обідку.

— Я кажу про *фарбу*.

— Фарбу? — сказала Александра, відчувши, що треба й собі вступити в розмову. Цей чоловік принаймні давав їй привід подумати про щось інше, крім томатного соусу.

— Фарбу, — серйозно запевнив її він. — Звичайну фарбу, яку наносять щіткою і яка перетворює епідерміс вашого милого будиночка на гігантську низьковольтну камеру.

— Для цього є лише одне слово, — сказала Зукі.

— Ага, і яке ж воно?

— Струмовражаюче.

Ван Горн удав, ніби образився:

— От холера, знав би, що ви казатимете такі кокетливі, вітряні речі, то не марнував би свій час на теревені. Ви граєте в теніс?

Зукі виструнчилася. В Александри виникло бажання погладити той довгий, плаский відрізок від грудей до талії тієї жінки, подібно до того, як виникає бажання простягнути руку й погладити живіт кота, що лежить на спині, витягнувшись, а пальці на його задніх лапах тремтять у момент цього м'язового екстазу. І як же гарно *складена* Зукі.

— Трошки, — сказала вона, крізь її усмішку визирнув кінчик язика й на мить затримався на верхній губі.

— Заходьте якось за кілька тижнів, мені тоді якраз встановлять корт.

---

[1] «Форд Модель Т» — один із перших автомобілів масового виробництва.

Їх перебила Александра:

— На заплавах не можна будувати, — мовила вона.

Цей великий незнайомець обтер губи й гидотно зміряв її поглядом.

— Коли заплави забудувати, — сказав він своїм недолуго синхронізованим, злегка гунявим голосом, — то вони більше не попливуть.

— Там гніздяться білі чаплі, серед мертвих в'язів, за маєтком.

— Ж, Е, С, Т, м'який знак, — сказав Ван Горн. — Жесть.

Через раптову зірчастість його очей вона почала думати, чи не носить він, бува, контактних лінз. Здавалося, ніби його розмові заважає постійна, недбала потуга тримати себе в руках.

— О, — мовила вона, і те, що помітила Александра, дало їй, попри запаморочення, відчуття, ніби вона дивиться в глибоку яму.

Його аура кудись зникла. Навколо нього, над тією головою з жирним волоссям, нічого не було, як у мертвяка чи дерев'яного ідола.

Зукі засміялася, дзвінко; її витончений округлий животик, у солідарності з діафрагмою, засмикався під поясом замшевої спідниці.

— Мені це подобається. Можна процитувати вас, містере Ван Горн? «"Забудовані заплави більше не пливуть", — стверджує новий, інтрижний житель».

Відчуваючи огиду від цих шлюбних ігрищ, Александра відвернулася. Аури решти присутніх на вечірці почали блякнути, ніби світло ліхтарів уздовж автостради, коли на лобовому склі збирається багато води. А всередині себе вона відчула, як її тупо заповнює тьмяна вологість від небажаного потягу. Той здоровань — цілий жмут потреб; він був безоднею, що висмоктувала серце з її грудей.

До Александри, белькочучи, підійшла старенька місіс Лавкрафт, зі своєю крикливо-маджентовою аурою людини, цілком задоволеної своїм життям і впевненої, що потрапить на небеса:

— Сенді, люба, нам *бракує* тебе в клубі садівництва. *Не можна* бути таким відлюдьком.

— Це *я* відлюдько? Я *зайнята*. Закривала помідори, їх стільки вродило цьогоріч, це просто щось неймовірне.

— Я *знаю*, що ти пораєшся в себе; ми з Горацієм милуємося твоїм будинком щоразу, як їдемо по Орчард-роуд: та *миленька* клумбочка біля дверей, засаджена хризантемами. Вже кілька разів казала йому: «Давай зайдемо», а тоді така думаю: ні, вона, мабуть, робить ті свої *штучки*, не треба *псувати* їй натхнення.

Робить ті свої маленькі штучки, або інші речі з Джо Маріно, подумала Александра: ось на що натякає Френні Лавкрафт. У містечку, як Іствік, не існує секретів, є лише сфери невтручання. Ще будучи з Озом, щойно переїхавши до міста, вона провела кілька вечорів у компанії милих старих зануд типу Лавкрафтів; нині ж бо вона почувалася геть далекою від світу пристойних і нудних розваг, які вони пропонували.

— Зайду якось на збори взимку, коли не буде інших справ, — сказала Александра, м'якшаючи. — Коли природа дасть мені відгул, — докинула вона, хоча й добре знала, що ніколи не піде, бо вже аж надто далека від таких прісних задоволень. — Мені подобаються слайди з англійськими садами; у вас вони є?

— Ти *маєш* прийти в четвер, — не вгавала Френні Лавкрафт, жестикулюючи, як це роблять люди з дрібними рангами: віце-президенти ощадних банків, онучки капітанів кліперів. — Син Дейзі Робертсон, Варвік, *щойно* повернувся додому після трьох років в Ірані, де він зі своєю

милою родиною *дуже* гарно провів час, він працював там радником, щось пов'язане з нафтою, каже, що Шах робить *чудеса:* вся ця приголомшлива сучасна архітектура в їхній столиці — ой, як же вона зветься, весь час хочу сказати Нью-Делі...

Хоча Александра й знала, що це Тегеран, та допомоги не запропонувала; в неї вселявся диявол.

—*Хай там як*, а Вікі влаштує показ фото східних килимів. Розумієш, Сенді, люба, в баченні арабів килим — це *сад*, домашній сад, який вони мають у своїх наметах і палацах в самому серці тієї пустелі, який для стороннього ока виглядає абстрактно. Хіба *це* не вражає?

—Правда, — сказала Александра.

Місіс Лавкрафт прикрасила свою зморшкувату шию, що, ніби вал при дорозі, спадала складками й западинами, низкою штучних перлів, центральним елементом у якій було старовинне перламутрове яйце, в яке був банально інкрустований крихітний золотий хрестик. Роздратувавшись, Александра звеліла старій, зношеній шворці порватися; фальшиві перлини зісковзнули з осілих плечей бабці й плеядами посипалися долу.

Підлога зали церкви була встелена ковроліном тьмяно-зеленого кольору гусячого посліду; він приглушив стукіт перлин. Натовп не одразу помітив цю катастрофу, і спершу лише ті, хто перебував у безпосередній близькості, нахилилися підібрати їх. Місіс Лавкрафт, її обличчя зблідло від шоку попід шаром рум'ян, була надто артритична і крихка, щоб нахилитись самій. Александра, стоячи на колінах біля набряклих ніг старої, озлоблено звеліла натягнутим лямкам на її колись модних туфлях із ящериної шкіри розв'язатися. Озлоблення — воно як їжа: щойно почавши, спинитися вже важко; шлунок розтягується, щоб умістити ще і ще. Александра вирівнялась

і поклала півдюжини зібраних перлин у тремтячу, пожиловану синім, жадібно підставлену руку своєї жертви. Відтак відступила, крізь щораз ширше коло шукачів, що сиділи навпочіпки. Ці сидячі тіла нагадували гігантські капустини з м'язів, жадоби й тканини; їхні аури всі змішалися, як акварелі, ставши сірими. Її шлях до дверей заступив преподобний Парслі; на його гарному восковому обличчі проступав фатум Пера Ґюнта. Як і в багатьох чоловіків, що голяться зранку, вже до вечора на його обличчі пробивалася помітна щетина.

— *Александро*, — завів він, навмисне опустивши голос до найукрадливішого, найнижчого регістру. — Я *так* сподівався побачити вас сьогодні тут.

Він хоче її. Йому набридло трахатися з Зукі. Серед нервозності своєї увертюри він випростався й почухав свою чудернацько зачесану голову, а його обрана жертва тим часом скористалася нагодою розстебнути браслет його позолоченого, на вигляд важного годинника «Омега». Він відчув, як той зісковзує, і вхопив цей дорогий аксесуар, який, ще не встигнувши впасти, зачепився на манжеті. Це дало Александрі секунду прослизнути повз місиво його заціпенілого обличчя — жалюгідне місиво, як довелось їй винувато пригадати; начеб, переспавши з ним, вона врятує його — на свіже повітря, благодатне, чорне повітря.

Ніч була безмісячна. Цвіркуни сюркотіли свою нескінченну, монотонну, красномовну мелодію. По Кокумскассок-вей прошмигнули автомобільні фари, вже майже безлисті кущі біля дверей церкви на якусь мить вихопило світло, і вони здалися їй схожими на якісь складні щелепи, збільшені членисті вусики та ніжки комах. У повітрі вчувався слабкий дух яблук, що роблять сидр із самих себе, у власних шкірках, у тих місцях, де ці яблука лежали

незібрані, гниючи в занедбаних садках, що оточували територію церкви — порожню землю, яка виглядала свого землероба. Горбаті обриси машин чекали у сховку гравійної парковки. Її власне невеличке «субару» фігурувало в її уяві як тунель гарбузового кольору, на дальньому кінці якого мерехтіла тиша її простацької кухні, вітальне круть-верть Вугликового хвоста, дихання дітей, поки ті сплять чи просто вдають, ніби сплять, у своїх кімнатах, вимкнувши телевізор, щойно у вікнах зблиснули її фари. Вона перевірить їх, їхні тіла, кожне у своїй кімнаті й ліжку, а тоді візьме двадцять своїх уже обпалених крихіток, вправно розставлених так, щоб випадково дві з них не торкнулися одна одної й, бува, не побралися, зі шведської пічки, котра все ще цокатиме, охолоджуватиметься, ніби розповідаючи їй про все, що відбувалося вдома за її відсутності, — бо ж час пливе скрізь, не лише в дельті річечки, в якій ми всі дрифтуємо. Затим, виконавши свій обов'язок перед крихітками, сечовим міхуром і зубами, вона увійде у просторе королівство свого ліжка, королівство без короля, цілком у її володінні. Александра читала нескінченний роман жінки з потрійним іменем і ретушованим фото на блискучій обкладинці; кілька сторінок її нескінченних, плутаних пригод поміж скель і замків щоночі слугували для пом'якшення переходу кордону несвідомості. У своїх снах вона блукала далеко й довго, понад дахами будинків, заходячи в кімнати, химерно вирізьблені з мішанини її минулого, але міцні на вигляд, поки її оніричне «я» заходило в кожну з них; привид, сповнений смутною скорботою, коли вона підіймала яблукоподібну подушечку для голок із материного кошика для шиття й очікувала, виглядаючи на вкриті снігом гори, коли зателефонує її давно померла подруга. У снах знаки скакали

довкола неї так крикливо, як оголошення з пап'є-маше в парку розваг, що закликають невинних туди й сюди. Втім бачити сни нам хочеться не більше, ніж казкові пригоди, що йдуть назирці за смертю.

За спиною в неї шурхнув гравій. Смаглявий чоловік торкнувся до м'якої шкіри в неї над ліктем; його дотик був крижаний, чи то, може, її лихоманило. Вона підскочила, перелякана. Він хихикав.

— Там щойно сталася до дідька забавна штука. Стара пані, в якої розсипалися перлини кілька хвилин тому, так зраділа, що перечепилася об власні туфлі, і тепер усі бояться, що вона зламала ногу.

— Яка прикрість, — сказала Александра, щиро, хоч і відсторонено, її дух кудись відлинув, а серце й досі гупало від переляку, якого він їй завдав.

Дерріл Ван Горн нахилився й заштовхав слова їй у вухо:

— Не забудьте, люба. Думайте масштабніше. Я попитаю в тій галереї. Тримаймо зв'язок. Солодких снів.

— І ти справді *ходила?* — спитала Александра по телефону в Джейн, з неясним, приємним тремтінням.

— А чом би й ні? — впевнено сказала Джейн. — У нього й справді є ноти Брамсової Сонати в мі мінорі, і грає він просто казково. Як Ліберaче, тільки без усіх тих смішок. А так зразу й не скажеш: його руки виглядають якось так, ніби ними нічого не зробиш.

— Ти була сама? Мені не йде з голови та реклама парфумів.

У тій рекламі показували, як молодий піаніст спокушає свою акомпаніаторку в сукні з глибоким вирізом.

— Не будь така вульгарна, Александро. Як на мене, то він якийсь асексуальний. Та й довкола тиняються всі ті

робітники, разом із твоїм другом, Джо Маріно, в тому невеличкому картатому капелюсі з пір'їною. До того ж постійно реве екскаватор, насипаючи гальку для тенісного корту. Але там перед тим мусили підірвати валуни.

— Йому це так не минеться, це ж заплави.

— Не знаю, люба, але він має дозвіл, прикріплений на дереві.

— Бідолашні чаплі.

— Ой, Лексо, для їхніх гнізд є ще цілий Род-Айленд. Для чого ж тоді природа, якщо вона не вміє адаптуватися?

— Вона може адаптуватися до певної межі. А далі починає ображатись.

На її кухонне вікно нависало зморщене жовтневе золото: велике, подерте виноградне листя з її альтанки починало братися по краях коричневим. Ліворуч, ближче до її болота, невеличкий гайок, затремтівши на вітрі, випустив жменьку яскравих гострих листочків, що, мигтячи, посипалися на траву.

— Як довго ти там пробула?

— О, — протягнула Джейн, брешучи. — Десь із годину. Може, півтори. У нього *справді* є чуття музики, а його манера, коли сидиш з ним сам на сам, не така клоунська, як була на концерті. Він сказав, що від перебування в церкві, навіть унітарській, його аж тіпає. Гадаю, попри всю його різкість, він доволі сором'язлива людина.

— Люба. Ти ніколи не здаєшся, так?

Александра відчула, як губи Джейн Смарт обурено відсторонилися на дюйм від слухавки. Бакеліт, перший із синтетичних полімерів, сказав той чоловік. Джейн проказала з сичанням:

— Справа не в тому, здаєшся ти чи ні, а в тому, що займаєшся своєю справою. Ти займаєшся своєю справою, колупаючись у своєму садку, вдягнена в чоловічі штани,

а тоді ліплячи свої статуетки, але щоб робити музику — *потрібні* люди. *Інші* люди.

— Це не статуетки, і я не колупаюсь.

Джейн повела далі:

— Ви із Зукі завжди потішаєтеся з того, що я з Реєм Неффом, а поки в місті не з'явився цей чоловік, єдиним, з ким я могла займатися музикою, був Рей.

Александра повела далі:

— Це *скульптури*, а через те, що вони меншого масштабу, ніж у Колдера чи Мура, ти звучиш не менш вульгарно за Якйоготам, натякаючи, ніби я маю робити щось більшого розміру, аби якась дорога нью-йоркська галерея могла взяти за них п'ятдесят відсотків, навіть якби їх і *справді* купили, в чому я дуже сумніваюся. Зараз усе навколо таке модне й жорстоке.

— Він казав таке? То він і тобі зробив пропозицію.

— Я б не назвала це пропозицією, скорше це типова нью-йоркська безцеремонність і тицяння носа не у свої справи. Вони там, мабуть, всі лізуть у чужі справи, в які завгодно справи.

— Він захоплюється нами, — не відступала Джейн Смарт. — Питав, чому ми живемо тут, марнуючи свою чарівність на це пустельне повітря.

— Скажи йому, що затока Наррагансетт завжди приваблювала диваків, та й що він сам робить тут?

— Хотіла б я знати, пові... — пропустила «р» у своїй рівній массачусетській манері Джейн Смарт. — Складається враження, що там, де він жив до цього, справи йшли надто напружено. Та й йому подобається весь цей простір у тому великому домі. В нього три піаніно, їй-богу, щоправда, одне з них — фортепіано, і тримає він його в бібліотеці; а ще в нього є такі красиві старі книги, зі шкіряними оправами й заголовками латиною.

— Він пригощав тебе якоюсь випивкою?

— Лише чаєм. Його лакей — з ним він розмовляє іспанською — приніс велику тацю з різними настоянками у смішних старовинних пляшках, від яких віяло, ну знаєш, духом погреба з павутиною.

— Ти ж ніби сказала, що пила тільки чай.

— Ну, насправді, Лексо, може, я трошки й пригубила ожинового лікеру чи того напою, що дуже полюбляє Фідель, називається мескаль; якби знала, що доведеться давати тобі такий детальний звіт, то записала б назву. Ти доскіпливіша за ЦРУ.

— Вибач, Джейн. Певно, просто розревнувалася. Ще й *місячні*. Вже п'ять днів, від самого концерту, і *болить* лівий яєчник. Думаєш, це може бути менопауза?

— У тридцять вісім? Та ну, облиш, люба.

— Ну тоді, мабуть, рак.

— У тебе не може бути раку.

— Чому це не може?

— Бо це ти. В тобі надто багато чарів, щоб захворіти на рак.

— Бувають дні, коли мені здається, що в мене нема ніяких чарів. До того ж інші люди також володіють чарами.

Вона думала про Джину, дружину Джо. Мабуть, Джина ненавидить її. «Відьма» по-італійськи буде *Strega*. По всій Сицилії, розповідав їй Джо, всі вони дивляться одна на одну скоса.

— Бувають дні, коли здається, ніби мої нутрощі вузлами покрутило.

— Сходи до дока Пета, якщо це тебе справді турбує, — сказала Джейн не без співчуття.

Лікар Генрі Патерсон був пухкеньким рожевим чоловічком їхнього віку, зі зболеними, широкими, вологими очима і м'яким, але впевненим дотиком при обстеженні.

Кілька років тому від нього пішла дружина. Він так і не збагнув чому й більше не одружувався.

— У нього я дивно почуваюся, — сказала Александра. — Через те, як він покриває тебе простирадлом і щось там робить під ним.

— Бідолаха, а що йому ще робити?

— Не бути таким лицеміром. У мене є тіло. Він це знає. Я це знаю. Для чого прикидатися з тим простирадлом?

— Бо за такі речі на них подають до суду, — сказала Джейн, — якщо в кабінеті в цей час немає медсестри.

Її голос прозвучав роздвоєно, ніби зображення на екрані телевізора, коли повз проїжджає вантажівка. Вона дзвонила поговорити не про це. Мала на думці щось інше.

— Що ще ти дізналася у Ван Горна? — спитала Александра.

— *Ну*... тільки пообіцяй, що нікому не розкажеш.

— Навіть Зукі?

— *Особливо* Зукі. Це стосується її. Дерріл і справді доволі цікавий, колекціонує геть усе. Залишився на прийомі довше за нас, а я пішла в «Бронзову бочку» з рештою квартету випити пива...

— І Ґрета була?

— О Боже, так. Розповідала нам про Гітлера, як її батьки не зносили його, бо його німецька була така груба. Мабуть, виступаючи на радіо, він не завжди закінчував речення дієсловом.

— Як же це жахливо для них.

— ...і, здається, ти втекла в ніч після тієї жахливої витівки з перлинами бідолашної Френні Лавкрафт...

— Якими перлинами?

— Давай тільки без цього, Лексо. Ти вирішила побешкетувати. Я знаю твій стиль. Ще й туфлі; відтоді вона не встає з ліжка, але, думаю, нічого не зламала; всі

розхвилювалися через її стегно. А ти знаєш, що жіночі кістки всихаються вдвічі на старості? Тому вони й хрускотять. Їй пощастило: просто забилася.

— Не знаю, як глянула на неї, одразу подумала, чи буду і я такою ж милою, нудною й настирною в її віці, *якщо* доживу, в чому сумніваюся. Це було ніби дивитися в дзеркало на своє понуре майбутнє, але мені прикро, я просто *оскаженіла*.

— Все *гаразд,* сонце; мені від того ні холодно ні жарко. Я просто до того, що Дерріл затримався, щоб допомогти з прибиранням, і помітив, що, доки Бренда Парслі була на кухні в церкві, складаючи пластикові стаканчики й картонні тарілки, той гівнюк Ед і Зукі кудись здиміли! Зоставивши бідолашну Бренду вдавати, ніби все добре; лишень уяви собі, яке це приниження!

— Їм і справді треба поводитись обережніше.

Джейн спинилася, чекаючи, доки Александра скаже щось іще; тут був один момент, який вона мала добрати й висловити, та її розум був десь-інде, всередині неї розгорталися видовищні образи раку, ніби скупчення галактик, що повагом обертаються в чорноті, то тут, то там упускаючи смертоносну зірку...

— Він такий слабак, — нарешті висловилася Джейн, непереконливо, про Еда. — І чому вона завжди натякає нам, ніби покинула його?

А розум Александри вже линув за коханцями посеред ночі: струнке тіло Зукі, ніби лозинка, з якої зняли кору, тільки з податливими і м'язистими округлостями; вона була однією з тих жінок на грані хлопчачості, чоловічності, однак ефектних, настільки близьких до цієї межі, що їхня жіночність просочилася безвинною енергією, притаманною чоловікам, чиї освячені життя нагадують стріли, пущені у ворога рівними залпами, бо вони наперед

навчені від своєї жорстокої хлопчачості, як треба вмирати. Чому вони не вчать цього жінок? Тому, що не правда те, що коли маєш доньку, то ніколи не помреш.

— Може, піду в якусь клініку, — сказала вона вголос, відтрутивши лікаря Пета, — де мене не знають.

— Ну, я придумала б *щось*, — сказала Джейн, — замість того, аби мучити себе. І бути занудою, якщо можна так висловитись.

— Гадаю, інтерес Зукі до Еда, — кинула Александра, намагаючись повернутись на хвилю Джейн, — частково пояснюється її професійною потребою бути в курсі місцевих подій. Хай там як, а найцікавіше не те, що вона й досі з ним зустрічається, а те, що цей персонаж, Ван Горн, несамовито намагався бути поміченим, тільки-но з'явившись у місті. Це лестить, і я думаю, нам варто замислитись.

— Моя люба Александро, в деяких речах ти й досі жахливо не розкріпачена. Знаєш, чоловік також може бути звичайною людиною.

— Я знаю, є така теорія, але я ще ніколи не зустрічала жодного, хто вважав би так. Усі вони зрештою виявляються чоловіками, навіть педики.

— А згадай, як ми думали, чи він часом не один з них? А тут раптом він зацікавився всіма нами!

— А я подумала, що ти його не цікавиш, вас обох більше зацікавив Брамс.

— Так, це правда. Так і є. Справді, Александро. Розслабся. *Ти* звучиш, ніби в тебе *страшенна* течія.

— Це щось жахливе. Завтра буде краще. Не забудь, цього тижня в мене.

— О Боже, так. Мало не забула. Я ж дзвоню у ще одній справі. Я не зможу.

— Не зможеш у четвер? Що сталося?

— Ну, тобі це не сподобається. Але це знову через Дерріла. У нього є кілька милих невеличких багателів[1] Веберна, які він хоче пограти зі мною, а коли я запропонувала п'ятницю, він сказав, що до нього приїздять японські інвестори, подивитися на його захисний засіб. Я тут ще думала заскочити на Орчард-роуд сьогодні після обіду, якщо хочеш, один з моїх хлопчиків просив прийти подивитися, як вони грають в сокер після уроків, та мені буде достатньо просто хвилинку посвітити обличчям біля лінії...

— Ні, дякую, люба, — сказала Александра. — В мене будуть гості.

— О, — голос Джейн перетворився на лід, темний лід із попелом всередині, ніби намерзлості на алеї.

— Але все можливо, — трохи пом'якшила Александра. — Він чи вона точно не знали, чи в них вийде.

— Люба моя, я все розумію. Не треба ніяких виправдань.

Це розсердило Александру, її змушують виправдовуватися, водночас осаджуючи. Тож вона сказала подрузі:

— А я ж бо думала, що четверги — наші священні дні.

— Так і є, зазвичай, — завела Джейн.

— Щоправда, гадаю, у світі, де більше нічого не існує, немає місця четвергам.

Чому вона так ображається? Її тижневий ритм тримається на непорушному трикутнику, на конусі сили. Однак не можна дозволяти голосу розтягуватись і ось так її видавати.

Джейн почала вибачатися:

— Всього один раз...

---

[1] Невеличкий, нескладний музичний твір. Від фр. *bagatelle* — дрібничка.

— Все *гаразд,* сонце. Мені лишиться більше фаршированих яєць.

Джейн Смарт обожнювала фаршировані яйця, білі й гострющі від паприки й дрібки сухої гірчиці, гарніровані нарізаною цибулею чи анчоусами, викладеними на кожному фаршированому білку у формі язика ропухи.

— Ти справді завдала собі клопоту приготувати фаршировані яйця? — тужливо спитала вона.

— Авжеж ні, люба, — сказала Александра. — Самі лише старі відсирілі крекери і скисла «Вельвеєта»[1]. Мені пора закінчувати.

Годиною пізніше, задумано вдивляючись через волохате голе плече (з його зворушливим кисло-солодким запахом дитячої маківки) Джона Маріно, коли той, радше заціпеніло, ніж натхненно, товк її, а ліжко стогнало й розгойдувалось під незвичною подвійною вагою, Александра мала видіння. Своїм внутрішнім зором вона побачила маєток Леноксів, ясно, ніби на картинці з календаря, з цівкою диму, яку спостерігала того дня, її жалісне пасмо пари змішане з пафосом, з яким Джейн описувала Ван Горна як сором'язливого і, як наслідок, грубуватого. Дезорієнтований, швидше саме таким здався він Александрі, схожим на людину, що дивиться крізь маску чи слухає, заткавши вуха ватою.

— Господи, та зберися ж ти, — прогарчав Джо їй у вухо й кінчив, безпорадно, запалений власною злістю, його оголене волохате тіло — загартовані роботою м'язи дещо знесилились від достатку — смикнулося раз, двічі, тричі, закінчуючи з легким тремтінням, ніби машина через наріст нагару смикається після вмикання запалення. Вона спробувала наздогнати його, проте контакт було вже втрачено.

---

[1] *Velveeta* — американський бренд топленого сиру.

— Вибач, — гаркнув він. — Я думав, усе йде прекрасно, але тебе кудись віднесло.

Він також повівся великодушно, пробачивши їй ошматок місячних, хоча крові майже не було.

— Це я винна, — сказала Александра. — Цілком моя провина. Ти молодець. Я налажала.

«Він грає просто казково», — казала їй Джейн.

По пробудженні від її видіння стеля набула раптової чіткості, ніби вона вперше побачила її: байдужа, мертва, квадратна площа, кілька невеличких недоліків у обробці, ледь помітних через мерехтіння цяточок перед очима, лише коли вона змінювала фокус, вони починали пливти, як пуголовки у ставку, як ракові клітини в нашій лімфі. Округле плече й бік Джо були такі ж байдужі й бліді, як і стеля, і так само гладенько помережані цими оптичними недоліками, які зазвичай не належали до її всесвіту, але вже коли втручалися, то було важко скараскатись їх, важко не помічати. Ознака старості. Подібно до лавини, що котиться з гори, ми збираємо в собі немічність.

Вона обмацала свій перед — груди й живіт, залиті потом Джо, — і цим цікавим шляхом її розум повернувся до насолоди його тілом, його губчастою текстурою, вагою, лагідним чоловічим запахом і дивовижною, у світі дрібних див, справжністю. Зазвичай він бував не тут. Зазвичай він бував із Джиною. Він відкотився від Александри зі зраненим зітханням. Вона поранила його середземноморське марнославство. Зверху він був засмаглий і лисий, його блискучий череп дещо зморщений, ніби сторінки книги, залишеної серед роси, і частиною його марнославства було відразу ж надіти свого капелюха. Сказав, що без нього йому холодно. В капелюху він набував молодявого профілю, з гостро гачкуватим носом, таким, як можна побачити на портретах Белліні, і з жовчними

западинами під очима. Свого часу її привабив цей вайлуватий, розбещений погляд, цей натяк на свинцевоокого *barone*, чи дожа, чи мафіозі, котрий ставиться до життя і смерті однаково, зі зневажливим прицмокуванням язиком об зуби. Втім Джо, якого вона звабила, коли той прийшов ремонтувати унітаз, що тік цілу ніч, на перевірку виявився беззубим у цьому сенсі: побожний буржуа, простий, як латунна шайба, засліплений батько п'яти дітей, молодших одинадцяти, родич половині штату. Сім'я Джини напакувала ріднею все узбережжя від Нью-Бедфорда аж до Бриджпорта. Джо був ненажерливий щодо відданості; його серце належало більшій кількості спортивних команд — «Селтікс», «Брюїнс», «Вейлерс», «Ред сокс», «Петс», «Тімен», «Лобстерс», «Мінетмен», — вона навіть не знала, що такі взагалі існують. Раз на тиждень він приходив і товк її з такою ж вірністю. Перелюбство було для нього кроком до прокляття, і він шанував ще один обов'язок, сатанинський. А ще це було чимось на кшталт засобу контрацепції; його плодючість почала жахати його, і що більше його сім'я поглинала Александра своєю спіраллю, то менше лишалося для Джини. Йшло третє літо їхнього роману, і настав час Александрі завершити його, проте їй подобався смак Джо: солоноцукровий, як нуга, і те, як мерехтить повітря на відстані дюйма довкола ніжних зморщок його скальпа. В кольорі його аури не було нічого загрозливого чи поганого; його думки, як і водопровідницькі руки, завжди шукали, куди б себе прилаштувати. Доля передала її від виробника хромованої арматури до її монтажника.

Щоб побачити маєток Леноксів таким, як у її видінні — чіткі цеглини, гранітні підвіконня, склепіння й численні вікна, схожі на очі Аргоса, — так фронтально, довелося б зависнути в повітрі над болотом. Видіння швидко

зменшилося в розмірах, ніби розчинившись у просторі, манячи її. Воно стягнулося до розміру поштової марки, і якби вона не заплющила очі, то зникло б, ніби горошина в канаві. Саме поки її очі були заплющені, він і кінчив. А зараз вона обм'якла й розтягнулася, начеб цей оргазм частково належав і їй.

— Мабуть, пора порвати із Джиною й почати все заново з тобою, — мовив Джо.

— Не будь дурником. Ти не хочеш нічого такого робити, — сказала йому Александра.

Високо у вітряному небі понад її стелею гуси летіли ключем на південь, кричучи, ніби заспокоюючи одне одного: «Я тут, ти тут».

— Ти добрий римо-католик із п'ятьма *bambini* й успішним бізнесом.

— Ага, то що тоді я роблю тут?

— Я наклала на тебе закляття. Все просто. Вирвала твоє фото з «Іствікського вісника», на якому ти засідаєш в комітеті з планування, і розмастила по ньому свою менструальну кров.

— Господи, а ти вмієш бути огидною.

— Тобі ж це подобається, хіба ні? Джина ніколи не поводиться огидно. Джина завжди така мила, як та Богоматір. А якби ти був справжнім джентльменом, до довів би мене язиком. Крові небагато, все вже майже закінчилось.

Джо скривився.

— Може, якось іншим разом, гаразд? — сказав він і роззирнувся довкола в пошуках свого одягу, щоб нап'ялити його під капелюх.

Попри те, що він почав рости вшир, його тіло зберегло охайність; у школі він займався спортом, умів справлятися з будь-яким м'ячем, хай і був надто куценький на зріст, аби стати справжньою зіркою. Його сідниці зберігали

пружність, хоча черево й провисло. На спині спочивав великий метелик із гладенького чорного волосся, верхніми кінчиками крилець огорнувши плечі, а лапками прикрасивши ямочки обабіч нижньої частини хребта.

— Ще треба йти працювати до того Ван Горна, — сказав він, заправляючи червоне яєчко, що вивалилося з його еластичних трусів.

Це були плавки, рожевого кольору — нова річ, що йде в комплекті з новою андрогінністю. Однією з пристрастей Джо були зміни в чоловічій моді. Він був одним із перших чоловіків в Іствіку, які почали носити джинсові костюми й відчули, що мода на капелюхи повертається.

— До речі, як там справи? — ліниво спитала Александра, не бажаючи відпускати його. Зі стелі на неї опустилося спустошення.

— Досі очікуємо ту посрібнену втулку, яку мали замовити із Західної Німеччини, а ще довелось виписати з Кренстона лист міді, достатнього розміру, щоб вміститися під ванною і щоб у ньому не було стиків. Дуже радітиму, коли закінчу. Там щось нечисто. Він зазвичай спить до обіду, а буває, приходиш, а там узагалі нікого нема, тільки треться той кудлатий кіт. Ненавиджу котів.

— Вони огидні, — сказала Александра. — Як і я.

— Ні, послухай, Ал. Ти *mia vacca*. *Mia vacca bianca*[1]. Моя велика порція морозива. Що ще я можу сказати? Тільки-но спробую завести серйозну розмову, як ти мене спиняєш.

— Серйозність лякає мене, — сказала вона серйозно. — Та й у випадку з тобою я знаю, що ти просто граєшся.

Однак гралася з ним саме вона, розв'язуючи шнурівки на його туфлях із темно-червоної дубленої шкіри,

---

[1] Моя корівка. Моя біла корівка (*іт.*).

таких, як носять університетські викладачі, тільки-но він устигав зав'язати їх; зрештою Джо пошаркав геть, переможений у своєму марнославстві й охайності, волочачи за собою шнурівки. Його кроки убували на сходах, все стихали й стихали, а грюк дверима став ніби маленьким сучком, фарбованим дерев'яним кілочком, останнім у наборі матрьошок. У вікна, що виходили у двір, зашкреблася пісня шпаків; дикі чорниці сотнями притягували їх до болота. Покинута й незадоволена, лежачи посеред свого ліжка, зненацька знову величезна, Александра, вирячившись у порожню стелю, спробувала повернути те напрочуд чітке й архітектурне видіння маєтку Леноксів; проте спромоглася викликати хіба примарне залишкове зображення — прямокутник виняткової блідості, начеб на конверті, який зберігали на горищі так довго, що марка відстала від нього без жодного дотику.

За відновлення маєтку Леноксів узявся винахідник, музикант та поціновувач мистецтв

СЮЗАННА РУЖМОН

Нещодавно вашій репортерці випало побувати на острові містера Ван Горна — вишуканого красеня з глибоким голосом і елегантно-недбалими, трохи ведмежими манерами, ще недавнього мешканця Мангеттену, а нині — Іствіка.

Саме так, на його острові, бо ж знаменитий «Маєток Леноксів», придбаний цим новим містянином, зусібіч оточений болотами, а в повінь — справдешньою рікою!

Цей цегляний будинок в англійському стилі, зведений близько 1895 року, з симетричним

фасадом і масивними димарями з обох боків, новий власник планує переробити під різні потреби: використовувати його як лабораторію для своїх дивовижних експериментів із хімікатами й сонячною енергією, концертну залу зі щонайменше трьома фортепіано (на яких він грає віртуозно, вже повірте мені) і велику галерею, на стінах якої висять разючі роботи таких сучасних майстрів, як Роберт Раушенберг, Клаас Ольденберг, Боб Індіана та Джеймс Ван Дайн.

Наразі триває будівництво ретельно спланованого солярію-теплиці, японської лазні, що радуватиме око розкішним мідним трубопроводом і полірованим тиковим деревом, і тенісного корту з покриттям *AsPhlex*; приватний острів бринить від звуків молотка й пилки, а прекрасні білі чаплі, котрі традиційно гніздяться в затишку території маєтку, шукають тимчасового пристанища десь-інде.

Прогрес має свою ціну!

Ван Горн, хоч і добрий господар, скромно відгукується про свої ініціативи і сподівається насолодитися самотністю й нагодою зайнятися розумовою працею у своїй новій домівці.

«В Род-Айленді мене приваблюють, — сказав він вашій допитливій репортерці, — простір і краса, притаманні йому, такі рідкісні на східному узбережжі в ці неспокійні, перенаселені часи. Тут я нарешті почуваюся як удома».

«Це неймовірна місцина!» — додав він уже в неформальній розмові, стоячи разом з вашою репортеркою на руїнах старого доку Леноксів

і споглядаючи краєвиди боліт, друмлінів[1], каналу, низькорослих чагарників і океану на горизонті, що відкриваються з другого поверху.

В самому будинку, з його обширними просторами підлоги, встеленої кленовим паркетом, і високими стелями, прикрашеними гіпсовими розетками для канделябрів і дентикулярними багетами по боках, було прохолодно того осіннього дня, а більшість обладнання й меблів нового «володаря» була все ще спакована в міцних ящиках, однак цей винахідливий господар запевнив вашу репортерку, що зовсім не переймається приходом зими.

Поверх покрівлі великого даху Ван Горн планує встановити сонячні панелі й таким чином наблизитись до остаточного вдосконалення процесу, який береже в таємниці, що вже в найближчому майбутньому зведе нанівець спожиток кам'яного вугілля. Скоріше б уже той день настав!

Подвір'я, нині полишене на сумах, айлант, черемху та інші дикі дерева, новий власник уявляє собі як субтропічний рай, сповнений екзотичної рослинності, яку на зиму ховатимуть у ретельно спланованому солярії-теплиці маєтку Леноксів. Старовинні статуї, що прикрашають алею, колись подібну до версальської, зараз, на жаль, настільки пошкоджені негодою, що багатьом фігурам бракує носів і рук, тож гордий власник планує відновити їх, установивши

---

[1] Друмлін — невеликий пагорб хвилястої структури, спричинений рухом сходження льоду.

скловолокно вздовж величної алеї (славу якої так гарно пам'ятають старші мешканці цієї округи) на манір знаменитих каріатид, що прикрашають грецький Пантеон в Афінах.

Мостову, як сказав Ван Горн з розмашистим жестом, таким характерним для цього чоловіка, можна вдосконалити, додавши укріплені алюмінієві понтонні секції на найнижчих ділянках.

«Док буде шикарний, — добродушно кинув він з, імовірно, краплинкою гумору. — Можна буде їздити на кораблі з повітряною подушкою до Ньюпорта чи аж до Провіденса».

Цю обширну резиденцію Ван Горн не поділяє більше ні з ким, окрім свого асистента-дворецького містера Фіделя Малагера й чарівного пухнастого кошеняти ангорської кішки, промовисто названого Пальчиком, бо на лапах він має додаткові пальці.

Тож ваша репортерка дістала нагоду привітати цю разючо проникливу й теплу людину в нашому казковому регіоні Південного округу, впевнена, що говорила з ним від імені всіх сусідів.

Отже, маєток Леноксів знову став місцем, вартим уваги!

— Ти була там! — ревниво звинуватила Александра Зукі, подзвонивши їй по тому, як прочитала статтю у «Віснику».

— Сонце, це був робочий візит.

— І чиєю ж ідеєю був цей візит?

— Моєю, — визнала Зукі. — Клайд не був певний, чи з цього вийде хороший матеріал. Бо, буває, коли напишеш

про те, який це милий дім і тому подібне, наступного тижня людину грабують, і вона подає на газету до суду.

Клайд Ґебріел, довготелесий змучений чоловік зі сварливою дружиною-філантропкою, був редактором «Вісника». Зукі вибачливо спитала:

— То як тобі стаття?

— Що ж, люба, у ній є барви, але вона *трошки* безладна, і, чесно кажучи, — тільки не ображайся — *обережніше* з синтаксисом. Він у тебе трохи гуляє.

— Якщо в статті менше п'яти абзаців, то не вказують ім'я автора. Та й він напоїв мене. Спершу чаєм із ромом, а далі просто ромом. Той стрьомний латинос усе приносив і приносив його на величезній таці. Я ще такої ніколи не бачила: здоровенна, як стіл, гравірована, орнаментована, чи як воно там зветься.

— А *він* що? Як він поводився? Дерріл Ван Горн.

— Ну, чесно кажучи, патякав без угаву. Облив мене слиною з ніг до голови. Я навіть не знала, наскільки серйозно сприймати деякі речі, як от той понтонний міст, наприклад. Каже, що ці каністри, чи як їх там, можна пофарбувати в зелений, щоб вони зливалися з болотною травою. Тенісний корт також буде зелений, навіть огорожа. До речі, там усе вже майже готово, і він хоче, щоб ми всі якось прийшли пограти, доки ще дозволяє погода.

— Всі — це хто?

— Всі *ми*: ти, я і Джейн. Мені здалося, ми його зацікавили, і я розповіла йому трохи, але лише те, що відомо всім, — про наші розлучення, пошуки себе й так далі. І, особливо, про те, яка ти ласкава. Віднедавна Джейн здається неспокійною, гадаю, вона шукає собі чоловіка в нас за спинами. Я не про того гидкого Неффа, ні. Ґрета міцно тримає його дітьми. Боже, хіба діти не заважають усьому? Я зі своїми постійно жахливо сварюся. Вони кажуть, що

мене ніколи нема вдома, а я намагаюсь пояснити тим малим засранцям, що *заробляю на життя*.

Одначе Александру так просто не відведеш від зустрічі, про яку вона хотіла почути, — між Зукі й отим Ван Горном.

— Ти розповідала йому брудні штучки про нас?

— А хіба є якісь брудні штучки? Я просто не підпускаю до себе пліток, Лексо, чесно. Тримаю голову високо й постійно думаю: «Йдіть нафіг», — отак я щодня справляюся з Док-стрит. Ні, звісно, я не розповідала нічого. Як завжди, була дуже обережна. Але він був дуже допитливий. Мені здається, йому подобаєшся ти.

— Ну, зате він мені не подобається. Не люблю таку темну шкіру. І не терплю нью-йоркської намаханості. Та й його обличчя не пасує до його рота, чи голосу, чи щось таке.

— А як на мене, то це доволі привабливо, — сказала Зукі. — Оця його незграбність.

— І що ж такого незграбного він зробив, розлив ром тобі на коліна?

— Ага, а потім злизав; ні ж бо. Я про його манеру перекидатися з одного в інше, як він показував мені свої скажені картини — у нього на стінах висить цілий статок, — а потім лабораторію і трошки пограв на піаніно. Здається, це була «Mood Indigo», жартома перероблена під вальс. А тоді побіг надвір, один з екскаваторів мало не збив його в яму, а потім спитав, чи не хочу я подивитися на краєвид із купола.

— І ти *не* ходила з ним у купол! Тільки не на першому побаченні.

— Серденько, не змушуй мене повторювати, що це було не побачення. Ні. Я подумала, що з мене досить і я вже й так п'яненька, та й маю здати матеріал.

Вона спинилась. Минулої ночі дув сильний вітер, а цього ранку крізь кухонне вікно Александра побачила, що виноградник утратив стільки листочків, що в повітрі витало вже нове світло — те оголене, короткожиле зимове світло, яке показує нам усі особливості рельєфу й те, наскільки близько стоять будинки наших сусідів.

— Не знаю, — повела далі Зукі, — але мені здалось, що він *дуже* палко жадає гласності. Але ж це всього лиш невеличка місцева газета. Це ніби...

— Продовжуй, — сказала Александра, приклавши лоба до прохолодної шибки, начебто даючи своєму спраглому мозку напитися свіжого, обширного світла.

— Просто цікаво, чи його бізнес і справді йде так добре, чи це лише видимість? Бо якщо він дійсно виготовляє всі ці речі, то має ж бути десь фабрика?

— Гарні питання. А що він питав про нас? Чи то пак, про що ти вирішила розповісти йому?

— Не розумію, чому ти реагуєш на це з таким роздратуванням.

— І я не знаю. Чесно, справді не знаю.

— Знаєш, я не зобов'язана розповідати тобі це.

— Правду кажеш. Я огидно поводжусь. Продовжуй, будь ласка.

Александрі не хотілося, щоб її поганий гумор зачинив перед нею вікно в зовнішній світ, яке надавали їй плітки від Зукі.

— О, — піддражнюючи, відказала Зукі. — Розповідала, які ми всі приємні. Як ми збагнули, що віддаємо перевагу жінкам, а не чоловікам, і так далі.

— Це його образило?

— Ні, він сказав, що також віддає перевагу жінкам перед чоловіками. Бо вони є набагато складнішим механізмом.

— Він так і сказав — «механізмом»?

— Щось таке. Послухай, янголе, мені пора бігти, чесно. Треба ще взяти інтерв'ю в голів комітету стосовно фестивалю врожаю.

— В якій церкві цього року?

Під час паузи Александра заплющила очі й побачила переливчастий зиґзаґ, начеб метушливі думки Зукі гравірували діамант у невидимій руці.

— Сама знаєш, в унітаристській. Усі решта вважають його язичницьким.

— Можна спитати, як ти ставишся до Еда Парслі останніми днями?

— О, як завжди. Ласкава, але віддалена. Бренда *така* нестерпна педантка.

— І що ж у ній такого нестерпно педантичного, він часом не казав?

Між відьмами існувало певне обмеження стосовно сексуальних уподобань, проте Зукі, надолужуючи, відійшла від цієї перепони і вдалася в зізнання:

— Вона *нічого* йому не робить, Лексо. А перед тим, як вступити до семінарії, він трохи побачив життя, тож знає, що втрачає. Все хоче втекти кудись і приєднатися до Руху.

— Він надто старий для цього. Йому вже за тридцять. Він не потрібен Рухові.

— Він *в курсі*. Й *зневажа*є себе. А я *не можу* відмовити йому, бо мені його *шкода*, — крикнула Зукі з протестом.

Зцілення є частиною їхньої природи, і якщо світ звинувачує їх у тому, що вони стають між чоловіками й дружинами, вплітають підривні узи, в'яжуть *aiguillette,* що зав'язують вузлики імпотенції чи емоційного холоду в нутрощах шлюбу, напозір такого міцного за стінами чепурних, перекритих будиночків, і якщо світ не лише звинувачує їх, а ще й палить живцем у язиках обуреного судження, такою є ціна, яку вони мусять сплатити. Це

прагнення фундаментальне й інстинктивне, воно питомо жіноче — зцілити, прикласти припарку з покірної плоті до рани чоловічого бажання, дати його ув'язненому духу радість побачити, як відьма висковзує зі свого одягу і йде нага по мотельній кімнаті з крикливими меблями. Александра відпустила Зукі без будь-якого прихованого докору за те, що молодша жінка продовжує обслуговувати Еда Парслі.

У тиші свого дому, бездітному ще на дві години, Александра боролася з депресією, рухаючись під її вагою, ніби якась неповоротка й деформована риба на дні моря. Її душила власна марність і марність цього будинку — фермерської господи середини дев'ятнадцятого сторіччя з маленькими, затхлими кімнатками й запахом лінолеуму. Подумала, може, чогось поїсти, щоби бодай якось збадьоритись. Усім, навіть гігантським морським слимакам треба харчуватися; харчування є їхньою сутністю, а зуби, копита і крила еволюціонували через мільйони років маленьких кривавих баталій. Вона зробила собі сендвіч із філе індички й салату на дієтичному цільнозерновому хлібі; це все було принесене зранку з суперетти «Бей», разом із «Кометом», «Калгонітом» і свіжим випуском «Вісника». Ті багато трудомістких кроків, яких вимагає приготування обіду, майже захлинули її: дістати м'ясо з холодильника й роздерти обгортку пергаментного паперу, знайти майонез на поличці, де він зачаївся поміж банок із желе й олією для салату, віддерти від голівки салату прилиплу поморщену шкірку поліетиленової плівки, розкласти всі ці інгредієнти на столі з тарілкою, дістати з шухлядки ніж, щоб намастити майонез, знайти виделку, щоб виловити довгастий огірочок із пузатого слоїка з каламутним від насіння зеленим маринадом, а затим зробити каву, щоб змити присмак індички й огірка. Щоразу, коли вона

повертала на своє місце в шухляді невеличкий пластиковий ківшик, яким відміряла перемелену каву для кавника, в ньому зоставалося трішки залишків кави — у щілинах, недосяжні; якщо вона житиме вічно, ці крихти перетворяться на гору, на пасмо темно-коричневих Альп. На всьому, що оточувало її в цьому домі, лежав невблаганний наліт бруду: попід ліжками, за книжками, між гребенями батарей. Вона сховала всі інгредієнти й обладнання, до яких закликав її голод. Трохи попоралася по дому. Для чого спати на ліжках, які треба застеляти, і їсти лише з тарілок, які треба мити? Жінкам інків велося легше. Насправді ж бо вона була, як і казав Ван Горн, механізмом, роботом, жорстоко свідомим кожного хронічого руху.

Колись вона була улюбленою донькою, в тому високому західному місті, головна вулиця якого нагадувала широке й запилюжене футбольне поле, по всій її території, як ті креозотові кущі, що отруюють ґрунт навколо себе, розкинулись аптека, магазин канцтоварів, «Вулворт»[1] та цирульня. Вона була життям своєї родини, потішним, граційним чудом, оточеним нудними братами — хлопцями, впряженими в торохтючий віз чоловічності, чиє життя становила одна команда за іншою. Її батько, повертаючись додому зі своїх мандрівок, де продавав джинси «Levi's», дивився на маленьку Александру, начеб на якусь рослину, що росте ривками, викидаючи нові пелюстки й паростки під час кожної зустрічі. Зростаючи, маленька Сенді крала здоров'я й сили у своєї матері, що дедалі більше марніла, як колись висмоктувала молоко з її грудей. Вона їздила на конях, і її дівоча пліва луснула. Навчилася їздити на довгих, формою схожих на сідло, сидіннях мотоциклів, учепившись так міцно, що на її щоці лишався відбиток шипів зі спини куртки хлопця.

---

[1] Мережа супермаркетів.

Мати померла, і батько відправив її на схід, до коледжу; її шкільний куратор обрав котрийсь із назвою, що звучала доволі безпечно — Коннектикутський жіночий коледж. Там, у Нью-Лондоні, будучи капітаном команди з хокею на траві й вивчаючи образотворче мистецтво, вона приміряла на себе багато палахких костюмів чотирьох сезонів Сходу, як на поштових листівках зі Сходу, а в червні місяці, після свого першого року навчання, одного дня вже стояла вся в білому, а вже наступного — біля багатьох убрань дружини, що в'яло висіли у неї в шафі. Вона познайомилася з Озом на Лонг-Айленді, під час прогулянки на яхті, організованій кимось іншим; стабільно беручи один за другим напої в тендітних скляних фужерах, він не виглядав, ніби його щось тривожить чи нудить, і це її вразило, бо вона почувала як одне, так і інше. Оззі вона також полюбилася — її повна фігура й західна, чоловіча хода. Вітер змінився, вітрило стріпнулося, корабель змінив курс, його усмішка заспокійливо зблиснула на випаленій сонцем, налитій джином рожевості його обличчя; у нього була однобока, сором'язлива усмішка, дещо схожа на батькову. Це було падіння в його обійми, але завдяки таким падінням вона неясно усвідомила плин життя — рух від однієї сили до іншої. Вона несла на своїх плечах материнство, клуб садівництва, автомобільні подорожі й коктейльні вечірки. Ділила вранішню каву з прибиральницею, а опівнічний коньяк — із чоловіком, приймаючи п'яну хіть за примирення. Світ навколо неї зростав — з-поміж її ніг вискакувала дитина за дитиною, створюючи додаток до дому, підвищення Оза йшли в ногу з інфляцією, — і якимось чином вона живила весь світ, але для себе нічого не лишалося. Її депресії погіршились. Лікар прописав їй тофраніл, психотерапевт — психоаналіз, сповідник — *або-або*. На той час вони з Озом жили в Норвічі, серед звуків церковних дзвонів, і коли зимові пообіддя

темнішали, а школа повертала їй її дітей, Александра лежала в ліжку, кожен удар прибивав її все сильніше, почуваючись такою ж безформною і смердючою, як і стара калоша чи шкура білки, збитої кілька днів тому на автостраді. В дитинстві вона лежала на ліжку, у своєму невинному гірському містечку, захоплена власним тілом, свого роду чужинцем, що прийшов нізвідки, щоб ув'язнити в собі її дух; вона розглядала себе у дзеркало, бачила розщеплення в підборідді й допитливу ямочку на кінчику носа, відступала, щоб оцінити свої спадисті широкі плечі, груди-гарбузи й живіт, що нагадував перевернуту неглибоку миску, яка нависала над скромним трикутним кущиком і міцними округлими стегнами, і вирішила подружитися зі своїм тілом; могла отримати й гірше. Лежачи на ліжку, вона чудувалася з власної щиколотки, повертаючи її у світлі з вікна, — з пружного проблиску кісток і сухожиль, вен щонайблідішого синього відтінку, які здійснювали свій магічний процес перенесення кисню, — або смикала руками, пухнастими, повними й заточеними. Потім, десь на середині свого шлюбу, її тіло почало вселяти їй відразу, а спроби Оззі кохатися з ним скидалися на якесь злісне глузування. Її істинне тіло було там, назовні, за вікнами, це була та осяяна сонцем, напоєна водою, вкрита листям плоть тієї іншої подоби — світу, в якому й досі існувала краса; з розлученням вона мовби вилетіла крізь те вікно. Наступного дня після постанови вона була на ногах уже о четвертій ранку, піднімаючи мертві горохові пагони й співаючи під місяцем, співаючи під тим твердим білим каменем із перекошеним, сумним, безстатевим обличчям — небесним свідком, — а на сході жеврів світанок, сірий, наче кіт. Це інше тіло також мало душу.

А зараз світ лився крізь неї, марнувався, витікав у трубу. Жінка — це дірка, як одного разу прочитала Александра в мемуарах проститутки. Насправді вона почувалася

скоріше губкою, аніж діркою, — важкою, пухкою річчю на цьому ліжку, що всотує з повітря всю марноту й нещастя світу: війни, які ніхто не виграє, навалу хвороб, через яку всі вимруть від раку. Її діти сповнювали дім галасом, такі незграбні й нужденні, скубали її, чіплялися, вимагали її турботи, та знаходили не матір, а лише налякане товсте дитя, вже давно не гарне, що більше не цікавило батька, чий прах два роки тому розвіяли з літака-опилювача над його улюбленим гірським лугом, куди всією родиною вони ходили збирати дикі квіти: альпійський флокс, синюху з різким запахом листочків, аконіт, дряквеник та сніжні лілії, що цвітуть у вологих місцинах по тому, як сходить сніг. Її батько брав з собою довідник з видами квітів; маленька Сандра приносила йому для найменування свіжозірвані жертви, ніжні суцвіття з соромливими, блідими пелюсточками і стеблинками, холодними, на думку дитини, бо вони провели всю ніч на гірському холоді.

Ситцеві фіранки, які Александра з Мевіс Джессап, розлученою декораторкою із «Дзявкучого лиса», почепили на вікна спальні, несли на собі великі пістряві візерунки з рожевими й білими півоніями. Складки на тих портьєрах утворювали з цих візерунків чіткі клоунські обличчя, злі, рожево-білі клоунські обличчя з невеличкими розрізами ротів; що більше дивилася на них Александра, то більше з'являлося таких зловісних клоунських облич — цілий хор із них посеред нашарувань півоній. Це були демони. Вони посилювали її депресію. Вона подумала про своїх крихіток, як ті чекають, доки вона вичаклує їх із глини, і вони здалися їй власними віддзеркаленнями — глевкими, аморфними. Скляночка чогось або пігулка зможе підняти її й надати форми, проте вона знала ціну цьому: за дві години буде ще гірше. Її сплутані думки манило, ніби чарівним човником і синкопічним торохтінням машин, до

старого маєтку Леноксів та його мешканця — того темного принца, який забрав її двох сестер, ніби з прорахованою помстою їй. Навіть у його мстивості й мерзенності було щось, від чого можна відштовхнутись і влаштувати собі духовну зарядку. Вона жадала дощу, полегшення, яке принесе його шурхотіння десь там, вище пустоти її стелі, але, звернувши погляд до вікна, вона не побачила ніякої зміни в жорстоко чудовій погоді надворі. Клен біля вікна золотив шибки останнім відсвітом віджилого листя. Александра лежала безпорадна на своєму ліжку, прибита безупинною безглуздістю, що існувала у світі.

Добряга Вуглик прийшов до неї, внюхавши її сум. Його блискуче довге тіло, мерехтячи в широкому мішку собачої шкури, продріботіло через овальний килимок із переплетених ганчірок і без жодних зусиль заскочило на її провисле ліжко. Він стурбовано взявся лизати їй обличчя й руки, а тоді тицьнувся носом туди, де вона, заради зручності, розщібнула свої ствердлі від болота «левіси». Вона підняла блузу, виставивши ще більше свого молочно-білого живота, і там він знайшов наріст завширшки з долоню — невеличкий жорсткий горбик біля пупка, що з'явився кілька днів тому і про який док Пет сказав, що він не раковий. Запропонував видалити його, але вона побоялася лягати під ніж. Вона нічого не відчувала тим наростом, але шкіра навколо нього почала пощипувати, коли Вуглик заходився тицятися в нього носом і лизати його, ніби сосок. Тіло пса випромінювало тепло і слабкий дух падла. Земля несе в собі всі ці відтінки розкладу й екскрементів, і Александрі вони не були відразливі, а по-своєму привабливі, таким собі щільно сплетеним пледом розкладу.

Вуглик зненацька зморився ссати її. Звалився у вигин, створений на ліжку її отруєним сумом тілом. Великий пес похропував уві сні зі звуком рідини в соломинці.

Александра вдивлялась у стелю, чекаючи, коли щось станеться. Мокрі повіки на її очах пекли, були сухі на дотик, ніби шкірка кактуса. А її зіниці були двома чорними колючками, зверненими всередину.

Зукі принесла свою статтю про фестиваль урожаю («Барахолка, Клоун Дак/ Подальші плани унітаристів») Клайду Ґебріелу в його вузенький кабінет і побачила, як він, украй незвично, розпростерся по столу, поклавши голову на руки. Почувши шурхіт сторінок її статті у своїй підставці для паперів, він звів погляд. Його очі були червоні, от тільки вона не могла сказати, це від сліз, сну, похмілля чи недосипу вночі. З чуток їй було відомо, що він не лише пиячив, а й володів телескопом, за яким, бувало, засиджувався на кілька годин у себе на задньому ґанку, вивчаючи зірки. Його дубово-бліде волосся, ріденьке на маківці, було скуйовджене; під очима засіли набряклі сині мішки, а решта обличчя була тьмяно-сіра, ніби газетний папір.

— Вибач, — сказала вона, — я просто подумала, ти захочеш проглянути це.

Майже не піднімаючи голови зі столу, він примружився на її аркуші.

— Глянути-хуянути, — сказав він, знічений тим, що хтось побачив, як він розлігся тут. — Ця стаття не варта заголовка в два рядки. Може, краще «Пастор-пацифіст полюбляє попатякати»?

— Я не говорила з Едом; це був голова його комітету.

— Ой, даруйте. Я забув, що ти вважаєш Парслі великою людиною.

— Це не зовсім те, що я думаю, — сказала Зукі, ставши ще рівніше.

Ці нещасні й нещасливі чоловіки, до яких її вабило волею долі, можуть запросто затягнути тебе з собою,

якщо дозволити їм і не дати відсічі. У цій його огидній, сардонічній рисі, яка шокувала декого з працівників і яка зіпсувала йому репутацію в місті, Зукі вбачала замасковане вибачення, перевернене догори дриґом благання. Мабуть, у якийсь момент свого життя він був красенем і подавав надії, одначе його статність — високе квадратне чоло, широкий, майже пристрасний рот і очі щонайніжнішого крижаного блакитного кольору, обрамлені променистими, довгими віями, — почала марніти; він набирав того висушеного, голодного вигляду завзятого пияка.

Клайду було ледь за п'ятдесят. На перфорованій стіні за його столом, разом зі зразками шрифтів для заголовків і обрамленими подяками, виданими «Віснику» в часи інших керівників, він повісив фотографії своїх доньки й сина, але не дружини, хоча й не був розлучений. Донька, гарненька й невинна, трошки місяцелика, була незаміжньою лаборанткою рентгенкабінету в лікарні Майкла Різа в Чикаго і, либонь, прямувала до кар'єри тієї, кого Монті, сміючись, назвав би «дамочкою лікарем». Син Ґебріела, відчислений із коледжу театральний аматор, провів літо в кулуарах театру на гастролях в Коннектикуті й мав батькові тьмяні очі й образливий гарний вигляд давньогрецької статуї. Фелісія Ґебріел, дружина, якої бракувало на стіні, в молодості була, певно, жвавим, непосидючим шилом, проте обернулася на гостролицю невеличку жіночку, що ніколи не замовкала. В ці дні й у цьому віці її обурювало геть усе: уряд і протестувальники, війна, наркотики, брудні пісеньки на WPRO, те, що «Плейбой» відкрито продають у місцевих драгсторах[1],

---

[1] Драгстор — аптека, де окрім лікарських засобів продають дрібну бакалію і пресу.

млявий міський уряд і натовпи нероб у центрі, скандальне вбрання і вчинки літнього люду, те, що все зовсім не так, як могло б бути, якби вона керувала.

— Щойно дзвонила Фелісія, — кинув Клайд, ухильно вибачаючись за сумну позу, в якій знайшла його Зукі, — лютувала через порушення цим Ван Горном обмежень стосовно будівництва на заплавах. А ще каже, що твоя стаття про нього аж надто улеслива; каже, що до неї доходили чутки про його минуле в Нью-Йорку і вони доволі неприємні.

— Від кого вона чула їх?

— Не каже. Захищає джерело. Мабуть, це гівно в неї від самого Д. Едварда Гувера[1].

Ця антидружинина іронія додала його обличчю пожвавлення, він часто й раніше іронізував стосовно Фелісії. За тими довговіїми очима щось померло. Обоє дорослих дітей, зображених на стіні, мали його невловимі риси, як часто думала Зукі: округлі риси доньки, як порожній обрис у своїй досконалості, та й хлопець також чимось по-моторошному пасивний, зі своїми м'ясистими губами, кучерявим волоссям і ясним видовженим обличчям. У випадку з Клайдом ця безколірність була забарвлена ще й коричневими ароматами ранкового віскі, сигаретного тютюну й дивного, ядучого духу, яким віяло від його шиї. Зукі ніколи не спала з Клайдом. Однак мала це материнське відчуття, що зможе повернути йому здоров'я. Здавалося, він тоне, вчепившись за свій сталевий стіл, ніби за перекинутий човен.

— Ти виглядаєш змореним, — устигла сказати йому вона.

— Так і є. Сюзанно, так і є. Фелісія щовечора сідає на телефон, як не через одне, то через інше, а мені лишається

---

[1] Джон Едвард Гувер (1895—1972) — директор ФБР (1924—1972).

тільки пити. Колись я ходив дивитися в телескоп, але зараз мені потрібен потужніший, бо через цей ледь видно кільця Сатурна.

— Зводи її в кіно, — запропонувала Зукі.

— Пробував: ходили на ідеально безневинний фільм із Барбарою Стрейзанд — Боже, але ж який у тієї жінки голос, протинає тебе, як ніж! — але в одному з анонсів її дуже обурило насильство, тож вона пішла й провела половину фільму, скаржачись менеджеру. Тоді повернулася на другу половину й обурилась, бо їй здалося, ніби там показали забагато цицьок Стрейзанд, коли та нахилилася, вдягнена в таку, знаєш, сукню з початку сторіччя. Той фільм був навіть не PG, а просто G[1]! Там люди співали у старих трамваях!

Клайд спробував засміятися, та його губи вже відвикли від цього, тож було дуже шкода дивитися на той викривлений розріз, що виник у нього на обличчі. Зукі відчула порив задерти свій шоколадно-коричневий вовняний светр, розстебнути бюстгальтер і дати цьому чоловікові при смерті присмоктатися до своїх пружних грудей; однак в її житті вже й так був Ед Парслі, з неї досить і одного страдника-інтелектуала. Щовечора вона намагалася не думати про Еда Парслі для того, аби, тільки-но отримавши дзвінок, помчати, з неабиякою полегкістю, крізь затоплені заплави до острова Ван Горна. Ось де відбувалась якась дія, а не тут, у місті, де заляпана нафтою вода в порту налітала на сваї й кидала брижі відбитого світла на змучені обличчя мешканців Іствіка, які важко сунули до виконання своїх громадянських чи християнських обов'язків.

---

[1] Згідно з американською класифікацією кінофільмів, фільми категорії G призначені для всіх глядачів і не містять насильства, еротики тощо. PG — наступна категорія, що вимагає, аби діти переглядали фільм у присутності батьків.

Попри те, соски Зукі набрякли під светром, усвідомивши свою цілющу силу бути для кожного чоловіка садом, засадженим антидотами й пілiативами. В ареолах защипало, як тоді, коли дітям колись треба було її молоко чи коли вони із Джейн і Лексою зводили конус влади, і її кістками розходився, ніби якийсь постріл тривоги, холодний трепет, розкочуючись навіть по фалангах пальців рук і ніг, ніби ті є такими собі тоненькими трубочками, що переносять потоки крижаної води. Клайд Ґебріел схилив голову над статтею, редактурою якої саме займався; його безбарвний скальп зворушливо показав поміж довгими, просторими смугами дубово-блідого волосся кут, якого сам він ніколи не бачив.

Зукі вийшла з редакції «Вісника», ступила на Док-стрит і пішла в «Немо» на обід; перспектива тротуарів і переливчастих вітрин магазинів пружно оперізувала її струнку фігуру, ніби попруга. Щогли кораблів, що купчилися ген за сваями, начеб ліс зі струнких лакованих дерев, поріділи. З південного боку вулиці, на Причальній площі, кремезні старі буки довкола невеличкого гранітного військового меморіалу утворювали крихку, навислу жовтаву стіну, гублячи листя з кожним подувом легкого вітерцю. Вода з наближенням зимових холодів прибрала сталевішої блакиті, супроти якої біла вагонка будинків з боку затоки виглядала сліпучо-сніжною, виставляючи на огляд кожну дірочку від цвяшка. «Яка краса!» — подумала Зукі й налякалася, що її власні краса й життєвість не завжди будуть частиною всього цього, що одного дня вона зникне, як загублений шматок дивної форми з самого центру пазла.

Джейн Смарт репетирувала другу сюїту Баха для віолончелі, в ре мінорі: маленькі чорні ноти прелюдії скачуть вгору-вниз, а тоді знову загострюються й розпластуються,

ніби дещо піднятий чоловічий голос під час розмови; старий Бах знову привів у дію свій непогрішний тональний двигун вичікування, і зненацька Джейн почало це обурювати, ці ноти, такі чорні, впевнені й маскулінні, ускладнюють гру пальцями з кожною транспозицією теми, а йому все байдуже, цьому мертвому квадратнолицьому старому лютеранинові в тій своїй перуці, з тим своїм Господом, генієм, двома дружинами й сімнадцятьма дітьми; йому то байдуже до того, як болять її пальці чи як її покірний дух метається туди-сюди, вгору-вниз від цих військових нот, аби лиш надати йому голосу опісля смерті — безсмертя задаваки; вона різко запротестувала, відклала смичок, налила собі трошки сухого вермуту й пішла до телефона. Зукі вже мала би повернутися з роботи, кидаючи своїм бідолашним дітям арахісового масла й желе, перш ніж вирушити на ідіотську вечірню громадську зустріч.

— *Треба* зробити щось, щоб завезти Александру до Дерріла, — такою була суть дзвінка Джейн. — Я забігала до неї в середу ввечері, хоча вона казала, що не треба, бо, здається, образилась, що ні в кого не вийшло в четвер — вона надто прив'язалася до четвергів, — і виглядала вона дуже засмученою, аж *хворою* від ревнощів, спершу через мене з Брамсом, а тоді й через твою статтю, маю визнати, що твоє писання якимсь чином зачепило її, тож мені не вдалося витягнути з неї бодай слова, а сама я не насмілилась тиснути на неї розпитуваннями, чому він не запрошує її.

— Але ж, люба, він її *запрошував*, так само, як тебе й мене. Коли показував мені свої картини для статті, то навіть дістав дорогий на вигляд каталог із паризької виставки тої Нікі Як'ї'там і сказав, що хоче показати його Лексі.

— Але ж вона не піде, поки не отримає офіційного запрошення, і, можу сказати, це дуже гризе бідолашку. Подумала, може, ти йому скажеш.

— Серденько, чому я? Ти знаєш його краще, проводиш у нього весь час із вашою музикою.

— Я була там усього два рази, — сказала Джейн, упевнено вимовивши останнє слово з присвистом. — Ти просто знаєш, як із ним поводитись, завжди знаєш, що сказати чоловікові. Я дещо надто пряма; ще подумає, ніби я до чогось хилю.

— Та я ж навіть не впевнена, чи сподобалась йому стаття, — парирувала Зукі. — Він так і не дзвонив після того.

— А чому вона має не сподобатись йому? Дуже мила стаття, в ній він показаний дуже романтичним, жвавим і ефектним. Мардж Перлі вивісила її в себе на дошці оголошень і розповідає всім своїм потенційним клієнтам, що це вона продала той будинок.

До Зукі на тому кінці дроту підбігла заплакана дівчинка; її старший брат, намагалося пояснити дитя між схлипами, в той час як голос Джейн продовжував потріскувати, ніби статичний заряд, не дає їй дивитись освітню програму про парування левів замість повтору «Героїв Ґоґана» на UHF, яких хоче дивитися *він*. Губки дівчинки були вкриті арахісовим маслом і желе, її м'яке волосся сплелося в нечесаний пучок. Зукі захотілося ляснути дитину по бридкому, запацьореному личку і вбити бодай трохи сенсу в ті скляні від телевізора очі. Жадоба, все це від телебачення, що перетворює наші мізки на кашу. Дерріл Ван Горн пояснював їй, який стосунок має телебачення до всіх цих заколотів і військового опору; рекламні паузи й постійне клацання каналів туди-сюди розбило в мізках молоді зв'язки, відповідальні за логічну зв'язність, тож не дивно, що «займатися коханням, а не війною» видавалося їм гарною ідеєю.

— Я подумаю про це, — похапцем пообіцяла вона Джейн і поклала слухавку.

Їй треба було бігти на термінову сесію департаменту з будівництва шосе; неочікувані хуртовини минулого лютого вичерпали весь бюджет на прибирання снігу й посипання доріг, і голова, Айк Арсено, погрожував звільнитися. А Зукі сподівалася вийти трохи раніше, щоб устигнути на побачення з Едом Парслі в «Пойнт Джудіт». Та спершу треба владнати гризню через телевізор. Діти мали власний нагорі, але вперто використовували її; будинок сповнював шум, а склянки молока й какао лишали кола на переробленій під кавовий столик морській скрині, й вона часто знаходила хлібні крихти між подушками диванчика. Вона гнівно метнулася туди й наказала клятим шибеникам ставити тарілки після вечері в мийку.

— І не забудьте помити ніж після арахісового масла, тільки помити і *витерти*; якщо залишите його просто так, масло засихає, і його не відшкребеш.

Перш ніж вийти з кухні, Зукі відкрила бляшанку криваво-червоного кінського м'яса «Альпо» й насипала в поставлену на підлогу пластикову собачу миску, на якій дитяча рука вивела фломастером «Генк», щоб ненажерливий веймаранер зжер його. Вкинула півжмені солоних іспанських горішків до рота; до її пишних губ пристали шматочки червоної шкірки.

Вона пішла нагору. Щоб дістатися до кімнати Зукі, треба пройти вузькими сходами й повернути ліворуч у вузький похилий коридор, оббитий нефарбованими дошками, а затим — праворуч, минувши автентичні двері вісімнадцятого сторіччя, оздоблені подвійним візерунком із хрестиків, зроблених з квадратних цвяшків. Вона зачинила ці двері й замкнулася зсередини за допомогою клямки з кованого заліза у формі кігтя. Її спальня була обклеєна старими шпалерами з виноградною лозою, що

плелася догори, ніби підв'язана квасоля, а обплетена павутиною стеля провисала, як спідній бік гамака. Величезні шайби, вкручені на найгірших тріщинах, утримували штукатурку від обпадання. На підвіконні єдиного маленького вікна кімнати вмирала самотня герань. Зукі спала у провислому двоспальному ліжку з пошморганим покривалом в горошок. Вона згадала, що біля її ліжка десь був примірник минулотижневого «Вісника»; за допомогою вигнутих манікюрних ножичок вона акуратно вирізала свою статтю про «Винахідника, музиканта й поціновувача мистецтв», тепло дихаючи на неї, поки її короткозорі очі напружувались, щоб не включити у вирізку бодай однісіньку сусідню літеру, що не стосується Дерріла Ван Горна. Впоравшись із цим, вона огорнула статтею, лицевим боком всередину, важкостегнову, крихітноніжкову оголену крихітку, що Александра подарувала їй на тридцятий день народження два роки тому і яку зараз, задля магічних цілей, використала як репрезентацію самої авторки. Спеціальним мотузком, який Зукі тримала в комоді біля вбудованого в стіну каміна, таким ворсистим світло-зеленим джгутиком, яким садівники підв'язують рослини (вважається, що він сприяє зросту), вона міцно обмотала пакунок, аж доки останній шматочок хрумкого, вкритого шрифтом папірця не зник під ним. Перев'язала його бантиком, тоді ще одним, а затим третім, задля магії. Фетиш приємно лежав у руці, фалічно довгастий, нагадуючи текстурою щільно сплетений кошик. Не певна, яке закляття буде тут доречне, вона легенько притулила його до лоба, тоді до грудей, до пупка, що було єдиною зв'язкою в нескінченному ланцюгу жіноцтва, і, задерши спідницю, але не знімаючи трусиків, — до геніталій. Про всяк випадок ще й поцілувала його.

— Гарненько розважтеся там, — мовила вона і, згадавши слово зі шкільного курсу латини, шепотом проказала: — *Copula, copula, copula*[1].

Затим вона стала на коліна й поклала цей зелений кудлатий амулет під ліжко, де помітила десь із дюжину балабухів пилу й загублені колготи, які не мала часу дістати, бо дуже поспішала. Її соски вже ствердли, передчуваючи Еда Парслі, його чорну припарковану машину, мимовільний, викривальний промінь вогників «Пойнт Джудіт», паршиву, сиру мотельну кімнату, за яку він уже заплатив вісімнадцять доларів, і бурю його провини, яку їй доведеться знести, щойно він вдовольниться сексуально.

Цього пообіддя з холодним, низьким, срібним небом Александра вирішила, що на східному пляжі буде надто вітряно й сиро, тож зупинила свій «субару» край дороги до пляжу, неподалік від гатки, що вела до маєтку Леноксів. Тут лежав широкий відрізок заплави; через дію припливу трава на ній нині виблискувала й низько прилягала до землі купинками, і Вуглик міг вільно побігати тут. Поміж покоцаних валунів, що слугували гігантськими кістьми гатки, море полишило мертвих чайок і порожні крабові панцирі, які пес любив обнюхувати й порпатися серед них. Також тут стояли залишки вхідної брами: дві цегляні колони, увінчані бетонними мисками для фруктів, тримаючи іржаві осі залізної брами, якої вже давно не було там. Доки вона стояла, вдивляючись у напрямку набурмосеного симетричного будинку, його власник безшумно спинив позаду неї свій «мерседес». Автомобіль був білий, але геть брудний, одне крило було покоцане, а друге — відремонтоване й перефарбоване в колір слонової кості, що

---

[1] Зв'язок.

не зовсім пасував. На Александрі була червона бандана проти вітру, тож, повернувшись, вона побачила відображення власного обличчя в смішливих очах того темного чоловіка, як закляклий овал, обрамлений червоним супроти срібних смужок понад морем, — її волосся було покрите, як у черниці.

Автоматичне вікно машини м'яко опустилося.

— Нарешті й ви приїхали, — гукнув він, вже не так по-клоунськи, як на післяконцертній вечірці, а більше з фактичною констатацією ділової людини.

Його порубцьоване обличчя зашкірилось. Обіч нього, на передньому сидінні, сиділа темна конічна фігура — колі, але такий, в чиїй тримасній шерсті чорний був домінантним кольором. Ця істота безжалісно гавкнула, коли вірний Вуглик прибіг до хазяйки зі свого далекосяжного забігу винюхування падла.

Вона схопила свого улюбленця за нашийник, щоб утримати його, бо він загарчав і загавкав, і заговорила голосніше, щоб її голос можна було почути над собачим брехом:

— Я просто зупинилася тут, а не...

Її голос прозвучав ніжніше й молодше, ніж насправді; от і попалася.

— Я знаю, знаю, — нетерпляче урвав її Ван Горн. — Усе одно заходьте випити. Я ж вам ще не проводив екскурсії.

— Вже пора додому. Діти повертаються зі школи.

Кажучи це, Алексадрі довелось відтягувати Вуглика, котрий проявляв значний інтерес і чинив опір, до машини. Його прогулянка ще не завершилась, він хоче лишитися.

— Краще заскакуйте в мій драндулет, — погукав чоловік. — Насувається приплив, і не думаю, що ви захочете застрягти тут.

— *Не схочу?* — перепитала вона, скоряючись, наче автомат, зраджуючи свого найкращого друга, замкнувши

Вуглика самого в «субару». А він-бо сподівався, що вони разом поїдуть додому.

Вона опустила водійське вікно на дюйм, щоб заходило повітря, й замкнула дверцята. Чорна собача морда насторочилася від несподіванки. Його вуха піднялися так високо над головою, наскільки їхню м'яку вагу могли витримати її хвилясті складки. Вона часто пестила ці оксамитово-рожеві складки біля каміна, вишукуючи в них кліщів. Вона повернулася:

— Але тільки на хвилинку, — заїкнулася вона до Ван Горна, незв'язно, незграбно, з неї ніби спали її роки з усією врівноваженістю й силами.

Коли вона відчинила дверцята «мерседеса», колі, про якого Зукі не згадувала у своїй статті, мерзотний недоносок, граційно ковзнув на заднє сидіння. Інтер'єр машини був виконаний у червоній шкірі, передні сидіння обтягнуті овечими шкурами, вовнистим боком назовні. Дорого і гнило клацнувши, дверцята зачинилися з її боку.

— Носику, поздоровкайся, — сказав Ван Горн, повернувши свою велику голову, ніби незручний шолом, до заднього сидіння.

У його пса був такий справді гострий ніс, яким він тицьнув Александру в долоню, коли вона підставила її. Гострий, мокрий і колючий кінчик, як бурулька. Вона хутко відсмикнула руку.

— Приплив буде не раніше, як за кілька годин, — сказала вона, намагаючись повернути свій голос у реєстр дорослої жінки.

Гатка була суха й повіспована вибоїнами. Так далеко його вдосконалення ще не дісталися.

— Ой, той мерзотник вміє надурити, — сказав він. — Хай воно як, а як ваші справи? Виглядаєте ви пригніченою.

— Справді? Чому ви так вважаєте?

— Я це бачу. Для декого осінь — депресивна пора, інші ж ненавидять весну. Я сам завжди любив весну. Все росте, аж відчуваєш, як стогне та стара курва природа: не хоче ж цього робити — тільки не знову, ні, будь-що, тільки не *це,* — але ж *треба.* Все це для неї як тортура, всі ці пуп'янки, проростання, струмування соку в деревах, бур'яни й комахи знову вилазять із землі, щоб дати бій, насіння намагається згадати, як, на біса, працює те ДНК, — всі ці змагання за краплинку азоту; Господи, це жорстоко. Може, я надто чутливий. Але закладаюся, що ви в ту пору просто розкошуєте. Жінки не такі чутливі до подібних речей.

Вона кивнула, заколисана вибоїстою дорогою, що зменшувалася під нею, зростаючи за спиною. Біля в'їзду на острів стояли цегляні колони, близнюки тих, що з далекого краю, однак ці ще мали свою браму, чиї залізні крила впродовж років стояли широко розчахнуті, а іржаві завитки обернулися на ґрати для дикої виноградної лози, отруйного плюща й навіть переплетених молодих деревець — болотних кленів, чиї крихітні листочки перетворювалися на червону ніжність, майже як троянди. Одна з колон утратила свою корону зі штучних фруктів.

— Жінки здебільшого доволі легко сприймають біль, — провадив Ван Горн. — А я — я не зношу його. Навіть не можу змусити себе прибити муху. Бідолашка й так помре вже за кілька днів.

Александра пересмикнулась, пригадавши, як мухи сідали їй на губи вві сні: їхні крихітні ворсисті лапки, електричний дотик їхньої енергії, ніби доторкаєшся до оголеного проводу під час прасування.

— Я люблю травень, — непевно зізналась вона. — От тільки щороку він такий, як ви й сказали, — напружений. Принаймні для садівників.

На її полегшення, ніде перед маєтком не стояла припаркована зелена вантажівка Джо Маріно.

Найскладніша частина роботи по тенісному корту, здавалося, була вже зроблена: замість золотавих екскаваторів, які описала Зукі, там стояло кілька молодиків без футболок, з легким свистючим звуком натягуючи огорожу на прямі металеві стійки навколо того, що з відстані, коли вона глянула через вигин алеї туди, де у мертвих в'язах гніздилися снігові чаплі, скидалося на велику гральну карту з двох бляклих кольорів, що імітували траву й землю; решітка білих ліній виглядала контрастно чіткою, такою ж прискіпливо чіткою, як і віккська діаграма[1]. Ван Горн зупинив машину, щоб вона могла помилуватися.

— Я спершу думав купити в тому «HarTrue», та, навіть не беручи до уваги його первинну ціну, утримання того покриття — суцільний головний біль. А з «AsPhlex» усе, що треба робити, — це інколи змітати листя, а якщо пощастить, можна грати навіть аж до грудня. Ще кілька днів, і майданчик можна охрестити; я тут саме думав запросити вас і двох ваших подруг і пограти вчотирьох.

— Боже мій, хіба ми достойні такої честі? До того ж я в поганій формі... — завела вона, маючи на увазі свою гру.

У свій час вони з Оззі багато грали вдвох з іншими парами, але відтоді вона взагалі майже не грала, хоча раз чи двічі на літо Зукі й витягувала її по суботах на гру сам на сам на понівечених громадських кортах біля Саутвіка.

— Тоді *приведіть* себе у форму, — сказав Ван Горн, неправильно зрозумівши, захоплено плюючись. — Більше рухайтесь, не лінуйтеся. Чорт, та тридцять вісім — це ж іще *молодість*.

---

[1] Вікка — язичницьке містичне вчення.

«Він знає, скільки мені», — подумала Александра, радше зрадівши, ніж образившись. Гарно, коли тобою цікавиться чоловік, бо розповідати про себе дуже ніяково: вся ця невпевнена вербалізація за випивкою, а затим, коли тіла відкриваються, показуються приховані плями і провисання, начеб якісь кепські подарунки на Різдво. Але ж як чудесно, якщо так подумати, не бачити когось оголеним, а самій оголюватись перед ним: цей поспіх, невеличкий політ, скинути одяг і нарешті стати собою. Вона почувалася, по суті, ніби вже знайома із цим владним, чудним чоловіком. Цей його жахливий характер радше допомагав.

Він привів машину в рух, проїхав колом шурхітливої алеї й зупинився напроти парадного входу. До мощеного ґанку з колонами й викладеною із зеленого мармуру мозаїчною великою «Л» вело дві сходинки. Самі по собі двері, наново пофарбовані в чорний, були настільки масивні, що, коли власник рвучко відчинив їх, Александра аж злякалася: раптом завіси не витримають. У фойє її привітав сірчастий хімічний запах; Ван Горн, здавалося, не помічав його, це був його елемент. Він провів її всередину, попри порожню, забальзамовану ногу слона, наповнену тростинами з набалдашниками й однією парасолею. Сьогодні на ньому був не мішкуватий твід, а чорний костюм-трійка, ніби він оце ходив кудись у справах. Своїми жорсткими руками, що опадали по боках, ніби зламані важелі, він жестикулював ліворуч і праворуч.

— Отам, за піаніно, лабораторія; колись там була бальна зала, та зараз уже звалено купу всякого обладнання, половина якого ще й досі запакована — ми тільки-тільки почали розвертатися, але коли закінчимо, ой леле, динаміт тоді здасться вам звичайними петардами. А з цього боку — те, що я називаю своїм кабінетом; половина моїх книг ще й досі в коробках у підвалі, там є деякі примірники, які

я не хочу виносити на світло, доки не встановлю систему контролю повітря, там такі старі фоліанти, знаєте, навіть нитки, які тримають їх докупи, розсиплються на порох, як ті мумії, тільки-но відкриєш палітурку... але ж мила кімнатка, скажіть? Тут висіли оленячі роги й голови. Я сам не мисливець; прокидатися о четвертій, щоб піти й вистрілити в голову якійсь окатій олениці, яка нікому не нашкодила, — це безумство. Люди безумні. Люди дуже жорстокі, і це треба визнати. А ось тут їдальня. Стіл із червоного дерева, на шість панелей, якщо захочу дати банкет, сам же я віддаю перевагу більш затишним вечерям на чотири-шість людей, щоб усі мали нагоду засвітитися, показати себе. Бо якщо запрошуєш натовп, то він превалює психологічно: кілька лідерів і багато овець. У мене є суперканделябр вісімнадцятого сторіччя, все ще спакований; один мій знайомий експерт упевнений, що він із самої майстерні Робера-Жозефа Огюста[1], хоч на ньому й немає клейма — французи ніколи не заморочувалися клеймами, як і англійці, а його деталі — ви не повірите — імітація виноградної лози аж до найтонших закручених вусиків: видно навіть одного-двох жучків, видно навіть, де комахи погризли листя, все в масштабі два до трьох; не хочу виставляти його ось так на виду, поки не встановили надійну сигналізацію, хоча грабіжники зазвичай і не залазять у такі місця — тут бо лише один вхід і вихід, а їм треба люк для втечі. І байдуже на ту страхову політику, вони стають дедалі хоробріші, наркотики роблять тих падлюк відчайдушними, наркотики й загальне падіння поваги до всього на світі; я чув про випадки, коли люди виходили

---

[1] Робер-Жозеф Огюст (1723—1805) — придворний ювелір французьких королів Людовіка XV і Людовіка XVI. Автор корони для церемонії коронації останнього.

всього на півгодини, а їх встигали обчистити; вони стежать за вашими звичками, за кожним кроком; за вами стежать, і це єдина річ, в якій ви можете бути певні в нашому суспільстві, крихітко: за вами *стежать*.

Александра не чула, що відповідає на весь цей словесний потік: точно щось там ввічливо мугикала, тримаючись позаду нього на відстані, боячись, щоб цей великий чоловік, крутячись і жестикулюючи, випадково не зачепив її. Вона усвідомлювала, поза його збудженою темною постаттю, доки він захоплено вихвалявся, певну проникливу оголеність: обдертість порожніх закутків і безкилимність пошкрябаної підлоги, стелю, до чиїх тріщин і вигнутих плям не торкалися роками, дерев'яне оздоблення, біла фарба якого пожовкла й облупилася, і елегантні панорамні шпалери з намальованими вручну пейзажами, задерті на кутках і вздовж пересохлих стиків; про зниклі картини й дзеркала нагадували прямокутні й овальні примари меншої безбарвності. Попри всі ці балачки про нерозпаковану славу, кімнати були дуже невмебльовані; у Ван Горна був сильний інстинкт творця, який має, як здавалося, лише половину необхідних матеріалів. Александрі це видалось зворушливим, і вона побачила в ньому щось від себе, свої монументальні статуї, що вміщалися в долоні.

— А ось тут, — оголосив він, лунасто, ніби щоб заглушити ці думки в її голові, — кімната, яку я хотів показати вам. *La chambre de résistance*.

Це була продовгувата вітальня з бундючним каміном, оздобленим колонами, ніби фасад якогось храму: іонійські колони з листочками, вирізані, щоб підтримувати поличку, над якою велике перекошене дзеркало віддавало кімнаті подзьобану версію її панського простору. Вона поглянула на своє відображення і зняла бандану, розтріпуючи волосся, сьогодні не зібране в косу, в якому, однак, і досі збереглася

його причеплива в'юнкість. Подібно до того, як з-поміж її закляклих губ виходив голос, молодший за саму її, так само вона виглядала молодшою в цьому античному, пробачливому дзеркалі. Воно було дещо загострене; заглянувши в нього, вона зраділа, що не видно шкіри під підборіддям. Вдома, у дзеркалі у ванній, вона виглядала жахливо: карга з потрісканими губами, роздвоєним носом і полусканими венами в носовій перегородці, а коли, їдучи в «субару», кидала квапний погляд на себе у дзеркало заднього огляду, то виглядала там ще гірше: шкіра трупного кольору, очі дикі, а на нижній повіці лежить відламана вія, ніби жучина лапка. Ще будучи маленькою, Александра уявляла, що за кожним дзеркалом стоїть інша людина, інша душа, очікуючи, коли їй виглянути. Як і багато речей, яких ми боїмося в дитинстві, це виявилося, в якомусь сенсі, правдою.

Ван Горн порозставляв навколо каміна сучасні м'які крісла-кубики й округлий диванчик на чотири подушки — вочевидь, біженці з нью-йоркської квартири, вже добряче зношені; одначе кімната була прикрашена здебільшого витворами мистецтва, декілька з яких займали простір на підлозі. Гігантський, дико розмальований, напівнадутий гамбургер з вінілу. Жінка з білого гіпсу за справжньою прасувальною дошкою, зі справжнім мертвим котом, опудалом, біля її ніг. Вертикальний стос коробок з-під «Брілло»[1], який, при близькому огляді, виявився не порожніми проштампованими картонками, а ретельно розробленими трафаретними аркушами, натягнутими на великі куби чогось громіздкого й незрушного. Вимкнену з розетки неонову веселку треба було помити.

Чоловік ляснув по особливо гидкій конструкції — голій жінці, що лежала на спині, розставивши ноги; вона була

---

[1] Мийний засіб.

зварена з металевої сітки, розплющених пивних банок, старого порцелянового нічного горщика замість живота, шматків хромованого автомобільного бампера, спідня білизна кріпилася лаком і клеєм. Її обличчя, що дивилося прямісінько в небо чи то стелю, було як у гіпсової ляльки, такої, якою ото колись гралася Александра, — з блакитними порцеляновими очима й херувимськими рожевими щічками, вирізаними й прикріпленими до шмату деревини, розмальованої фломастерами, який слугував їй волоссям.

— А ось це — ще той геній, як на мій погляд, — сказав Ван Горн, насухо обтираючи кутики рота, пощипуючи їх двома пальцями. — Кінгольц. Марісоль з кишками. Знаєте, оця тактильність: в ній немає нічого монотонного й визначеного наперед. Це одна з тих речей, на які варто рівнятися й *вам*. Багатство, *Vielfältigkeit*[1], така собі, знаєте, двозначність. Без обра́з, Лексо, але з тими своїми маленькими ляльками ви як той Джонні Однонотько[2].

— Вони не ляльки, а ця статуя вульгарна, вона ображає жінок, — кволо промовила вона, з розмитим почуттям, що зливалося в унісон з моментом, ковзке відчуття, ніби світ проходить крізь неї чи то вона рухає світом, космічне замішання, начеб коли потяг тихенько відходить з вокзалу і здається, що платформа пливе назад. — Мої крихітки не забавки, вони зроблені з любов'ю.

Втім її рука вже пробіглася по конструкції й намацала в ній приховану, але відчутну текстуру життя. На стінах цієї довгої кімнати, колись, може, обвішаній родинними портретами Леноксів із Ньюпорта вісімнадцятого сторіччя, зараз висіли пукаті й звислі крикливі карикатури на

---

[1] Розмаїття (*нім.*).

[2] Популярна американська пісня 1937 року «Johnny one note» про виконавця, котрий вмів співати лише одну ноту, зате дуже добре.

повсякденні речі: гігантські таксофони у м'якій парусині, копії американських прапорів у імпасто, величезні доларові купюри, виконані з безпристрасною точністю, гіпсові окуляри з розтуленими губами замість очей за лінзами, немилосердно збільшені копії картинок із коміксів і рекламних написів, кінозірки та кришечки від пляшок, цукерки, газети й дорожні знаки. Тут було зібрано все, що ми використовуємо, а потім викидаємо, навіть не глянувши, але все воно було роздуте і яскраве: закарбований у вічності мотлох. Ван Горн пускав бісиків, пирхав і повсякчас витирав губи, проводячи Александру повз свою колекцію, від однієї стіни до іншої; і вона воістину побачила, що з цього фальшивого мистецтва він придбав зразки гарної якості. Він має гроші й потребує жінки, щоб та допомагала йому витрачати їх. Його жилетку огинав золотий ланцюжок старовинного кишенькового годинника; він був спадкоємцем, щоправда, не в ладах зі своїм спадком. Дружина допоможе йому владнати все.

Принесли чай з ромом, але сама церемонія була стриманішою, ніж вона уявляла собі з опису Зукі. Фідель матеріалізувався в ідеальній притаманній служникам тиші, охайний шрам настільки вдало розміщувався під однією вилицею, що здавався приклеєним до його шкіри кольору мокки, як доцільний штрих, доданий до його дрібних, перекошених рис. Довгошерстий кіт на ім'я Пальчик, з деформованими лапами, про які писалося у «Віснику», заскочив на коліна Александрі, тільки-но вона підняла свою чашку; вміст посудини зовсім не колихнувся. Морський горизонт, видимий крізь палладіанські вікна, також лишився незрушним: світ частково є злегка перетасованою колодою горизонтальних рідин, спало їй на думку, коли вона замислилась про холодний, щільний шар моря, під тиском якого рухаються лише гігантські безокі слимаки,

а тоді — про туман, що лиже осінню поверхню ставка біля лісу, про сфери щонайтоншого газу, які наші астронавти протинають без шкоди, так, що небесна синь нікуди не витікає. Тут їй було затишно, чого вона сама не очікувала, — тут, у цих кімнатах, фактично порожніх, але перевантажених сардонічним мистецтвом, кімнатах, що красномовно говорили про те, чого так бракує холостяку. Та й господар здавався куди приємнішим. Манера чоловіка, який хоче з тобою переспати, кусючіша й агресивніша, тоді він випробовує тебе, передвіщаючи свою кінцеву злість, якщо йому все вдасться, а от цього у Ван Горні сьогодні майже не було. Він виглядав стомленим, зсутулившись у своєму пошарпаному кріслі-кубику, вкрившись ковдрою грибного кольору. Вона припустила, що ділова зустріч, заради якої він вдягнув свій офіційний костюм-трійку, закінчилась розчаруванням, можливо, це було прохання про банківську позику, в якій йому відмовили. З неприхованою турботою вона долила в його чай рому з пляшки «Маунт ґрею», поставленої дворецьким біля його ліктя, на круглому столику часів королеви Анни.

— Як вам вдалось зібрати таку велику й чудову колекцію? — спитала в нього Александра.

— Це все мій фінансовий радник, — такою була його невтішна відповідь. — Найрозумніше, що можна зробити у фінансовому плані, окрім як знайти нафту в себе на задньому подвір'ї, — це купити роботу якогось іменитого художника до того, як він здобуде ім'я. Згадайте тих двох руских, що задешево зібрали всього Пікассо й Матісса перед війною, а тепер усе це добро валяється в Ленінграді, де ніхто не може подивитися на нього. Згадайте тих щасливих дурників, що видерли роботи раннього Поллока прямо в нього з рук за ціною пляшки скотчу. Навіть ось так стріляючи пальцем у небо, здебільшого маєш кращі шанси, ніж на фондовій

біржі. Такий собі Джаспер Джонс продукує чималу купу мотлоху. Хай там як, а мені той мотлох подобається.

— Бачу, що подобається, — сказала Александра, намагаючись допомогти йому.

І як би це його зробити так, щоб цей неповороткий бродяга закохався в неї? Він ніби той будинок з багатьма кімнатами, і в тих кімнатах аж надто багато дверей.

Він подався наперед у своєму кріслі, розхлюпуючи чай. Вочевидь, це траплялося з ним частенько, бо він рефлекторно розставив ноги, і коричнева рідина, промайнувши між ними, плюхнулась на килим.

— Найкраща річ у східних килимів, — мовив він, — це те, що вони не показують твоїх гріхів.

Підошвою одного зі своїх невеличких гостроносих черевиків — його ноги були страшенно малі порівняно з тілом — він втер чайну пляму в килим.

— Колись я *ненавидів,* — озвався він, — усі ті абстрактні штуки, що нам намагались продати у п'ятдесятих; Господи, вони нагадували мені про Ейзенхауера — велика маячня. Я хочу, щоб мистецтво *показувало* мені щось, розповідало, де я є, навіть якщо це пекло, правда ж?

— Мабуть, так. Я насправді дилентант, — сказала Александра, почуваючи менший комфорт, коли він пішов на контакт. Цікаво, яка на ньому білизна? Коли він востаннє мився?

— Тож коли з'явився цей поп-арт, я подумав: «Боже, оце точно для мене». Такий він, курва, бадьорий, ну знаєте: ми занепадаємо, але занепадаємо з усмішкою. В якомусь сенсі, як пізній Рим. Ви колись читали Петронія? *Смішно*. Боже, так смішно, що на того козла, якого Раушенберг запхнув у білу шину, можна дивитися й реготати аж до заходу сонця. Був я кілька років тому в одній галереї на П'ятдесят сьомій вулиці — тій, у якій хотів би бачити й вас,

здається, я вже казав вам, аж вуха протуркотів, — і торговець, педрило на ім'я Міша, колись його називали Міша Пизда, але до біса обізнаний парубок, показав мені дві пивні бляшанки Джонса — взагалі-то це був ель «Белентайн» — бронзові, але так мило пофарбовані, з таким ретельнючим, але дещо вільним стилем Джонса, і в однієї зверху, там, де була чека, трикутник, а інша цнотлива, невідкрита. Міша й каже мені: «Підніми її». «Яку з них?» — питаю я. «Будь-яку», — каже він. Беру я невідкриту. Важка. «А тепер підніми другу», — каже він. «Справді?» — питаю я. «Давай», — каже він. Я беру. Вона легша! Пиво випили!! Звичайно, в мистецькому розумінні. Я мало в штани не кінчив, так мене проперло від прозріння.

Він відчув, що Александра зовсім не проти, що він лається. Насправді їй це навіть подобалось; у цьому була якась потаємна солодкість, ніби в тому дусі падлятини на шерсті Вуглика. Їй пора йти. Велике серце її пса розірветься в тій маленькій, замкненій машині.

— Я спитав у нього, скільки коштують ці пивні бляшанки, і Міша відповів, а я такий: «Та ну». Це переходить усі межі. Скільки грошви можна запхати у дві фальшиві пивні бляшанки? Александро, я серйозно, якби я тоді зважився, зараз у мене було б у п'ять разів більше грошей, а сталося це не так уже й давно. Ті бляшанки коштують більше, ніж їхня вага чистим золотом. Я щиро вірю, що коли люди в майбутньому глянуть на нас, коли ми з вами будемо лише парочкою скелетів, що лежать у тих ідіотських дорогих коробках, які нас змушують купувати, і наше волосся, кості й нігті покоїтимуться на тому дурному сатині, за який ті товстопузі власники похоронних бюро деруть із нас скажені гроші, Господи, це мене щось занесло, хай краще візьмуть мій *труп* і викинуть на звалище, я зовсім не проти, тож коли ми з вами помремо, це все, що я мав на увазі, ті пивні

бляшанки, точніше, бляшанки елю, стануть нашою Мона Лізою. Ми тут з вами говорили за Кінгольца; а знаєте, в нього є цілий розпиляний «додж», усередині якого трахається парочка. Сама машина стоїть на килимі зі штучної трави, а трохи далі від неї він поклав ще один килим, з «Астротерфу» чи чогось там ще, розміром десь із шахівницю, а на ньому — одна-єдина пляшка з-під пива! Аби показати, що вони пили й викинули її. Щоб додати сцені з коханцями атмосфери провулку. Геніально. Невеличкий клаптик килимка, відокремленість. Хтось інший поклав би ту пляшку на головний килим. Та покласти її окремо — це вже мистецтво. Може, *це* і є наша Мона Ліза, ця Кінгольцова порожнеча. Чесно кажу, я був у Л-А й дивився на цей божевільний розпиляний «додж», і на очі мені наверталися сльози. Я вам тут не парю туфти, Сенді. Сльози.

І він підніс свої неприродно білі, напозір воскові руки до очей, начеб витираючи ті вологі, червоні орбіти очей на черепі.

— Ви подорожуєте, — сказала вона.

— Зараз уже менше, ніж колись. Але не шкодую. Коли їздиш кудись, доводиться весь час пакувати валізу. Той же ти, та ж валіза. Ви тут, дівчата, маєте правильну ідею. Знайди собі Чортзнадевіль і облаштовуй свій простір. Усе одно мотлох прийде за тобою, з тим телебаченням, глобальним селом та іншими подібними речами.

Він осів у своєму грибному кріслі, нарешті вичерпавши всі слова. До кімнати придріботів Носик і скрутився біля ніг хазяїна, встромивши свій довгий ніс собі під хвіст.

— До речі, про подорожі, — сказала Александра. — Мені пора бігти. Я замкнула свого бідолашного цуцика в машині, та й діти вже мали б повернутися зі школи.

Вона поставила свою чашку — дивно, але на тій була монограма у вигляді букви «N» замість Ван Горнових

ініціалів — на подряпаний, гранчастий скляний стіл у стилі Міс ван дер Рое і звелася на ноги. На ній була її парчева алжирська куртка поверх срібно-сірої водолазки і слакси з лісисто-зеленої саржі. Відчуття полегшення в попереку, коли вона встала, нагадало їй, якими ж незручно малими стали ці слакси. А вона ж заприсяглася скинути вагу; щоправда, зима була найгіршим часом для цього — треба жувати щось, аби зігрітися, не підпускати до себе вранішню темряву, та все одно в погляді знавецьких очей цього кремезного чоловіка, зведеному до вигинів її грудей, вона не прочитала вимоги змінити свої форми. Джо наодинці називав її своєю теличкою, казав, що вона — його півтори жінки. Оззі казав, що вночі вона краща за дві ковдри. Зукі із Джейн називали її розкішною. З саржі, яка щільно вкривала її таз, вона струсила кілька довгих білих волосин, які туди натрусив Пальчик. З легким клацанням узяла свою бандану з поруччя вигнутого диванчика.

— Але ж ви ще не бачили лабораторії! — запротестував Ван Горн. — І ванної кімнати, ми *нарешті* закінчили майже все, зосталося тільки прокласти проводку. Та й нагорі ще не були. Мої великі літографії Раушенберга всі нагорі.

— Може, якось іншим разом, — сказала Александра, її голос уже повернувся до свого жіночного контральто. Їй подобалась ця сцена відходу. Побачивши, як він шаленіє, вона знову відчула впевненість у своїх силах.

— Хоча б подивіться на мою кімнату, — заблагав Ван Горн, підскочивши й зачепившись гомілкою об край скляного столу так, що обличчя йому викривив біль.

— Там усе чорне, навіть простирадла, — сказав він їй, — до чорта ж важко купити гарні чорні простирадла, бо те, що вони називають чорним, насправді виявляється темно-синім. А в коридорі я тільки-но повісив злегка хтиві картини нового художника на ім'я Джон Веслі; нічого спільного

з божевільним методистом, малює щось подібне до ілюстрацій для дитячих книжок про тварин, поки не доходить, що на них справді зображено. Білки трахаються й усякі такі речі.

— Звучить весело, — сказала Александра і жваво посунула в широку арку, виконавши маневр старого хокеїста, так, що крісло на якусь мить заблокувало його й усе, що йому лишилося, — це галасливо рушити за нею, доки вона випливала з кімнати з цим гидким мистецтвом, крізь бібліотеку, повз музичну кімнату, в коридор зі слонячою ногою, де запах бовтунів був найсильніший, але подих вулиці також вчувався. З цього боку чорні двері залишили в їхньому природному двотоновому дубовому кольорі.

З нізвідки виринув Фідель, поклавши руку на велику латунну ручку. Александрі здалось, ніби він дивиться повз неї на обличчя свого хазяїна; вони збираються ув'язнити її тут. В думках вона вирішила порахувати до п'яти, а тоді закричати; але, мабуть, був кивок, бо на рахунок «три» ручка клацнула.

Ван Горн сказав з-за її спини:

— Я б запропонував підвезти вас до дороги, але приплив зайшов уже, мабуть, надто далеко.

Звучав він задихано: емфізема від сигарет або дихання тими мангеттенськими автобусними вихлопами. Йому дійсно потрібна турбота дружини.

— Але ж ви обіцяли, що він не настане так швидко!

— Послухайте, та що я, на біса, знаю? Прибулий тут я, а не ви. Ходімо подивимось.

Якщо алея огинала угіддя, трав'янистий мол з вапняковими статуями обабіч, яким погода й вандали повідбивали носи і руки, вів прямо до того місця, де гатка доходила до межі острова. Нечепурний берег, порослий бур'янами, — прибережний золотушник, пляжний непотріб із величезними, розлогими листками — був усипаний гравієм

і уламками старого асфальтового покриття, що розкинулось за поплетеною лозою брамою. Бур'яни тремтіли на холодному вітрі, що віяв від затопленої заплави. Небо знизило свої волокнисті сірі смуги; найсвітлішою видною річчю була велика чапля, але не сніжна, що дибала в напрямку дороги до пляжу, її жовтий дзьоб кольором нагадував залишений «субару». Гатку між цим і тим краєм укривав тьмяний блиск води. В горлі Александри зашкребли сльози.

— Як *це* могло статися? Минуло ж менше години!

— Коли гарно проводиш час... — промуркотів він.

— Було *не* так уже й гарно! Я не можу повернутися!

— Послухайте, — сказав Ван Горн біля її вуха й легенько зімкнув свої пальці на її руці, так що вона відчувала його дотик крізь одяг. — Ходімте назад, подзвоните дітям, а Фідель зварганить нам чогось на вечерю. Він готує неперевершене чилі.

— Справа не в *дітях*, а у *псі!* — закричала вона. — Вуглик там просто сказиться. Яка тут глибина?

— Не знаю. Фут, може, два ближче до середини. Я міг би спробувати проїхати туди на машині, але застрягти там означає попрощатися з багатьма гарними старими німецькими механізмами. Як тільки солона вода потрапить у гальма й диференціал, машина вже ніколи не їздитиме як колись. Це ніби зірвати різьбу на болті.

— Піду вбрід, — сказала Александра і струсила його пальці зі своєї руки, та перед тим, прочитавши її думки, він хутенько й сильно ущипнув її.

— Ваші штани промокнуть, — сказав він. — А в цю пору року вода холоднюча.

— А я зніму штани, — мовила вона, спершись об нього і стягуючи кросівки і шкарпетки.

Місце, за яке він ущипнув її, пеклó, та вона не хотіла визнавати, що він зробив це навмисно. Тільки не після того,

як він поводився так по-дитячому, розхлюпуючи чай і зізнаючись в любові до мистецтва. Насправді ж він чудовисько. Гравій колов її голі ноги. Та вже як зібралася робити це, то вагатися не слід.

— Ну от, — сказала вона. — Не дивіться.

Вона розщібнула бічний замок на своїх слаксах, стягнула їх за пояс, і її стегна своєю яскравістю приєдналися до чаплі посеред цього місця іржі та сірості. Боячись упасти на нестійких камінцях, вона нахилилася, спустила лискучу зелену саржу по щиколотках і стопах із синіми венами й виступила. Її голі ноги огорнуло сполохане повітря. Вона зв'язала слакси і кросівки у вузол і пішла гаткою, геть від Ван Горна. Не озираючись, вона відчула його погляд на собі, на своїх масивних стегнах, на їх чуттєвих брижах і погойдуваннях. Безсумнівно, він дивився своїм гарячим поглядом, коли вона нагнулася. Александра забула, які трусики одягла цього ранку, і, глянувши донизу, зраділа, побачивши звичайні бежеві, а не в дурну квіточку чи безсоромно обрізані, як більшість із тих, що доводиться купувати в ці дні в магазинах, — розроблені для струнких хіпі та ґрупі, половина сраки виглядує, а промежина вузька, як мотузочка. Повітря, нескінченно високе, холодило її шкіру. Зазвичай їй подобалась власна нагота, особливо на свіжому повітрі, вилягшись на ковдрі й засмагаючи після обіду в себе на задньому подвір'ї в перші теплі дні квітня і травня, поки ще не повилазила комашня. І після місяця вповні, голяка збираючи трави.

Гатка, яку майже не використовували в роки по виїзді Леноксів, поросла травою; босоніж вона дріботіла по центральному пасму, ніби по вершині м'якої широкої стіни. Колір витік із бадилинок *Spartina patens*, а відрізки заплави обабіч поблякли. Там, де вода розлилася на поверхню дороги, скуйовджена трава легенько погойдувалась у прозорій

товщі. Потік, лиючись, хлюпав і шумів. Дерріл Ван Горн гукав щось позаду неї — підбадьорював, застерігав чи вибачався, — та Александра була надто поглинута шоком першого окроплення пальців ніг, аби щось чути. Який же серйозний, який неприкритий холод цієї води! Ще один елемент, де її кров чужа. Під заломленим кутом на неї дивилися коричневі камінчики, до безглуздого чіткі, як букви невідомого нікому алфавіту. Болотна трава перетворилась на водорості, мляві й безвольні, що гнулися ліворуч, услід за рухом прибутної води. Її ноги виглядали маленькими, також під заломленим кутом, як і камінчики. Треба рухатися швидше, поки вони ще не заніміли. Вода вже вкривала її щиколотки, а відстань до сухої дороги була велика, далі, ніж вона може докинути камінь. Ще дюжина болючих кроків, і вода сягнула колін, а боками Александра відчула тягу її бездумного плину. Найхолоднішим у цій тязі було те, що вона й залишиться тут, з нею чи без. Вона була тут ще до її народження й залишиться після її смерті. Вона не думала, що вода зіб'є її з ніг, але відчула, як хилиться під її натиском. Щиколотки заволали, оніміння почало проїдатися, відчувся нестерпний біль, от тільки його треба якось стерпіти.

Александра більше не бачила своїх ніг, а хиткі кінчики болотної трави більше не складали їй компанії. Спробувала побігти по воді; бризкання втопило звуки від Ван Горна, котрий ще й досі нерозбірливо кричав щось їй у спину. Напруженість її погляду наблизила «субару». Вона побачила обнадіяний силует Вуглика на водійському сидінні: вуха піднялися так високо, як тільки можна, вчувши наближення порятунку. Крижана вода сягнула їй стегон і почала заляпувати трусики. Дурна, яка ж вона дурна, така пуста й по-фальшивому дівчача, вона заслужила на це, бо покинула свого єдиного друга, свого справжнього друга без будь-яких заморочок. Собаки перебувають на

краю розуміння, їхні яскраві очі відполіровані жагою до усвідомлення; година для них не гірша за хвилину, вони живуть у світі, де не існує часу, звинувачень, прийняття, бо не існує передбачливості. Вода, зі своєю мертвою хваткою, піднялась до її промежини; з горла вирвався скрик. Вона достатньо наблизилась, щоб сполохати чаплю, котра кульгавим, непевним рухом, ніби стариган, що невпевнено тягнеться в обійми поруччя свого крісла, вдарила повітря перекинутим «М» своїх крил і злетіла, тягнучи за собою свої чорні ноги-патички. Це він? Чи вона? Повернувши голову з заляпаним волоссям, Александра побачила в іншому напрямку, ближче до попелястих піщаних пагорбів пляжу, ще одну білу прогалину в сірості дня, ще одну велику чаплю, друга цієї, попри те що їх розділяли акри води попід цим брудним, посмугованим небом.

З відльотом першого птаха вбивчі скоби океану трошки послабились на її стегнах, сповзаючи нижче, доки вона брела вгору, задихана, ридаючи від шоку й комічності цього всього дійства, до сухого відрізка гатки, що вів до її машини. Там, де вода була найглибша, на неї найшло піднесення, а зараз воно вже убуло. Александра трусилася, як собака, і сміялася з власного безглуздя, з того, що, шукаючи любові, ось так облажалася. Духу потрібне безглуздя, так само як тілу потрібна їжа; від цього вона почувалася здоровішою. Щоправда, картина власного втоплення — як вона лежить позеленіла, скована заціпенінням останньої агонії, ніби дві жінки, зчеплені в обіймах, з тієї приголомшливої картини Вінслова Гомера «Відплив», — таки не справдилася. Висихаючи, її ноги боліли так, ніби їх жалили сотні ос.

Етикет вимагав, щоб вона повернулась і помахала Ван Горну з іронічним, тріумфальним фліртом. Він, маленький чорний «Y» між цегляними стійками своїх розвалених воріт, помахав їй у відповідь обома руками, рівно виставивши

їх. Він зааплодував, плескаючи в долоні так, щоб звук доходив до неї через площину води з затримкою в частку секунди. Він кричав щось, із чого їй вдалось розібрати лише «Ви *вмієте* літати!» Вона витерла банданою свої ноги, вкриті краплями й сиротами, і натягнула слакси, а Вуглик тим часом гавкав і махав хвостом на вініловому покритті всередині «субару». Його радість була заразна. Вона всміхнулася до себе, думаючи, кому б першому подзвонити й розповісти про це: Зукі чи Джейн. Нарешті вона також пройшла ініціацію. Рука на тому місці, де він ущипнув її, досі пекла.

Маленькі деревця — сухі цукрові кленочки й крихітні червоні дубочки, що низько присіли до землі, — пожовкли першими, начеб залишатися зеленими було чимось на кшталт випробування на силу і найменші слабнули першими. На початку жовтня дівочий виноград зненацька скропив алізариновим рум'янцем поруйнований кам'яний мур позаду її ділянки, там де починалось болото; затим похилі паралельні клинки сумаху засвітилися червоним, помережаним з рудим. Ніби мляве гудіння гігантського гонга, лісами ширилася жовтизна всіх відтінків, від засмаглих буків і ясенів, поцяткованої золотом карії, до рівного маслянистого відтінку рукавичок сассафрасу, рукавичок, що можуть мати один пальчик, або й два, або й жодного. Александра часто підмічала, як у сусідніх дерев одного виду, пророслих із двох насінинок, що, крутячись, упали разом на землю в один і той же вітряний день, листя, попри те, жовтіло в різному ритмі, і в одного воно ніби відбілювалось, із бляклого ставало бляклішим, тоді як інше виглядає, начеб кожен його листок якийсь фовіст[1] пофар-

---

[1] Фовізм — напрям у французькому образотворчому мистецтві початку XX сторіччя, що фокусувався на насиченості кольорів.

бував вручну, вкривши хаотичними цятками червоного й зеленого. Папороті під ногами, в'янучи, демонстрували розмаїття форм. Кожна викрикувала: «Я є, я була». Затим в осені відбувалося переродження ідентичності після літнього буйства зелені. Обшир цієї події, від пляжних слив і мірики уздовж блок-айлендської протоки до яворів і каштанів, вишикуваних уздовж споконвічних вулиць (Бенефіт, Біневелент) на Коледж-гіл у Провіденсі, відповідав на щось розсіяне й ніжне всередині Александри, на її почуття злиття, пасивну здатність споглядати дерево й почуватися непохитним стовбуром із багатьма руками, до кінчиків котрих струмує сік, ставати продовгуватою хмаринкою, по-чудному самотньою в небі, чи ропухою, що відскакує зі шляху косарки у глибшу, вогкішу траву, — таку собі хитку бульбашку на довгих лапках, іскру страху під широким бородавчастим лобом. Вона була тією ропухою, як і лихими лискучими лезами, прикріпленими до отруйних вихлопів мотора. Панорамне убування хлорофілу з боліт і пагорбів Океанського штату[1] здіймало Александру, немов димок, як погляд над мапою. Навіть екзотичні гості ньюпортських багатіїв — англійський горіх, китайське райдерево, *Acer japonicum* — не встояли перед цим масовим рухом капітуляції. Треба полегшитись, щоб вижити. Не можна зациклюватися. Безпека полягає в тому, щоб зменшитися, стати достатньо худим і малахольним, щоб впустити щось нове. Лиш дивацтво наважується на ті стрибки, що дають життя. А той смаглявий чоловік на острові був нагодою. Він був отим новим, отим магнетичним, і вона заново переживала ті натягнуті моменти їхнього чаювання, момент за моментом, мовби геолог, що любовно подрібнює камінь.

---

[1] Народна назва Род-Айленду.

Молоді, стрункі клени, коли за них зайшло сонце, перетворилися на охоплені вогнем смолоскипи, обвуглені скелети всередині розжареного гало. Сірість оголеного гілля дедалі більше й більше забарвлювала ліси при дорогах. Там, де розчинилися всі інші речовини, — запанували похмурі конічні вічнозелені. Жовтень робив свою справу, урізаючи день за днем, і відтак увійшов у свій останній день, доволі погожий, як для гри в теніс на свіжому повітрі.

Джейн Смарт, у сніжно-білому костюмі, підкинула тенісний м'ячик. В польоті той обернувся на кажана, його крильця, спершу скручені в невеличкі кульки, наступної миті, стріпнувшись, розкрилися, ніби парасоля, а сама істота з рожевою сліпою мордочкою залопотіла геть. Джейн верескнула, впустила ракетку і крикнула через сітку:

— Це було не смішно!

Інші відьми засміялися, а Ван Горн, який був четвертим з ними, дещо запізніло, безпристрасно оцінив їхній жарт. Він володів потужним, поставленим ударом, але, здається, погано бачив м'яч у навскісному, пізньому сонці, що кидало своє проміння крізь ряд модрин, які стояли тут, у дальньому краю його острова; з модрин осипалися голочки, і їх треба було змітати з корту. У Джейн же зір був бездоганний, надприродно гострий. Кажанячі мордочки скидалися їй на приплюснуті мініатюрні версії дітей, що попритискалися носами до вітрини крамниці з солодощами, і Ван Горн, що грав, убравшись у недоладний костюм із баскетбольних кросівок, футболки з Малкольмом Іксом і брюк від старого чорного смокінга, мав щось від цього самого виразу дитячої жадоби на своєму спантеличеному, скляноокому обличчі. Він жадав їхніх лон, так вважала Джейн. Вона приготувалася підкинути м'ячик і зробити ще одну подачу, але поки балансувала його в руці, він

набув вогкої ваги і тривожної бородавчатості. Ще одне перетворення. З театральним терплячим зітханням вона поклала ропуху на криваво-червоне покриття під яскраво-зеленою огорожею й подивилася, як вона пролізла під нею. Ван Горнів недоумкуватий кривошиїй колі, Носик, помчав за межі майданчика, щоб проінспектувати обстановку; та він загубив ропуху серед мішанини землі й колотого каміння, що лишили по собі бульдозери.

— Ще раз так зробите, і я виходжу з гри! — крикнула Джейн через сітку. Вони з Александрою були проти Зукі та господаря. — Пограєте втрьох у канадський теніс на двох, — пригрозила вона.

Втім через те мімічне обличчя в окулярах на футболці Ван Горна складалося враження, що їх п'ятеро. Наступний м'ячик в її руці пройшов крізь якісь стрімкі структурні зміни, спершу ставши слизьким, як шлунок, тоді колючим, як морський їжак, та вона рішуче відмовилась глянути на нього, повірити в його реальність, і, з'явившись на фоні синього неба над її головою, він став пухнастим жовтим м'ячиком «Вілсон», котрий, ідучи за прочитаним нею довідником з гри в теніс, вона уявила собі як циферблат годинника, по якому треба вдарити в районі другої години. Вона чітко приклалася струнами ракетки по цьому видиву й відчула з віддачі по завершенні, що подача видалась добра. М'яч полетів до горла Зукі, і вона незграбно захистила свої груди ракеткою, виставивши ту тильним боком назовні. Струни ніби перетворилися на макарони, і м'ячик гепнувся біля її ніг і відкотився до бічної лінії.

— Супер, — кинула Александра до Джейн.

Джейн знала, що її напарниця любила, в різних еротичних значеннях, обох своїх опонентів, а їхнє партнерство, яке Зукі, підозріло крутнувши ракеткою, організувала на самому початку матчу, мабуть, ятрить ревнощі в Александрі.

Ті двоє були заворожливою командою: Зукі зі своїм мідним волоссям, зібраним у пружний хвостик, і стрункими веснянкуватими кінцівками, що виглядали з крихітної персикової тенісної сукенки, і Ван Горн зі своєю машинною спритністю, натхненний, ніби якийсь демон, що грає на піаніно. Його ефективність обмежувалась лише моментами короткозорої втрати координації, під час яких він не влучав по м'ячу. До того ж його демон мав тенденцію грати в постійному *forte*, яке супроводжувало деякі його удари, коли м'яка подача у вільну зону могла б здобути їм очки, торкнувшись землі біля самої фронтальної лінії.

Поки Джейн готувалася подати на нього, Зукі весело погукала:

— Заступ за лінію!

Джейн глянула донизу й побачила, що носок її кросівки перетинає лінію, щоправда, сама лінія йде поверх кросівки й міцно стримує її, як ведмежий капкан. Вона струсила цю ілюзію й подала на Дерріла Ван Горна, котрий відбив м'яч різким форхендом[1], який Александра рвучко парирувала, направивши м'яч у ноги Зукі; Зукі, хутко скакнувши, дістала його, високо запустивши, а Джейн, устигши підбігти до сітки на спритний і агресивний удар своєї партнерки, завдала ще одного високого удару, що його Ван Горн, чий погляд палав вогнем, гаркнувши, спробував парирувати верхнім ударом і парирував би, якби не піднявся невеличкий чарівний шипучий вихор, який в деяких частинах світу кличуть пиловим демоном, і змусив його, лаючись, прикрити очі правицею. М'яч завис на рівні його пояса, доки він болісно кліпав; затим Ван Горн завдав удару таким цупким форхендом, що м'яч змінив свій колір з оптичного жовтого на хамелеоново-зелений, який

---

[1] Форхенд — удар справа після відскоку м'яча.

Джейн заледве вдалося розгледіти на фоні зеленого корту й зеленої огорожі. Вона кинулась туди, де, як їй здалося, має бути м'яч, і контакт гарно дався їй; Зукі довелось поквапитися, щоб слабенько відбити, і Александра парирувала цю подачу прямісінько під сітку своїм суперникам настільки пристрасно, що м'яч підскочив неймовірно високо, понад призахідним сонцем. Однак Ван Горн метнувся швидше за краба під водою й запустив свою сріблясту металеву ракетку в стратосферу. Повільно обертаючись, відстикована ракетка повернула м'яч без сили, зате в межі поля, і пойнт продовжився, гравці снували коло за колом, тут за годинниковою стрілкою, а тут уже навпаки, музика цього всього зачаровувала, як відчувала Джейн Смарт: контрапункт їхніх чотирьох тіл, восьми очей і шістнадцятьох витягнутих кінцівок, що бринять оркестром поверх уже майже горизонтального проміння червонястого заходу сонця, профільтрованих крізь модрини, чиї голочки, сиплючись, звучали, ніби віддалені оплески. Коли нарешті скінчилася перестрілка, а разом з нею і матч, Зукі поскаржилась:

— Моя ракетка весь час була, ніби дохла.

— Бо треба використовувати кетугт[1] замість нейлону, — зичливо зауважила Александра, бо ж її команда перемогла.

— Вона важка, як зі свинцю зроблена; в руці постійно стріляло, коли я підіймала її. Зізнавайтесь, дівки, хто з вас це робив? Це зовсім не чесно.

Ван Горн також придумав відмовку:

— Чортові контактні лінзи, — сказав він. — Коли туди потрапляє бодай одна пилинка, очі ріже, ніби лезом.

— Гарна видалася гра, — підбила підсумок Джейн. Її часто використовували, подумала вона, у цій ролі матері-

---

[1] Волокна з кишок худоби.

примирительниці, незаміжньої тітки, позбавленої пристрасті, коли насправді вона аж клекотіла.

Годинники вже перевели на зимовий час, і темрява опустилася швидко, коли вони вервечкою вийшли на доріжку, що вела до освітлених вікон будинку. Всередині троє жінок розсілися рядом на вигнутій канапі у Ван Горновій видовженій, повній витворів мистецтва, але однак дещо пустуватій вітальні, попиваючи трунки, які він приніс їм. Їхній хазяїн був майстром екзотичних напоїв, по-алхімічному наколочених із текіли, гренадину, *crème de cassis*, тріпл-секу, сельтерської води, журавлинового соку, яблучного бренді й добавок ще навіть більш потаємних, які він тримав у високій голландській шафці сімнадцятого сторіччя, оздобленій угорі двома застиглими ангельськими головами, чиї обличчя, через старіння деревини, потріскались прямісінько на очах. Море, що проглядалося з його палладіанських вікон, набуло кольору вина або кизилового листя перед осипанням. Між іонійськими колонами каміна, попід масивною поличкою, простягався керамічний фриз із фавнами й німфами — оголеними білими фігурами на синьому тлі.

Фідель приніс закуски — випічку й соуси з перемелених морських істот, *empanadillas, calamares en su tinta,* — які були спожиті з огидливими висками; їжу брали пальцями, що набували барви болотистої сепії, такої ж, як і кров цих соковитих дитинчат кальмарів.

Час від часу одна з відьом вигукувала, що їй *треба* зробити щось із дітьми — або піти додому й приготувати їм вечерю, або хоча б подзвонити й офіційно призначити найстаршу доньку головною. Сьогодні ж бо й так скажений день: геловінський вечір лякання-частування, і деякі дітлахи пішли на вечірки, а деякі повиходили на вулиці, «колядуючи» на затінених, покручених вулицях середмістя

Іствіка. Попід парканами шкандибатимуть галасливі ватаги маленьких піратів і Попелюшок у масках із застиглими гримасами й живими вологими очима, що блищать з отворів у картоні; повиходять привиди в наволочках, з торбинками, у яких торохтять «M&M's» та «Герші кісес». Дверні дзвінки дзеленчатимуть без угаву. Кілька днів тому Александра поїхала на закупи зі своєю наймолодшою дитиною, крихіткою Ліндою, у «Вулворт» біля молу — вогні цієї задрипаної місцини виглядали відважно супроти темряви довкола, а всередині, серед мішури для дітей, наприкінці дня товклися змучені, старі, огрядні клерки, — і на якусь мить Александра відчула колишню магію, вбачивши в цих широко відкритих оченятах дев'ятирічної дитини символічну велич акційних примар, автентичність запакованого гобліна — маска, костюм і пластиковий пакет для солодощів за 3.98. Америка навчає своїх дітей, що будь-яку пристрасть можна адаптувати під нагоду купити її. В пориві емпатії Александра перетворилася на власну дитину, тиняючись між рядами, чиї дива на продаж розміщувались на рівні очей, і кожен пахнув власним міцним духом чорнила, гуми чи цукрового тіста. Однак такі материнські моменти накочувались на неї дедалі рідше, що більше вона опановувала власне «я», напівбогиня, більша й суворіша, ніж могли уявити собі інші. Зукі, сидячи біля неї на канапі, вигнула спину, потягуючись у своїй куценькій персиковій сукенці, так що аж виглянули її білі трусики з оборками, і, позіхнувши, сказала:

— Мені й справді пора йти додому. Бідолашки. Наш будинок стоїть просто посеред міста, його, мабуть, узяли в облогу.

Ван Горн сидів напроти неї у своєму оксамитовому кріслі; він рясно впрів у ірландському в'язаному светрі з натуральної вовни — від неї досі линув масний дух вівці,

— натягнувши його поверх трафаретного зображення кривозубого Малкольма Ікса, який щось показував.

— Не йдіть, дорогенька, — сказав він. — Залишайтесь і прийміть ванну. Я саме це збирався зробити. Від мене тхне.

— Ванну? — спитала Зукі. — Це я можу зробити і вдома.

— Тільки не у восьмифутовій тиковій ванній, от що вже ні, то ні, — відказав чоловік, крутячи своєю великою головою з такою лютою пустотливістю, що кудлатий Пальчик, злякавшись, скочив з його колін. — А поки ми добряче відкисатимемо там, Фідель приготує нам паелью, тамале чи ще там щось.

— Тамале, тамале, тамале, — нервово сказала Джейн Смарт.

Вона сиділа скраю канапи, за Зукі, і в її профілі була присутня сердита чіткість, подумала Александра. Фізично найслабша з них, вона напилася найбільше й намагалася триматися. Джейн відчула, що про неї думають; її гарячий погляд зчепився з Александриним.

— А ти що скажеш, Лексо? Що думаєш?

— Ну, — була її униклива відповідь, — я *брудна*, і в мене все болить. Три сети — забагато для цієї бабці.

— Після такого почуватиметесь на мільйон, — запевнив її Ван Горн. — От що я пропоную, — звернувся він до Зукі. — Біжіть додому, гляньте, як там ваші малі, й повертайтеся сюди якомога швидше.

— Забіжи й до мене додому й глянь, як там мої, гаразд, люба? — вклинилася Джейн Смарт.

— Побачимо, — сказала Зукі, знову потягнувшись.

На кінчиках її довгих веснянкуватих ніг красувалися невеличкі капці з китичками, ніби заячі лапки.

— Може, я й зовсім не повернуся. Клайд хотів, щоб я написала невеличкий геловінський репортаж: сходила

в місто, взяла інтерв'ю в кількох колядників на Оук-стрит, попитала в поліції, чи ніхто не попсував громадської власності, може, вдасться розкрутити старожилів у «Немо» на розмови про давні недобрі дні, коли вони милили вікна й затягували на дахи возики та всякі інші речі[1].

Ван Горн вибухнув:

— Чому ти постійно панькаєшся з тим нікудишнім Клайдом Ґебріелом? Він мене лякає. Той тип хворий.

— От саме тому, — відповіла Зукі, дуже швидко.

Александра сприйняла це як знак того, що Зукі нарешті порвала з Едом Парслі.

Ван Горн також вловив це.

— В такому разі, може, якось запрошу сюди і його.

Зукі встала й гордовито відкинула волосся з обличчя. Сказала:

— Тільки не робіть цього заради мене, я й так щодня бачу його на роботі.

По тому, як вона підхопила ракетку й пов'язала навколо шиї свій брунатний светр, було важко сказати, повернеться вона чи ні. Всі почули, як завелась її машина, блідо-сірий «корвейр» із відкидним дахом і марнославним номерним знаком її колишнього чоловіка — «ПУСТУН», — котрий і досі висів ззаду (а що дивніше — двигун у нього також був ззаду), пробуксувала й заторохтіла геть алеєю. Сьогодні вода була низька, низька під повним місяцем, така низька, що стародавні якорі й гнилі риб'ячі ребра повистромлювалися

---

[1] Традиція цивілізованого, «родинного» Геловіну виникла в Америці лише 1920 року, коли в місті Анока, Міннесота, було проведено парад на честь свята. Раніше ж святкування цього дня було пов'язане зі значними збитками і злими розіграшами, такими як замилити вікна в сусідських будинках, випустити корів, перекинути вуличний туалет тощо.

в зоряне сяйво з тих місць, де морська вода вкривала їх щомісяця на якісь кілька годин.

Після від'їзду Зукі троє тих, що лишилися, стали почуватися вільніше, затишніше у своїх порівняно неідеальних тілах. Усе ще вдягнені у свій пропітнілий спортивний одяг, з пофарбованими кальмаровим чорнилом пальцями, їхні горлянки і шлунки збадьорені гострими соусами Фіделевих тамале й енчілад, вони увійшли зі свіжими напоями до музичної зали, де двоє музикантів показали Александрі, як далеко вони просунулися з Брамсом у мі мінорі. Як же гриміли десять пальців того чоловіка по безпорадних клавішах! Ніби він грав руками, що належать не людині, сильнішими й широкими, як граблі, що ніколи не плутаються, огортаючи ритмом трелі й арпеджіо, а тоді ковтаючи їх. Щоправда, його м'якшим пасажам бракувало якоїсь виразності, начеб вони не були притаманні його системі, достатньо низькій для необхідного ніжного дотику.

Бідолашна куценька Джейн, насупивши брови, намагалася не відставати, її обличчя все блідло і блідло, з нього струмувала концентрація, біль у руці зі смичком явний, друга рука бігає вгору-вниз, затискаючи струни так, ніби вони надто гарячі, щоб затримуватися на них. Материнським обов'язком Александри було поаплодувати по завершенні цього напруженого й гарячкового концерту.

— Звісно, це не моя віолончель, — пояснила Джейн, відліплюючи своє чорне волосся від чола.

— Всього лиш якийсь старий Страдіварі, який валяється в мене тут, — пожартував Ван Горн, а тоді, побачивши, що Александра вірить йому — бо ж серед його здібностей і майна не було нічого, у що б вона не повірила у своєму безнадійно закоханому стані, — поправив на:

— Взагалі-то, це Черутті. Він також був із Кремони, але жив пізніше. Та все одно непоганий майстер. От спитайте в того, хто володіє такою.

Зненацька він закричав так само гучно, як і змушував гриміти струни піаніно, аж співчутливо завібрували тоненькі чорні шибки в потрісканій замазці:

— Фіделю! — погукав він у порожнечу величезного будинку. — «Маргарити»! *Tres!*[1] Принеси у ванну! *Tráigalas al baño! Rápidamente!!*[2]

Отож наблизився момент роздягання. Щоб підхоробрити Джейн, Александра звелася й одразу ж пішла за Ван Горном; але, либонь, після приватних музичних занять у цьому будинку Джейн і не потребувала підхоробрення. Такою була двозначна суть стосунків Александри із Джейн та Зукі — вона була лідером, найдосвідченішою відьмою з-поміж них трьох, але водночас і найповільнішою, дещо необізнаною й дещо — так, правда, — наївною. Інші дві були молодші й тому трошки більш сучасні й менш прив'язані до природи з її грандіозним терпінням, безмежною турботою і диктаторською жорстокістю, її прадавньою пристрастю до неквапного, анропоцентричного порядку.

Їхня процесія з трьох минула довгу залу запилюженого сучасного мистецтва, а тоді — невеличку кімнатку, поспіхом напхану скиданими на купу садовими меблями й невідкритими картонними коробками. Нові подвійні двері, внутрішній бік обтягнутий чорною вініловою підбивкою, відгороджували чад і вогкість кімнат, які додав Ван Горн на місці старої оранжереї з мідним дахом. Простір ванної, встеленої теннессійським сланцем

---

[1] Три! (*ісп.*)

[2] Принеси до ванної! Швидко! (*ісп.*)

і освітленої втопленими у стелі лампами, сам по собі був оздоблений темними перфорованими плитами.

— Реостат, — пояснив Ван Горн своїм глухим, скрипучим голосом.

За цими подвійними дверима він повернув блискучу ручку, і ці перевернуті ребристі чашечки сповнилися яскравістю, при якій можна фотографувати, а затим знову поринули в тьмяність проявочної кімнати. Ці лампочки були посаджені у стелі не рядами, а розсипані навмання, ніби зорі. Він залишив світло приглушеним, либонь, з поваги до їхніх складок, плям і зрадливих фальшивих родимок, що позначають відьму. Поза цією темрявою, за стіною із дзеркального скла, нижні лампи підсвічували рослини зеленим кольором, а верхні — фіолетовим, живлячи загострені, екзотичні форми рослин із далеких країв, відібраних і посаджених тут за свою отруту. Ряд перевдягалок і дві душові кабінки, всі чорні, ніби коробки з якоїсь скульптури Невельсон[1], займали іншу стіну цього простору, зайнятого, ніби величезною, мускусною сплячою твариною, самим басейном — кру́гом води з полірованими тиковими краями, елементом, протилежним до крижаного припливу, який Александра здолала кілька тижнів тому: ця вода була настільки тепла, що від самого лише повітря тут на її обличчі проступав піт. Невеличка присадкувата консоль із червоними вічками-лампочками на дальньому кінці ванни містила в собі, припустила вона, пульт керування.

— Якщо почуваєтесь дуже брудною, спершу прийміть душ, — сказав їй Ван Горн, але сам не зробив і кроку в тому напрямку.

Натомість він підійшов до шафки на другій стіні, ніби мондріанівській, тільки позбавленій кольору, поділеній

---

[1] Луїза Невельсон (1899—1998) — американська скульпторка.

на дверцята й панелі, у всіх, певно, приховано якісь секрети, і дістав білу коробку, яка, взагалі-то, була не коробкою, а продовгуватим білим черепом, запевно козячим чи оленячим, зі срібною кришкою на шарнірах. Видобув з неї щось накришене й пакет старомодних сигаретних папірців, з якими почав незграбно поратися, ніби ведмідь, що залазить у вулик.

Очі Александри ще звикали до мороку. Вона зайшла в перевдягалку, вислизнула зі свого припорошеного одягу і, загорнувшись у пурпуровий рушник, який лежав складений тут, заскочила в душову кабінку. Піт від тенісу, почуття провини через дітей, недоречна соромливість нареченої — все це змилося з неї. Вона підставила обличчя під струмінь, мовби змиваючи його, це обличчя, дане їй при народженні, ніби відбитки пальців чи номер соціального страхування. Коли волосся змокло, голова розкішно обважніла. Серце стало легке, ніби маленька машинка на моторчику, що несеться алюмінієвою рейкою назустріч цьому неминучому возз'єднанню з її грубим, чудернацьким господарем.

Витираючись, вона помітила, що монограма, нашита на ворсі рушника, була літерою «М», хоча, може, це були переплетені «V» та «Н». Ступила до темної кімнати, загорнута в рушник. Підошвами ніг відчула приємну рептилячу шерехатість сланцю. В носі, ніби пух, залоскотав ядучий дух марихуани. Ван Горн і Джейн Смарт, з блискучими плечами, були вже у ванній, розкурюючи косяк. Александра підійшла до краю ванни, побачила, що глибина там була десь чотири фути, скинула рушник і зісковзнула у воду. Га́ряче. Аж пече. В давнину, перш ніж спалити на стовпі, з відьми здирали клаптики шкіри розжареними до червоного кліщами; це нагадало їй вікно в ті часи, в те горно страждань.

— Дуже гаряче? — спитав Ван Горн, його голос став ще глухіший, ще удавано мужніший, у цій ізольованій, наповненій парою акустиці.

— Звикну, — понуро кинула вона, бачачи, що Джейн також звикла.

Джейн, здавалося, розлютило те, що тут узагалі є Александра, здіймає хвилі, хоча й спробувала м'яко опуститися в болючу воду. Александра відчула, як її груди піднялися вгору, спливли. Вона занурилась по шию й тому не мала сухої руки, щоб прийняти косяк; Ван Горн уставив його їй поміж губ. Вона глибоко затягнулася й затримала дим. Її занурену у воду трахею обпекло. Температура води та її шкіри зрівнювалася, і, поглянувши донизу, вона побачила, як усі вони скоротилися: тіло Джейн викривлене, з клиноподібними, колихливими ногами, а Ван Горнів пеніс плаває, як торпеда, необрізаний і на диво гладенький, ніби один із тих ванільних пластикових вібраторів, що з'явилися на вітринах міського драгстору зараз, коли повним ходом іде сексуальна революція й не існує жодних меж.

Александра витягнула руку назад до рушника, який скинула, і витерла руки й зап'ястя достатньо, щоб, коли прийшла її черга, прийняти косяк, тендітний, як лялечка метелика, який вони передавали по колу. Вона й раніше пробувала траву; її старший хлопчик, Бен, насправді вирощував її в них на задньому подвір'ї, на грядці за помідорами, на які вона дещо була схожа. Однак вона ніколи не була частиною їхніх четвергів: їм вистачало алкоголю, калорійних смаколиків і пліток. Після кількох глибоких напасів посеред усієї цієї пари Александрі здалось, ніби вона змінюється, стає невагомою у воді і власній черепній коробці. Всесвіт став схожий на шкарпетку, яку після прання дістали з машинки вивернутою, і потрібно просунути руку і швидко смикнути; вона дивилася на нього,

ніби на темний бік гобелена. Ця темна кімната з ледь помітними стиками і дротами була тим другим боком гобелена, втішливим сподом несамовитого сонячного візерунка природи. Вона почувалася очищеною від тривог. Обличчя Джейн і досі висловлювало тривогу, проте її чоловічні брови і той тон наполегливості в її голосі більше не лякали Александру, коли вона побачила їхнє джерело в густому кущі лобкового волосся, котрий коливався туди-сюди під водою, майже як пеніс.

— Боже, — голосно вигукнув Ван Горн, — хотів би я бути жінкою.

— Чому, заради Бога? — розсудливо спитала Джейн.

— Тільки подумайте, що може робити жіноче тіло: зробити дитину, а тоді зробити молоко, щоб годувати її.

— Краще подумайте про власне тіло, — сказала Джейн, — про те, як воно вміє перетворювати їжу на гівно.

— *Джейн,* — дорікнула Александра, шокована такою аналогією, що видавалася їй розпачливою, хоча гівно — це також свого роду диво, якщо так подумати. Вона підтвердила Ван Горну: — Так, це *справді* якесь диво. Щойно народиш, і від твого еґо нічого не лишається, ти стаєш просто каналом для цієї потуги, що йде ззовні.

— Це, мабуть, — сказав він, затягуючись, — фантастичне блаженство.

— Тебе так накачують ліками, що нічого не помічаєш, — сердито кинула друга жінка.

— Джейн, це не так. Гаразд, у мене було не так. Ми з Оззі практикували природне народження — він був зі мною в кімнаті й давав посмоктати кубики льоду, так я зневоднилась, і допомагав мені дихати. А з останніми двома дітьми ми навіть не викликали лікаря, тільки повитуху.

— А чи знаєте ви, — заявив Ван Горн, примружившись педантично й діловито, і Лексі це інстинктивно

сподобалось, ніби незграбний, сором'язливий хлопчик, яким він, певно, й був у дитинстві, — що всі ці страшилки про відьом були спробою — і, як виявилось, успішною — з боку щойно виниклої, переважно чоловічої, медичної професії, що з'явилася в чотирнадцятому сторіччі, відібрати пологовий бізнес із рук повитух? Саме ними й були більшість спалених жінок — повитухами. Вони мали споринння, атропін і, либонь, купу правильних інстинктів, навіть не знаючи нічого про мікроби. Коли цю нішу захопили лікарі-чоловіки, вони працювали недбало, з простирадлом довкола шиї, і приносили з собою хвороби від решти своїх пацієнтів. Бідолашні баби мерли табунами.

— Дуже типово, — роздратовано кинула Джейн. Вочевидь, вона порішила, що коли поводитиметься бридко, то це триматиме її в авангарді уваги Ван Горна. — Якщо щось і дратує мене більше в поведінці шовіністів, — сказала вона йому, — то це лайдаки, що визнають фемінізм, лише аби залізти жінці в трусики.

Одначе її голос, як здалось Александрі, розтягувався, м'якшав, поки ззовні на них діяла вода, а зсередини — канабіс.

— Але ж, крихітко, на тобі ж навіть нема трусиків, — зауважила Александра.

Це скидалося на підкреслення якогось достоїнства. В кімнаті світлішало, але ніхто не чіпав пульт.

— Я не жартую, — провадив Ван Горн, з нього ще не вийшов той короткозорий хлопчак-дослідник, силкуючись зрозуміти. Його обличчя лежало на поверхні води, як на тарілці; його волосся було довге, як у Івана Хрестителя, і зливалося з намоклими кучерями на плечах. — Це походить із серця, ви так не вважаєте, дівчата? Я люблю жінок. Моя мати була молодчина, розумниця й красуня, Господи. Пам'ятаю, дивився, як вона весь день товчеться по

дому, а десь о шостій тридцять приходить цей коротун у діловому костюмі, а я собі думаю: «Куди лізе цей зануда?» Мій старий татко, працьовитий зануда. От скажіть мені чесно, що відчуваєш, коли тече молоко?

— А що відчуваєш, — роздратовано спитала Джейн, — коли кінчаєш?

— Ану годі, не треба гиддя.

Александра вловила непідробну тривогу на важкому, зморшкуватому обличчі чоловіка; з якоїсь причини кінчання було трепетним питанням у його розумі.

— Не розумію, що тут гидкого, — мовила Джейн. — Ви хочете поговорити про фізіологію, тому я пропоную фізіологічне відчуття, якого не мають жінки. Ну тобто, ми не так кінчаємо. Не зовсім так. А хіба вам не подобається слово, яким описують клітор, — «гомологічний»?

Александра знайшла порівняння, більш підхоже до процесу виділення молока:

— Це ніби коли йдеш попісяти і спершу не можеш, а тоді нарешті вдається.

— Ось це мені й подобається найбільше в жінках, — сказав Ван Горн. — Їхні прості порівняння. У вашому словниковому запасі не існує слова «гидкий». А чоловіки, Господи Боже, дуже гидливі через усе — кров, павуки, відсоси. А знаєте, що в багатьох видів ссавців сука, матка чи що там у них ще, поїдає плаценту.

— Не думаю, що ти розумієш, — сказала Джейн, опускаючись до сухішого тону, — наскільки шовіністичні речі зараз кажеш.

Але її сухість зробила дивний поворот, коли вона стала навшпиньки у ванній так, що її сріблясті груди піднялися над водою; одна була трошки вища й менша за другу. Вона взяла їх в руки й пояснила точці у просторі між чоловіком та іншою жінкою, ніби невидимому свідку її життя,

свідку, якого ми всі носимо з собою і до якого рідко звертаємося вголос:

— Я завжди хотіла мати більші груди. Як у Лекси. У неї чудові, великі цицьки. Покажи йому, люба.

— Джейн, *благаю*. Ти змушуєш мене червоніти. Я думаю, чоловікам важливий не розмір, а *форма*, і те, як вони пасують до всього тіла. І що ти сама про них думаєш. Якщо ти задоволена, інші також будуть. Я правду кажу чи ні? — спитала вона у Ван Горна.

Та він не дотримувався ролі представника чоловічої статі. Він також устав із води і склав свої волохаті руки навколо своїх рудиментарних чоловічих сосків, крихітних бородавок, оточених мокрими чорними змійками.

— Лишень подумайте про еволюцію всього цього, — попросив він. — Механізм, проводка організму однієї статі, що виробляє їжу, їжу більш точно підлаштовану для дитини, ніж будь-яка формула, яку можна приготувати в лабораторії. Подумайте про еволюцію сексуального задоволення. Кальмари отримують його? А планктон? Їм не треба думати, а от ми, ми думаємо. Щоб тримати нас у грі, яку ж наживку треба спорудити! Цей механізм складніший, ніж будь-який із тих скажених розвідувальних літаків, що коштують платникам податків трильярди, аж поки їх не зіб'ють. Уявіть, що сталося б, якби його виключили: ніхто б ні з ким не трахався, всі види повимирали б, а решта милувалася б заходом сонця й теоремою Піфагора.

Александрі подобалось, як працює його мозок; їй було не важко стежити за його думкою.

— Мені так подобається ця кімната, — замріяно оголосила вона. — Спершу вона мені не сподобалась. Усі меблі чорні, окрім милих мідних труб, які проклав Джо. Джо буває милим, коли знімає капелюха.

— Хто такий Джо? — спитав Ван Горн.

— Ця розмова, — сказала Джейн так, що «з» аж просичала, — здається, зійшла на примітивний рівень.

— Я можу ввімкнути музику, — сказав Ван Горн, зворушливо переймаючись, щоб вони не занудьгували. — Тут підключено чотиридоріжковий програвач.

— *Ш-ш-ш*, — промовила Джейн. — Я чую машину на алеї.

— Прийшли за цукерками, — припустив Ван Горн. — Фідель дасть їм яблук із лезами, які ми приготували.

— А може, це повернулася Зукі, — мовила Александра. — Люблю тебе, Джейн; у тебе такі хороші вуха.

— Хіба ж вони не милі? — погодилась її співрозмовниця. — У мене *гарненькі* вуха, це мені казав навіть батько. Дивись. — Вона прибрала волосся з одного й повернула голову, потім з другого. — Біда лише в тому, що одне з них трохи вище за інше, тож на мені косо сидять окуляри.

— Дещо квадратні, — сказала Александра.

Сприйнявши це за комплімент, Джейн додала:

— А ще милі й прилягають до голови. А в Зукі стирчать, як у мавпи, ти помічала?

— Часто.

— А ще в неї очі сидять надто близько одне до одного, і прикус треба було поправити в дитинстві. А її ніс трохи схожий на картоплину. Чесно, навіть не знаю, як їй усе так гарно вдається.

— Не думаю, що Зукі повернеться, — сказав Ван Горн. — Вона надто прив'язана до тих невротичних придурків, що керують цим містом.

— І так, і ні, — сказав хтось; Александра подумала, що це Джейн, але прозвучав ніби її голос.

— Хіба ж тут не затишно й мило? — сказала вона, щоб перевірити власний голос. Він звучав глибоко, ніби чоловічий.

— Наш дім вдалині від дому, — сказала Джейн, саркастично, як припустила Александра. Було зовсім не легко досягти небесної гармонії з Джейн.

Звук, який почула Джейн, був не від Зукі, а від Фіделя, що ніс «Маргарити» на величезній гравійованій таці, про яку Зукі так захоплено розповідала Александрі, кожен широкий винний бокал стояв на тоненькій ніжці, вінця присипані морською сіллю. Александрі видалось дивним, у своїй оголеності в цьому домі, що Фідель не роздягнений, а в схожій на піжаму уніформі кольору армійської роби.

— Зацініть, дами, — гукнув Ван Горн, нагадуючи хлопчака своїм вихвалянням, а також через вигляд його білого заду, бо саме виліз із води й порався біля кнопок на дальній чорній стіні.

Почулося ковзюче гудіння, і стеля вгорі, не перфорована, а з тьмяного гофрованого металу, ніби в сараю, відсунулася, відкривши небо з ріденьким розсипом зірок. Александра впізнала липке павутиння Стожарів і гігантський червонястий Альдебаран. Ці безглузді, далекі світила й не по сезону тепле, але, однак, кусюче осіннє повітря вкупі з плетивами Нельсон на чорних стінах і сюрреалістичними арпівськими формами[1] її власного опуклого тіла огорнули її «я» зусібіч, такі ж відчутні, як ванна в клубах пари й охолоджена ніжка фужера, затиснута між її пальцями, і в неї виникло відчуття, ніби вона переплетена з численними ефірними тілами. Ці зорі конденсувалися, ніби сльози, й осіли на її теплих очах. Вона неквапно перетворила ніжку фужера в руці на стеблину великої жовтої троянди і вдихнула її аромат. Вона пахла лаймовим соком. Її губи віднялися від неї, обліплені

---

[1] Ганс Арп (1887—1966) — німецько-французький скульптор і художник.

кристалами солі, товстими, як росинки. Колючка в стеблині проколола їй палець, і вона спостерігала за крапелькою крові прямісінько по центру завитка відбитка пальця. Дерріл Ван Горн нахилився й порпався біля пульта, а його блискучий білий зад більше не здавався єдиною частиною його подоби, яка була без волосся чи відразливо обшитою якимось екзоскелетом, а його істинною подобою, подібно до того, як ми сприймаємо голову більшості людей як їхнє істинне «я». Їй захотілось поцілувати її, його лискучу, невинну, невидющу дупу. Джейн передала їй щось пекуче, що вона слухняно піднесла до своїх уст. Печіння в трахеї Александри змішалося з гарячим, сердитим поглядом очей Джейн у той час, як під водою рука її подруги по-риб'ячому куснула й ковзнула по її животу, довкола тих плавучих грудей, яких, за її словами, вона жадала.

— Гей, не забувайте про мене, — гукнув Ван Горн і хлюпнувся у воду, розбивши момент, бо маленька рука Джейн зі своїми мозолистими, ніби риб'ячі зуби, пальчиками відпливла геть. Вони продовжили свою балачку, проте слова вільно відпливали геть від значень, ця розмова була ніби мацання, і час падав лінивими витками крізь дірки у приголубленій свідомості Александри, аж поки не повернулася Зукі, принісши з собою цей самий час.

Вона вбігла разом з осінню, що зачепилася за її замшеву спідницю з передньою зав'язкою з дубленої шкіри і твідову куртку, защібнуту на талії і з подвійним плісе на спині, ніби в мисливиці; її персикова тенісна сукня залишена вдома в кошику.

— Твої діти в порядку, — проінформувала вона Джейн Смарт і, здавалося, зовсім не вразилась знайти їх усіх у ванні, начеб і так уже знала цю кімнату, з її сланцем, яскравими мідними змійками, щербатим шматком підсвічених

зелених джунглів за стіною і стелею з холодним прямокутником неба і зірок. Зі своєю чудесною, діловою швидкістю, спершу поставивши сумочку, розміром із кобуру, на стілець, якого Александра не помічала раніше — у цій кімнаті були меблі, стільці й матраци, всі чорного кольору, тому й зливалися з оточенням, — Зукі роздягнулася, спершу скинувши свої квадратні туфлі на низьких підборах, тоді знявши мисливську куртку, тоді розв'язавши і спустивши до стегон замшеву спідницю, тоді розстебнувши шовкову блузу ніжного бежевого кольору — барви прихованого заманювання, — спустивши нижню спідницю, рожево-коричневу, відтінку чайної троянди, за нею — білі трусики, і, нарешті, звільнивши ліфчик, нахилившись уперед із простягнутими руками, так, що дві спорожнілі чашечки з легкістю зісковзнули по її плечах прямо в руки; разом із цим рухом її оголені груди гойднулися назовні. Груди Зукі були достатньо маленькими, щоб міцно тримати форму, заокруглені конуси, чиї верхівки колись було вмочено в темніший рожевий, і на тому місці не було агресивного виступу пипки соска. Її тіло скидалося на полум'я, полум'я м'якого білого вогню, як здалося Александрі, що дивилася, як Зукі спокійно нагнулася, щоб зібрати з підлоги свою білизну й кинути її на стілець, що був ніби матеріалізована тінь, а затим діловито запорпалась у своїй великій перекидній сумочці, шукаючи шпильки, аби заколоти своє волосся того блідуватого, але буйного кольору, що зветься рудим, та насправді лежить десь між абрикосовим і рум'янцем тису. Її волосся було цього кольору скрізь, де росло, і поки вона заколювала його, цей жест оголив два жмутики в неї під пахвами, обидва роздвоєної форми, ніби прикріплені по боках метелики. В цьому полягала її прогресивність; Александра і Джейн ще й досі не порвали з патріархальною установкою голитися, накладеною

в часи, коли вони були ще юні й училися бути жінками. В біблійній пустелі жінок змушували натирати пахви кременем; жіноче волосся кидало чоловікам виклик, і Зукі, як наймолодша серед відьом, почувалася найменш зобов'язаною підстригати і стримувати своє природне буяння. Її струнке тіло, вкрите ластовинням від рук і аж до гомілок, було все ж достатньо пишне, щоб її обриси заколивалися, доки вона підходила до них, у блідому світлі вмонтованих у підлогу ламп, що охороняли краї ванни, з чорного тла цього місця, його штучного чорного монотону, ніби в студії звукозапису; краї видива її оголеної краси коливалися посеред тиші, бентежні й примарні, ніби в кіно, в момент, коли глядачеві пропонують серію стоп-кадрів, щоб створити ефект пурхливого руху. Тоді Зукі наблизилась до них і відновила свою тривимірність, її такий милий, довгий, оголений бік, чарівно підпсований рожевою бородавкою і бузковим синцем (Ед Парслі у припадку радикальної провини?), і не лише її кінцівки були вкриті ластовинням, а й усе чоло, смужка на носі й навіть, чітким сузір'ям, на прогині її підборіддя, невеличкого трикутного підборіддя, рішуче зморщеного, коли вона, сівши на край ванни, вдихнувши, вигнувши спину й напруживши сідниці, опустилася в димучу, цілющу воду.

— Мамо рідна, — сказала Зукі.

— Звикнеш, — запевнила її Александра. — Тільки-но розум змириться, стає божественно.

— Що, дівчатка, кажете, тут гаряче? — стурбовано спитав Дерріл Ван Горн. — Коли я тут сам, то ставлю термостат на двадцять градусів більше. Гарно знімає похмілля. Всі ці отрути непогано випаровуються.

— І що вони роблять? — спитала Джейн Смарт. Її лице і шия напружились, погляд Александри надовго й захоплено затримався на Зукі.

— О, — відповіла їй Зукі, — те, що й завжди. Дивляться старі фільми по п'ятдесят шостому каналу й об'їдаються назбираними цукерками.

— А ти часом не забігала до мене додому? — спитала Александра, засоромившись, бо Зукі у воді поряд з нею була така гарна; здійняті нею хвилі омивали шкіру Александри.

— Крихітко, Марсі сімнадцять років, — сказала Зукі. — Вона велика дівчинка. Впорається з усім. Прокинься.

І вона торкнула Александру за плече, грайливо штовхнувши. Поки Зукі простягалася, щоб зробити цей поштовх, одна з її грудей з рожевим кінчиком вигулькнула з води; Александрі захотілося присмоктатися до неї, навіть більше, ніж хотілося поцілувати Ван Горнів зад. Її мучило видіння цього процесу, її обличчя крутилося збоку на бік у воді, її волосся вільно плавало й неслось до її губ, доки ті утворювали форму «О». Ліва щока пекла, а зелений погляд Зукі вказував, що вона читає думки Александри. Аури трьох відьом сплелися попід вікном у стелі, рожева, фіолетова й рудувата, з Ван Горновою цупкою, коричневою, незграбною штукою над головою, що нагадувала недолуге дерев'яне гало на святому у злиденній мексиканській церкві.

Дівчинка, про яку казала Зукі, Марсі, народилася, коли двадцятиоднорічна Александра покинула коледж, повівшись на вмовляння Оззі стати його дружиною, і зараз вона згадала про своїх чотирьох дітей, про те, як, повиходивши одне за одним, саме дівчатка присмоктувалися, тягнучи за її нутрощі гостріше, а хлопчики — вже тоді трошки, як дорослі чоловіки, створювали цей агресивний вакуум, біль від раптового присмоктування, ці продовгуваті сині черепи, що випиналися і впивалися над пучками насуплених м'язів у тому місці, де одного дня засіються їхні маскулінні брови. Дівчатка були вишуканіші, навіть у ті перші дні — такі обнадійливі солоденькі причепи, яким

судилося стати красунями й рабинями. Немовлята: їхні милі, гумові клишаві ніжки, начеб вони сидять верхи на крихітних кониках уві сні, чудова складочка пелюшки між ніжками, гнучкі фіолетові ступні, їхня шкіра всуціль ніжна, ніби шкіра на пенісі, їхній статечний синюватий погляд і вигнуті ротики, що так відверто слиняться. Те, як вони тримаються за твоє ліве стегно, злегка вчепившись до твого боку, як виноградна лоза, до того боку, де твоє серце. Аміачний запах їхніх пелюшок. Александра заплакала, подумавши про своїх утрачених немовлят, немовлят, яких проковтнули діти, на яких вони перетворилися, немовлят, посічених на шматочки і згодованих дням, рокам. Сльози стікали теплі, а тоді, в контрасті з її гарячим обличчям, охолоджували крила її носа, знаходячи складки, що зачаїлися біля ніздрів, просолюючи кутики вуст і скрапуючи підборіддям, знайшовши виярок у його розщілині. Посеред усіх цих думок її не відпускали руки Джейн; Джейн посилила свої пестощі, почавши масажувати Александрі шию, тоді *musculus trapezius*, далі — до дельтоподібних і грудних м'язів; о, це полегшило печаль, сильна рука Джейн, цей тиск над, а тепер уже й під водою, навіть під її талією; крихітні червоні вічка термоконтролю не зводили свого погляду з басейну, «Маргарита» й марихуана змішали свої отрути в чутливу, голодну сферу під її шкірою, її бідолашні діти принесені в жертву, тож вона може отримати свої сили, свої жалюгідні сили, і лише Джейн розуміє, Джейн і Зукі; Зукі, молода і гнучка, стоїть біля неї, торкається її, а вона торкається до неї, її тіло сплетене не з вигнутих м'язів, а ніби з верболозу, податливе і злегка плямисте, шия під заколотим волоссям такого білосніжного кольору, який ніколи не бачить сонця, шматочок податливого алебастру під бурштиновими пасмами. Александра робила Зукі те ж саме, що робила їй Джейн, пестячи її. Тіло

Зукі в її руках походило на шовк, на соковитий, лискучий фрукт, Александра настільки розчинила в меланхолії тріумфальні приязні почуття, що не могла було відрізнити пестощі, які давала і які діставала; плечі, руки і груди у воді, троє жінок підтягнулися ближче, щоб утворити, ніби грації на гравюрі, вузол, у той час як їхній кудлатий, смаглявий господар, вийшовши з води, нишпорив по чорних шафках. Зукі, дивним практичним голосом, який, здавалося Александрі, ніби спотворювався великою відстанню в цій студії звукозапису, обговорювала з цим чоловіком, Ван Горном, яку музику ввімкнути на його дорогій, вологостійкій стереосистемі. Він був голий, і його колихливі, тріпотливі, бліді геніталії мали в собі певну привабливість собачого хвоста, міцно скрученого над невинним ґудзиком ануса.

Наше містечко Іствік ще пліткуватиме тієї зими — бо ж тут, як і у Вашингтоні й Сайгоні, також трапляються витоки інформації: Фідель познайомився з жінкою з міста, офіціанткою з «Немо», хитрющою чорною жінкою з Антигуа, яку звали Ребеккою, — про лиховісні діяння у старому маєтку Леноксів, але що найбільше вразило Александру тієї першої ночі, та й пізніше, була зичлива людська незграбність усього того, контрольована сама по собі незграбністю їхнього нетерплячого й невловно лихого господаря, котрий не лише нагодував їх і дав притулок, музику і тьмяні затишні меблі, а й надав благословення, без якого хоробрість нашої сучасності блякне й витікає в канави, викопані іншими — тими старими міністрами й захисниками героїчного закрепу, що відправили чудову Анн Гатчінсон, жінку, що проповідувала жінкам, у глушину, щоб із неї там зняли скальп червоношкірі, які у своїй манері були такі ж фанатичні й непробачливі, як і пуританські богослови. Як і всі чоловіки, Ван Горн наказав жінкам називати його королем, однак у його системі оподаткування діяли активи — тіла,

особиста жвавість, — які вони й так мали, а не духовні товари, накладені неіснуючим Раєм. Саме через Ван Горнову доброту вони й сприйняли свою любов одна до одної за любов до нього. У його любові до них було щось трішки абстрактне, а отже — щось формальне й заледве чемне у повазі й послугах, які вони надали йому — вдягаючи частини костюма, дарованого ним, — рукавички з котячої шкіри й зелені шкіряні підв'язки, чи обв'язуючи його *cingulum* — дев'ятифутовим мотузком із плетеної червоної вовни. Часто, як і того першого вечора, він ставав над ними й поодаль від них, налаштовуючи своє ретельно розроблене і (попри його горді заяви) чутливе до вологи обладнання.

Він натиснув кнопку, і гофрований дах із гуркотом закрив шматок нічного неба. Ввімкнув записи — спершу Джоплін, що волала й до хрипоти вищала «Piece of My Heart», «Get It While You Can», «Summertime» і «Down on Me», той самий голос радісного, непокірного жіночого розпачу, а затим Тайні Тіма, що дріботить крізь тюльпани, виводячи тремтливі андрогінні трелі, якими Ван Горн не міг насититись, раз по раз повертаючи голку на початок доріжки, аж поки відьми галасливо не попросили повернути Джоплін. Завдяки його акустичній системі звук оточував їх, здіймаючись з усіх чотирьох кутків кімнати; вони танцювали, четверо, вбрані лише у власні аури й волосся, роблячи сором'язливі й мінімальні рухи, тримаючись усередині музики, часто відвертаючись, дозволяючи титанічній примарній присутності співаків просочитися в себе. Коли Джоплін прохрипіла «Summertime» у тому ламаному темпі, пригадуючи слова у пристрасних спазмах, ніби ненастанно підіймаючись на рівні в якомусь внутрішньому затуманеному наркотиками змаганні за приз, Зукі та Александра заколихалися в обіймах одна одної, не рухаючи ногами, їхнє волосся взялося смоктунцями

й сплелося від сліз, їхні груди торкалися, тицялися, качалися в боротьбі на блідих подушках, змочені краплями поту, що лежав на їхніх шиях, мов широке намисто зі стародавнього Єгипту. А коли Джоплін, тим оманливо легкоголосим вступом, запливла в «Me and Bobby McGee», Ван Горн, його багряний пеніс випнувся в потворній ерекції завдяки послузі, яку Джейн надала йому, ставши навколішки, зімітував своїми моторошними руками — що здавалися одягнутими в гумові рукавички з перучками волосся й широкими на кінчиках пальців, як у деревної жаби чи лемура, — в темряві над її колихливою головою буйне соло натхненного піаніста «Фул тілт буґґі бенду».

Троє жінок заходилися забавлятися з Ван Горном на чорних велюрових матрацах, принесених ним, послуговуючись частинами його тіла як словником, завдяки якому спілкувалися одна з одною; він демонстрував надприродний контроль, а коли кінчив, його сі́м'я, як усі вони погодились пізніше, було напрочуд холодне. Одягаючись після опівночі, в першу годину листопада, Александра відчула, ніби заповнює свій одяг — вона грала в теніс у слаксах, щоб якось приховати свої товсті ноги, — невагомим газом, її плоть стала така розріджена цим глибоким зануренням і засвоєними отрутами. Їдучи додому у своєму протхнулому собакою «субару», у верхівці тонованого вітрового скла вона побачила місяць уповні з його поплямованим, скорботним лицем і на секунду ірраціонально замислилась, що астронавти висадились на нього і, в акті імперського звірства, пофарбували ту гігантську висхлу поверхню в зелений колір.

II

ЛИХОДІЙСТВА

Я не можу бути інакшою;
у своєму стані я знаходжу аж надто багато вдоволення;
мене завжди пестять.

Молода французька відьма, бл. 1660 року

— Правда? — спитала Александра по телефону.

За її вікнами панували пуританські барви листопада, альтанка перетворилась на плетиво голої лози, а коли перші морози висушили ягоди в лісах і болотах, вона вивісила й наповнила годівничку для пташок.

— Так сказала Зукі, — відповіла Джейн, аж обпікаючи тими «с». — Сказала, що давно здогадувалась, але нічого не казала, щоб не видавати його. Але, якщо хочеш знати, що я думаю, вона нічого не видала б, якби розказала нам.

— Але ж як давно Ед знає ту дівчину?

Ряд Александриних чайних чашок, розвішених на латунних гачках під буфетом, гойднувся, ніби їх торкнула невидима рука арфіста.

— Кілька місяців. Зукі здалося, що Ед став інакше поводитися з нею. Бо тоді він хотів лише говорити, використовувати її як слухачку. А тепер вона радіє: тільки подумай про всі ті венеричні хвороби, які вона могла підчепити.

У всіх цих дітей-квітів як мінімум мандавошки, думаю, ти це й так знаєш.

Якщо двома словами, то преподобний Ед Парслі втік із місцевою дівчиною-підлітком.

— А я колись могла бачити ту дівчину? — спитала Александра.

— О, звісно, — сказала Джейн. — Вона постійно тусувалася з тією компанією перед супереттою, що збиралася після восьмої, мабуть, чекали там на свого баригу. Бліде замурзане обличчя, широке і трошки приплюснуте, брудне солом'яне волосся, абияк зачесане, вдягалася, як малий лісоруб.

— Без фенічок?

Джейн серйозно відповіла:

— Ну, безсумнівно, вони в неї були, вдягала, коли йшла на посвяту в старшокласники. Не пригадуєш її? Була серед тих, що пікетували міський мітинг у березні минулого року й залили весь військовий меморіал овечою кров'ю з бойні.

— Не пригадую, люба, може, тому, що не хочу. Ці дітлахи перед супереттою лякають мене, я завжди просто прошмигую між ними, не дивлячись по боках.

— Не треба їх боятись, вони ж тебе навіть не бачать. Для них ти лише частина ландшафту, як дерево.

— Бідолашний Ед. Останнім часом він виглядав дуже стривоженим. Коли я побачила його на концерті, мені здалося, він зараз почне чіплятися до *мене*. Та я подумала, що це буде не чесно стосовно Зукі, тож відморозилась від нього.

— Та дівка взагалі навіть не з Іствіка, постійно товклася тут, а сама жила біля станції в Кодінгтоні, в жахливезному розваленому трейлері, з якимсь материним приймаком, бо та постійно тинялася десь, займалася на карнавалах якоюсь штукою, акробатика називається.

Джейн говорила з таким осудом, що, коли не знати, що вона витворяла з Деррілом Ван Горном, можна було прийняти її за стару діву.

— Її звуть Дон Поланскі, — торочила далі Джейн. — Не знаю, чи це батьки назвали її Дон, чи то вона сама, бо зараз такі люди самі придумують собі імена, як Лотос Цвіт чи Аватар Райський[1].

Її цупкі маленькі ручки були тоді дуже дієві, і коли цвиркнуло холодне сім'я, саме Джейн заволоділа більшістю його. Сексуальні стилі інших жінок — це те, про що лишається здебільшого здогадуватись, і, можливо, це мудро, бо ж це може бути *аж надто* захопливо. Александра спробувала прогнати з голови ці картинки і спитала:

— Але що ж вони *робитимуть* далі?

— Припускаю, що вони й самі не знають, що буде далі, після того як знайдуть якусь мотельну кімнату й натрахаються досхочу. Це справді *жалюгідно*.

Саме Джейн почала пестити її першою, не Зукі. Уявила Зукі, те м'яке біле полум'я, яким було тоді її тіло, як вона стоїть на сланцях, відкрила якусь порожнину на животі Александри, ближче до її лівого яєчника. Бідолашні її нутрощі: вона певна, що одного дня їй робитимуть операцію, побачать його надто пізно, а там уже кишітиме чорними раковими клітинами. Хіба що вони, мабуть, не чорні, а яскраво-червоні, блискучі, як кров'яна цвітна капуста.

— А тоді, думаю, — говорила далі Джейн, — відправляться в якесь велике місто і спробують долучитися до Руху. Ед, мабуть, думає, що це як армія: приходиш у військкомат, здаєш фізпідготовку, і тебе приймають.

— Усе так заплутано, правда? Він надто старий. Поки залишався тут, то видавався моложавим і моторним, чи

---

[1] Дон англійською означає «світанок».

принаймні цікавим, і в нього була церква, що давало йому бодай якусь юрисдикцію...

— Він ненавидів свою респектабельність, — рвучко урвала її Джейн. — Вважав це запроданством.

— Божечку мій, в якому світі ми живемо, — зітхнула Александра, дивлячись, як сіра білка обережно скаче по муру з галтованого каменю на межі її подвір'я.

У майстерні за кухнею, у пічці, обпалювалась партія її крихіток; вона спробувала зробити їх більшими, але за роботою про себе нагадала неоковирність її техніки самоучки й незнання анатомії.

— А що там Бренда, як вона сприйняла це?

— Десь так, як ти собі й уявляєш. З істерикою. Вона фактично у відкриту пробачала Еду походи наліво, але ніколи не сподівалася, що він кине її. Та й церква тепер набереться проблем. Усе, що є в неї і дітей, — це пасторський будинок, та й той, звісно, не належить їм. Рано чи пізно їх звідти викинуть. — Тріскотіння озлобленості в голосі Джейн заскочило Александру зненацька. — Їй доведеться знайти роботу. Хай тепер подивиться, як воно — бути самій.

— Може, нам...

«Варто підтримати її», — такою була її незавершена думка.

— *Нізащо,* — відповіла телепатка Джейн. — Як хочеш знати, що я думаю, вона аж надто дерла кирпу, будучи місіс Пастор, сиділа там за кавоваркою, ніби якась Грір Гарсон, обіймаючись із бабцями, треба було тобі бачити, як вона шмигає з церкви й у церкву в нас на репетиціях. Я знаю, — сказала вона, — не можна так радіти такому нещастю іншої жінки, але я радію. Ти думаєш, я роблю неправильно. Думаєш, я жорстока.

— Що ти, ні, — відповіла Александра, нещиро.

Та й хто б казав, що є жорстокістю, а що ні. Бідолашна Френні Лавкрафт могла зламати ногу того вечора й до самої могили пересуватися з ходунком. Александра, з дерев'яною ложкою в руці, підійшла до телефона й знічев'я, чекаючи, поки Джейн виллє все своє озлоблення, почала згинати ту штуку своїми розумовими хвилями, аж ручка вигнулась, ніби собачий хвіст, і опинилась у різьбленому черпалі. Затим вона поволі почала закручувати змієподібну, круглу спіраль по руці. Від гострих пестощів деревини по шкірі їй подерло морозом.

— А як там Зукі? — спитала Александра. — Її ж, виходить, також типу кинули, хіба ні?

— Вона радіє. Вона сама заохочувала його, якщо вірити їй, робити з цією Дон, що тільки схоче. Гадаю, вони з Едом уже вдосталь набавились.

— То це значить, що вона переключиться на Ван Горна? — Ложка огорнулася навколо її шиї й черпалом торкалася губів. На смак нагадувала олію для салату. Вона хляснула язиком по дереву, і язик на відчуття став як пір'їна, роздвоєний. Вуглик щось нюшив біля її ніг, стривожений, внюхавши магію, яка мала тонкий аромат паленого, ніби вперше увімкнений газовий ріжок.

— Я так припускаю собі, — продовжувала Джейн, — що в неї інші плани. Її не так вабить до Дерріла, як тебе. Чи мене, у цьому плані. Зукі любить, щоб чоловік був у *біді*. Моя тобі порада: пильнуй за Клайдом Ґебріелом.

— О, та його жахлива дружина! — вигукнула Александра. — Треба щось зробити з її бубонінням.

Вона заледве думала, що говорить, бо, щоб подражнити Вуглика, поклала ложку, що знай звивалася, на підлогу, і шерсть на його заргивку наїжачилась; ложка підняла «голову», Вуглик оголив зуби, а його очі спалахнули люттю.

— То зробімо це, — жваво відказала Джейн Смарт.

Стривожена цією новою злобою в Джейн, і дещо налякана нею, Александра наказала ложці розігнутися; та кецнула і, дзенькнувши, застигла на лінолеумі.

— Не думаю, що це наша справа, — м'яко заперечила вона.

— Я завжди зневажала його й зовсім не дивуюсь, — оголосила Фелісія Ґебріел у своїй пласкій, самовдоволеній манері, начеб звертаючись до невеличкого гурту друзів, котрі одностайно вважали її чудовою, хоча насправді говорила вона до свого чоловіка, Клайда.

Крізь п'яний післявечерішній туман він намагався докумекати статтю в «Сайєнтіфік амерікен» про останні аномалії в астрономії. Вона стояла в буркітливій, очікувальній напрузі в одвірку кімнати, стіни якої були сховані книжковими поляцями. Він її використовував як кабінет тоді, коли Дженні та Кріс не були тут і не захаращували її електронними звуками Джоан Баез та «Біч бойз».

Фелісія так і не переросла цієї самовпевненості гарненької, свіженької старшокласниці. Вони з Клайдом разом вчилися у варвікських державних школах, і яким же принадним живчиком була вона: учасниця кожного позакласного заходу, починаючи від учнівської ради й до дівочої волейбольної команди, до всього ще й кругла відмінниця, вже не кажучи про те, що була першою в історії дівчиною-капітаном дискусійного клубу. Мала пронизливий голос, що здіймався над рештою в до неможливого високій частині «Всипаного зорями стягу»[1]: він прорізав мелодію наскрізь, як ніж. До Клайда в неї було кільканадцять кавалерів; вона була ще тією штучкою. Він постійно нагадував собі про це. Вночі, коли вона засинала біля нього

---

[1] Гімн США.

з цією гнітючою швидкістю доброчесних і гіперактивних, полишаючи його годинами борюкатися на самоті з демонами безсоння, в його організмі осідала вечірня доза спиртного, він роздивлявся її непорушні риси під місячним світлом, і заціпеніння її затінених, заплющених повік в орбітах очей і губ, складених над якимось невираженим висловленням у сонній дискусії, відкривало його огляду стару досконалість гарно обточених кісток. У несвідомості Фелісія виглядала тендітною. Він лежав, спершись на лікоть, і дивився на неї, і до нього поверталася подоба жвавої дівчини-підлітка, яку він колись покохав, що носила ворсисті пастельні светри й довгі спідниці в клітинку, що гойдалися по коридорах, оточених високими зеленими шафками, а ще — відчуття повернення до свого довготелесого, «головатого», підліткуватого «я»; гігантська ілюзорна колона з утраченого й змарнованого часу поставала зі стін спальні, так, що вони лежали, мовби два понівечених тіла на дні вентиляційної шахти. Однак зараз вона стояла перед ним рівно, незнехтувальна, вдягнена в чорну спідницю й білий светр, у яких головувала на вечірніх зборах наглядової ради у справах заплав, де й почула про Еда Парслі від Мевіс Джессап.

— Він *слабак,* — твердила вона, — слабак, якого хтось колись назвав вродливим. Мені він ніколи не видавався вродливим, з тим псевдоаристократичним носом і біготливими оченятами. Не варто було йому подаватися в пастори, він не мав до цього поклику, вважав, що зможе зачарувати Бога, як зачаровував бабусь, що ті аж не помічали, який він порожній. Про мене — Клайде, та *дивись* же ти на мене, коли я говорю, — йому аніскілечки не вдалося показати якості людини Божої.

— Щось я не певен, що унітаристи аж так дбають про Бога, — м'яко відповів він, усе ще сподіваючись почитати.

Квазари, пульсари, зірки, що кожної мілісекунди випромінюють потоки більшої кількості енергії, ніж зберігається у планетах: може бути, що поміж цього космічного безумства він і сам шукав того старомодного небесного Бога. В ті невинні дні, коли його вважали «головатим», заради додаткових балів він написав довгу роботу під назвою «Ймовірний конфлікт між наукою та релігією», виснувавши, що жодного не може існувати. І хоча та робота отримала А+, тридцять п'ять років тому, від мордатого, женоподібного містера Турмана, зараз Клайд розумів, як він брехав. Конфлікт був відкритий і непримиренний, і наука вигравала.

— Хай там про що вони дбають, це більше, ніж вічна молодість, через яку Ед Парслі кинувся до тієї малої, дурної вертихвістки, — виголосила Фелісія. — Мабуть, одного дня як слід розгледів ту мерзоту Зукі Ружмон, якою ти так захоплюєшся, і зрозумів, що їй уже за тридцять, і він краще пошукає собі молодшу коханку, бо ще доведеться й самому подорослішати. А Бренда Парслі — просто свята, я гадки не маю, чому вона змирилася з цим.

— Чому? Чому ні? Який вона мала вибір? — Клайду не хотілося слухати її демагогії, однак він не міг встояти, щоб час від часу не відповідати.

— Ну, так вона ж занапастить його. Оця новенька зведе його нанівець. Він буде мертвий усередині вже за рік, сидітиме в якійсь халупі, куди вона затягне його, з руками, вкритими слідами від голок, і Ед Парслі не матиме мого співчуття. Я плюну на його могилу. Клайде, годі вже читати той журнал. Що я тільки-но казала?

— Ти плюнеш на його могилу.

Він напівсвідомо зімітував легку відчуженість в її дикції. Він звів погляд вчасно, щоб помітити, як вона дістає з-поміж губ бліду пушинку. Скачала ту пушинку в міцну

кульку своїми прудкими, нервовими пальцями, продовжуючи говорити:

— Бренда Парслі казала Мардж Перлі, що може бути й таке, що це твоя подруга Зукі підштовхнула його, аби самій мати змогу приділяти всю свою увагу тому Ван Горну, хоча з того, що я чула в місті, його увага розділена на... трьох, кожного... четверга.

Нехарактерне вагання в її формулюванні потягнуло його виглянути з-за зазубрених графіків спалахів пульсарів; вона дістала з рота щось іще і скручувала вже іншу кульку, оглядаючи його, ніби викликаючи помітити. Будучи старшокласницею, вона мала сяйливі круглі очі, але зараз її обличчя, не товстіючи, з кожним роком спресовувалося поверх цих світильників її душі; її очі перетворилися на поросячі, зі мстивим поросячим блиском.

— Зукі мені не подруга, — м'яко сказав він, порішивши не сваритися. «Хоча б цього разу без сварки», — безбожно помолився він. — Вона моя працівниця. Ми не дружимо.

— То краще *скажи* їй, що вона лише працівниця, бо по тому, як вона поводиться там, можна подумати, що вона справдешня королева газети. Тиняється по Док-стрит, ніби та належить їй, гойдаючи стегнами, вбрана у ті всі нікудишні прикраси, всі сміються з неї позаочі. Найрозумніше, що зробив Монті у своєму житті, — це кинув її, і це, мабуть, *єдина* розумна річ, яку він зробив, не розумію, чому ті жінки живуть собі далі, шльондри для половини міста, а їм за це навіть не платять. А ті їхні бідолашні занехаяні дітки, це ж просто тобі справдешнє злочинство.

У певний момент, до якого вона невідворотно штовхала, він більше не міг стримуватись: пом'якшувальний, анестетичний ефект скотчу різко переріс у лють.

— А причиною, чому ми не дружимо, — гаркнув він, упустивши на килим журнал з його страхітливими

небесними новинами, — є те, що ти, хай йому трясця, забагато патякаєш.

— Шльондри, невротички й ганьба для громади. А *ти*, в той час як «Вісник» дає голос громаді та її законним справам, натомість влаштовуєш на роботу цю, цю *людину*, яка навіть не може до ладу написати речення англійською, ще й даєш їй можливість крапати своєю дурною отрутою всім у вуха й мати аж стільки контролю над людьми в місті — тими небагатьма гарними людьми, що зосталися, загнаними в кут всіма цими пороками й безсоромством навкруги.

— Розлученим жінкам треба працювати, — сказав Клайд, зітхаючи, сповільнюючи дихання, намагаючись не втрачати здорового глузду попри те, що в розмовах із Фелісією було мало здорового глузду, коли починало вивергатися її обурення, це була ніби хімічна, нібито хімічна, реакція.

Її очі звузились до ромбоподібних цяточок, обличчя застигло, бліднішаючи й бліднішаючи, а її невидима аудиторія зросла, тож їй довелось підняти голос.

— Заміжні жінки, — пояснив він їй, — можуть і не робити нічого і просто собі тинятися без жодних на те причин.

Здавалося, вона не чула його.

— А той жахливий чоловік, — погукала вона до натовпу, — будує тенісний корт просто серед заплав, і кашуць, — вона сковтнула, — і кажуть, що він використовує острів для контрабанди наркотиків, їх перевозять совнами під час припливу...

Цього разу їй нічого не вдалося приховати; вона витягла з рота невеличку пір'їнку з синіми смужками, начеб із блакитної сойки, і хутко стиснула її в кулаку.

Клайд підвівся, його почуття змінились. Злість і відчуття ущемлення спали з нього; з його уст зринуло її давнє пестливе ім'я:

— Ліші, що, на Бога?..

Він не вірив власним очам; затуманені галактичними дивностями, вони могли викидати коники. Він відкрив її безвідмовний кулак. На її долоні лежала зігнута волога пір'їна.

Напружена блідість Фелісії змінилася краскою. Вона була знічена.

— Віднедавна таке відбувається, — сказала вона йому. — Гадки не маю чому. Спершу відчуваю огидний смак у роті, а тоді лізуть ці *штуки*. Буває, зранку почуваюся, ніби вдавилася чимось, а коли чищу зуби, вилазять якісь жмути, схожі на солому, брудну солому. Та я впевнена: я нічого не їла. З рота страшенно тхне. Клайде! Я не знаю, що зі мною *робиться!*

Разом із цим скриком тіло Фелісії сполохано здригнулося, склалося враження, ніби вона зараз кудись відлетить, що нагадало Клайду про Зукі: обидві жінки мали світлу суху шкіру й худорляве тіло.

У школі Фелісія була вся вкрита ластовинням, а її «живчик» був чимось на кшталт моторності його улюбленої репортерки, її безсоромної манери. От тільки одна жінка була раєм, а друга — пеклом. Він огорнув дружину руками. Вона ридала. Це була правда; її подих відгонив долівкою курника.

— Може, сходимо до лікаря, — запропонував він.

Цей спалах подружньої емоції, в якому він загорнув її налякану душу в плащ турботи, спалив більшість алкоголю, що туманив йому розум.

Проте після цього моменту своєї подружньої капітуляції Фелісія настовбурчилась і повернулась до опору:

— *Ні.* Ще подумають, ніби я божевільна, і скажуть тобі замкнути мене. Не думай, ніби я не знаю твоїх думок. Ти хочеш моєї смерті. Ти падло, ось ти хто. Ти такий самий,

як і Ед Парслі. Всі ви падлюки. Мерзенні, зіпсовані... все, що вам треба, — це ті жахливі жінки...

Вона вивернулася з його обіймів; краєм ока чоловік вгледів, як її рука сіпнулась до рота. Вона спробувала сховати руку за спину, але, над усе лютуючи з того, що правда, за яку чоловіки помирають, була змішана з її нестямним, недоречним самозадоволенням, він схопив її за зап'ястя й розчепив зімкнені пальці. Її шкіра була холодна, липка. В її розчепленій долоні лежав скручений, мокрий очин пір'їнки, ніби з курчати, але з пасхального курчати, бо та маленька м'яка пір'їнка була пофарбована в лавандовий колір.

— Він шле мені листи, — сказала Зукі Деррілу Ван Горну, — без зворотної адреси, каже, що подався в підпілля. Їх із Дон узяли до групи, яка вчиться робити бомби з будильників і кордиту. Система не має шансів. — Вона по-мавпячому вишкірилась.

— І як ти через те почуваєшся? — плавно спитав великий чоловік нейтральним голосом психіатра.

Вони обідали в ресторані в Ньюпорті, де було мало шансів зустріти когось ще з Іствіка. Пристаркуваті офіціантки в накрохмалених міні-спідницях із тафтовими фартушками, зав'язаними ззаду у великі банти, що нагадували собою заячі хвостики з «Плейбоя», принесли їм великі меню, надруковані коричневим на бежевому, там були низькокалорійні штуки на тості. Вага не належала до турбот Зукі — вся ця нервова енергія, вона все спалювала.

Вона покосилася у простір, намагаючись бути чесною, бо відчула, що цей чоловік дав їй нагоду побути собою. Нічого не зможе шокувати чи здивувати його.

— Від цього я відчуваю полегшення, — сказала вона. — Що він більше не на моїх руках. Я до того, що те, чого він

хотів, було не тим, що може дати йому жінка. Він хотів влади. В якомусь розумінні жінка може дати чоловіку владу над собою, але не може завести його в Пентагон. Саме це й захоплювало Еда в Русі в тому вигляді, як він його собі уявляв: він вважав, що Рух замінить йому Пентагон власною армією з тими ж, ну знаєш, штуками типу уніформ, промов і залами засідань із великими картами й тому подібними речами. А мені подобаються *чуйні* чоловіки. Мій батько був чуйний, працював ветеринаром у невеличкому містечку в районі озер Фінгер і обожнював читати. Мав усі перші видання Торнтона Вайлдера і Карла Ван Вехтена, у таких целофанових обгортках, щоб захистити обкладинки. Та й Монті був достатньо чуйний, тільки не тоді, коли брав дробовик і їхав з хлопцями стріляти бідолашних пташок і пухнастих звіряток. Приносив додому зайців, яким відстрелив дупи, бо, ясна річ, вони намагалися втекти. А хто б не тікав? Добре, що це траплялося лише раз на рік, — до речі, саме десь о цій порі, тому я оце й згадала. В повітрі витає запах полювання. Сезон дрібної дичини.

Її посмішку зіпсувала намазка на крекері, яка почала залишати між зубів темні плями; офіціантка принесла їй цю безкоштовну закуску, і Зукі товкла її за дві щоки.

— А як там старий Клайд Ґебріел? Він достатньо чуйний для тебе?

Ван Горн нахиляв свою велику, кудлату голову-бочку, коли закопувався в таємне життя жінки. В його очах був гарячий, напівсхований непосидючий погляд дитини, що надягнула геловінську маску.

— Може, колись і був, але вже давно не такий. Фелісія зробила йому багато зла. Буває, в газеті, коли якась молода верстальниця, що тільки-но почала роботу, зробить щось, ну не знаю там, розмістить пріоритетного рекламодавця в нижньому лівому куті, він просто дичавіє.

І дівчинці нічого більш не лишається, окрім як розридатись. Багато з них після такого звільнились.

— Але не ти.

— З якоїсь причини він не жорсткий зі мною.

Вона опустила очі — дуже милий вигляд, з цими її рудуватими, склепінчастими бровами, повіками, з лише легким дотиком лавандових тіней і лискучим, мерехтливим абрикосовим волоссям, стримано зачесаним назад, яке з обох боків тримали заколки, чиї мідні спинки віддзеркалювались у намисті, що прилягало їй до шиї ланкою мідних півмісяців.

Її очі звелися і зблиснули зеленим.

— До того ж я хороший репортер. І це правда. Ті набурмосені старигані з міськради, які приймають усі рішення, — Гербі Прінц, Айк Арсено, — я їм усім подобаюсь, і вони розповідають мені всі новини.

Поки Зукі поглинала крекери з бобовою намазкою, Ван Горн пахкав сигаретою, роблячи це незграбно, по-європейському, тримаючи її розжарений кінчик близько до долоні.

— А що там у тебе з тими одруженими типами?

— Ну, перевага мати дружину полягає в тому, що вона позбавляє чоловіка необхідності виносити рішення. От саме це й почало лякати мене у Бренді Парслі: вона зовсім перестала контролювати Еда, їм як парі прийшов кінець. Ми проводили разом цілі ночі в тих жахливих клопівнях. І не те щоб ми там кохалися, це було лише перші півгодини; решту часу він розводився про порочну корпоративну систему влади, що відправляє наших хлопців до В'єтнаму заради вигоди своїх акціонерів, не те щоб я хоч колись розуміла, яку вигоду вони отримують із того, чи мала справжнє враження, ніби Еду дійсно не байдуже до тих хлопців, бо справжні солдати — це просто білий і чорний непотріб, наскільки було йому відомо...

Її погляд знову опустився й піднявся; Ван Горн відчув брижі власницької гордості через її красу, її життєвий дух. Його. Його іграшка. В замисленій паузі її верхня губа дуже мило лягла на нижню.

— А тоді *я*, — мовила вона, — мала вставати й іти додому готувати сніданок для дітей, переляканих, бо мене не було цілу ніч, а затим волочитися в газету; а *він* міг дрихнути цілий день. Ніхто достоту не знає, чим займається пастор, лише проводить якусь дурну службу в неділю; це таке ошуканство.

— Але люди ніби не проти, — глибокодумно сказав Дерріл, — щоб їх дурили; це те, що я відкрив з роками.

Офіціантка з варикозними ногами, оголеними аж до середини стегон, принесла Ван Горну очищені хвости креветок на хлібних трикутниках без шкоринок, а Зукі — курку по-королівськи: нарізане кубиками біле м'ясо й шатковані гриби, що плавали у вершках у гребінчастій, шаруватій тарталетці, а ще вона принесла йому «Криваву Мері», а їй — шпритцер з шаблі, блідіший за лимонад, бо Зукі ще мала повертатися й описувати найдрібніші подробиці перипетій довкола бюджету Дорожнього департаменту Іствіка, що відбувалися з наближенням зими з її завірюхами. Цього літа Док-стрит попсувала незвична навала туристів і восьмиосних вантажівок, тож деякі шматки армованого бетону над стоком біля суперетти порозмивалися; крізь ці вибоїни можна було побачити приливний потік.

— То ти вважаєш Фелісію злою жінкою, — провадив Ван Горн тему дружин.

— Ну я б не сказала, що вона зла... хоча ні, сказала б. Вона зла. Де в чому подібна до Еда: самі проблеми й жодної поваги до довколишніх. Бідолашний Клайд тоне прямо в неї на очах, а вона тим часом висить на телефоні зі своєю петицією про відновлення дрес-коду в старшій

школі. Піджак і краватка для хлопців, і нічого, крім спідниць, для дівчат, ніяких джинсів чи коротких шортів. Зараз багато говорять про фашистів, але вона — ось хто справжній фашист. Змусила кіоск із пресою прибрати з прилавка «Плейбой», а тоді закатала істерику, бо в якомусь фотожурналі було трошки цицьок і пісьок: ну знаєш, зняте з фільтром «Полароїд» фото з моделями на якомусь карибському пляжі, навколо них мерехтить сонце. Вона взагалі хоче засадити бідолашного Ґуса Стівенса за ґрати за те, що в нього був цей журнал, який постачальники привезли йому, навіть не спитавши. А заодно вона хоче засадити за ґрати й *тебе* за незаконне сміттєзвалище. Вона хоче засадити за ґрати всіх, а людина, яку вона справді *засадила* за ґрати, — це її власний чоловік.

— Так, — Ван Горн усміхнувся, його губи червоніші від томатного соку в його «Кривавій Мері». — І ти хочеш звільнити його.

— Не лише це; він мене приваблює, — зізналася Зукі, зненацька опинившись на межі сліз, уся ця маячня про приваблення така безглузда й дурна. — Він такий вдячний за сам лише... мінімум.

— Якщо цей мінімум іде від тебе — це вже насправді максимум, — галантно сказав Ван Горн. — Ти переможниця, тигриця.

— Але це не так, — запротестувала Зукі. — Люди живуть цими фантазіями про рудих, ніби ми такі гарячі, як ті крихітні карамельні сердечка з корицею, але ж насправді ми — звичайні люди, і хоч я й постійно літаю скрізь і намагаюсь, ну знаєш, виглядати діловою, принаймні за іствікськими стандартами, я не вважаю, ніби маю оце *справжнє*, що б воно там не було — сила, загадка, жіночність, — те, що має Александра, ба навіть Джейн, хай яке воно недолуге, ти ж знаєш, про що я кажу?

З іншими чоловіками Зукі також помічала цей власний трепет, коли говорила про двох інших відьом, шукаючи затишку в розмові, викликаючи їх трьох, це триєдине тіло під конусом сили, що є найближчим до матері, яку вона колись мала; мати Зукі — ділова, невеличка, тупенька жіночка, фізично подібна, подумайте лишень, до Фелісії Ґебріел і, як і та, одержима творінням добра, — завжди була або десь не вдома, або висіла на телефоні з питань однієї зі своїх церковних груп, комітетів чи комісій; вона завжди забирала сиріт чи біженців — у ті роки темою були маленькі загублені корейці, — а тоді лишала їх разом із Зукі та її братами у великому цегляному будинку, заднє подвір'я якого спускалося до озера. Іншим чоловікам, відчувалося Зукі, не подобалось, коли її думки і язик тяжіли до їхнього ковену з його затишком і пустощами, але тільки не Ван Горну; якимось чином це була його пожива, у своїй стійкій доброті він був ніби жінка, однак, звісно, до жахливого маскулінна у своїй подобі: трахає він так, що аж болить.

— Вони собаки, — сказав він просто. — У них нема твоїх пружненьких м'ячиків.

— Хіба я роблю щось не так? — спитала вона, відчуваючи, що може сказати Ван Горну будь-що, кинути будь-який шмат у чорний, киплячий казан цього усміхненого чоловіка. — З Клайдом. Ну тобто я знаю, у всіх книжках написано, що *не можна* з начальником, бо після того втратиш роботу, а Клайд такий до розпачу нещасний, що в його випадку існує і якась небезпека. В нього жовті очі; що це значить?

— Ті очі маринувалися вже тоді, — запевнив її Ван Горн, — коли ти ще гралася з ляльками Барбі. Вперед, подружко. Тільки не захоплюйся муками сумління. Ми тут не тасуємо колоду, а лише граємо в карти.

Подумавши, що якщо вони ще трохи поговорять про це, її роман із Клайдом буде належати вже не тільки їй, а й Деррілу, Зукі відвела розмову від себе; решту обіду Ван Горн говорив про свої сподівання знайти лазівку в другому законі термодинаміки.

— *Має* ж там щось бути, — казав він, починаючи пітніти й витирати губи в захопленні, — і це та сама срана лазівка, через яку все перелізло сюди з небуття. В основі Великого Вибуху лежить сингулярність. Так, а як же тоді гравітація? Ті тупоголові вчені, яких усі вважають священними, кажуть, ніби ми збагнули її ще в часи, коли Ньютон наваляв свої формули, але сам її факт — це, курва, ще та таємниця; Ейнштейн каже, що це такий собі довбаний аркуш у клітинку, що постійно вигинається, але, Зукі, крихітко, тільки не засинай, це — *сила*. Вона притягує припливи; тільки виступи з літака, і вона потягне тебе донизу, і що ж це за сила така, яка діє одразу в усьому всесвіті й не має нічого спільного з електромагнітним полем?

Він забував їсти; на лакованій стільниці з'являлися крапки слини.

— Там є формула, повинна бути, і вона буде така ж елегантна, як давня добра $E=mc^2$. Меч із каменя, розумієш, до чого я?

Його великі руки, моторошні, як листки хатніх тропічних рослин, пластикових на взір, хоча ми й знаємо, що вони справжні, зробили рішучий рух діставання меча. Затим, за допомогою солі, перцю та керамічної попільнички зі стриманим рожевим зображенням ньюпортського історичного Олд колоні гауз, Ван Горн спробував проілюструвати субатомні частинки і свою віру в те, що можна підібрати комбінацію, яка генеруватиме електрику без додаткових затрат енергії.

— Це як джиу-джитсу: перекидаєш нападника через плече з більшою силою, ніж він на тебе накинувся. Принцип важеля. Треба *розгойдати* ті електрони, — його відразлива рука показала як. — Підійдеш до цього з позицій механіки чи хімії, і гайка; старий другий закон вздрючить тебе. Знаєш, що таке куперівські пари? Ні? Та ти жартуєш. Ти журналістка чи ні? Знаєш, не всі новини про те, хто з ким чпокається. Це такі пари вільно зв'язаних електронів, які лежать в основі надпровідників. Знаєш щось про надпровідники? Ні? О'кей, у них опір нуль. Я не про те, що він дуже маленький, я кажу, що він *нуль*. А зараз уяви, що нам удасться відкрити куперівські тріо. І матимемо опір, менший за нуль. Це буде такий елемент, яким свого часу став селен для ксерокса. Тим дебілам у Рочестері ніфіга не вдавалося, доки вони не наштовхнулися на селен, ні з того ні з сього, просто отак собі надибали. Тож, щойно ми отримаємо свій еквівалент селену, нас не спинити, Зукі, крихітко. Потрапимо туди у шкурі хімії, кожен дах у світі зможе стати генератором завдяки лише шару фарби. Цей фотогальванічний елемент, який використовують у супутниках, насправді лише сендвіч. А те, що нам треба, — це не шинка, сир і салат — розумій тут кремній, арсен і бор, — нам треба салат із шинки, де макроорганізація не є проблемою. Все, що треба зробити *мені,* — це знайти сраний майонез.

Зукі засміялася і, все ще голодна, взяла хлібну паличку з мініатюрного горщика на столі, зняла обгортку й почала гризти. Для неї це все звучало ніби якесь фантастичне припущення. У Рочестері й Скенектаді жили всі ці чоловіки, серед яких вона виросла, — наукові діячі з невеличкими прямими ротами, голомозими головами і пластиковими вкладишами в кишенях сорочок на випадок, якщо в них протече ручка, що систематично працювали

над такими проблемами, маючи державне фінансування, невеличких милих дружин та дітей, до яких поверталися додому ввечері. Але згодом вона зрозуміла, що ця думка є сутим упередженням, що лишилося з її попереднього життя, доки в ній не вибухнула справжня жіночність і вона не зрозуміла, що світ, який систематично творили чоловіки, був самою лише похмурою отрутою, не підхожим насправді ні для чого іншого, окрім як полів бою і звалищ відходів. Чому дикий чоловік, такий як Дерріл, не може продертися в університетські таємниці? Лишень подумайте про Томаса Едісона, глухого тому, що в дитинстві його підняли на воза за вуха. Подумайте про того шотландця, як би його не звали, що, побачивши, як пара підіймає кришку чайника, зварганив залізницю. В неї на язику закрутилися слова, щоб розповісти Ван Горну, як вони із Джейн Смарт веселилися, накладаючи закляття на жахливу Клайдову дружину; використовуючи Книгу загальних молитов[1], яку Джейн украла з єпископальної церкви, в якій подеколи заміняла директора хору, вони урочисто охрестили банку з-під печива Фелісією й запихали в неї різний мотлох: пір'я, голки, сміття зі старющого крихітного будиночка Зукі на Гемлок-лейн.

Саме там, трохи менше ніж за десять годин після свого обіду з Деррілом Ван Горном, Зукі приймала Клайда Ґебріела. Діти вже спали. Фелісія поїхала разом із колоною автобусів з Бостона, Вусетра, Гартфорда та Провіденса на якийсь протест у Вашингтоні: вони збиралися прикувати себе ланцюгами до колон Капітолію й заблокувати там усе — такі собі людські камінчики в колесах уряду. Клайду було дозволено лишитися на ніч, якщо

---

[1] Офіційний збірник молитов та інших літургійних приписів англіканства.

встане раніше за першу дитину. Він справляв зворушливе враження удаваного чоловіка у своїх окулярах, фланелевій піжамі й невеличким зубним протезом, який нишком загорнув у «Клінекс» і запхав у кишеню свого костюма, коли думав, що Зукі не бачить його.

Та вона все бачила, бо двері ванної не зачинялися до кінця через те, що стара рама перекосилася за сторіччя, і їй довелось кілька хвилин просидіти на унітазі, чекаючи, поки вийде сеча. Чоловіки, от вони вміють негайно викликати її, це одна з їхніх сил — те громоголосне хлюпання, поки самі вони владно висяться над пісуаром. У них усе пряміше, їхні нутрощі — не той лабіринт, що в жінок, тож сечі легше знайти вихід. Зукі, чекаючи, визирнула назовні; Клайд, по-старечому схиливши голову, з тим виступом на потилиці, що є в освічених чоловіків, пройшов перед вертикальною щілиною, крізь яку вона заглядала в кімнату. За кутом його рук вона побачила, як він виймає щось із рота. На мить вигулькнула рожевість штучного ясна, а затим він опустив невеличкий пакуночок зі складеного «Клінексу» в бічну кишеню свого піджака, де не забуде за нього на світанку, крадучись геть із її кімнати. Зукі сиділа, стиснувши свої гарні овальні коліна й зачаївши подих: із самого дитинства їй подобалось підглядати за чоловіками — цією іншою расою, переплетеною з її, — настільки сповненими бравади й жорстких, брудних розмов, однак в реальності таких дітей, як виявлялося, коли даєш їм присмоктатися до своїх грудей чи розсуваєш ноги, даючи їм проникнути туди, а вони знай вкопуються й хочуть заповзти назад. Їй подобалось сидіти, як-от зараз: на стільці, розставивши ноги так, що її кущик видавався великим, а його кучерики лискучими, дозволяючи їм впиватися в неї, цілувати, поїдати. Волосяний пиріг, так це називав хлопець, якого вона знала колись у Нью-Йорку.

Сеча нарешті вийшла. Вона вимкнула світло у ванній і вийшла в кімнату, де єдине освітлення надходило від ліхтаря на розі Гемлок-лейн та Оук-стрит. Доти вони з Клайдом ще не проводили ніч разом, хоча віднедавна й занадились їздити в Коув-вудз в обідню пору (вона йшла по Док-стрит аж до самого військового меморіалу, а там він забирав її на своєму «вольво»); а днями їй обридло просто цілувати його сумне, висушене обличчя з довгим волоссям, що стричало з ніздрів, і тютюновим віддихом, тому, щоб розважити себе і його, розщібнула йому ширіньку й хутенько, ніжно (вона сама це відчула) подрочила йому, холоднокровно спостерігаючи за процесом. Ці комічні цівки сім'я, ніби крики дитинчати якоїсь тваринки в пазурах яструба. Його приголомшила ця відьмина витівка; засміявшись, його губи дивно відкотилися, виставивши ряди пощерблених зубів із потемнілими срібними коронками. Це дещо лякало — одночасно оголилися корозія, біль і час. Зараз вона знову присмирнішала, невидимо ступаючи до власної кімнати, в якій сидить цей чоловік, її очі ще не призвичаїлись після ванної. У кутку, де сидів Клайд, його піжама відсвічувала, начеб якась флуоресцентна лампа, яку тільки-но вимкнули. Біля його голови жеврів червоний кінчик сигарети. Вона бачила себе, свої білі стегна й нервові ребристі боки, краще, ніж його, бо на стінах висіло кілька дзеркал: у позолочених рамах, старовинних, успадкованих від тітки з Ітаки. Ці дзеркала поцяткувались від віку; вогкі штукатурені стіни старих кам'яниць пооб'їдали амальгаму з їхніх спин. Такі дзеркала були більш до смаку Зукі, ніж нові, — вони повертали їй її красу менш прискіпливо. Прогарчав голос Клайда:

— Не впевнений, що я в настрої для цього.

— Якщо не ти, то хто? — спитала в тіней Зукі.

— О, можу назвати цілу купу, — сказав він, однак вставши й заходившись розщібувати сорочку піжами. Запалена сигарета перемістилася йому до рота, і її червоний кінчик стрибав, поки він говорив.

Зукі відчула холодок. Вона ж бо очікувала, що він одразу ж огорне її в обійми, вкриваючи довгими, голодними поцілунками з поганим віддихом, такими, як вони обмінювалися в машині. Її миттєва оголеність забрала в неї перевагу; вона знецінила себе. Ці страшні коливання на фондовій біржі чоловічого розуму, які мусить витримати жінка, котрі щохвилини йдуть то вгору, то вниз, поки торгуються між собою їхні Ід та Суперего. Їй уже спало на думку повернутися й замкнутися у світлій ванній, а його — під три чорти. Він не ворухнувся. Його зневоднене, колись гарне обличчя, пружне на вилицях, зім'ялося навколо сигарети, одне око заплющене через дим. От саме так він і сидів, редагуючи статтю: його м'який олівець бігає й хльостає, жовчні очі затінені зеленим козирком, дим його сигарети, здіймаючись, вивільняє галактичні форми в конусі світла від його настільної лампи — його власного конусу сили. Клайд полюбляв різати, знаходити цілий зайвий абзац, якого можна безслідно позбутися; однак віднедавна він став ніжніший з її текстами, виправляючи лише описки.

— І скільки ж ти можеш назвати? — спитала вона.

Він має її за шльондру. Мабуть, Фелісія весь час торочить йому про це. Цей холодок, який відчула Зукі: це від холоду кімнати чи від бентежливого вигляду її власної білої плоті, що одночасно заповнив три дзеркала?

Клайд добив сигарету й закінчив розщібати піжаму. Зараз він уже також був оголений. Кількість блідості у дзеркалах подвоїлась. Його пеніс вражав: довгов'язий, як і він сам, звисає в тій безпорадній важкоголовій манері,

притаманній пенісам, цьому найтендітнішому шматку плоті. Його шкіра тривожно заковзала по її, коли він нарешті зважився обійняти її; він був кістлявий, проте напрочуд теплий.

— Не так уже й багато, — відповів він. — Але достатньо, щоб змусити мене ревнувати. Боже, ти прекрасна. Аж плакати хочеться.

Вона повела його до ліжка, намагаючись притлумити будь-які рухи, що можуть розбудити дітей. Під ковдрою його голова, обрамлена гострими кутами й колючими бакенбардами, важко лягла на її груди; його вилиці шкребли її ключиці.

— Тобі не треба плакати від цього, — заспокійливо мовила вона, відсторонюючи кістку від кістки. — Це має приносити щастя.

Щойно Зукі сказала це, в її думки запливло широке обличчя Александри: широке, злегка підрум'янене сонцем, навіть узимку, це від її прогулянок надворі, ніжні розщілинки на підборідді й кінчику носа, що надавали їй разючої богоподібної відчуженості, порожнечі людини, що дотримується кредо — Александра вірила, що природа, фізичний світ, містить у собі щастя. Цей затурканий чоловік, ця собача шкура з теплими кістками, не вірив у це. Для нього світ не мав смаку, ніби той папір, складався з того, що було, — непослідовних, безладних подій, що миготіли в нього на столі на своєму шляху до трухлявих чорних папок. Для нього все стало вторинне й прокисле. Зукі подумала про власну силу, як довго їй вдаватиметься давати прихисток на своїх грудях цим скорботним, невпевненим чоловікам і не заразитися самій.

— Якби ти була моєю щоночі, оце й було б щастя, — припустив Клайд Ґебріел.

— Ну що ж, — сказала Зукі материнським тоном, злякано вирячившись у стелю, силкуючись запустити себе в ту наперед узгоджену капітуляцію, той політ у секс, який її тіло обіцяло іншим.

Півстолітнє тіло цього чоловіка видавало складний маскулінний дух, що включав і трохи затхлий запах віскі — домішку, яку вона часто відчувала, схилившись над його столом, доки його олівець штрикав її надруковану статтю. Він був частиною його, чимось, що вплелось у його суть. Вона попестила волосся на його черепі з продовгуватою ґулею інтелекту. Його волосся рідшало: яке ж воно м'яке! Начеб кожна волосинка пронумерована. Його язик почав стьобати її сосок, рожевий і набубнявілий. Вона запестила другий, крутячи його великим і вказівним пальцем, щоб збудити себе. Його сум влився в неї, і вона ніяк не могла скинути його. Його оргазм, хоч йому, в цій апетитній манері старших чоловіків, і знадобилося часу, щоб кінчити, залишив її демона невдоволеним. Їй треба більше його, хоча він уже й хотів спати. Зукі спитала:

— Ти відчуваєш провину перед Фелісією, ось так от будучи зі мною?

Це були нікчемні, кокетливі слова, але іноді, потрахавшись, вона відчувала відчайдушне падіння, аж надто круте знецінення.

Єдине вікно кімнати пропускало нерухоме місячне світло. Надворі царював лисий листопад. З газонів поприбирали стільці, самі ж газони стали мертві й пласкі, як підлога, вулиця стала гола, ніби будинок після винесення з нього всіх меблів. Невеличка груша, прикрашена плодами, перетворилася на набір цурпалків. У горщику на підвіконні стирчала мертва герань. У вузькому буфеті біля захололого каміна лежала зелена нитка. Попід ліжком

спав любовний амулет. Клайд видобув свою відповідь із глибин, близьких до сну.

— Не провину, — сказав він, — лише лють. Та сука забрала і протринділа все моє життя. Зазвичай я замкнений. А твоя чарівність трошки мене розбуджує, і це не добре. Це показує мені те, що я втратив, що втратив через ту самовдоволену занудну суку.

— Я думаю, — сказала Зукі, все ще кокетливо, — що маю бути чимось більшим, я не повинна *сердити* тебе. — Також хилячи до того, що вона не та, хто візьметься за нього й витягне з дна, він бо надто сумний і отруєний; однак вона й досі переживала почуття дружини, споглядаючи таких чоловіків у повсякденності, — та сутулість, притаманна їхнім плечам, коли вони встають з крісла, та нерішуча, незграбна манера, в якій вони вдягають і знімають свої штани, як щодня вони покірно зголюють щетину з обличчя й виходять у світ у пошуках грошей.

— В мене аж у голові паморочиться від того, що ти мені показуєш, — мовив Клайд, злегка погладжуючи її міцні груди, її плаский, продовгуватий живіт. — Ти — ніби скеля. Хочеться зістрибнути.

— Благаю, не стрибай, — сказала Зукі.

Вона почула, як дитина, її наймолодша, перевернулася в ліжку. Будинок був настільки маленький, що вночі всі вони перебували в обіймах одне одного, крізь обклеєні шпалерами стіни неправильної форми.

Клайд заснув, обіймаючи її за живіт, тож їй довелось підняти ту важку руку — м'яке деренчання його хропіння спинилося, а затим відновилось, — щоб вислизнути зі свого розхитаного ліжка. Спробувала ще раз попісяти, і це їй не вдалося, зняла з другого боку дверей ванної нічнушку й халат, подивилася на неспокійну дитину, чия ковдра була зіпхнута на підлогу в запалі якогось жахіття.

Повернувшись до ліжка, Зукі приспала себе, полинувши думками до старого маєтку Леноксів — до тенісу, в який вони зможуть грати навіть взимку по тому, як Дерріл встановив напрочуд велике надувне покриття з брезенту, яке трималося теплим повітрям, і напоїв, які після гри принесе їм Фідель, з доданими кольоровими плямками лайму, вишні, м'яти та піменто[1], і до того, як переплітатимуться їхні погляди, смішки й плітки, ніби мокрі кола, залишені їх склянками на скляному столику в гігантській кімнаті Дерріла, де вкривався пилюкою поп-арт. Ось там ці жінки почувалися вільними, були ніби у відпустці від протхнулого застоєм життя, що хропіло в них під боком. Заснувши, Зукі побачила уві сні ще одну жінку — Фелісію Ґебріел, її напружене трикутне обличчя, що патякає, патякає, дедалі сердитіше й сердитіше, її обличчя наближалося, кінчик її язика, що кольором трохи нагадував піменто, теліпався за зубами в невтомному рівномірному обуренні, вже почавши вихльостуватись з-за зубів, торкаючись Зукі то тут, то там, може, не треба, але ж це так приємно, кому там казати, що природно, а що ні, — все, що існує, є природним, до того ж ніхто не бачить, ніхто, о, такий твердий, спритний, маленький, червоний кінчик, такий справді делікатний, такий хороший. Зукі на якусь мить прокинулася й усвідомила, що до оргазму, до якого Клайд не спромігся її довести, її наблизило видіння Фелісії. Зукі закінчила її старання власною лівою рукою, не в ритм із Клайдовим хропінням. Перед місяцем пронеслась крихітна тріпотлива тінь кажана, і в цьому Зукі також угледіла заспокоєння, в думці про те, що крім її розуму не спить щось іще, як тоді, коли серед ночі, на далекому, невидимому розі скрипів нічний тролейбус у часи,

---

[1] Мексиканський солодкий перець.

коли вона була дівчинкою в штаті Нью-Йорк, у тому крихітному цегляному місті, подібному до нігтя на краю довгого крижаного озера.

Закоханість у Зукі змусила Клайда пити більше; п'яному, йому легше пориналося в бажання. В ньому завелася тварина, чия гризота була такою собі товариською розмовою. Те, що колись він так само бажав Фелісію, змушувало всю цю ситуацію виглядати куди більш задовільно безнадійною. Здатність бачити все наскрізь була його нещастям. Він не вірив у Бога з семи років, в патріотизм із десяти, а в мистецтво з чотирнадцяти років, збагнувши, що йому не судилося стати Бетховеном, Пікассо чи Шекспіром. Його улюбленими письменниками були великі провидці — Ніцше, Юм, Гіббон, безжальні, тріумфальні, ясні уми. Все частіше й частіше він вирубався десь поміж третім і четвертим скотчем, неспроможний пригадати наступного ранку, яка книжка лежала в нього на колінах, з якої зустрічі повернулася Фелісія, коли він пішов спати, як рухався кімнатами будинку, котрий відтепер відчував як обширну й крихку шкаралупу по тому, як з неї виїхали Дженніфер та Крістофер. Надворі, на Людовік-стрит, гримів трафік, ніби безглузде стугоніння Клайдових крові та серця. У своєму самотньому одурінні від випивки й бажання він дістав із високої, запиленої полиці свого Лукреція, ще з коледжу, наскрізь пописаного підрядковими перекладами його освіченого, багатообіцяльного коледжного «я». «Nil igitur mors est ad nos neque pertinet hilum, quandoquidem natura animi mortalis habetur»[1]. Він прогортав сторінки

---

[1] «Смерть для нас, отже, — ніщо; ми не маємо з нею направду жодних стосунків, адже довели: душа наша смертна» (*лат.*). Лукрецій, «Про природу речей», переклад Андрія Содомори.

маленької, делікатної книжечки, її оксфордсько-білий корінець був стертий до білого в тих місцях, де його молоді, спітнілі руки вкотре і вкотре торкалися її. Він марно пошукав той уривок, де описується відхилення атомів, те випадкове, ненавмисне відхилення, в якому ускладнюється матерія, і внаслідок нагромадження зіткнень починають існувати всі речі, включно з людьми та їхньою дивовижною свободою; бо без такого відхилення всі атоми вічно падатимуть долу крізь *inane profundum*[1], ніби краплі дощу.

Вже багато років він мав звичку вийти у відносну тишу заднього подвір'я перед тим, як піти спати, аби на хвилинку подивитися на неймовірний розсип зірок; це була призма ймовірності, він знав це, що дозволила цим полум'яним тілам перебувати в небі, бо ж якби первинна вогненна куля була б бодай на відтінок більш однорідна, не сформувалася б жодна галактика, а якщо менш — мільярди років тому галактики поглинули б самі себе в надто квапливій різнорідності. Він ставав біля іржавого пересувного гриля для барбекю, яким більше не користалися, відколи поїхали діти, і нагадував собі закотити його в гараж, бо в повітрі вже вчувалася зима, але так жодного разу й не спромігся на це, ніч за ніччю, спрагло зводячи лице до того загадкового дива, що сходилося склепінням над головою. В його очі струмувало світло, яке почало свою подорож ще в ті часи, коли печерні люди валандались широким світом у зграях, як мурахи по більярдному столу. Сузір'я Лебедя з його недовершеним хрестом, Андромеда з її летючим «V», що застрягло біля другої зірки, невеличка пушинка, що — його занедбаний телескоп частенько ясно показував — є спіральною галактикою поза Чумацьким Шляхом. Ніч за ніччю небеса лишалися тими ж самими; Клайд був ніби

---

[1] Глибока порожнеча (*лат.*).

фотопластина, яку виставляли знову й знову; зорі позастрягали в ньому, ніби кулі в бляшаному даху.

Сьогодні його старий «De Rerum Natura»[1] склав свої по-молодецьки анотовані сторінки й ковзнув йому між коліна. Він було задумався вийти надвір для проведення свого ритуалу зореглядин, коли до його кабінету завалилася Фелісія. Хоча, звісно, цей кабінет належав не йому, а їм обом, як і кожна кімната в цьому будинку також належала їм обом, як і кожна прилегла дошка і шматочок покришеної обмотки на старій одножильній мідній проводці були їхні, й іражве барбекю з дерев'яною дощечкою над дверима, із зображенням орла червоно-біло-синього кольору, який під обстрілом атомів вицвів до рожево-жовто-чорного.

Фелісія зняла смугастий вовняний шарф, намотаний довкола шиї й голови, і обурено тупнула ногою в чобітку:

— Цим містом керують *такі* дурні; взяли і проголосували за зміну назви Причальної площі на площу Казмірчака, на честь того малого ідіота, що поїхав у В'єтнам і загинув там.

Вона стягнула чоботи.

— Ну, — сказав Клайд, порішивши бути тактовним. Відколи плоть, пух і мускус Зукі заполонили ті клітини його мозку, що він беріг для своєї пари, Фелісія стала видаватися прозорою, просто зображенням жінки, намальованим на цигарковому папері, який може легко віднести вітром. — Та місцина вже вісімдесят років як перестала бути причалом. Вона замулилась після завірюхи 88 року.

Він був безневинно гордий за свою точність; нарівні з астрономією, Клайд, у дні, коли ще мав ясну голову, цікавився й земними катастрофами: виверження Кракатау, що огорнуло Землю попелом, повідь у Китаї 1931 року,

---

[1] «Про природу речей».

яка вбила чотири мільйони людей, лісабонський землетрус 1755 року, що стався, доки всі люди перебували у церквах.

— Але ж там було так *приємно*, — сказала Фелісія, видавши ту недоречну швидку усмішку, яка вказувала, що вона вважає свої слова беззаперечними, — он там, у кінці Док-стрит, з лавочками для літніх людей і старим гранітним обеліском, який узагалі не схожий на військовий меморіал.

— Там і досі може бути приємно, — припустив він, гадаючи, чи, бува, ще один дюйм скотчу не стане таким милосердним, аби нокаутувати його.

— Ні, не може, — впевнено сказала Фелісія.

Вона зняла пальто. На ній був широкий мідний браслет, якого Клайд раніше не бачив. Він нагадав йому про Зукі, котра іноді знімала все, крім прикрас, і йшла оголена, виблискуючи по затінених кімнатах, де вони кохалися.

— Наступним, чого вони захочуть, — це перейменувати Док-стрит, а за нею Оук-стрит, а далі й весь Іствік на честь якогось бовдура з нетрів, який не придумав нічого кращого, окрім як поїхати туди палити села напалмом.

— Казмірчак, взагалі-то, був непоганим хлопцем. Пам'ятаєш, як кілька років тому він був квотербеком і водночас у списку відмінників? От тому люди й прийняли так важко його вбивство минулого року.

— А *я* не сприйняла це важко, — сказала Фелісія, усміхаючись, ніби її думка була загальноприйнята.

Стягнувши рукавички, вона підійшла до збудованого ним каміна з решітками, щоб погріти руки. Напівповернулася й пересмикнула ротом, начеб виймаючи з-поміж губ волосину. Клайд не знав, чому цей, до цього такий знайомий, жест розізлив його, бо ж з усіх непривабливих рис, здобутих нею з роками, саме цю ваду не можна

закидати їй у провину. Зранку він помічав налипле до її подушки пір'я, солому, копійки, все ще слизькі від слини, і хотів розтрусити її, щоб вона прокинулась, а його власна голова гуділа.

— Але ж фін, — вела вона своєї, — навіть не народився й не виріс у Іствіку. Його родина переїхала сюди п'ять років тому, а батько лінуєтьфя шукати роботу, тільки підпрацьовує в бригаді ремонтників достатньо, аби наступні півроку сидіти вдома. Сьогодні був на зборах, вдягнений у чорну краватку в плямах від яєшні. Бідолашка місіс К., спробувала вдягтися так, щоб не виглядати як хвойда, але, на жаль, це їй не вдалося.

Фелісія мала значну любов до абстрактних малозабезпечених, але, зіткнувшись із фактичними випадками, вона мала тенденцію затискати носа. Фелісія мала неймовірну здатність крутити фактами, і Клайду не завжди вдавалося стриматись, щоб не пустити шпильку.

— А як на мене, «площа Казмірчака» звучить не так уже й погано, — сказав він.

Розлючені очі-намистинки Фелісії спаленіли.

— Як на тебе. Як на тебе, то й «Сортирна площа» не так уже й погано звучить. Та тобі ж начхати на світ, який ми залишимо своїм дітям, чи на ві́йни, які ми несемо невинним людям, чи на те, отруїмо ми себе чи ні, бо ти вже й так труїш себе сам — от це тебе опхотить — забрати все з собою в могилу: так ти тсе пачиш.

Її дикція під час цієї тиради змазалась, і вона обережно зняла з язика невеличку рівненьку голочку і щось схоже на шматок гумової стирачки.

— Наші діти, — пхикнув він. — Щось я їх тут не бачу, щоб утримувати світ у якій-небудь формі для передачі їм.

Він осушив склянку скотчу — смак диму й вересу посеред кубиків фторованої води. На його верхній губі зато-

рохтів лід; він подумав про губи Зукі, їхній м'який вираз задоволення, навіть коли вона намагалася бути сумною й похмурою. Це через нього вона журиться, такою була одна з його печалей. Її помада мала слабенький присмак вишні й подеколи лишала відбиток на її передніх зубах. Він устав, щоб поновити собі склянку, і заточився. Над ним непевно замайоріли частинки Зукі — її пухкенькі паралельні пальці ніг із багряними нігтями, мідне намисто з півмісяців, блідо-руді жмутики під пахвами. Пляшка стояла на нижній полиці, попід довгим рядом багатотомника Бальзака, що нагадував набір крихітних коричневих трун.

— Так, це ще одна річ, якої ти не зносиш: те, як пішли Дженні та Кріс, ніби дітей можна тримати вдома вічно, ніби світ не *змінюється* й не *росте*. Прокинься, Клайде. Ти думав, світ буде таким, як у тих дитячих книжечках, які мамуся з татусем приносили тобі до ліжка, коли ти хворів, усі ці дитячі астрономії, дитяча класика й розмальовки з безпечними контурами й гарненькі гостроносі фломастери в затишних коробочках, коли ж факт полягає в тому, що це — *організм*, Клайде, світ — це організм, живий, чутливий, він *рухається*, Клайде, поки ти сидиш там, граючись у свою дурну газету, ніби ти й досі матусин хлопчик, що захворів і лежить у ліжечку. Твоя так звана репортерка Зукі Ружмон була сьогодні на зборах і так дерла свій поросячий носик, дивлячись на мене, мовби кажучи: «Я знаю щось таке, чого не знаєш ти».

Мова, думав він, от що, ймовірно, є прокляттям, тим, за що нас вигнали з Едему. І от ми намагаємось навчити неї цих бідолашних ґречних шимпанзе й усміхнених дельфінів. Пляшка «Джонні Вокера» послужливо пхикнула своєю нахиленою горлянкою.

— От тільки не думай, *ууууух*, — вела далі Фелісія, викрикнувши, охоплена виром люті, — тільки не думай,

ніби я не знаю про тебе й ту вертихвістку: я читаю тебе, як книжку, не забувай, я знаю, як би ти охоче трахнув її, була б у тебе кишка не тонка, але ж ні, ні.

Образ Зукі, розмитий, ніжний і з якимось розтягнутим здивуванням у виразі її обличчя під ним, коли він трахав її, ввійшов у його голову, і сильна насолода від того паралізувала йому язик, котрий саме збирався заперечити: «Але ж я робив це».

— Ти сидиш тут, — провадила Фелісія, з хімічним озлобленням, що здобуло незалежність від її тіла, одержимість контролювала її уста, її очі, — ти сидиш тут, гризучись Дженні та Крісом, яким бодай стало мужності й здорового глузду навіки попрощатися з цим забутим Богом містом і спробувати побудувати собі кар'єру десь, де щось відбувається, а ти сидиш тут, гризучись; а знаєш, що вони казали про тебе? Хочеш знати, Клайде? Вони казали: «Агов, ма, хіба не було б гарно, якби тато пішов від нас? Але знаєш, — додавали вони, — у нього просто кишка тонка», — і зневажливо, ніби все ще говорячи голосом когось іншого: — «У нього... просто... кишка... тонка».

Філігранність, подумав Клайд, філігранність її риторики — ось що робить це таким нестерпним: вправні паузи й повтори, як вона підкреслила слово «тонка» і перетворила його на музичну тему, як вона проголошує свої пишномовні заяви перед величезною уявною аудиторією, охоплюючи її аж до найостаннішого ряду. На самому піку її промови з горлянки їй повалила купа канцелярських кнопок, однак навіть це не спинило її. Фелісія хутко повипльовувала їх у руку і шпурнула в камін, збудований ним. Вони злегка зашипіли; їхні кольорові шапочки почорніли.

— У нього кихка тонка, — сказала вона, дістаючи останню кнопку і щиглем відправляючи її у щілину між цеглою й камінною решіткою, — а він хоче перетворити увесь світ

на меморіал тієї жахливої війни. Це точно підпадає, точно підпадає під те, що зветься синдромом. Слабак і п'яниця хоче забрати з собою увесь світ. Гітлер, ось кого ти мені нагадуєш, Клайде. То був ще один слабак, якому світ не чинив опору. Що ж, цього більше не повториться.

Уявна публіка вже зібралася в неї за спиною — ціле військо, яке вона вела за собою.

— *Ми будемо боротися зі злом!* — вигукнула вона, її погляд сфокусувався десь понад його головою.

І вона стала, розставивши ноги, ніби боячись, що він може спробувати звалити її. Однак він зробив крок до неї через те, що вогонь, засипаний цілою жменею кнопок, почав гаснути. Відсунув екран і поштрикав поріділі дрова кочергою з латунною ручкою. Дрова лягли ближче одне до одного, сипнувши іскрами. Це нагадало йому про себе й Зукі: цікавим супроводом сексу із Зукі було те, наскільки сонним робила його близькість із нею; з ковзким дотиком її шкіри його долала в'ялість, після цілого життя, прожитого з безсонням. Перед і після сексу її оголене тіло так легко линуло до нього, що, здавалося, він нарешті віднайшов своє місце у просторі. Сама лиш думка про цей спокій, що таїла в собі та рудоволоса розлученка, затягувала його мозок благодатною пустотою.

Спливло, мабуть, із кілька хвилин. Фелісія палко говорила. Небачена зневага дітей до нього переплелася з його злочинним бажанням сидіти в кріслі в той час, як світ спустошують несправедливі війни, фашистські уряди й жадібні до прибутку експлуататори. Гладенька вага кочерги все ще лежала в його руці. У своєму хімічному обуренні її обличчя побіліло, як череп; її очі палали, ніби крихітні вогники церковних свічок, глибоко у вкритих воском підсвічниках, з яких вони повигорали. Здавалося, її волосся настовбурчилося драним, скупеньким гало. А найстрашніше

те, що в неї з рота продовжували валити різні речі: папужине пір'я, мертві оси, шматки яєчної шкаралупи, і все це перемішувалось у ріденьку кашу, яку вона знай витирала з підборіддя ритмічним жестом, начеб перезаряджаючи пістолет. У цій екструзії він побачив знак: ця жінка одержима, вона не має жодного стосунку до тієї жінки, з якою він одружився з власної доброї волі.

— Послухай, годі вже, Ліші, — заблагав Клайд, — охолонь. Закриймо цю тему.

Хімічний і механічний процес, що замінив її душу, тривав далі; у своєму трансі обурення вона вже нічого не бачила й не чула. Її крики ще розбудять сусідів. Її голос дедалі гучнішав, нескінченно валував зсередини. В лівій руці він тримав напій; правою підняв кочергу й гахнув нею їй по голові, аби бодай на мить перервати цей потік енергії, заткати отвір, через який лилось аж надто багато. Кістки її черепа видали дивний високий звук, начеб хтось грайливо стукнув один об одного два дерев'яних блоки. Її очі закотилися, показавши білки, а губи мимовільно розтулилися, відкривши до неможливого синю крихітну пір'їнку на язику. Він знав, що чинить неправильно, однак тиша здавалася райською. Тепер уже хімія здолала його; він знову й знову бив її кочергою по голові, проводжаючи її в повільному падінні на підлогу, допоки звук ударів став водянистіший, ніж стукіт двох дерев'яшок одна об одну. Він навіки заткав цей отвір космічним спокоєм.

З Клайда Ґебріела зісковзнув гігантський чохол полегкості, ніби з його вкритого потом тіла, як із чистого костюма, стягнули захисну плівку. Він сьорбнув скотчу і спробував не дивитися на підлогу. Подумав про зірки надворі й той непроникний візерунок, який вони утворюють у цю ніч його життя, як і в будь-яку іншу впродовж мільярдів років від виникнення нашої галактики. І хоча йому ще

лишалося багато чого зробити, і дещо з цього буде дуже складним, дивовижним чином оновлена перспектива надавала кожній його дії прямокутної чіткості, мовби він і справді повернувся до тих ілюстрованих дитячих книжок, які Фелісія з презирством викликала в його пам'яті. І як же воно цікаво вийшло з її боку: вона мала рацію, він любив дні, коли, хворіючи, не йшов до школи й лишався вдома. Вона знала його аж надто добре. Шлюб — це ніби двох людей замикають в одній кімнаті й змушують перечитувати один і той же розділ, знову й знову, допоки слова не перетворяться на суцільне безумство. Йому здалось, ніби вона схлипнула на підлозі, але він вирішив, що це всього лише вогонь поглинув крихітну жилку з живицею.

Будучи сумлінною, акуратною дитиною, Клайд обожнював архітектурні креслення — ті, які зображували кожну рейку, одвірок чи карниз і відкривали трикутні зменшення перспективи. За допомогою лінійки й синього олівця він продовжував ці убуваючі лінії аж до точки стику, навіть коли ця точка лежала далеко за межами сторінки. Йому було приємно усвідомлювати те, що така точка існує, і, либонь, перший погляд у світ шахрайства дорослих відкрив йому, що художники змахлювали в багатьох блискучих малюнках: у них не існувало точної точки стику. А зараз Клайд уже власною персоною дійшов до цього місця, де сходиться перспектива, і все навколо нього було чітке й крихке. Обширні проблемні поля — випуск «Вісника» за середу, організація їхнього наступного побачення із Зукі, ця безконечна борня коханців у пошуку приватності й не скрипучого ліжка, рецидивний біль від одягання назад білизни й покидання її, необхідність проконсультуватися з Джо Маріно щодо несправності пічки, трубопроводу й батарей у цьому будинку, на яку більше не можна заплющувати очі, не надто здалий стан його

печінки і слизової шлунка, періодичні аналізи крові й консультації з доком Петом і всі оті оманливі поліпшення, гарантовані його печальним станом, а зараз ще й нескінченна тяганина з поліцією й судами — кудись поділися, лишивши по собі тільки обриси цієї кімнати, лінії на її столярці, чіткі, як лазерні промені.

Він випив залишки напою великим залпом. Пошкребло в кишках. Дарма Фелісія казала, що в нього кишка тонка. Ставлячи склянку на поличку каміна, периферійним зором він не міг не помітити положення її ніг: незграбно розкинуті, ніби роблячи крок у якомусь заплутаному танці. У Варвікській старшій школі вона й справді вправно танцювала джиттербаґ[1]. Той чудесний, гойдливий, вау-вавний звук біґ-бенду, який у ті дні вміли відтворювати навіть невеличкі місцеві оркестри. Коли вона готувалася крутитись, між її зубів показувався кінчик її дівчачого язика. Він схилився, підняв з підлоги Лукреція й повернув його на своє місце на полиці. Спустився в підвал пошукати мотузку. Стара, ні на що не придатна пічка жувала своє паливо з натужним скімленням; її крихкий, іржавий щиток пропускав стільки тепла, що підвал був найзатишнішим місцем у будинку. Ще там була стара пральня, в якій попередні власники лишили допотопну машинку «Бендікс» із ручним віджимом, старим запахом лігроїну й навіть кошиком із прищепками, причепленими до круглої бляшаної кришки. Він колись грався в ігри прищепками, розмальовуючи їх як маленьких довгоногих чоловічків, одягнених у круглі капелюхи, схожі на матроські шапочки. Мотузка для білизни, вже ніхто не використовує мотузку для білизни. Але там лежав цілий моток, обережно змотаний і запханий серед плетива павутини за стару

---

[1] Джиттербаґ — у 1930—1950-х роках популярний танець у США.

машинку. Його веде, зненацька усвідомив Клайд, невидима рука Провидіння. Своїми непрозорими руками — жилавими, вузлуватими, бридкими старечими клешнями — він рвучко сіпнув мотузку й оглянув шість-вісім футів її, чи не протерта вона десь, бо тоді може луснути. Знайшов під рукою іржаві ножиці й відрізав необхідну довжину.

Це ніби сходити на гору, роби один крок за раз і не дивись далеко вперед: це рішення м'яко винесло його вгору сходами, із запиленою мотузкою в руці. Він звернув ліворуч, на кухню, і звів погляд. Стелю тут понизили під час ремонту, і вона являла собою неміцну поверхню з текстурованих целюлозних плиток, які тримала решітка алюмінієвих кріплень. Усі інші кімнати, знизу, мали дев'ятифутові штукатурені стіни; орнаментовані кріплення для канделябрів, на жодному з яких більше не висіло ніяких канделябрів, не витримають його ваги, навіть якщо він вилізе на драбину і знайде виступ, щоб обв'язати довкола нього мотузку.

Він повернувся до своєї бібліотеки налити собі ще одну склянку. Вогонь горів уже не так весело, і не завадило б підкинути ще одне поліно; однак така заувага, накладена на широчезний пласт турбот, більше не була доречною, не стосувалася його. Знадобилося трошки часу, аби звикнути до того, що неймовірно багато речей більше не матимуть сенсу.

Він відсьорбнув зі склянки й відчув, як димний бурштиновий ковток спускається до травної системи, яка також барахлила. Згадав затишок підвалу й подумав, що коли він пообіцяє жити в старому вугільному бункері й ніколи не виходити, йому можуть пробачити й загладити все. Проте ця низькопоклонницька думка забруднила собою чистоту, яку його розум здобув кілька хвилин тому. Думай далі.

Можливо, проблема в мотузці. Вже тридцять років він працював у газеті й знав багате розмаїття методів, якими люди позбавляли себе життя. Взагалі-то, самогубство в автомобілі було одним із найпоширеніших; щодня автомобільних самогубців ховали задоволені священики й ображені кохані. Однак цей метод був ненадійний і аж до безладу публічний, а в цій точці стику всі естетичні упередження, які Клайд придушував живучи, здавалося б, завирували разом з óбразами з дитинства. Дехто, за умови наявності полум'я в каміні, жахливих доказів на підлозі й цілковито дерев'яного будинку, міг би влаштувати собі похоронне багаття. Втім це залишить Дженні й Кріса без спадку, а Клайд бо не з *тих*, хто, ніби Гітлер, хочуть забрати світ із собою в могилу; Фелісія сказилася, навівши таке порівняння. До того ж, чи може він довіряти собі, що, рятуючи свою обпечену шкуру, не вибіжить на газон? Він не буддійський монах, що дисциплінував своє боягузливе звіряче тіло й може сидіти в мовчазному протесті, допоки від нього не залишиться купка обвугленого м'яса. Газ видавався безболісним варіантом, але ж він не механік і не має липкої стрічки і шпаклівки для вікон, аби утеплити численні вікна на кухні, чия просторість і освітленість стали одним із факторів, що посприяли їх із Фелісією рішенню купити цей будинок тринадцять років тому, в грудні місяці. А весь цьогорічний грудень, подумалось йому з винуватою радістю, грудень з його короткими, темними, блискучими днями, блідою юрмою покупців і дерев'яною даниною мертвій релігії (колядки під магазинами дрібничок, жалюгідні ясла на площі Причальній-Казмірчака, ялинка, встановлена в другому кінці Док-стрит у тій великій, круглій мармуровій урні — поїлці для коней), весь грудень зараз уже належав до багатьох речей, прибраних із Клайдового велично спрощеного календаря. А ще в наступному

місяці не доведеться платити рахунок за опалення. Чи за газ. Та він зневажав те незграбне очікування, якого вимагає газ, та й не хотів, аби останнім, що він побачить у реальності, стали нутрощі духовки, в які він запхав голову, ставши навкарачки в рабській позі пса, що чекає, коли його нагодують. Він відкинув безладдя з ножами, лезами й ванною. Пігулки були безболісним і акуратним методом, але одним із вибриків Фелісії була дивакувата ворожість до фармацевтичних компаній, які, за її словами, намагалися створити упороту Америку, країну наркозалежних зомбі. Клайд усміхнувся, глибока зморшка на його щоці підсмикнулася вгору. А дещо зі сказаного його старою таки мало сенс. Вона не просто молола абищо. Проте він не вважав, що вона мала рацію про Дженніфер та Кріса; він ніколи не хотів і не сподівався, що вони завжди лишатимуться вдома, його лише образив Крісів вибір такої нікудишньої професії, як сцена, і переїзд Дженні аж ген куди, аж у саме Чикаго, і те, що вона підставляє себе під рентгенівські промені, опромінюючи яєчники, тож може ніколи не народити йому онуків. Вони також кудись поділися, онуки. Завести дітей — це щось, що, як нам здається, ми повинні зробити, бо так вчинили наші батьки, однак тільки-но це зроблено, діти стають черговими представниками людської раси, і це трохи розчаровує. Дженні та Кріс були хорошими, спокійними дітьми, і це також дещо розчаровувало; поводячись гарно, вони уникали Фелісії, котра, молодша і ще не настільки втягнута у свій альтруїзм, мала жахливий норов (безперечно, в основі цього лежала сексуальна незадоволеність, але ж як може чоловік тримати жінку водночас захищеною і збудженою?), а принагідно діти уникали і його. Маючи близько дев'яти років, Дженні хвилювалася через смерть і якось було спитала в нього, чому він не молиться з нею, як інші татусі,

і хай він не знайшов, що відповісти, та це було найближче їхнє зближення. Він завжди намагався читати, а підходячи до нього, вона відволікала. Якби Дженні мала кращих батьків, з неї виросла б свята; ці світлі ясні очі, обличчя гладеньке, ніби на фотографії, з якою попрацював ретушер. До народження дівчинки Клайд, по суті, ніколи й не бачив жіночих геніталій — таких милих і пухкеньких, ніби дві бліді булочки на тарілці з випічкою.

Навколо них, навколо нього, місто поринуло в тишу: на Людовік-стрит не чути жодної машини. В нього розболівся шлунок. Так ставалося зазвичай о цій порі вечора: зародкова виразка. Док Пет якось сказав йому: «Якщо вже вам *треба* пити, то бодай не забувайте їсти». Одним із прикрих побічних ефектів його роману з Зукі було те, що він пропускав обід, щоб потрахатись. Бувало, вона приносила баночку кеш'ю, але з його поганими зубами він більше не любив горіхи — крихти потрапляли під протез і дряпали ясна.

Вражаюче: жінки — любов ніколи не переповнює їх до краю. Якщо гарно постараєшся, вони хочуть ще вже наступної миті, це ніби друкувати тираж газети. Навіть Фелісія, хай вона й казала, що ненавидить його. О цій порі вечора він би саме робив черговий ковток біля напівзгаслого вогню, даючи їй часу влягтися в ліжко й заснути, чекаючи на нього. Виговорившись, вона вже за мить провалювалась у праведне забуття. А зараз він задумався, чи не мала вона часом гіпоглікемії: зранку прокидалася з ясною головою, і від примарної аудиторії, для якої вона читала свої промови, не було й сліду. Здавалося, вона ніколи не втямлювала, як розлючувала його. Бували ранки, по суботах чи неділях, коли вона залишалася в нічнушці, провокуючи його до замирення. Ніби можна подумати, що чоловік і жінка, які проживають багато годин свого життя

разом, можуть знайти момент для примирення. Втрачені можливості. Якби ж сьогодні він стримався й дав би їй безпечно піднятися в кімнату... Але ця нагода, разом з його онуками, лікуванням покоцаного випивкою шлунка і проблемами з зубним протезом, також зникла з горизонту.

У Клайда склалося враження, ніби він розмножився, як фантомне зображення на екрані телевізора. О цій порі вечора він, серед параду таких фантомних зображень, піднявся б сходами. Сходи. В'яла, суха, стара мотузка й досі звисала в його руці. Її павутина налипла йому на вельветові штани. Боже, дай мені сили.

Сходовий марш був доволі великою вікторіанською конструкцією, що робила виток на півшляху, відкриваючи огляд на заднє подвір'я із садом, колись доглянутим, але в останні роки трохи занедбаним. Якщо прив'язати мотузку до основи верхньої балюстради, має вистачити місця над нижнім маршем, який може послугувати такою собі шибеничною платформою. Він поніс мотузку нагору, до майданчика другого поверху. Працював похапцем, боячись, що алкоголь може здолати й вирубити його. Подвійний вузол робиться справа наліво, а потім зліва направо. Ніби ж так? З першої спроби вийшов бабин вузол. Було важко рухати руками у вузькому просторі квадратної основи балюстради; він пообдирав пальці. Здавалося, руки розміщені на величезній відстані від очей і ніби світяться, як занурені в чарівну воду. Знадобилися дива обчислення, аби вирахувати, де має бути петля (не більше шести-восьми дюймів під вузькою обшивочною дошкою з її зворушливо делікатною ліпниною, інакше його ноги торкатимуться сходів і та сліпа тварина — його тіло — почне борсатись, борючись за життя) і наскільки великою вона має бути для його голови. Надто велика, і він провалиться; надто зручна, і він заледве задушиться. Катівське мистецтво: шия повинна зламатись,

він читав про це багато разів, завдяки раптовому різкому тиску на шийні хребці. В'язні в тюрмах використовують власні паски, і їх знаходять із посинілими обличчями. Кріс був у бойскаутах, але це було багато років тому, і там стався скандал з їхнім вожатим, після якого загін розформували. Клайд нарешті зробив сякий-такий зашморг і звісив мотузку з поруччя. Глянув згори, перехилившись через балюстраду, — і від видовища йому закрутилося в голові; мотузка злегка колихнулась і продовжила гойдатися, перетворившись на маятник, через подув вітру, що без запрошення ввійшов до будинку з протягами.

Клайдове серце було вже не на місці, але з методичною спрямованістю, яка б упоралася з десятьма тисячами газет, він пішов у теплий підвал (стара пічка все жувала й жувала паливо) і приніс алюмінієву ступанку. Вона здалася легкою, як пір'їнка; на нього спустилася міць янголів. Також він приніс дерев'яних трісок і з їхньою допомогою встановив драбину на встелених килимом сходинках таким чином, щоб одна пара пластикових ніжок стала трьома сходинками нижче, ніж друга, на дерев'яшці, жердини стали вертикально й уся похила А-подібна конструкція звалилася від легкого поштовху. Останнім, що він побачить, припустив він собі, будуть вхідні двері й вітражна напівкругла фрамуга, її неясний, схожий на промені сонця візерунок, підсвічений натрієвим жаром далекого вуличного ліхтаря. Під світлом лампи, ближчої до руки, подряпини на алюмінії видавалися слідами, залишеними нерівними траєкторіями атомів у бульбашковій камері. Все несло на собі дотик прозорості; звужені, зімкнуті лінії сходового маршу були такими, як архітектор побачив їх уві сні; Клайд Ґебріел захоплено збагнув, що боятися нема чого, звісно ж, наш дух проходить крізь матерію, ніби божественна іскра, звісно ж, ще буде потойбічне життя нескінченних

можливостей, в якому він владнає все з Фелісією і матиме Зукі, і не один раз, а нескінченність разів, достоту як і припускав Ніцше. Почав здійматися довічний туман; усе стало настільки чітким і ясним, як контрастний шрифт, значення, яке йому наспівували зорі, *candida sidera*[1], забарвлюючи світлом його млявий дух, втонуло в його гордості.

Алюмінієва драбина злегка здригнулася, ніби високочутлива молода лошиця, коли він ступив на неї своєю вагою. Один крок, два, затим третій. Мотузка сухо огорнула його шию; драбина затремтіла, коли він випростався, щоб міцніше затягнути зашморг, притуливши той до точки, яка здавалась йому правильною. Драбина вже несамовито розгойдувалася з боку на бік; запалена кров її жокея шмагала її до бар'єру, де вона стала дибки, як він і передбачав, без особливого примусу і впала набік. Клайд почув дзенькіт і гуп. А от чого він не очікував — це печіння, начеб йому в стравохід запихали розжарений рашпіль, і те, що кути деревини, килима й шпалер закрутилися, закрутилися настільки несамовито, що на секунду здалося, ніби очі видавилися йому через потилицю. За червоністю в його роздутому черепі прийшли померки, скинули з себе дві останні букви, й він помер.

— О крихітко, яке ж це горе для тебе, — сказала Джейн Смарт по телефону до Зукі.

— Не те щоб я сама це все бачила. Але хлопці з відділка поліції дуже яскраво все описали. Від її обличчя явно не лишилося *нічого*.

Зукі не плакала, проте її голос мав оту пожмакану якість паперу, що змок і, хоча його й висушили, вже ніколи не розрівняється.

---

[1] Яскраві зорі (*лат.*).

— Що ж, вона була *бридкою* жінкою, — твердо сказала Джейн, утішаючи її, хоча її власна голова, очі й вуха все ще були зайняті Баховою сюїтою без акомпанементу — бадьорою, дещо недоброзичливо напористою Четвертою в мі мажорі. — Така нудна, така фарисейка, — просичала вона.

Її погляд зупинився на голій підлозі вітальні, подовбаній недбалим штриканням у неї загостреного шпиля віолончелі.

Голос Зукі то тихшав, то гучнішав, начеб вона відпускала слухавку від підборіддя:

— Я ще ніколи не знала чоловіка, — сказала вона, — чуйнішого за Клайда.

— Чоловіки жорстокі, — сказала Джейн, її терпіння уривалося. — Навіть найм'якіші з них. Це закладено в їхній біології. Вони просто казяться від люті, бо є всього лиш аксесуаром для репродукції.

— Він навіть не виправляв нікого на роботі, — продовжувала Зукі, поки урочиста музика — зі своїми диявольськими ритмами, чудесно жорстокими вимогами до її правої руки — потроху виходила з голови Джейн і великого пальця її лівої руки, яким вона палко затискала струни. — Хоча вряди-годи зривався на якомусь коректорі, який пропускав багацько бліх.

— Що ж, люба, це очевидно. Саме тому. Він тримав усе в собі. Коли він уколошкав Фелісію, в ньому зібралося люті за тридцять років, от і не дивно, що він зніс їй голову.

— Несправедливо казати, ніби він зніс їй голову, — мовила Зукі. — Він лише — яке це зараз використовують слово? — розхерячив її.

— А тоді розхерячив і себе, — докинула Джейн, сподіваючись таким ефективним висновком підвести розмову до кінця, щоб самій повернутися до своєї музики; вона

полюбляла займатися дві години зранку, з десятої до полудня, а тоді непогано пообідати сиром чи салатом з тунця, насипаного у великий, хвилястий листок латуку.

На сьогодні вона домовилась про сеанс із Деррілом Ван Горном о першій тридцять. З годинку попрацюють над одним із двох Брамсів чи невеличким потішним Кодаєм, якого Дерріл відкопав у нотній крамниці, втиснутій у підвалі гранітної будівлі на Вейбоссет-стрит, одразу за залом ігрових автоматів, а тоді, за їхньою традицією, вип'ють по «Асті Спуманте» або текіли з молоком, яку Фідель зготує у блендері, а далі — приймуть ванну. Джейн і досі відчувала біль, з обох кінців промежини, після їхнього останнього разу, проведеного разом. Проте більшість хороших речей, які стаються з жінкою, стаються через біль, і їй лестило те, що він хоче її без аудиторії, хіба якщо не рахувати Фіделя й Ребекки, що снували туди-сюди з тацями й рушниками; у Дерріловій хіті було щось невпевнене, що підлещувалось і згладжувалось, коли з ним були вони всі втрьох, і що потребувало щонайекстравагантнішого заохочення, коли Джейн була з ним наодинці. Вона роздратовано докинула Зукі:

— От що дивує мене найбільше — це те, що йому стало ясного розуму пронести це все в собі стільки часу.

Зукі стала на оборону Клайда:

— Випивка зазвичай не каламутила йому розум, насправді він пив ніби задля лікування. Гадаю, більша частина його депресії пов'язана з метаболізмом; якось він сказав мені, що його тиск сто сорок на вісімдесят, що для чоловіка його віку взагалі прекрасно.

Джейн відрізала:

— Думаю, як для чоловіка його віку, багато що в ньому було прекрасне. Він уже точно подобався мені куди більше за того нікудишнього Еда Парслі.

— О Джейн, я знаю, ти не дочекаєшся спекатись мене, але, кажучи про Еда...

— Сслухаю.

— Ти помічала, як близько Бренда зійшлася з Неффами?

— Чесно кажучи, вже давненько не наглядала за Неффами.

— Я знаю, і правильно робила, — сказала Зукі. — Ми з Лексою завжди вважали, що він тебе використовує, а ти надто обдарована для його невеличкого оркестрика; коли він казав, що ти граєш смичком, як мале дівча, насправді це була заздрість.

— Дякую, моя хороша.

— Хай там як, а вони і Бренда зараз нерозлийвода, постійно ходять обідати в «Бронзову діжку» чи в той новий французький ресторан біля Петакамскат, і Рей із Ґретою, вочевидь, намовили її стати новою проповідницею унітаристської церкви. Лавкрафти, безсумнівно, обома руками за, а Горацій, як ти знаєш, входить до комісії церкви.

— Але ж вона не посвячена. Хіба не треба бути посвяченим? В єпископальній церкві, де я заміняю, дуже суворо ставляться до таких речей; там не можна навіть стати членом церкви, поки єпископ не покладе тобі руки, здається, на голову.

— Ні, але вона *живе* в єпископському будинку з їхніми хлопчаками — вже вкрай недисциплінованими, бо і Ед, і Бренда не вірили в те, що можна казати «ні», — і зробити її пастором буде шляхетнішим кроком, ніж прогнати. Може, їй варто пройти якийсь курс по пошті чи щось таке.

— А вона вміє проповідувати? Бо там ще ж *треба* проповідувати.

— Ой, не думаю, що це стане якоюсь великою проблемою. У Бренди шикарна постава. Вона вчилася на танцюристку сучасних танців, коли познайомилася з Едом

на мітингу Едлая Стівенсона[1], виступала в одному з номерів на розігріві, а він прийшов попросити благословення. Він багато разів розповідав мені це, і я починала думати, чи він часом і досі не закоханий у неї.

— Вона дурна, прісна жінка, — сказала Джейн.

— Ой, Джейн, тільки не треба.

— Не треба що?

— Не треба так казати. Ми казали так про Фелісію, і дивись, що сталося.

На тому кінці дроту Зукі зменшилась і скрутилася, ніби зів'ялий лист латуку.

— То ти винуватиш у цьому *нас?* — різко спитала Джейн. — Гадаю, тут треба винуватити її жалюгідного чоловіка-п'яницю, а не нас.

— На поверхні — так, звичайно, — але ж це *ми* наслали на неї закляття і клали різний мотлох у баночку для печива, коли були під мухою, щоб у неї з рота виходили різні речі, Клайд казав мені про це так невинно, намагався зводити її до лікаря, та вона твердила, що в цій країні треба повністю націоналізувати медицину, як в Англії і Швеції. А ще вона ненавиділа фармацевтичні компанії.

— Люба, вона була переповнена ненавистю. Її вбила ненависть, яка виходила з її рота, а не кілька безневинних пір'їнок і шпильок. Вона втратила зв'язок зі своєю жіночністю. Потребувала болю, аби пригадати, що вона жінка. Їй треба було стати на коліна й ковтнути трохи гарної холодної малаф'ї одного жахливого чоловіка. Її треба було побити, Клайд був правий щодо того, просто не розрахував сили.

— Благаю, Джейн. Ти лякаєш мене, коли говориш ось так, коли кажеш такі речі.

---

[1] Едлай Стівенсон (1900—1965) — американський політик-ліберал.

— А чому *не* можна казати їх? Серйозно, Зукі, ти говориш по-дитячому.

Зукі була слабачкою, так вважала Джейн. Вони терпіли її через плітки, які вона збирала, і те сяяння молодшої сестрички, яке вона привносила в їхні четверги, але вона й справді була лише примхливим, незрілим дівчиськом, не вміла вдовольнити Ван Горна так, як Джейн, читаючи його бажання; навіть Ґрета Нефф, та заношена стара торба в тих своїх бабциних окулярах і з жалюгідним педантичним акцентом, була куди більшою жінкою в цьому розумінні, жінкою, що могла утримувати в собі цілі королівства ночі, пекучі.

— Слова — це лише слова, — додала вона.

— Ні, не так: речі можуть ставáтися через них! — заволала Зукі, її голос зморщився до жалюгідної улесливості. — А тепер, через нас, померло двоє людей і двоє дітей лишилося сиротами!

— Не думаю, що можна осиротіти після певного віку, — сказала Джейн. — Годі верзти нісенітниці. — Її «с» просичало, ніби плювок на розжареній плиті. — Люди варяться у власному соку.

— Якби я не спала з Клайдом, він би не збожеволів, я впевнена. Він мене дуже кохав, Джейн. Бувало, брав мою ногу обома руками й цілував між пальцями.

— Ну звісно, що кохав. Власне, чоловіки й повинні це робити. Вони повинні захоплюватися нами. Але вони — гівно, спробуй не забувати цього. Чоловіки — абсолютне гівно, але ми все одно приймаємо їх, бо страждаємо більше. Жінка може заввиграшки перестраждати чоловіка.

Джейн почувалася велетенською у своєму нетерпінні; чорні ноти, які вона проковтнула того ранку, наїжачились усередині неї, ожили. Хто б міг подумати, що в старому лютеранину може бути стільки живиці?

— Знайдеться ще тобі чоловік, любонько, — сказала вона Зукі. — Годі морочитись Клайдом. Ти дала йому те, чого він просив, і не твоя вина в тому, що він не впорався з цим. Послухай, я серйозно. Мені пора бігти. — Джейн Смарт збрехала: — Об одинадцятій маю урок.

Насправді ж її урок починався не раніше четвертої. Вона вибігала зі старого маєтку Леноксів, чиста і зболена, а вигляд тих нечупарних пальців на її чистих клавішах зі слонової кості, що калічать якусь безцінну спрощену мелодію Моцарта чи Мендельсона, викликав у неї бажання взяти метроном і розтрощити його важкою основою ті куценькі пальці, ніби перемелюючи квасолю в ступі. Відколи в її життя ввійшов Ван Горн, Джейн стала відчувати більшу, ніж коли-небудь доти, пристрасть до музики, до того золотоаркового виходу з цієї ями болю й безчестя.

— Вона говорила дуже різко й дивно, — сказала Александрі Зукі по телефону кількома днями пізніше. — Схоже, ніби вона гадає, що має з Деррілом гарні стосунки, і силкується захистити їх.

— Таке його диявольське мистецтво: створити в кожної з нас таке враження. Я майже впевнена, що закоханий він у мене, — сказала Александра, сміючись із зичливою безнадійністю. — Оце саме змушує мене робити більші скульптури, такі, як робить та жінка, Сен Фаль, з лакованого пап'є-маше, не знаю, як їй це вдається, клеєм вимазуються всі пальці, він потрапляє у волосся, *фе*. У мене виходить так, що один бік скульптури виглядає нормально, а другий узагалі не має форми, самі лише клапті й грудки.

— Так, а мені казав, що коли я втрачу роботу у «Віснику», то маю спробувати написати роман. Узагалі

не уявляю, як можна сідати за одну й ту ж історію день у день. А імена людей — люди ж просто не можуть *існувати* без своїх справжніх імен.

— Що ж, — зітхнула Александра, — він кидає нам виклик. Напружує нас.

По телефону вона й справді звучала напруженою — щосекунди розсіянішою і віддаленішою, занурюючись у напівпрозорі плавуни відчуження. Зукі повернулася додому з похорон Ґебріелів, діти ще були у школі, однак її старенький крихітний будиночок охав і бубонів сам до себе, сповнений спогадами й мишами. На кухні не виявилося ні горіхів, ні ще якихось смаколиків, тож, не знайшовши іншої втіхи, вона підійшла до телефона.

— Мені бракує наших четвергів, — зненацька по-дитячому зізналася вона.

— Я знаю, крихітко, зате натомість ми маємо вечірки з тенісом. І ванною.

— Іноді вони мене лякають. Там не так затишно, як було колись, коли збиралися ми самі.

— А ти *дійсно* можеш втратити роботу? Що там відбувається?

— Ой, навіть не знаю, стільки чуток ходить. Кажуть, ніби власник, замість того щоб шукати нового редактора, хоче продати газету мережі щотижневиків маленьких містечок, якою керують провіденські гангстери. Все друкується в Потакеті, а єдині місцеві новини — ті, які кореспондентка дізнається по телефону з дому, решта ж — статті про події у штаті й те, що вони там купують у синдикаті, а тоді роздають усім, типу як флаєри від супермаркету.

— Все вже не таке затишне, як колись було, еге ж?

— *Ні*, — бовкнула Зукі, та не змогла не заплакати, як дитина.

Запала пауза, тоді як у *ті дні* вони не могли наговоритися. Нині ж кожна жінка мала власну частку, свою третину Ван Горна, яку тримала в таємниці, їхні самотні візити, які не обговорювались, на острів, який у закляклому м'яко-сірому грудні став прекраснішим, ніж будь-коли доти; тепер уже підфарбований сріблом океанський горизонт було видно з горішніх аргосовських вікон, за якими розміщувалась чорностінна спальня Ван Горна, видима крізь безлисті буки й дуби, що нависали над тенісним кортом там, де свого часу гніздилися сніжні чаплі.

— Як там похорон? — нарешті спитала Александра.

— Ну, сама знаєш, як там зазвичай. Сумно й безтактно водночас. Їх кремували, і було так дивно ховати ці маленькі округлі коробочки, схожі на кулери з пінопласту, тільки коричневі й трошки менші. У гробарні молитву прочитала Бренда Парслі, бо ще й досі не знайшли заміну Еду, хоча Ґебріели насправді ні у що не вірили, хай там Фелісія й любила понарікати на безбожність довкола. Але мені здається, це їхня дочка попросила додати цей релігійний штрих. Прийшло насправді дуже мало людей, зважаючи на весь розголос. Здебільшого зібралися працівники «Вісника», сподіваючись зберегти свою роботу, і ще кілька людей, що входили до різних комітетів разом із Фелісією, але ж ти сама знаєш, що вона розсварилася майже з усіма. У міськраді зраділи, що нарешті здихались її, її там називали відьмою.

— А ти говорила з Брендою?

— Зовсім трошки, на кладовищі. Нас там було дуже мало.

— І як вона поводилася з тобою?

— О, дуже стримано і прохолодно. Вона винна мені і знає це. Була в темно-синьому костюмі й мереживній шовковій блузці й виглядала неймовірно по-пасторському. І зачіска інша: волосся доволі суворо зачесане назад і без того

чубчика, як у жінки з «Пітер, Пол енд Мері»[1], через який вона виглядала, ну знаєш, як той цуцик. Вона й справді погарнішала. Це Ед змушував її носити міні-спідниці, щоб почуватися хіпі, хоча насправді це досить принизливо з такими слонячими ногами, як у Бренди. Говорила вона досить зугарно, особливо на кладовищі. Цей гарний, співучий голос, що лине над пам'ятниками. Розповідала, як багато для блага громади зробили покійні, і спробувала провести паралель між їхніми смертями і В'єтнамом, моральним безладом наших часів, але я не зовсім зрозуміла.

— А ти питала, чи не має вона, бува, якихось звісток від Еда?

— Ой, я не насмілилась. До того ж сумніваюся, бо *я* сама нічого від нього не чула. Однак вона таки згадала про нього. Коли все скінчилось і чоловіки стягували штучну траву, вона незворушно глянула мені у вічі й сказала: те, що він пішов від неї, — стало найкращим, що будь-коли траплялося з нею.

— Ну, а що їй ще казати? Що ще казати будь-якій з нас?

— Лексо, люба моя, до чого ти хилиш? Звучиш ти так, ніби знесилюєшся.

— Ну, буває, зморюєшся. Коли сама несеш усе на своїх плечах. О цій порі року ліжко таке холодне.

— Купи собі електричну ковдру.

— В мене вже є. Але мені не подобається відчувати над собою електрику. А раптом ще прийде привид Фелісії й виллє мені на ліжко відро холодної води, і мене вб'є струмом.

— Александро, не треба. Не треба лякати мене такими депресивними розмовами. Ми всі звертаємось до тебе, коли щось стається. Ти маєш материнську силу.

---

[1] Американське фолк-тріо 60—70-х років.

— Так, і це також вганяє в депресію.

— Хіба ти більше і в неї не віриш?

У свободу, у відьомство. Їхні сили, їхній екстаз.

— Атож що вірю, пупсику. А їхні діти там були? І як вони?

— Ну, — сказала Зукі, її голос відновив бадьорість, оповідаючи новини, — дуже славно. Обоє були чимось схожі на грецькі статуї: дуже статні, бліді й ідеальні. Тримаються одне за одного, як близнюки, хоча дівчина й набагато старша. Дженніфер, так її звуть, уже під тридцять, а хлопець хоча й студентського віку, але ніде не вчиться; хоче стати кимось у шоу-бізнесі й проводить весь час у роз'їздах між Лос-Анджелесом та Нью-Йорком. Був робітником сцени в літньому театрі в Коннектикуті, а дівчина прилетіла з Чикаго, відпросилася з роботи в рентгенкабінеті. Мардж Перлі каже, що вони на деякий час лишаться в будинку, розберуться з майном; я тут подумала, може, нам треба взятися за них. Бо виглядають вони ніби діти, що заблукали в лісі, не хочу навіть думати, що вони можуть потрапити в лапи Бренди.

— Крихітко, вони вже точно чули про тебе з Клайдом і винуватять тебе в усьому.

— Справді? Як вони можуть? Я ж була така добра до нього.

— Ти порушила його внутрішній баланс. Його екологію.

Зукі зізналася:

— Мені не подобається почуватися винною.

— А кому подобається? А як, по-твоєму, почуваюся я, коли бідолашний, любий недолугий Джо каже, що хоче покинути Джину, той дітокомбінат, заради мене?

— Але ж він цього не зробить. Він надто середземноморський. Католики ніколи не конфліктують, як ми, бідолашні колишні протестанти.

— Колишні, — сказала Александра. — То це так ти про себе думаєш? А я от не впевнена, чи колись мала щось, що покидати.

У мозок Зукі ввійшов трансльований Александрою образ західної дерев'яної церкви з присадкуватим, понівеченим негодою шпилем, високо в горах, куди ніхто не ходить.

— Монті був дуже релігійний, — мовила Зукі. — Постійно говорив про своїх пращурів.

І на тій же хвилі перед нею виникли в'ялі, молочно-білі сідниці Монті, і вона впевнилася, що в нього був роман з Александрою. Вона позіхнула і сказала:

— Сходжу, мабуть, до Дерріла й розвіюся. Фідель саме працює над новим напоєм, який називає містичним ромом.

— А сьогодні хіба не день Джейн?

— Здається, її день був тоді, коли я з нею розмовляла. Вона дуже збуджено говорила.

— Припекло.

— Саме так. О Лексо, тобі слід побачити Дженніфер Ґебріел, вона така цукерочка. Через неї я почуваюся поношеною старою каргою. Це бліде округле обличчя, блідо-сині очі, як у Клайда, загострене підборіддя, як у Фелісії, і витончений носик, з м'яким, прямим кінчиком, начеб вирізаний ножем для масла, тільки трошки приплюснутий до обличчя, як у кішки, якщо можеш собі це уявити. А яка в неї шкіра!

— Цукерочка, — повторила Александра відсторонено.

Колись Александра любила її, Зукі знала це. Того першого вечора в Дерріла, танцюючи під Джоплін, вони обнялися всі разом і ридали через прокляття гетеросексуальності, що тримало їх порізно, начеб кожна була трояндою у пластиковій трубці. А тепер в Александриному голосі вчувалася відчуженість. Зукі згадала той амулет, який вона зробила, з магічним потрійним вузлом,

і нагадала собі дістати його з-під ліжка. Чари погано закінчуються, втрачають ефективність десь приблизно за місяць, якщо в них не замішана людська кров.

А кількома днями по тому Зукі зустріла дівчину Ґебріелів, коли та йшла без брата уздовж Док-стрит: по тому замерзлому, злегка покрученому тротуару, половина магазинів закрилася на зиму, а решта присвятила себе ароматизованим кольоровим свічкам і різдвяним прикрасам в австрійському стилі, імпортованим з Кореї, ці дві зірки сіяли одна до одної здалеку, напружено дозволяючи гравітаційному потягу притягувати одна одну, поки на них дружно дивилися вікна турагентства й суперетти, «Гавкучого лиса» з його светрами крупної в'язки й поміркованими спідницями в клітинку та «Голодної вівці» з її дещо витонченішим одягом, «Перлі ріелті» з його побляклими знімками двоповерхових будинків і великими вікторіанськими шикарними маєтками уздовж Оук-стрит, що чекали на підприємливу молоду пару, яка забере їх собі й переобладнає третій поверх під апартаменти, пекарню, цирульню та християнську бібліотеку. Іствікська філія банку «Олд стоун» таки встановила, попри спротив громадськості, вікно для автообслуговування, і Зукі з Дженніфер довелось чекати, начеб стоячи на різних берегах річки, доки через під'їзди, прорізані у тротуарі, проїхало туди й сюди кілька машин. Середмістя й так аж надто забудоване й історичне, як даремно висували противники під керівництвом покійної Фелісії Ґебріел, для подібного посилення дорожнього руху.

Зукі нарешті дісталася до молодшої жінки, обійшовши гігантські крила малинового «кадилака», стримано керованого метушливим, короткозорим Горацієм Лавкрафтом. Дженніфер була вдягнена у брудну, стару шкіряну парку,

низ якої обтріпався, і в один із шарфів Фелісії, пурпуровий, зв'язаний широкою стьожкою, кілька разів обгорнутий навколо її шиї та підборіддя. На кілька дюймів нижча за Зукі, вона скидалася на недовиховану бродяжку, її очі сльозилися, а ніздрі були рожеві. Шкала термометра того дня зупинилася біля нуля.

— Як справи? — спитала Зукі з вимученою бадьорістю.

Розмірами й віком ця дівчина для Зукі була, як сама Зукі для Александри; і хай Дженніфер і була насторожена, все ж мусила здатися переважним силам.

— Не так уже й погано, — відказала вона кволим голосом, ще більш послабленим від холоду.

У Чикаго до її вимови додався дотик середньозахідної назальності. Огледіла лице Зукі й спромоглася на невеличкий ризик, упевнено додавши:

— Там стільки речей; ми з Крісом не знаємо, що з ними робити. Ми жили, як ті цигани, а мама з татом зберегли *все*: малюнки, які ми малювали в дитсадку, наші табелі з початкової школи, коробки зі старими фотографіями...

— Мабуть, це сумно.

— Так, а ще *розчаровує*. Їм слід було самим винести деякі з цих рішень. Та й самі бачите, як занепали деякі речі в останні роки; місіс Перлі каже, що ми обдуримо самі себе, якщо не почекаємо з його продажем, доки не пофарбуємо його навесні. Це коштуватиме десь дві тисячі, а ще додайте десять до вартості самого будинку.

— Послухай. Ти, схоже, змерзла.

Сама ж Зукі мала дуже затишний вигляд у по-імператорськи довгому пальті з овчини й шапці з рудої лисячої шерсті, що пасувала до її власного мідного лиску.

— Гайда в «Немо», куплю тобі чашку кави.

— Ну... — завагалася дівчина, шукаючи відступу, але спокушена ідеєю зігрітися.

Зукі посилила свій наступ:

— Може, ти мене ненавидиш, через речі, які чула про мене. Якщо так, спробуй виговоритися, це може допомогти.

— Місіс Ружмон, чого б це мені ненавидіти вас? Просто Кріс лишився в гаражі, порається біля машини, того «вольво»; навіть машина, яку вони нам покинули, давно не проходила техогляду.

— Хай там що з ним не так, знадобиться набагато більше часу, ніж кажуть, щоб полагодити його, — авторитетно заявила Зукі, — та і я впевнена: Кріс щасливий. Чоловіки люблять гаражі. Погрюкати там чимось. А ми можемо сісти за столиком біля вітрини, тож ти побачиш його, якщо він проходитиме тут. Будь ласка. Хочу сказати, як мені прикро через твоїх батьків. Він був добрим босом, і в мене тепер також халепа, відколи його не стало.

Іржавезний «шевроле» 59 року, з багажником у формі чайчиних крил, мало не збив їх своїми хромованими округлостями, прогуркотівши через бордюр до коричнево-зеленого віконця обслуговування; Зукі торкнулася до руки дівчини, щоб захистити її. Затим, не відпускаючи, потягнула через дорогу до «Немо». В цьому сторіччі зі зростанням дорожнього руху Док-стрит розширювали вже не один раз; його покручені тротуари в деяких місцях урізали до ширини одного пішохода, а деякі зі старших будівель виступали на кривих поворотах. Дайнер «Немо» був довгою алюмінієвою коробкою з заокругленими кутами й широкою червоною смугою вздовж боків. До обіду народ у ньому збирався лише за прилавком — безробітні чи пенсіонери, кілька з яких звичним підняттям руки або кивком привітали Зукі, але менш радісно, як здалося їй, ніж раніше, перш ніж Клайд Ґебріел впустив у місто жах.

Невеличкі столики спереду були вільні, і оглядове вікно, що виходило на вулицю, пітніло й дзюркотіло конденсатом.

Коли Дженніфер примружилась від світла, на кутиках її крижано-блідих очей з'явилися зморшки й Зукі побачила, що вона була не така вже й молода, як здавалася на вулиці, закутана в ганчір'я. Свою брудну парку, вкриту латками з приклеєних прямокутників із цупкого вінілу, вона дещо церемонно поклала на стілець біля себе, змотавши довгий пурпуровий моток свого шарфа зверху. Під сподом на ній була проста сіра спідниця й білий светр з овечої шерсті. Вона мала охайну, повнувату фігуру; в ній була якась округлість, яка видавалась надто простою, — її руки, груди, щоки й шия були позначені однаковими круглими штрихами.

Ребекка, антигуанська нечупара, з якою, як відомо, водився Фідель, підійшла до них зі своїми кривими ногами й перекошеними губами, що не видавали нічого з того, що вона знала.

— То що замовлятимем, дами?

— Дві кави, — попросила в неї Зукі й імпульсивно замовила ще кукурудзяних коржиків. Вона мала слабкість до них; вони були такі хрумкі й масляні і сьогодні гарно зігріють її нутро.

— Чому ви сказали, ніби я вас ненавиджу? — спитала її співрозмовниця, з несподіваною прямотою, втім м'яким, легким тоном.

— Бо... — Зукі вирішила покінчити з цим. — Ми з твоїм батьком були... не важливо. Ну знаєш. Коханцями. Але не так давно, з літа. Я не мала наміру нікому насолити, лише хотіла дати йому бодай щось, а крім себе більш нічого не маю. А його *хотілось* любити, сама знаєш.

Дівчина не виказала здивування, але впала в більшу задуму, опустивши погляд.

— Так, я знаю, — сказала вона. — Але, думаю, останнім часом не дуже. Навіть коли ми були ще маленькі, він здавався неуважним і зажуреним. І вже тоді вечорами від

нього дивно пахнуло. Одного разу я вибила в нього з колін якусь велику книжку, бо хотіла пригорнутися, а він почав шльопати мене, і здавалося, тому не буде кінця.

Її погляд звівся, коли уста стулилися, не пускаючи подальших зізнань; була якась цікава марність, марність покірних, у тому, як її гарно сформовані, нефарбовані губи чітко зімкнулися одна на одній. Верхня губа піднялася зі слабкою неприязню:

— Краще *ви* розкажіть мені про нього. Про мого батька.

— А що я можу розповісти?

— Яким він був.

Зукі знизала.

— Ніжним. Вдячним. Сором'язливим. Він надто багато пив, але коли знав, що побачиться зі мною, то намагався стриматись, щоб не бути... дурним. Ну знаєш. Млявим.

— У нього було багато подруг?

— О, ні. Не думаю. — Зукі образилась. — Лише я, таке було моє егоїстичне враження. Знаєш, він любив твою матір. Принаймні поки вона не стала аж настільки... одержимою.

— Одержимою чим?

— Я впевнена, ти знаєш краще за мене. Тим, щоб зробити світ ідеальним місцем.

— Це доволі мило, хіба ні, те, що вона хотіла зробити?

— Мабуть, так.

Зукі ніколи не думала про це, як про щось миле, — про бурчання Фелісії: це було радше в'їдливе самовихвалянння з добрячим домішком істерії. Зукі не сподобалось, що ця ласкава снігуронька, котра, судячи з її голосу, застудилася, змушує її оборонятися. Зукі зауважила:

— Знаєш, коли ти самотня в такому місті, як це, доводиться брати, що знайдеш.

— Ні, не знаю, — сказала Дженніфер, але вже м'якше. — Та мені здається, я не дуже розуміюся на таких речах.

І до чого це вона веде? Що вона незаймана? Важко сказати, чи ця дівчина пуста, чи ця її дивна непорушність означає винятково повне внутрішнє самовладання.

— Розкажи мені про себе, — сказала Зукі. — Ти хочеш стати лікарем? Клайд дуже пишався цим.

— Але ж це обман. У мене закінчуються гроші й не клеїться з анатомією. Я ж бо люблю хімію. Робота лаборанта — це моя стеля, далі мені не судилося дістатись. Я в безвиході.

Зукі сказала їй:

— Тобі слід познайомитись із Деррілом Ван Горном. Він намагається *вивести* всіх нас із безвиході.

Дженніфер несподівано всміхнулася, її невеличкий плоский носик побілів від напруги. Її передні зуби були округлі, як у дитини.

— Яке звучне ім'я, — мовила вона. — Схоже на вигадане. Хто він такий?

Але ж вона мала, подумала Зукі, чути про наші шабаші. Цю дівчину важко проглядіти: латки неприродної невинності, мовби життя помилувало її, блокували телепатію, як свинець блокує рентгенівські промені.

— Ой, це такий ексцентричний моложавий чоловік середнього віку, який купив старий маєток Леноксів. Ну знаєш, ту стару цегляну споруду біля пляжу.

— Плантація з привидами, так ми її називали. Мені було п'ятнадцять, коли батьки переїхали сюди, але я так і не розвідала ту місцину як слід. Вона має коштувати купу грошей, хоча на карті видається пусткою.

Нахабнюча тропічна Ребекка принесла їхню каву у важких білих чашках «Немо» і золотаві коржики; разом із чіткими теплими пахощами цього всього над лакованим столом понісся пряний запах, який Зукі приписала до офіціантки, до її широкого таза і грудей кольору кави, коли та нахилилася, щоб розставити чашки й тарілки.

— Чи пані хочуться ще чогось? — спитала офіціантка, дивлячись на них з-понад своїх величезних горбів. Її голова видавалася якоюсь маленькою і м'язистою — чорне волосся заплетене рядами тугих косичок — понад масою плоті.

— А є вершки, Ребекко? — спитала Зукі.

— Зарас принесу, — сказала вона їм, ставлячи невеличкий алюмінієвий глечик, — можете звати тсе «вершки», якщо хочеш, але молоко — от що бос привозит зранку.

— Дякую, люба, я *хотіла* сказати «молоко».

Але, задля невеличкого жарту, Зукі швидко проказала про себе біле закляття «Sator arepo tenet opera rotas», і молоко потекло густе й жовтувате, ставши вершками. На поверхні її кави заплавали невеличкі згусточки. Коржик перетворився на маслянисті шматочки в неї в роті. Крізь ліс її смакових рецепторів пострумували індіанські привиди кукурудзяного борошна. Вона проковтнула і сказала про Ван Горна:

— Він милий. Сподобається тобі, треба тільки звикнути до нього.

— А що з ним не так?

Зукі обтерла крихти зі своїх усміхнених губ.

— Спершу він здається грубим, та насправді це лише маска. Від нього нема ніякої небезпеки, будь-хто може впоратись із Деррілом. Ми з кількома подругами граємо в теніс на його фантастичному критому корті, який він звів. Ти граєш?

Округлі плечі Дженніфер знизали.

— Трошки. Здебільшого в літньому таборі. Ми з друзями, бувало, ходили грати на університетські корти.

— А як надовго ти плануєш затриматись тут, поки не повернешся в Чикаго?

Дженніфер дивилася, як згустки кружляють у її каві.

— Трохи побуду. Часу може знадобитися аж до літа, щоб продати будинок, а в Кріса, як виявилось, не так уже й багато роботи, і ми гарно ладнаємо; як і завжди. Може, й зовсім не буду повертатися. Як я вже й казала, у «Майкл Різ» усе йшло не так уже й добре.

— У тебе були проблеми з чоловіками?

— О, *ні*, — її очі піднялися, показуючи попід блідими райдужками півмісяці чистої, молодої білизни́. — Не схоже, щоб чоловіки так уже й цікавились мною.

— Але ж чому? Якщо дозволиш сказати це тобі — ти красуня.

Дівчина опустила очі.

— Ну хіба не дивне молоко? Таке густе й солодке. Цікаво, чи часом не зіпсулося.

— Ні, думаю, воно надзвичайно свіже. Ти не їси коржик.

— Я спробувала шматочок. Ніколи особливо не любила їх, це ж просто смажене тісто.

— От тому ми, род-айлендці, й любимо їх. Вони такі, як є. Тоді, якщо ти не хочеш, я доїм твій.

— Мабуть, я роблю щось не так, і чоловіки це відчувають. Іноді обговорювала це з подругами. *Своїми* подругами.

— Жінці потрібні подруги, — благодушно сказала Зукі.

— Але і їх у мене було не так багато. Чикаго — жорстоке місто. Ці жіночки-пташечки з нацменшин, що вчаться цілу ніч і мають відповіді на всі питання. А як спитаєш у них щось особисте, типу що ти робиш не так із чоловіками, яких зустрічаєш, вони відразу ж затикаються.

— Взагалі-то, важко поводитись правильно з чоловіками, — сказала їй Зукі. — Вони дуже сердяться на нас, бо ми можемо мати дітей, а вони — ні. Вони дуже заздрять, бідолашки; Дерріл каже так. От тільки я не знаю напевне, вірити йому чи ні; як я вже й казала, багато що в його характері — суцільна маска. Днями під час обіду він намагався

пояснити мені свої теорії, всі вони якимось чином пов'язані з хімікатом, назва якого починається зі слова «село».

— Селен. Це магічний елемент. У ньому криється секрет дверей в аеропортах, які автоматично відчиняються перед тобою. А ще він забирає зелений колір зі скла, який виникає на ньому через залізо. Селенова кислота розчиняє золото.

— Боже милий, та ти таки дещо знаєш. Якщо ти така вправна в хімії, то, може, станеш Дерріловою асистенткою.

— Кріс постійно твердить, що я маю поки лишатися з ним у домі, принаймні допоки ми не продамо його. Його вже верне від Нью-Йорка, бо *це* надто жорстоке місто. Він каже, що геї контролюють усі сфери, які його цікавлять, — оздоблення вітрин, оформлення сцени.

— Мабуть, тобі треба.

— Що треба?

— Залишитись поки. Іствік цікавий.

Дещо нетерпляче — ранок марнувався — Зукі змела крихти від коржика зі свого светра.

— Це *не* жорстоке місто. Це гарне місто, як *солоденький* тортик.

Вона змила крихти в роті останнім ковтком кави і звелася.

— Я це відчуваю, — сказала дівчина, сприйнявши сигнал і почавши збирати свій шарф і жалюгідну, латану парку.

Вдягнувшись і вставши, Дженні зробила несподіваний, захопливий, чоловічий жест: міцно потиснула руку Зукі.

— Дякую вам, — сказала вона, — що поговорили зі мною. Є ще одна людина, яка хоч якось цікавиться нами, окрім, звісно, юристів, і це — та мила жіночка-пастор, Бренда Парслі.

— Вона дружина пастора, а не пастор, і я не впевнена, що вона справді мила.

— Її чоловік жахливо повівся з нею, так мені кажуть геть усі.

— Чи то вона з ним.

— Я *знала*, що ви скажете щось таке, — мовила Дженніфер і всміхнулася, не неприємно; та це змусило Зукі почуватися оголеною, без свинцевого жилета невинності, який захистив би її, вона проглядалася наскрізь. У цьому місті її життя було як на долоні; навіть ця маленька незнайомка вже знає один-два факти.

Перш ніж Дженніфер замоталася шарфом, Зукі помітила, що навколо шиї в неї висить тоненький золотий ланцюжок того типу, що деякі люди використовують для хрестика. Проте при основі стрункої, витонченої, білої шиї дівчини звисав єгипетський тау-хрест із петлею зверху, ніби голова крихітного чоловічка, — анкх, символ життя і водночас смерті, прадавній містичний знак, що недавно ввійшов у моду.

Побачивши, що погляд Зукі затримався там, Дженніфер і собі глянула на її намисто з мідних півмісяців і сказала:

— Моя мати носила мідь. Широкий простий браслет, якого я раніше не бачила. Начеб...

— Начеб що, люба?

— Начеб намагалася оборонити себе від чогось.

— А хіба не всі ми намагаємося зробити це? — зичливо кинула Зукі. — Я зв'яжуся з тобою стосовно тенісу.

Простір всередині великого Ван Горнового купола був чудернацький в акустичному й атмосферному плані: звуки вигуків і ударів по м'ячу ніби придушувалися, навіть коли аж гриміли, а на веснянкуваті чоло і руки Зукі

давило слабке колюче відчуття тиску. Бурштинові волосинки на тих руках повставали, як наелектризовані. Попід склепінчастим зводом сірого брезенту все, здавалося, рухалось, як у сповільненій зйомці; гравці пересувалися крізь ауру компресії, хоча насправді м'який купол, що тримався надутим через повітря всередині нього, яке накачував невтомний вентилятор в одному з кутків, крізь квадратну пластикову щілину, закриту з нижнього кута клейкою стрічкою, був тепліший за зимове повітря назовні. Сьогодні був найкоротший день року. Тверда, як залізяка, земля лежала скована попід небом, чиї рябі хмари випльовували сніг, ніби висмоктаний із димарів попіл, а затим розсипали його разом з димом. Біля цегляних країв і оголеного коріння дерев з'явилися тоненькі, розсипчасті лінії, але невдовзі розтанули під тьмяним полудневим сонцем; сніг не накопичувався, хоча й кожен магазин і банк своїм сезонним дзеньканням і ватною мімікрією закликав Різдво бути білим. Док-стрит, щойно закутаних покупців забрали ранні сутінки, стала спустошеною, її святкові вогні — передвісником сну, відчайдушною, запалоокою спробою виконати якусь обіцянку в кусючому чорному повітрі. Відтак, граючи в теніс у колготах, в'язаних гетрах, лижних светрах і подвійних парах шкарпеток, втиснутих у кросівки, молоді розлучені іствікські матері влаштували собі канікули від канікул.

Зукі боялася, що зіпсувала все іншим, привівши з собою Дженніфер Ґебріел. Не те щоб Дерріл Ван Горн відкинув її пропозицію по телефону; в його натурі було вітати нових рекрутів, і, ймовірно, їхнє невеличке коло з чотирьох ставало завузьким для нього. Як більшість чоловіків, особливо заможних чоловіків, особливо заможних чоловіків із Нью-Йорка, він швидко знуджувався. Однак Дженніфер узяла на себе вільність привести з собою брата,

і Дерріла вже точно шокував прихід у його дім цього хлопця, котрий, за найновішою молодіжною модою, був мовчазний і понурий, зі скляними очима, м'яким, укритим пухом підборіддям і скуйовдженим кучерявим волоссям, настільки брудним, що воно заледве виглядало білявим. Замість тенісних кросівок він узув бувалі в бувальцях, оббиті гумою бігові туфлі, котрі навіть у холодному обширі купола видавали затхлий сморід чоловічого поту. Зукі подумала, як така чиста Дженніфер витримує співмешканця настільки неохайного. От Монті, попри всі свої недоліки, був витончений, завжди приймав душ і полоскав кавові чашки, залишені нею на журнальному столику після телефонної розмови. Хлопчина позичив десь ракетку, але не демонстрував жодних здібностей відбити м'яч над сіткою й жодного збентеження через цю нездібність, лише мляву дратівливість. Завжди чемний господар і вдаваний джентльмен, Дерріл, хоча й вирядився для гри в костюм із каштанових спортивних штанів і пурпурового дутого жилета, через який походив на папугу, запропонував чотирьом жінкам насолодитися сетом парної гри для дам, а сам повів Крістофера на екскурсію бібліотекою, лабораторією й невеликою оранжереєю з отруйними тропічними рослинами. Хлопець плентався за ним із пасивною невдячністю, а Дерріл тим часом жестикулював і просторікував; крізь стіни купола було чутно, як він горлає всю дорогу до будинку. Зукі відчула провину.

Вона обрала собі за партнерку Дженні на випадок, якщо дівчина виявиться нездатною, хоча на розминці вона показала міцний удар з обох сторін; у грі вона показала себе запальним, надійним гравцем, хоча й без особливого арсеналу — що, можливо, частково відрізнялося від нестримного стилю Зукі. У віці десь одинадцяти років, коли вона ще навчалася цій грі на старому, обсадженому родо-

дендронами і всипаному щебенем корті друга її родини, що розміщувався в його маєтку біля озера, батько похвалив Зукі за видатний прийом-пірнання; і відколи вона стала гравцем відбивального стилю, навіть затримка спершу в одному кутку, а тоді — в іншому — робила її відбивання видовищними. Іноді Зукі не вдавалося впоратись лише з м'ячем, що летів на рівні її руки. Вони з Дженні швидко довели рахунок проти Александри із Джейн до чотирьох геймів проти одного, коли почались фокуси. Хоча й об'єкт, що летів до правої руки Зукі, був оптично-жовтий м'яч «Вілсон», та те, по чому вона вдарила ракеткою — коліна зігнуті, голова опущена, сила спрямована вперед і вгору для топ-спіну, — виявилось грудкою шпаклівки; здавалося, від ваги тієї штуки в неї в лікті щось тріснуло. Те, що прокотилося до сітки між ногами Дженніфер, було, безперечно, знову тенісним м'ячем. На наступному пойнті подача припала їй на лівий бік, і, налаштувавшись на ще одну грудку шпаклівки, вона відчула, як від її струн відскочило щось легше за горобця; воно зникло в тінистому склепінні купола, поза віконця із прозорого пластику, що пропускали світло, і впало далеко за межами поля у формі оптично-жовтого «Вілсона».

— Грайте чесно, подружки! — крикнула Зукі через сітку.

Джейн Смарт дзвінко відповіла:

— Стеж за м'ячем, золотце, і нічого поганого не ставатиметься.

— Не мели дурниць, Болячко-Джейн. Обидва ті удари я виконала ідеально.

Зукі сердилась, бо це не *чесно*, її партнерка ні в чому не винна. Дженніфер, поставлена на лінію на середині корту, бачила лише результати тих ударів і зараз повернулася, показавши Зукі вибачливе, підбадьорливе обличчя, серцеподібне й залите яскравою рожевою краскою.

На наступній подачі дівчина кинулась до сітки після слабкого удару Джейн, і Зукі зачарувала Александру заклякнути; різка подача Дженні гупнула об знерухомлене тіло великої жінки. В одну мить звільнившись від закляття, Александра потерла забите місце на стегні.

Вона докірливо сказала Зукі:

— Добре, що я в кальсонах під колготами, а то б сильно боліло.

Втім синець усе одно залишиться, тож Зукі вибачливо попрохала:

— Годі вже, граймо в звичайний теніс.

Однак обидві опонентки вже встигли розсердитись. Суглоби Зукі скрутив свердлячий біль, коли вона розтягнулася відбити просту подачу, що летіла від середини сітки; зупинившись, вона безпорадно дивилася, як розмитий м'яч відскочив від центральної смуги. Але почула за собою тупотіння ніг Дженні й побачила, як м'яч, дивовижним чином відбитий, упав між Джейн та Александрою, котрі вже були подумали, що виграли очко. Це знову зрівняло гру, і Зукі, все ще отетеріла від несподіваного болю, впорснутого в її суглоби, але рішуча захистити свою партнерку від усіх цих *лиходійств*, тричі швидко проказала про себе задом наперед богохульні слова «Retson Retap»[1] і створила повітряну яму, пролом у кришталевому просторі, над половиною поля своїх суперниць, так щоб Джейн двічі припустилася подвійної помилки і м'яч пірнув по середній траєкторії, ніби скотившись зі столу.

Це зробило рахунок п'ять-один, і настала черга Дженні подавати. Коли вона підкинула м'яч, той перетворився на яйце, яке розбризкалось по всьому її піднятому обличчі,

---

[1] Pater Noster (*лат.*) — Отче наш.

розбившись об струни. Зукі з відразою кинула свою ракетку, й та обернулася змією, котра не мала куди заповзти, бо низ купола щільно приставав до поверхні; та тварюка, проклята ще на зорі творіння, нестямно виверталася латинськими «S» і грецькими дзетами, рухаючись туди-сюди через криваве покриття AsPhlex, що обрамлювало зелений корт, його діаграмні лінії та межі.

— Ну все, — оголосила Зукі. — Годі. Гру скінчено.

Крихітка Дженні, такою невідповідно жіночною хустинкою, намагалася стерти з очей павутинистий, водянистий білок і жовток із цяточкою крові. Яйце було запліднене. Зукі взяла її носовичок і допомогла їй.

— Мені прикро, дуже прикро, — сказала вона. — Вони просто не зносять поразки, це жахливі жінки.

— Принаймні, — вибачливо погукала з-за сітки Александра, — те яйце не було бовтуном.

— Усе гаразд, — мовила Дженніфер, дещо задихана, та її голос, однак, рівний. — Я знала, що в усіх вас є сили. Мені розповіла Бренда Парслі.

— От дурна балаболка, — сказала Джейн Смарт.

Двоє інших відьом підійшли до сітки, щоб допомогти витерти обличчя Дженніфер.

— У нас немає таких сил, яких не має й вона, по тому як лишилася сама.

— То це все, що треба, — щоб тебе покинули? — спитала Дженні.

— Або покинути когось самій, — сказала Александра. — Дивно, але різниці нема жодної. Хоча й здається, ніби має бути. Хай там як, вибач за яйце. А от моє стегно завтра буде чорно-синє, бо Зукі заморозила мене; насправді так не грають.

Зукі відповіла:

— Я грала так само, як ти поводилася зі мною.

— Та ти просто неправильно відбила ті подачі, це ж ясно як божий день, — гукнула Джейн Смарт; вона відійшла до краю корту, шукаючи щось.

— І я так подумала, — м'яко сказала Дженніфер, підлещуючи решті, — ви тримаєте голову надто високо, принаймні на бекхендах.

— Але ж ти не бачила.

— Бачила. А ще ви маєте тенденцію випрямляти коліна під час удару.

— Я так *не* роблю. Ти ж маєш бути моєю *партнеркою*. Ти ж маєш *підбадьорювати* мене.

— Ви грали чудово, — покірно сказала дівчина.

Джейн повернулася, тримаючи у складеній човником долоні купку чорного піску, якого накопала пальцями з боку корту.

— Заплющ очі, — наказала вона Дженніфер і кинула пісок прямісінько їй в обличчя.

Магічним чином липкі залишки яйця випарувались, втім залишивши бруд, який надавав плавним, зведеним угору рисам закляклого варварського вигляду, ніби дівчина наділа маску в цяточку.

— Мабуть, прийшов час прийняти ванну, — зауважила Александра, по-материнськи глянувши на замурзане обличчя Дженніфер.

Зукі подумала, як же вони зможуть прийняти ванну як завжди, коли серед них ці чужинці, і звинуватила себе, бо надто поспішила запросити їх.

Це була провина її матері; вдома, у штаті Нью-Йорк, за обіднім столом завжди збиралися чужі люди, люди з вулиці, замасковані янголи, як гадала її матір. Уголос Зукі запротестувала:

— Але ж Дерріл ще не грав! І Крістофер, — додала вона, хоча хлопець був апатичний і вперто нездатний.

— Щось не бачу, щоб вони поверталися, — зауважила Джейн Смарт.

— Так, треба йти й робити щось, бо ще застудимось, — сказала Александра.

Вона взяла вологий носовичок Дженні (з вишитою «J») і складеним кутиком почала прибирати, піщинка за піщинкою, пісок зі слухняного круглого лиця дівчини, що піднялось до цього прояву уваги, ніби рожева квітка до сонця.

Зукі відчула напад ревнощів. Махнула руками і сказала:

— Ходімо в будинок, — хоча з її м'язів ще не вийшов весь теніс. — Хіба що, може, хтось хоче зіграти один на один.

Джейн мовила:

— Може, Дерріл.

— Ой, він надто гарно грає і просто порве мене.

— Я так не думаю, — м'яко сказала Дженні, яка бачила розминку їхнього господаря, однак усе ще не розгледіла всю його дивовижність. — Ви в набагато кращій формі. А він доволі дикий, так?

Джейн Смарт сказала холодно:

— Дерріл Ван Горн — найцивілізованіша людина, яку я знаю. І найтолерантніша. — І дратівливо продовжила: — Лексо, люба, годі вже колотитися там. Усе одно змиється у ванні.

— А я не взяла із собою купальника, — мовила Дженніфер, її розширені очі бігали від обличчя до обличчя.

— Там темно, ніхто нічого не побачить, — сказала їй Зукі. — Або, якщо хочеш, можеш збігати додому.

— О, ні. Там надто гнітюче. Ніяк не перестану уявляти собі, як у повітрі звисає татове тіло, й боюся піднятися перебрати речі на горищі.

І тут Зукі подумалось, що коли вони втрьох мають дітей, про яких треба піклуватись, то Дженніфер із Крістофером

самі є дітьми, які піклуються про себе. Її почало мучити печальне видіння Клайдового причандалу, батьківського, який міг би належати її власному батькові й направду скидався на свого роду релікт: жовтуватий зі спіднього боку, коли ерегований, і з неймовірно довгими сивими волосинами, ніби з голови літньої жінки, що звисали з яєчок. Не дивно, що він надто гостро зреагував, коли вона розсунула ноги. Зукі вивела інших жінок із тенісного купола, чиї овальні двері розщібалися з обох сторін, і це треба було робити швидко, аби не випускати тепле повітря.

Напівпомерлий грудневий день кусав їх за обличчя й узуті в кросівки ноги. Вуглик, той огидний Александрин лабрадор, і Деррілів плямистий нервовий колі, Носик, які разом загнали й роздерли якесь пухнасте створіння в невеличкому лісі на острові, прибігли й заскакали довкола них, їхні чорні писки були закривавлені. Землю колись опуклого газону, що вів до будинку, розрили бульдозери під час будівництва корту цієї осені, і грудки дерену й глини, замерзлих на кістку, утворювали ненадійний для ходу місячний ландшафт. Сльози, що виступили на очах Зукі від холоду, надавали її компаньйонкам веселкову ауру, а від розмови боліли щоки. Ступивши на твердь під'їзної доріжки, вона кинулася бігти; в неї за спиною решта чвалала по гравію, начеб якась єдина незграбна істота. Великі дубові двері болісно рипнули від її поштовху, ніби скрикнули, і у фойє з мармуровою підлогою і слонячою ногою в обличчя їй вдарила сірчана теплова подушка. Фіделя ніде не було видно. Йдучи на гудіння голосів, жінки знайшли Дерріла та Крістофера сидячими на протилежних кінцях круглого, оббитого шкірою столу в бібліотеці. На столі між ними лежали розкладені старі книги коміксів і чайна таця. Понад ними висіли меланхолійні набиті

голови лосів та оленів, залишені спортивними Леноксами: скорботні скляні очі, що не кліпали, хоча й були вкриті порохом.

— Хто виграв? — спитав Ван Горн. — Добрі чи лихі?

— Що, гірша відьма вчена, як родима? — спитала Джейн Смарт, усаджуючись на малинове крісло-мішок під горою зв'язаних докупи таємничих, з вицвілими корінцями, томів, підписаних павутинистою латиною. — Виграла свіжа кров, — сказала вона, — як воно зазвичай і буває.

Кудлатий, потворний Пальчик непорушно стояв, мовби статуетка, біля самого каміна, так близько до язиків полум'я, що здавалося, його вуса от-от спалахнуть; а зараз, з великою гідністю, він наблизився до щиколоток Джейн і, так ніби білі спортивні шкарпетки Джейн були дряпучками, глибоко встромив у них свої вигнуті кігті, водночас високо піднявши хвіст і потрусивши ним, мовби блаженно мочачись. Джейн зойкнула й носком кросівка запустила тварину високо в повітря. Пальчик перекрутився, ніби велика сніжинка, і безшумно приземлився на чотири лапи біля того місця, де в підставці виблискували кочерга з латунним набалдашником, щипці й лопатка для попелу. Очі ображеного кота кліпнули і приєдналися до того латунного блиску; вертикальні зіниці в жовтих райдужках звузились, споглядаючи це зборище.

— Вони взялися за свої брудні трюки, — повела Зукі. — Я почуваюсь обдуреною.

— Ось вона — риса справжньої жінки, — пожартував Дерріл Ван Горн своїм гортанним, замріяним голосом. — Вона завжди почувається обдуреною.

— Дерріле, годі вже бути таким нудним і ущипливим, — сказала Александра. — Крісе, той чай смакує так само добре, як і виглядає?

— Непогано, — спромігся витиснути з себе хлопець, насмішкувато, не дивлячись нікому в обличчя.

Звідкись матеріалізувався Фідель. Його куртка кольору хакі виглядала пожмаканою більше, ніж зазвичай. Це він був на кухні з Ребеккою?

— *Té para las señoras y la señorita, por favor*[1], — сказав йому Дерріл.

Фіделева англійська була відмінна й щораз більш ідіоматична, проте частиною їхніх взаємин «господар—слуга» було те, що вони розмовляли іспанською за умови, якщо Ван Горн знав, як це сказати.

— *Sí, señor*[2].

— *Rápidamente*[3], — вимовив Ван Горн.

— *Sí, sí*.

Він пішов геть.

— Але ж як гарно! — вигукнула Джейн Смарт, хоча, направду, щось тут розчарувало й засмутило Зукі: весь будинок нагадував сценічну декорацію, неймовірну, якщо дивитися з одного кута зору, а з решти — повну прогалин і нерозібраної занедбаності. Він був імітацією справжнього дому десь-інде.

Зукі пхикнула:

— З мого організму ще не вийшов теніс. Дерріле, ходімо зіграємо сам на сам. Поки ще світло. Ти якраз вдягнений і все таке.

Він похмуро мовив:

— А як же молодий Кріс? Він також ще не грав.

— Я певна, він не хоче, — сестринським тоном озвалася Дженніфер.

---

1 Чай для дам і панянки, будь ласка (*ісп.*).

2 Так, сеньйоре (*ісп.*).

3 Швидко (*ісп.*).

— Я не гравець, а смердючка, — погодився хлопець.

Він дійсно смердить, фе, подумала Зукі. Дівчина його віку була б така потішна, жвава й соціально чутлива, вбираючи враження, перетворюючи їх на флірт і симпатію, обертаючи цю кімнату на свою павутину, своє гніздечко, свій театр. Зукі почувалася трохи нестямно, стоячи й куйовдячи своє волосся, балансуючи на грані грубості й ексгібіціонізму й достоту не розуміючи, що було тому виною, хіба почувала деяку ніяковість через те, що привела сюди Ґебріелів — ніколи знову! — і не мала сексу з чоловіком, відколи два тижні тому Клайд наклав на себе руки. Днями вона посеред ночі спіймала себе на тому, що думає по Еда, міркує, що він робить там, у підпіллі, з тією малою задрипаною селючкою Дон Поланскі.

Дерріл, сприйнятливий і чуйний у своїй грубій манері, звівся у своїх червоних спортивних штанах і вдягнув пурпурову жилетку й помаранчеву мисливську кепку «Дей-Ґло» з козирком і вухами, яку часом надівав задля жарту, і підняв свою ракетку, алюмінієвий «Хед».

— Один швиденький сет, — застеріг він, — з тай-брейком до семи очок, якщо закінчимо шість-шість. Якщо перша подача перетвориться на жабу, тобі штраф. Може, хтось хоче подивитися?

Ніхто не хотів, усі чекали на свій *té*. Тож двоє, самотньо, ніби подружня пара, вийшли в сірий надвечірок — тихі ліси, лавандові кущі й емальована зелень неба на сході — до купола з його цвинтарною закритістю й тишею.

Гра пройшла шикарно; Дерріл не лише грав, як робот, виглядаючи незграбно, однак діючи непогрішно, але й витягував із Зукі неймовірні удари, неможливі підбирання перетворились на співучі вильоти; сегментовані горизонталі й вертикалі корту мініатюризувались її надприродною швидкістю і вправністю. М'яч зависав, ніби місяць, коли

вона неслась до нього; її тіло стало інструментом думки й потрапляло туди, куди їй хотілося. Вона навіть спромоглася на два верхніх бекхенди. На піку своїх подач вона натягувалась, як лук, що випускає стрілу. Вона була Діаною, Ізідою, Астартою. Вона була жіночою грацією та силою, що в цей срібний момент скинула із себе накидку поневолення. По кутках мишасто-сірого купола згромадився морок; небесні ілюмінатори висіли вгорі, як велетенська аквамаринова корона; її очі більше не бачили свого темного опонента, що брьохався, тупцяв і сопів із дальнього боку від сітки. М'яч усе повертався і, на швидкості, зринав у неї перед обличчям, ніби хижак, що повсякчас перероджується з фарбованого асфальту. Стук, стук, продовжувала відбивати вона, і м'яч знай меншав і меншав — до розміру гольфового м'яча, до розміру золотої горошини, і нарешті з чорнильного дальнього боку від сітки не почулося відбивання, лише глухий, шкірянистий звук, і гра завершилась.

— Це просто блаженство! — гукнула Зукі тому, хто там був.

Звідтіля продерся й гримнув голос Ван Горна:

— Я прислужився тобі, а як на рахунок прислужитися мені?

— О'кей, — сказала Зукі. — Що мені зробити?

— Поцілувати мене в зад, — хрипко промовив він.

Він підставив його їй через сітку. Той був волохатий, чи то пухнастий, залежно від вашого ставлення до чоловіків. Крутнув ліворуч, праворуч...

— Посередині, — попросив він.

Запах здавався повідомленням, яке йому треба було донести, словом, принесеним здаля, не те щоб цілком несолодкий, подув верблюжого секрету, що доносився крізь поли шовковистих наметів табору Владики драконів у пустелі Гобі.

— Дякую, — сказав Ван Горн, натягуючи штани. У темряві він звучав, як нью-йоркський таксист, деркуче.

— Я знаю, тобі це здається чимось дурним, але воно дає мені підсилення достобіса.

Вони разом піднялися пагорбом, піт Зукі запікався на її шкірі. Вона міркувала, як їм удасться провести все у ванній разом із Дженніфер Ґебріел, що не виказувала жодного наміру піти.

Всередині будинку її неотесаний братик сидів сам у бібліотеці, читаючи грубу синю книгу, яка, як побачила Зукі, зиркнувши йому через плече, виявилася зв'язкою коміксів. Чоловік у плащі, в темно-синій масці із загостреними вухами: Бетмен.

— Повна, хай йому, колекція, — похизувався Ван Горн. — Влетіло мені в копієчку, особливо ті, що старіші, ще з часів війни, які, якби мені в дитинстві стало клепки зберегти, принесли б мені цілий статок. Господи, я змарнував ціле дитинство, чекаючи випуску за наступний місяць. Мені подобався Джокер. Подобався Пінгвін. Подобався Бетмобіль у тому підземному гаражі. Ви обоє надто молоді, аби зацінити, що воно таке.

Хлопець вичавив із себе ціле речення:

— Його показували по телеку.

— Так, але вони там перегравали. Не треба було робити того. Обернули його на смішки, а це ознака до дідька поганого смаку. Он у старих коміксах — отам справжнє зло. Те біле обличчя марилось мені у снах, я не жартую. А як тобі Капітан Марвел?

Ван Горн витягнув з полиці ще одну зв'язку, переплетену червоним, а не синім, пристрасно й водночас комічно гримнувши «Ша-ЗАМ!» На подив Зукі, він умостився в крісло й заходився гортати сторінки, його велике обличчя задоволено хиталося.

Зукі пішла на слабке звучання жіночих голосів крізь довгу залу занедбаного поп-арту, невеличку кімнатку нерозпакованих коробок і подвійні двері, що вели до встеленої сланцем ванної. Світло ламп у круглих ребристих западинах було приглушене до мінімуму. Червоне вічко програвача спостерігало за м'яким плином Шубертової сонати. Над поверхнею води стриміли три голови із заколотим волоссям. Голоси шелестіли, і жодна голова не повернулася подивитися, як Зукі роздягається. Вона вислизнула з численних цупких шарів тенісного одягу й оголена пройшла крізь вологе повітря, сіла на кам'яному краї й вигнула спину, щоб віддатися воді, спершу до нестерпного пекучій, а тоді вже ні, ні. Ох. Неквапно вона перетворилася на нову сутність. Вода, ніби сон, забирає геть нашу природну важкість. Навколо неї бовтались знайомі тіла Александри і Джейн; хвилі від них та від неї злилися в єдиному цілющому хвилюванні. Кругла голівка й округлі плечі Дженніфер Ґебріел покоїлися в центрі її поля зору; круглі груди дівчини плавали попід самою поверхнею прозорої чорної води, і в ній її стегна й ноги виглядали куценькими, як у незапланованого зародка.

— Ну хіба не славно? — спитала в неї Зукі.

— І правда.

— І він керує всім цим, — пояснила Зукі.

— Він приєднається до нас? — спитала Дженніфер боязко.

— Не думаю, — сказала Джейн Смарт, — не сьогодні.

— З поваги до тебе, люба, — докинула Александра.

— Я почуваюся затишно. Це ж правильно?

— А чому ні? — спитала одна з відьом.

— Почувайся затишно, поки можеш, — порадила інша.

— Ці лампочки, вони як зірки, правда ж? Ну тобто, вони так розсипані.

— Дивись.

Вони вже всі вміли керувати там усім. Одним натиском пальця від'їхав дах. Перші бліді кульчики — планети, червоні гіганти — показали, що надвечіркове материнське бірюзове склепіння — це ілюзія, ніщо. Існують сфери поза сферами, кожна з них прозорішає або ж згущується з плином днів і років.

— Боже милий. Тепер ми надворі.

— Сскажи.

— Але мені, однак, не холодно.

— Температура зростає.

— Як гадаєте, скільки грошей він вклав у це?

— Тисячі.

— Але для чого? З якою метою?

— Для нас.

— Він любить нас.

— Лише нас?

— Ми точно не знаємо.

— Це не корисне питання.

— Хіба вам не подобається?

— Так.

— Ссаме так.

— Але, думаю, нам із Крісом уже час додому. Треба погодувати тварин.

— Яких тварин?

— Фелісія Ґебріел казала, що нам не варто марнувати протеїн на тварин, коли в цей час в Азії всі голодують.

— А я й не знала, що Клайд і Фелісія мали тварин.

— Не мали. Але невдовзі по тому, як ми сюди переїхали, хтось уночі підкинув у наше «вольво» цуценя. А трохи згодом прибився кіт.

— А тепер поглянь на нас. Ми всі маємо дітей.

— Бідолашні занедбані малі замазури, — сказала Джейн Смарт жартівливим тоном, який вказував на те, що вона

імітує інший голос, голос «звідтіля», що розпускає недоброзичливі плітки про них.

— Ну, от мною дуже опікувались у дитинстві, — кинула Зукі, — і це тиснуло. Озираючись на ті дні, я не думаю, що батьки робили мені якусь послугу, лише вирішували якісь власні проблеми.

— Не можна жити чиїмось життям за них, — ухильно сказала Александра.

— Жінкам слід припинити прислужувати всім, а тоді психологічно мститися. Це було нашою політикою аж дотепер.

— О. Оце дійсно добре, — сказала Джейн.

— Це терапія.

— Закрий дах. Хочу з*атишку.*

— І заткай того єбучого Шуберта.

— Як зайде Дерріл.

— З тим бридким пацаном.

— Крістофером.

— То хай заходять.

— Мм. А ти сильна.

— Моє мистецтво, воно надає мені мушкуль нафіть піт ніхцями, типу.

— Лексо. Скільки текіли було у твоєму чаї?

— А до котрої працює супермаркет на дорозі до Олд-Віку?

— Гадки не маю, давно вже не ходжу туди. Якщо чогось немає в суперетті в центрі міста, ми його не їмо.

— Але ж у них майже немає свіжих овочів і зовсім ніякого свіжого м'яса.

— Того ніхто не помічає. Все, що їм треба, — це ті заморожені обіди, щоб не переривати перегляду телека, і бутерброди з цілого батона. А яку цибульку вони кришать туди! Мабуть, саме через це я більше й не цілую своїх малих перед сном.

— Мій старшенький, це якесь диво, не їсть нічого, крім чіпсів і горіхових коржиків, відколи йому стукнуло дванадцять, і все одно вимахав до шести футів і двох дюймів, ще й жодної дірочки в зубах. Наш дантист каже, що ще ніколи не бачив здоровішого рота.

— Це все через флуориди.

— А мені *подобається* Шуберт. Він не *навалюється* весь час, як Бетховен.

— Чи Малер.

— О Боже мій, Малер.

— Його буває дещо надто забагато.

— Моя черга.

— *Моя* черга.

— Ууу, те, що треба. Ти знайшла точку.

— А що значить, коли постійно болить шия і під пахвами?

— Це лімфовузли. Рак.

— Благаю, навіть не жартуй про це.

— Спробуй менопаузу.

— Мені байдуже за це.

— А я не дочекаюся її.

— Буває, задумуюсь, чи плодючість, бува, не переоцінена річ.

— Зараз про спіралі розказують страшні речі.

— Але найкращі бутрики, як би смішно це не було, у тій запацьореній халупі-піцерії на Іст-біч. От тільки що вони закриті з жовтня по серпень. Я чула, ніби власник із жінкою їздять до Флориди й живуть там із мільйонерами у Форт-Лодердейлі, от так гарно йдуть у них справи.

— Це той одноокий мужик, що готує у фарбованій майці?

— А я й досі не знаю, чи то він справді одноокий, чи то постійно підморгує.

— Піцу готує його жінка. От би дізнатися, як вона робить, щоб не розмокали борти.

— А в мене вже стільки томатного соусу, що діти влаштували страйк проти спагеті.

— То дай Джо, хай забере додому.

— Він і так достатньо забирає з собою додому.

— Ну, зате й тобі щось перепадає.

— Не треба тільки грубощів.

— А *що* він забирає?

— Запахи.

— Спогади.

— О Боже мій.

— Просто розслабся.

— Ми всі тут.

— Ми тут, з тобою.

— Я це відчуваю, — сказала Дженні голосом, ще тихішим і м'якшим, ніж зазвичай.

— Яка ж ти гарненька.

— Хіба це погано — знову стати такою молодою?

— Аж не віриться, що я колись була молода. То, мабуть, був хтось інший.

— Заплющ очі. Тут у куточку лишилося ще трохи грязюки. Ось так.

— У цю пору року мокре волосся — справжня морока.

— У мене тут днями шарф прилип до обличчя від подиху.

— А я думаю трішки підстригтися. Кажуть, той новий цирульник із другого боку Лендінг-сквер, у тій довгій будівлі, де колись точили пилки, робить прекрасну роботу.

— І для жінок?

— Йому доводиться, чоловіки перестали ходити до них. Та вони все одно підняли ціни. Сім п'ятдесят, і це без нічого, без миття голови, без завивки.

— Останнім, що я зробила для батька, — завезла його на стрижку до перукаря. Він знав, що це його остання стрижка. Всім оголосив про це, усім чоловікам, що там сиділи: «Це моя донька, й вона везе мене на мою останню в житті стрижку».

— Площа Казмірчака. Бачили новий знак?

— Це жахливо. Не вірю, що назва залишиться надовго.

— Люди забудуть. Он теперішні школярі: Друга світова війна для них лише міф.

— Хіба б ти не хотіла мати таку шкіру? Жодного шраму, жодної родимки.

— Взагалі-то, я тут днями помітила якусь рожеву штуку, он там, вище. Ще вище.

— Оссь, бачу. Болить?

— Ні.

— Добре.

— А ви помічали, що як почнеш перевіряти, чи є в тебе набряки, як ото кажуть, то починає здаватися, ніби вони скрізь? Тіло — просто страшенно складна річ.

— Благаю, я навіть думати не хочу.

— У новому словнику в нас у газеті, разом зі звичайними сторінками, є врізки з ілюстраціями на слові «Людина», і там тепер є й жіноче тіло. Вени, м'язи, кістки, кожне на окремій сторінці, це просто неймовірно. Як усе пасує одне до одного.

— А я не думаю, що там усе аж так складно, воно складне, бо ми так думаємо. Як і багато речей.

— Які ж вони чудесно округлі. Ідеальні півкулі.

— Півсфери.

— Якось політично звучить.

— Півсфери впливу.

— Це одна з бід. Провисання ерогенних зон. Дивилася якось недавно у дзеркало на свою дупу й побачила ці

незаперечні, чіткі складки. Може, це тому в мене шия заклякла.

— А в «Немо» роблять доволі непогані бутрики із сосисками.

— Вони кладуть забагато червоного перцю. Фідель впливає на Ребекку. Вона пахне ним.

— А як гадаєте, якого кольору будуть їхні діти?

— Бежевого.

— Мокки.

— А виглядає, ніби він дуже настирний?

— Не зовсім.

— А як же гарно вона говорить!

— О Господи, проблема молодості й краси в тому, що ніхто не допомагає тобі оцінити її. Коли мені було двадцять два і я була в самому розквіті, все, чим я переймалась, — це як би догодити свекрусі, краще б була така ж вправна в ліжку, як ті шльондри, яких Монті знав у коледжі.

— Це як з багатством. Знаєш, що маєш щось, але жлобишся використати його переваги.

— Не виглядає, щоб Дерріл дозволяв цьому хвилювати себе.

— Точно, а наскільки *він* багатий?

— Я знаю, що він і досі не заплатив Джо.

— Отакі вони, багатії. Бережуть свої гроші й накопичують відсотки.

— Пильнуй, люба.

— Як тут не пильнувати?

— У мене зморщилися пальці.

— Може, пора перевірити, чи амфібії зможуть знести яйця на суші.

— Окі-докі.

— Ось так.

Плескаючись, вони незграбно повилазили: срібло, народжене зі свинцю в хімічній метушні. Намацали рушники.

— Ну й *де* він?

— Спить? Я влаштувала йому добрячу гру, якщо можна так сказати.

— Кажуть, якщо не користуватися олійкою, після певного віку вода стає шкідливою для шкіри.

— У нас є олії.

— Цілі відра олій.

— Витягнись. Ти й досі розслаблена?

— О так. Дуже розслаблена.

— А от ще трохи, прямо під твою красиву цицю. Вона як маленький рожевий п'ятачок.

Посеред темряви кімнати не було нічого дивного в тому, що вони все бачили, бо ж зіниці всіх чотирьох розширились, ніби заливаючи свої сірі, світло-карі, темно-карі й сині райдужки. Одна з відьом щипнула Дженніфер за фальшивий сосок і спитала:

— Щось відчуваєш?

— Ні.

— Добре.

— Не соромишся? — спитала друга.

— Ні.

— Добре, — промовила третя.

— Ну *хіба* ж вона не славна?

— Славна.

— Просто подумай: «Пливу».

— Таке відчуття, ніби я лечу.

— У нас те саме.

— Постійно.

— Ми тебе прекрасно розуміємо.

— Просто вбивче відчуття.

— Мені подобається бути жінкою, дуже, — сказала Зукі.

— Могла б і змовчати, — сухо сказала Джейн Смарт.

— Я до того, що це не просто пропаганда, — не вгавала Зукі.

— Крихітко моя, — приказувала Александра.

— О, — округлила губи Дженні.

— Ніжніше. Ще ніжніше.

— Це рай.

— *Я* тут подумала, — підкреслено сказала по телефону Джейн Смарт, начеб упевнена, що їй перечать, — що вона була аж *надто* симпатична. Надто скромна, як та Аліса в Країні чудес. Гадаю, вона щось замислила.

— Але що ж це може бути? Всі ми бідні, як церковні миші, ще й джерело міських скандалів до того ж.

Розум Александри все ще перебував у її майстерні, біля напівнарощених каркасів двох летючих жінок, що трималися за руки. Вона міркувала, то тут, то там поплескуючи по купках просоченого клейстером нарізаного паперу, чому ж їй не вдається набратися впевненості, яку вона вкладала у свої маленькі глиняні фігурки, її крихітні, об'ємисті крихітки, зроблені, щоб затишно стояти на кавових столиках і камінних полицях віталень.

— Задумайся над цією ситуацією, — направила її Джейн. — Неждано-негадано вона лишається сиротою. Вочевидь, у Чикаго вона добряче наварила каші. Будинок надто великий, щоб вистачало грошей обігрівати його і сплачувати рахунки. Одначе йти їй нема куди.

Віднедавна почало здаватися, ніби Джейн поклала собі отруювати все на світі. За вікном у холодному вітрі поки що безсніжної зими гойдалося по-гороб'ячому коричневе гілля, а розхитану годівничку слід було поповнити. Діти Споффордів були вдома на різдвяні канікули, але

побігли на ковзанку, викраявши Александрі годину для роботи; не можна марнувати її.

— А мені здалося, Дженніфер гарно вписалася, — сказала вона Джейн. — Не треба відвертатися від неї.

— А ще не треба їхати з Іствіка, — несподівано сказала Джейн. — Ну хіба ж не жахливо те, що сталося з Едом Парслі?

— А що з ним таке? Повернувся до Бренди?

— Скоро повернеться додому по шматочках, — такою була жорстока відповідь. — Вони з Дон Поланскі підірвалися в будинку в Нью-Джерсі, виготовляючи бомбу.

Александра пригадала його примарне обличчя у вечір концерту, її останній погляд на Еда, на його забарвлену густо-зеленим ауру й кінчик довгого, зарозумілого носа, за який ніби потягнули, і його обличчя розповзлося по боках, як гумова маска. Ще тоді вона могла сказати, що він приречений. А ця різка ремарка Джейн про те, що він повернеться додому по шматочках, різонула Александру, її зігнута рука зі слухавкою в долоні відсахнулася геть, разом із голосом Джейн у ній, а її очі й тіло пропустили крізь себе віконні рами, ніби паралельні дротинки яйцерізки.

— Його ідентифікували за відбитками пальців руки, яку знайшли на згарищі, — провадила Джейн. — Знайшли саму лише руку. По телевізору говорять про це весь ранок, я здивована, що Зукі ще не дзвонила тобі.

— Зукі якась ніби ображена на мене, мабуть, відчуває, що того вечора її перевершила Дженніфер. Бідолашний Ед, — сказала Александра, відчуваючи, як її відносить геть, начеб від повільного вибуху. — Мабуть, вона спустошена.

— Не було схоже на те, коли я розмовляла з нею півгодини тому. Здається, її більше хвилювало, яку частину репортажу пропустить нове керівництво «Вісника»;

тепер Клайдову посаду обіймає один хлопчина, молодший за нас, його призначили власники, котрих усі вважають підсадними особами мафії, ну знаєш, тієї, що засіла у Федерал-гіл. Він щойно закінчив Браунський університет і нічого не тямить у редакторській справі.

— Вона звинувачує себе?

— Ні, та й чого б то їй це робити? Вона ж ніколи не підмовляла Еда кинути Бренду і втекти з тією малою дурною лярвою, вона, навпаки, робила, що могла, аби тільки втримати цей шлюб. Зукі казала мені, що казала йому не кидати Бренду й пасторство бодай поки не подасться у зв'язки з громадськістю. Всі пастори й священики кидають церкву заради цього — зв'язки з громадськістю.

— Ну не знаю, це якась загальна тенденція, — тихенько сказала Александра. — А руки Дон також знайшли?

— Не знаю, що там знайшли від Дон, але не розумію, як вона могла врятуватися, хіба що...

«Хіба що вона також відьма», — такою була її невисловлена думка.

— Та й навіть це не особливо зарадить проти кордиту чи як та штука там зветься. Дерріл має знати.

— Дерріл вважає, що я вже готова до Гіндеміта[1].

— Сонце, це чудово. Оце б він ще сказав мені, що я готова повернутися до своїх крихіток. Уже бодай тому, що мені бракує грошей.

— Александро С. Споффорд, — почала сварити її Джейн. — Дерріл намагається зробити для тебе щось чудесне. Ті арт-дилери з Нью-Йорка платять десять тисяч доларів за якусь калапецю.

— Але не за мою калапецю, — сказала вона й, похнюпившись, поклала слухавку.

---

[1] Пауль Гіндеміт (1895—1963) — німецький композитор.

Їй не хотілося бути черговим інгредієнтом у казанку з отрутою Джейн, частиною щоденного місцевого варива, їй захотілося виглянути у вікно і споглядати миля за милею голу, золотаву землю, поцятковану сіро-зеленим, і вершини далеких гір, білі й повітряні, як хмари, хіба що непорушні.

Мабуть, Зукі пробачила Александрі те, що вона надто сильно захопилася Дженніфер, бо подзвонила їй після поминальної служби за Едом, аби розповісти, що там було. Весь час падав сніг; легко забути про те щорічне диво, про весь його обшир, коли повітря стає відчутне, все вкривається діагональними штрихами сніжинок, що струмують з неба, ніби насічками гравера, про збитий сірий берет, який наступного ранку надівають калюжі, насиченість кольору сухого, коричневого дубового листя, що зачепилося на болиголові, з його зів'ялими темно-зеленими гілками, і ясну синь неба, ніби миски, яку навмисне спорожнили, збудження, яким вібрують стіни в домі, зненацька наново вдихнуте життя шпалер, таємниче настирна інтимність, якою насолоджується амариліс у горщику на вікні, зі своєю блідою, фалічною тінню.

— Бренда брала слово, — сказала Зукі. — І якийсь похмурий товстун із Революції, такий з бородою і хвостиком. Сказав, що Ед і Дон стали мучениками свинячої тиранії чи щось таке. Дуже запалився, а ще з ним була його банда, всі вдягнені, як Кастро, і я злякалася, що зараз вони почнуть бити всіх, якщо раптом хтось затнеться чи зіб'ється. Але Бренда поводилась доволі мужньо, справді. Дуже погарнішала.

— Правда?

Блискуча, саме такою запам'ятала Бренду Александра: глянсувата білява голова з волоссям, зібраним у тугий пучок, що крутиться на вечірці після концерту посеред

різнобарвного місива аур. З решти зустрічей її внутрішнє око пригадувало довге подагричне обличчя з благодушними губами, нафарбованими більше, ніж від неї очікували, з тим палким блиском троянди, що от-от скине пелюстки.

— Вона тепер бездоганно добирає свій гардероб: чорні костюми з плечиками, шовкова хустинка, така широка, що здається, ніби вона забула зняти серветку, з'ївши лобстера. Говорила десять хвилин, про те, яким турботливим пастором був Ед, *наскільки* переймався Іствіком, його ніжною екологією, заблудлою молоддю й таке інше, допоки його сумління — і тут на слові «сумління» Бренда затнулася, тобі б це сподобалось, утерла хустинкою очі, якраз по сльозинці з кожного ока, не більше й не менше, — допоки його сумління, сказала вона, не покликало його поділитися своїми силами за межами цього міста, де їх надзвичайно шанували...

Талант Зукі до імітації запрацював на повну силу; Александра вже бачила, як її горішня губа видається й химерно морщиться.

— ...і присвятити їх, ці чудесні сили, намаганню виправити *страшенну*, люба моя, недугу, що отруює кров нашій нації. Сказала, що нація бореться зі зловісним закляттям, і глянула мені просто у вічі.

— А ти що зробила?

— Усміхнулась. Це ж не *я* завезла його аж у Нью-Джерсі з загоном піротехніків, а Дон. До речі, після товстуна про неї майже не згадували більше. Взагалі не говорили. Вочевидь, її шматків так і не знайшли, лише якісь клапті одягу, певно, дістали з шафи. Вона була така мала нечупара, мабуть, вилетіла крізь стелю. Прийшли Поланскі, чи як їх там, вітчим із матір'ю, вдягнені, як наче з кіна тридцятих. Думаю, вони не часто вилазять зі свого трейлера. Я все дивилася на матір і міркувала про акробатику, якою вона

займається в тому цирку, й мушу визнати, що фігуру вона зберегла; але *обличчя*. Це якийсь жах. Таке жорстке, вкрите такими штуками, як ото бувають на п'ятці від поганого взуття. Ніхто не знав, що їм казати, бо ж дівка була просто Едовою поблядушкою, до того ж офіційно не мертвою. Навіть Бренда як слід не знала, як приймати їх на порозі, бо ж ця сімейка якоюсь мірою є коренем її бід, одначе мушу визнати, що справилася вона блискуче: повелася дуже чемно, як *grande dame,* висловила їм свої співчуття зі сльозами на очах. Я знаю, Бренда не з нашої когорти, але я дійсно захоплююся тим, як вона опанувала себе і якось таки розгребла свою ситуацію. До речі, про ситуації...

— Так? — як по команді спитала Александра.

Александра знічев'я ставила пальцями цяточки на запрілих нижніх шибках свого кухонного вікна — підсвідомо зображуючи сніг, чи, може, ластовиння Зукі, чи дірочки в телефонній слухавці, чи кольорові цятки, якими Нікі де Сен Фаль прикрашала своїх «Нан». Александрі було радісно, що Зукі знову розмовляє з нею; іноді їй ставало страшно, що разом із Зукі вона втратить увесь зв'язок зі світом щоденних подій і просто вилетить у стратосферу, подібно до того, як крихітку Дон винесло з того будинку в Нью-Джерсі.

— Мене звільнили, — сказала Зукі.

— Крихітко! Не вірю! Не може бути, ти ж єдине, що є світлого в тій газеті.

— Ну, скажімо, я звільнилася сама. Той хлопчик, який тепер на місці Клайда, у нього таке якесь єврейське прізвище, ніяк не запам'ятаю, Берштейн чи Бірнбаум, навіть *не хочу* запам'ятовувати, скоротив мій некролог на Еда до двох дурнуватих абзациків; сказав, що на цьому тижні в нас проблема з місцем, бо у В'єтнамі загинув черговий місцевий бідолаха, але ж я знаю, це тому, що йому

розповіли, ніби Ед був моїм коханцем, і він боїться, що я розійдуся у статті й усі сміятимуться. Колись давно Ед подарував мені свої вірші, написані у стилі Боба Ділана, і я *вставила* в текст кілька, однак не стала б і скаржитись, якби до мене прийшли й попросили прибрати їх; та вони вирізали навіть текст про те, як він заснував Групу за справедливе розподілення житла й був у трійці найуспішніших студентів Гарвардської школи богослов'я. Тож я кажу тому пацану: «Ти ж тільки-но приїхав у Іствік і, мені здається, ще не розумієш, як тут любили Еда Парслі», а цей браунський сцикун усміхнувся й каже: «Я чув, як його любили», а я йому: «Я йду. Я завжди старанно працюю над статтями, і містер Ґебріел майже ніколи не вирізав жодного слова». Через це його нестерпна хлоп'яча посмішка лише збільшилась, тож мені не зосталося нічого, окрім як вийти геть. Щоправда, перш ніж вийти, я забрала в нього з рук олівець і розламала просто йому перед носом.

Александра засміялася, вдячна, що має таку браву подругу, тривимірну подругу, не таку, як ті злі клоунські обличчя в її кімнаті.

— Ого, Зукі, ти й справді так зробила?

— Так, навіть сказала: «Ні пуху тобі», й кинула на стіл кавалки олівця. Кляте мале жиденя. Але що ж мені тепер робити? Все, що в мене є, — це якісь сімсот доларів у банку.

— Може, Дерріл...

За будь-якої пори думки Александри відносило до Дерріла Ван Горна: до його палкого обличчя зі слинявими цятками й певних запилюжених закутів його будинку, що чекали на жіночу руку, і до тих моментів, як той момент заціпеніння по тому, як він, прогарчавши своїм хрипким реготом, клацав щелепою, і світу доводилося розлучитися зі скороминущими чарами. Ці óбрази навідували мозок Александри не на запрошення чи з якоюсь метою, а находили,

як ті хвилі радіостанції, що перекривають одна одну, коли їдеш звивистою дорогою. В той час як Зукі з Джейн, здавалося, набралися свіжих сил і пристрасті з їхніх ритуалів на острові, Александра вважала, що її незалежне існування перейшло, по суті, від глини до паперу, а її живильні зв'язки з природою ослабли. Вона відпустила свої троянди в зиму невгноєними, не зібрала листя, як це бувало в інші листопади, весь час забувала поповнити годівничку й більше не піклувалася погрюкати у вікно, щоб прогнати геть жадібних сірих білок. Вона загорнулася в апатію, це помітив навіть Джо Маріно, і це його нітило. Нудьга з дружиною — це частина суспільного договору, одначе нудьга з коханкою підриває чоловіка. Все, чого хотілося Александрі, — це опустити свої кості в гарячу тикову ванну, схилити голову на скуйовджений, кудлатий торс Ван Горна і слухати, як Тайні Тім виводить з програвача: «Під сонцем танцювати, під місяцем кохати, весело жити-поживати!»

— У Дерріла й так вистачає власних проблем, — сказала їй Зукі. — Міська влада ось-ось перекриє йому воду за несплату, а ще, я так собі припускаю, він найняв Дженні Ґебріел собі в асистентки.

— Ти так припускаєш?

— Ну, вона ж *була* лаборанткою в Чикаго, а зараз тут їй геть самотньо...

— Зукі, от любиш ти таким грішити. Ти, бува, не лукавиш?

— Я думала, що завинила їй дечим, та й вона справді виглядає страшенно симпатично й серйозно в тому білому пальтечку. Ми вчора ходили туди.

— То там була вечірка, а мені ніхто не сказав?

— Не те щоб вечірка. Ніхто не роздягався.

Треба тримати себе в руках, сказала собі Александра. Треба віднайти новий центр у житті.

— Це було менше години, чесно. Сталося саме по собі. Там ще був чоловік з водоканалу з судовою постановою, чи з чим вони там ходять. Не зміг знайти вентиль і погодився випити з нами, а ми всі приміряли його каску. Ти ж знаєш, тебе Дерріл любить найбільше.

— Це не правда. Я не така гарненька, як ти, і не роблю для нього тих речей, що робить Джейн.

— Але він любить такий тип жінок, як ти, — запевнила її Зукі. — Ви гарно виглядаєте разом. Сонце, мені треба йти. Я чула, ніби «Пірлі ріелті» шукають стажера, очікуючи весняного напливу.

— То будеш продавати нерухомість?

— Може, й доведеться. Треба ж щось робити, я ж бо витрачаю мільйони на ортодонта, хоч сама й не знаю чому; у Монті були прекрасні зуби, та й у мене непогані, тільки трішки неправильний прикус.

— Але ж хіба Мардж — як ти там казала про Бренду? — з нашого племені?

— Якщо дасть мені роботу, то так.

— А я гадала, Дерріл хоче, щоб ти написала роман.

— Дерріл хоче, Дерріл хоче, — сказала Зукі. — Якщо Дерріл сплатить мої рахунки, то отримає, що хоче.

Коли Зукі поклала слухавку, Александрі подумалось, що в тому, що деякий час видавалося ідеальним, з'явилися тріщини. Вона відстала від життя, вона це розуміє. Їй хотілося, щоб нічого ніколи не мінялося, чи то пак, завжди повторювалось таким, як і було доти, як природа. Те ж саме сплетіння отруйного плюща й дівочого винограду на розваленій стіні на краю заплави, та ж блискуча суміш мінералів у кругляках на дорозі. Які ж розкішні і страшенні ті кругляки! Лежать скрізь навколо нас уже мільярди років, не лише гладенько обточені століттями морських бурунів, а й щось збурилося й перемішалося в самій їхній

матерії внаслідок підйому гір і хронічної ерозії, і не одного разу, а повторювалось доволі часто в обширному спадному конусі вічності, вкриті сніжними шапками гори колись вищились там, де нині пролягають заплави Род-Айленду та Нью-Джерсі, а океани плодили молюсків там, де нині здіймаються гори Рокі, в чиїх урвищах вмуровані скам'янілості трилобітів. Ще в дитинстві Александру зачаровували музеї зі своїми виставками мінералів, зімкненими кришталевими призмами, чий колір можна було б назвати вульгарним, не походили б вони з природи, — лепідоліт, хризоберил і турмалін зі своїми царськими назвами, всі відщерблені, як гігантські заморожені іскри в земляній маслобійці, ті ж самі гранітні оголення, що навколо нас, тільки рідкі, континенти вирують у базальті. Часом вона аж мліла, прикована до всіх цих поступових зрушень, її свідомість ставала, ніби плямка слюди. Її не відпускало відчуття, ніби вона не просто мчить всесвітом, але є і його партнеркою, неосяжна всередині, спроможна виділяти ліки з клекотливого зілля трав і думкою накликати шквали. Вона й те клекотіння були одним цілим.

Взимку, коли опадало листя, забуті ставки підсувалися ближче, скуті кригою й блискучі, крізь ліси, а вбране в літо міське світло зичливо бовваніло й заселяло новими тінями й світловими прямокутниками шпалери кімнат, у які її змушувало забрідати безжальне безсоння. Її сили найбільше завдавали їй страждань вночі. Клоунські обличчя, утворені нагромадженням півоній на її ситцевих портьєрах, придушували ці тіні й гналися за нею зі спальні. В будинку пульсував звук дихання її дітей і гудіння пічки. У місячному світлі, різким, упевненим жестом пухких рук, на тильних сторонах яких віднедавна почали проступати пігментні плями, вона наказувала буфетові з клену (а буфет колись належав бабусі Оззі) відсунутися на п'ять дюй-

мів ліворуч; або ж веліла лампі з підставкою у формі китайської вази — її дріт бовтався й розхитувався в повітрі, як безглузде хвостове оперення ліроxвоста, — помінятися місцями з латунним підсвічником з іншого краю вітальні. Однієї ночі її винятково роздратував собачий гавкіт в одному із сусідських дворів поза рядом верб на межі її двору; без зайвих роздумів вона наслала на собаку смерть. То був цуцик, не звиклий сидіти на прив'язі, і аж надто пізно вона подумала, що могла б просто розв'язати невидиму прив'язь, бо ж відьми, передовсім, є майстринями вузлів, *aiguillette*, якою вони викликають закоханість і союзи, безпліддя в жінок і худоби, імпотенцію в чоловіків і незадоволеність у шлюбі. Вузлами вони мучать невинних і переплутують майбутнє. Її діти знали того цуцика, тож наступного ранку наймолодша з них — крихітка Лінда — повернулася додому в сльозах. Власники вкрай обурились по тому, як ветеринар провів розтин. Він не виявив жодної отрути чи ознак хвороби. Це так і лишилося загадкою.

Зима йшла повним ходом. У проявочній кімнаті нічних завірюх творилися поштівки із зображеннями Нової Англії; ранкове світло фарбувало їх кольорами. Не зовсім рівні тротуари Док-стрит, устелені латками, виставляли на огляд візерунки зі слідів чобіт, начеб посмуговані брудні білі коржики. Туди-сюди гойдалася позубрена дикість зеленкуватих крижин, натискаючи на порослі бородами й мушлями сваї, на яких стояла суперетта «Бей». Новий, молодий редактор «Вісника», Тобі Берґман, послизнувся на замерзлій калюжі біля цирульні й зламав ногу. Крижаний корок на покрівельній дранці сувенірної крамниці «Дзявкучий лис», під час зимової відпустки власників на Сі-Айленді у Джорджії, завдяки капілярному ефекту просочив внутрішній бік фасадної стіни галонами води, зруй-

нувавши цілий статок у вигляді ляльок Реґеді Енн[1] та декупажованих інвалідами виробів.

Місто взимку, позбавлене туристів, стало компактніше, ніби вогнище, що догоряє пізно вночі. Перед супереттою ошивалася значно зменшена банда підлітків, очікуючи на мікроавтобус «фольксваген», розфарбований психоделічними кольорами, на якому їздив їхній наркодилер. У найхолодніші дні вони стояли всередині й, поки їх не проганяв завідувач-холерик (що підробляв на півставки бухгалтером і обходився чотирма годинами сну), купкувалися в теплі збоку від фотоелемента вхідних дверей, біля автомата з жуйками «Ківаніс» та ще одного, який за п'ятак видавав жменю черствих фісташок у шкаралупках, пофарбованих у психоделічно рожевий колір. Вони, ці діти, були свого роду мучениками, як і міський п'яниця, у своїх баскетбольних кросівках і пальті без ґудзиків, що цмулив ожинову настоянку з паперового пакета, сидячи на лавці на площі Казмірчака, ризикуючи померти вночі від переохолодження; свого роду мучениками були й чоловіки та жінки, що квапились на свої перелюбні побачення, ризикуючи бути очорненими й дістати розлучення за цю свою дозу мотельного кохання, — всі жертвували зовнішнім світом задля внутрішнього, цим пріоритетом заявляючи, що все, що ззовні виглядає міцним і надійним, насправді є лише оманою, меншої важливості, ніж милосердний порив почуттів.

Народ у «Немо» — коп на чергуванні, поштар, що переводить дух, троє-четверо огрядних типів, які накопичували безробіття аж до весняного відродження будівництва й риболовлі, — з плином зими настільки роззнайомилися між собою і з офіціантками, що в них вичерпались навіть ритуальні ремарки про погоду та війну, і Ребекка

---

[1] Персонаж казок Джона Ґруела.

записувала їхні замовлення, не кинувши й слова, наперед знаючи, що вони замовлять. Зукі Ружмон, більше не потребуючи пліток для своєї колонки «Очі й вуха Іствіка» у «Віснику», водила своїх клієнтів та перспективних покупців трохи поодаль, у більш охайну й жіночну атмосферу кав'ярні «Кава та випічка», між багетною майстернею, якою керували двоє педиків зі Стонінґтона, і магазином будматеріалів, яким керували, напозір, численні вірмени: щоразу тебе зустрічали різні вірмени, різних розмірів, але всі з розумними вологими очима й кучерявим волоссям, що, вилискуючи, спадало низько на лоб. Альма Сіфтон, господиня «Кави та випічки», починала свою справу в старому кафе морепродуктів, маючи лише кавоварку і два столики, за якими покупці, яким не хотілося мотатися плетивом сходів у «Немо», могли з'їсти тістечко й дати відпочинок ногам; затим додала більше столів, і туди з легкістю вписалося ще й меню сендвічів, здебільшого з намазками (яйце, шинка, курка). На друге літо Альмі довелось додати до «Кави» прибудову, вдвічі більшу за оригінальну споруду, і встановити гриль і мікрохвильову піч; ригалівка на кшталт «Немо» відходила в минуле.

Зукі обожнювала свою нову роботу: проникати в будинки людей, навіть на горища, в підвали, пральні й обхідні коридори, було ніби спати з чоловіками, послідовністю злегка відмінних смаків. Не існувало двох домівок із подібними стилями чи запахами. Енергійна метушня в будинки і з будинків і вгору-вниз сходами, постійне вітання і прощання з людьми, котрі й самі перебували в русі, і спекуляції всім цим апелювали до її пригодницького духу й кидали виклик її шарму. Згорблене сидіння над друкарською машинкою, цілісінький день вдихаючи сигаретний дим від інших людей, було нездоровим ділом. Вона записалася на вечірній курс у Вестерлі, успішно

склала іспити й уже до березня отримала ліцензію на продаж нерухомості.

Джейн Смарт і надалі давала уроки, заміняла органістів у церквах Південного округу й займалася на віолончелі. Серед Бахових сюїт без акомпонементу були певні — Третя, з її чудовими бурре, Четверта, з її першою сторінкою октав і спадних третіх, що перетворюється на вируючий, невтішний протест, і майже неможлива Шоста, написана для інструмента з п'ятьма струнами, — в яких вона долала такти *разом* із самим Бахом, його розум точно граничив з її власним, його померла пристрасть, ще навіть менша за розвіяний попіл, розтягувала пальці й сповнювала тріумфом її мозкові частки, його настирливий сумнів у гармоніях ставав операцією її власної згубної душі. Тож ось воно — безсмертя, задля якого чоловіки зводили свої піраміди й приносили криваві жертви, ось воно — відродження старого, працьовитого лютеранського *Kapellmeister* і дружинойоба в нервовій системі незаміжньої жінки другої половини двадцятого сторіччя, що вже пережила свій розквіт. Ой небагато ж комфорту це приносить його костям. Однак його музика таки промовляла, у своєму синтаксисі варіацій і реприз, реприз і варіацій; механічні процедури, стиснені до форми певного духу, подув, що хвилює її стрімку математику, ніби ті кроки, які робить вітер по нерухомій, чорній воді. Це було причастя. Джейн нечасто бачила Неффів тепер, коли вони стали частиною кола, яке Бренда Парслі зібрала навколо себе, і почувалася б нескінченно самотньою, якби не збори в Дерріла Ван Горна.

Там, де колись їх було троє, а затим четверо, нині збиралося вже шестеро, а бувало й восьмеро, коли Фіделя з Ребеккою включали до забав — наприклад, до гри в контактний футбол, в який вони грали мішечком із квасолею в довгій, лункій вітальні, відсунувши вбік і зваливши попід

картинами, ніби мотлох на горищі, гігантський вініловий гамбургер, обшиті шовком коробки «Брілло» і неонову веселку. Певне презирство до матеріального світу, ненажерливий апетит до нематеріальних душ не давав Ван Горну бути дбайливим власником своїх пожитків. Паркет підлоги в музичній залі, який він відшліфував і вкрив поліуретаном за значну суму, вже носив на собі численні отвори, продовбані ніжкою віолончелі Джейн Смарт. Стереосистему у ванній настільки часто заливали, що кожна пластинка відтворювалась із рипінням і потріскуванням. А що найприкріше — якимось незбагненним чином однієї ночі проколовся купол над тенісним кортом, і здутий брезент тепер незграбно валявся серед снігу й холоду, ніби шкіра забитого бронтозавра, очікуючи на прихід весни, бо Дерріл не бачив сенсу напружуватись і щось робити з ним, доки корт знову не можна буде використати як літній майданчик. В їхніх іграх у контактний футбол він завжди був одним з квотербеків, його короткозорі, налиті кров'ю очі крутилися, поки він відходив зробити пас, кутики його рота поцятковані піною зосередженості. Він знай вигукував: «Кишеня, кишеня!», вимагаючи закрити його, бажаючи, щоб, скажімо, Зукі з Александрою заблокували Ребекку із Дженні, які саме насувалися на нього, в той час як Фідель забігав для бомби, а Джейн Смарт забігала гачок. Жінки сміялися й потішалися з гри, неспроможні сприймати її серйозно. Кріс Ґебріел рухався кволо, як зневірений янгол, що помилково потрапив у це доросле дуріння. Однак він усе одно зазвичай приходив, так і не знайшовши друзів свого віку; маленькі містечка Америки, як правило, бідні на людей його віку: всі вони в коледжах, у збройних силах або ж починають кар'єру посеред спокус і труднощів великого міста. Дженніфер багато днів працювала з Ван Горном у його лабораторії, відмірюючи грами й децилітри кольорових порошків та рідин,

розкладаючи вкриті тією чи іншою сумішшю великі мідні листи під батареями горішніх ламп сонячного світла, поки крихітні дроти вели до лічильників, що вимірювали електричний струм. Один різкий смик стрілки, збагнула Александра, і на Ван Горна посипляться багатства, більші за всі коштовності Сходу; а тим часом навколо панували їдкий і затхлий сморід, витягнутий із підземелля всесвіту, громаддя нечищених алюмінієвих ванночок, розлиті й розкидані елементи, пластикові сифони, затуманені й поплавлені, начеб від сульфурного окислення, скляні мензурки, перегінні куби із застиглим чорним осадом, ствердлим на дні й на боках. Дженні Ґебріел, у заляпаному халаті й великих, незграбних сонячних окулярах, які вони з Ван Горном носили в нескінченному синьому світінні, рухалася поміж цього багатообіцяльного хаосу з цікавою владністю, з твердою рукою і по-тихому рішуча. Тут, як і в їхніх оргіях, дівчина — звісно ж, уже давно не дівчина, насправді ж лише на десять років молодша за Александру, — рухалась нестримна і, деякою мірою, незаймана, одначе ж поміж них, спостерігаючи, корячись, звеселяючись, не осуджуючи, начеб нічого не було для неї чимось новим, хоч її попереднє життя видавалося винятково невинним, звичайним варварством, начеб там, у Чикаго, вона прислуговувала, аби лиш утриматись у своїй цитаделі. Зукі якось розповідала іншим, що в «Немо» дівчина фактично зізналася їй, що й досі незаймана. Однак дівчина відкривала їм своє тіло з певною безсоромною простотою під час купань і танців і корилася їхнім пестощам із чуттєвістю й поступливістю. Дотик її рук, не різко сильний, як у Джейн з її мозолистими пальцями, і не стрімкий і вкрадливий, як у Зукі, мав свою власну проникливість — ніжну, неспішну, ніби прощаючись, у ньому було щось пробачливе, ковзке, допитливе, щось, що проникало аж до кісток. Александра любила, коли Дженніфер

натирала її олією, а вона лежала, розтягнувшись, на чорних подушках чи кількох шарах рушників, розстелених на сланцях; волога ванної, огортаючи її, підносилася поміж ароматів алое, кокосу, мигдалю, лактату натрію й екстракту валеріани, аконіту та індійських конопель. В запітнілих дзеркалах, які Ван Горн установив із зовнішнього боку дверей душу, блискотіли складки й вигини плоті, а молодша жінка, бліда й ідеальна, як порцелянова фігурка, відображалася в тих вигнутих, глибоких відстанях, що створюють дзеркала, стоячи навколішках. Жінки придумали гру під назвою «Прислужи мені», таку собі шараду, однак зовсім не подібну до тих шарад, що Ван Горн намагався влаштовувати в себе у вітальні, коли вони напивалися, і які провалювались від вибухів телепатії й незграбного завзяття його власної мімікрії, котра нехтувала дослівними наказами й натомість зводилася до одного лютого виразу обличчя на кшталт розгорнутих заголовків, як то «Історія занепаду та загибелі Римської імперії», «Страждання молодого Вертера» чи «Походження видів». «Прислужи мені», — вимагали спраглі шкіри й душі, і Дженніфер терпляче натирала кожну відьму, розливаючи олію поміж насуплених складок, через плями, навколо набряків, тручись об волокна часу, скидаючи крихітні, пташині воркування співчуття й похвали.

— У тебе чудова шия.

— Я завжди вважала її надто короткою. Присадкуватою. Ніколи не любила свою шию.

— Ой, не треба так. Довгі шиї гротескні, вони пасують лише чорним.

— А в Бренди Парслі є адамове яблуко.

— Не треба лихословити. Думаймо про щось світле.

— І мене. Мене наступну, Дженні, — заблагала Зукі писклявим, дитячим голосом; вона імітувала його доволі

вправно, а коли бувала накурена, не цуралася посмоктати великий палець.

Александра простогнала:

— Яке непристойне блаженство. Я валяюсь і ворочаюсь, як та льоха.

— Хвала Богу, ти не смердиш, як вона, — сказала Джейн Смарт. — Чи смердить, Дженні?

— Вона пахне солодким і чистотою, — стримано сказала Дженні.

З-попід цього прозорого дзвона невинності чи незнання її злегка гунявий голос долинав ніби здаля, хоча й чітко; у дзеркалах вона, стоячи навколішки, розміром, формою й лиском нагадувала одну з тих порожніх порцелянових пташок із дірочками з обох боків, з яких діти видобувають по кілька свистючих нот.

— Дженні, стегна, будь ласка, — попрохала Зукі. — Тільки повільно, надзвичайно повільно. І використовуй нігті. Не бійся зачепити внутрішній бік. Внутрішній бік колін — це чудо. *Чудо*. О Боже мій, — великий палець ковзнув їй до рота.

— Ще, дивіться, зморимо Дженні, — застерегла Александра тактовним, уникливим, байдужим тоном.

— Ні, мені це подобається, — сказала дівчина. — Ви всі дуже вдячні.

— Потім ми натремо тебе, — пообіцяла Александра. — Щойно подолаємо це відчуття прибитості.

— Мені насправді байдуже, чи натруть мене, — зізналася Дженні. — Мені більше подобається, коли я це роблю, ніж коли це роблять мені, хіба це не збочення?

— Це дуже корисно для нас, — сказала Джейн, просичавши останнє слово.

— Так, вірю, — ввічливо погодилась Дженні.

Ван Горн, либонь, з поваги до цієї делікатної ініціації, нині рідко приймав з ними ванну або ж, коли й так, то

похапцем виходив з кімнати, загорнувши своє волохате тіло в рушник від попереку до колін, щоб розважити Кріса грою в шахи або нарди в бібліотеці. Згодом він повертався до них, втім уже вдягнений щоразу франтуватіше — наприклад, у шовковий халат полуничного кольору, з візерунком «пейслі», із кльошованими слаксами з тонкою, зеленою, вертикальною смужкою, що виглядала знизу, і в рожево-бузковій хустинці довкола шиї — і вражаючи все більш чепурною манерою владної зичливості, щоб головувати під час чайних церемоній, посиденьок за випивкою чи швидкою вечерею домініканською *sancocho,* кубинською *mondongo*, мексиканською *pollo picado con tocino* чи колумбійською *soufflé de sesos.* Ван Горн доволі сумовито споглядав, як жінки наминали ці гострі делікатеси, сидів, попахкуючи димом із кольорових сигарет крізь цікаву, вигнуту підставку для рога, яким ще недавно розмахував; він скинув трохи ваги і здавався запаленим надіями на своє селенове рішення проблеми енергетики. Поза своєю темою він ставав апатично мовчазний і, бувало, зненацька виходив з кімнати. Озирнувшись назад, Александра, Зукі та Джейн Смарт могли б вирішити, що набридли йому; одначе самі вони були аж так далеко від того, щоб він набрид їм, що нудьга не прослизала до їхньої уяви. Його обширний будинок, який вони прозвали «Жабин дім», розширяв межі їхніх убогих помешкань: у царстві Ван Горна вони могли полишити дітей вдома й самі обернутися на дітей.

Джейн віддано приходила на сесії Гіндеміта, Брамса і, зовсім віднедавна, Дворжаковий запаморочливий, нестримний концерт для віолончелі в сі мінор. Зукі, коли та зима поволі розтанула, почала мандрувати туди-сюди із записками і схемами для свого роману, який, як вважали вони з її наставником, можна спроектувати і сконструювати,

бо це така собі проста словесна машина для збудження, а відтак — позбавлення від напруги. А Александра соромливо запросила Ван Горна оглянути великі, невагомі, емальовані статуї жінок в русі, яких вона виготовила замащеними клеєм руками, шпателем і дерев'яною ложкою для салату. Їй було ніяково приймати його у себе в домі, всі нижні кімнати якого потребували свіжої фарби, а підлога кухні — лінолеуму; а поміж її стін він виглядав зменшеним і старим: підборіддя синє, а комір оксфордської сорочки зношений, начеб убогість була чимось заразним. На ньому був той мішкуватий зелено-чорний твідовий піджак зі шкіряними латками на ліктях, в якому вона вперше побачила його, і він настільки нагадав їй безробітного професора чи одного з тих сумних чоловіків, котрих, ніби вічних студентів, зустрічаєш у кожному студмістечку, що вона аж дивувалася, як це колись прочитала в ньому стільки чар і сили. Втім він похвалив її роботу:

— Мала, здається, ти віднайшла свій *shtik!* Ця жорсткувато-простувата якість, як у Лінднера, але в тебе немає цієї металічної твердості, тут більше вчувається щось від Міро, і щось сексуальне — *сексуааальне*, ото так!

З тривожною швидкістю й незграбністю він завантажив три її фігури з пап'є-маше на заднє сидіння свого «мерседеса», звідки вони здалися Александрі барвистими автостоперами, їхні гнучкі, яскраві кінцівки позгиналися, а дроти, за які їх підвісять до стелі, поплутались.

— Десь післязавтра поїду до Нью-Йорка й покажу їх тому своєму хлопцю з П'ятдесят сьомої стрит. Він захаває, готовий поставити на це останні гроші; зараз ти й справді спіймала щось у витворах культури, якесь відчуття завершення вечірки. Цю нереальність. Навіть репортажі про війну по телевізору вже виглядають нереальними, бо ми надивилися надто багато фільмів про війну.

На відкритому повітрі, біля її машини, вдягнений у дублянку із засмальцьованими манжетами й ліктями та шапку з овчини, надто малу для його кудлатої голови, він здався Александрі недосяжним, утраченою нагодою; однак, несподівано повернувшись, він піддався на її мисленнєвий поклик, повернувся з нею в будинок і, хрипко дихаючи, рушив до спальні, до ліжка, в якому вона нещодавно відмовила Джо Маріно. Джина знову завагітніла, і це тільки ускладнювало все. Деррілова потенція мала в собі щось непогрішне й нечуле, а його холодний пеніс завдавав болю, начеб був укритий крихітними лусочками; але сьогодні його готовність забрати на продаж її бідолашні створіння, його ніби зшита із клаптів, злегка зів'яла подоба і гротескний, змарнілий капелюх з овчини — все це вкупі розтопило її серце і зробило надчутливою вульву. Вона ладна злягтися й зі слоном, тільки-но подумає, що стане новою Нікі де Сен Фаль.

Троє жінок, зустрічаючись у середмісті, на Док-стрит, зв'язуючись одна з одною по телефону, нишком поділяли сестринство болю, який ішов разом зі статусом коханки того смаглявого чоловіка. Чи Дженні також несла цей біль, про це її аура мовчала. Коли в будинку на неї натрапляв денний гість, на ній завжди був лабораторний халат і напускна, формальна видимість працьовитості. Ван Горн використовував її частково, бо вона була непроникна, мала дещо крихку, поштиву манеру, рису пропускати через себе певні вібрації й натяки, таку собі схематичну округлість тіла. У групі кожен учасник має свою корисність, і роль Дженні полягала в тому, що її можна присаджувати, «повчати», цінувати як таку собі версію молодшої подоби кожної зрілої, розлученої, розчарованої, наділеної силами жінки, хоча й жодна з них зовсім не походила на Дженні й не жила сама з молодшим братом у будинку, в якому її батьки

зустріли таку жахливу смерть. Вони любили її на власних умовах, і, слід визнати, вона ніколи не вказувала, які умови їй подобаються більше. Найболючішим аспектом залишкового враження, яке зоставила дівчина, принаймні на думку Александри, було те, що, здавалося, вона їм довіряє, звіряється їм, як то жінка зазвичай звіряється чоловіку, ризикуючи бути знищеною у своєму намірі *дізнатися*. Вона колінкувала серед них, ніби покірна рабиня, й дозволяла своєму круглому тілу розсипати сяйво своєї досконалості на їхні недосконалі форми, що мокро порозкидалися на подушках, попід дахом, що більше ніколи не закривався по тому, як однієї скутої кригою ночі Ван Горн натиснув на кнопку і його волохату руку осяяв синім вогнем спалах.

Позаяк вони були відьмами, то й були фантомами в колективній думці. Той усміхався, як годиться громадянину, вітаючи зичливе, задерикувате лице Зукі, що неслось уздовж кривого тротуару; той вітав оту пишноту Александри, коли вона, в рудих ковбойських чоботах і старій, зеленій, парчевій куртці, стояла, теревенячи з господинею «Дзявкучого лиса» — Мевіс Джессап, також розлученкою, з сухотним обличчям і фарбованим рудим волоссям, що вільно звисало кучерями, як у Медузи. Той кивав насупленому, темному чолу Джейн Смарт, коли вона, грюкнувши дверцятами, завалювалась у свій старий мохово-зелений «плімут веліант» зі зламаною ручкою, — це була певна особливість, внутрішнє кипіння, як те, що трапляється в інших закритих містечках, створених строфами Емілі Дікінсон та натхненними романами Емілі Бронте. Жінки віталися у відповідь, сплачували рахунки, а у вірменському магазині будматеріалів намагалися, як і всі інші, виводячи пальцем у повітрі, пояснити, яка саме штукенція потрібна їм для ремонту дому, що розвалюється, для боротьби з ентропією; та всі ми знали, що з ними

коїлось щось інше, щось настільки ж моторошне і брудне, як і те, що відбувається навіть у спальні заступника директора школи та його дружини, які обоє виглядають такими сумирними й тихенькими, сидячи на лавці посеред б'ючкого ревища танців.

Усі ми снимо, і всі ми стоїмо нажахані перед пащею печери нашої смерті; це і є наш вхід. У потойбічний світ. До винайдення трубопроводу, взимку у вуличних сортирах злипле гівно всього сімейства стриміло вгору замерзлим гострим сталагмітом, і такі явища допомагають повірити, що в житті є дещо більше за ретушовані реклами на передовицях журналів, платонічні форми пляшечок із парфумами, нейлонові нічнушки і крила «ролс-ройса». Можливо, у коридорах наших снів ми зустрічаємо більше, ніж нам відомо: одне підсвічене світлом бліде обличчя дивується іншому. Безперечно, факт того, що серед нас є відьми, завис у свідомості Іствіка; це була брила, туманна щільність, створена тисячею напівпрозорих шарів, таке собі небесне тіло, про яке прохоплювалися зрідка, а воно, хай і страхітливе, втішало своєю довершеністю, досконалістю, як та газова магістраль під Оук-стрит і телевізійні антени, що видирають із неба «Коджака»[1] і реклами «Пепсі». Воно мало нечіткі обриси чогось побаченого крізь двері душової кабінки, було якесь тягуче й випаровувалось дуже повільно: роками, після подій, про які тут ідеться, навмання, ба навіть неохоче, поголос про відьомство й досі лишав свій слід у цьому закутку Род-Айленду, а за найневиннішої згадки про Іствік в атмосфері з'являлася якась колючість, збентеження і зніяковілість.

---

[1] Американський телесеріал.

III

ПРОВИНА

Варто лише пригадати знамениті відьомські процеси: тоді навіть щонайгостріші на розум та найлюдяніші судді не сумнівалися, що йдеться про провину; не сумнівалися в цьому й самі «відьми», а проте провини не існувало.

Фрідріх Ніцше, 1887[1]

— Та невже? — спитала Александра в Зукі по телефону.

Стояв квітень; навесні Александра почувалася в'яло і прибито, повільно схоплювала навіть найпростіші речі крізь повсюдний вир живиці, що знову затекла, органічні волокна, що знову розігріваються, аби пробити багату на мінерали землю і змусити її породити ще більше життя. В березні їй сповнилось тридцять дев'ять, і в цьому також був свій гніт. Та Зукі звучала енергійніше, ніж будь-коли, задихана від свого тріумфу. Вона продала будинок Ґебріелів.

— Так, дуже милій, серйозній парі, вже дещо в літах, Геллібред їхнє прізвище. Він викладає фізику в університеті в Кінгстоні, а вона, мені здається, займається консультуванням, принаймні постійно розпитувала в мене, як *я* вважаю, — це, мабуть, така в них техніка. Вони двадцять

---

[1] «Генеалогія моралі», переклад Анатолія Онишка.

років мали будинок у Кінгстоні, але, вийшовши на пенсію й купивши човен, йому захотілося оселитись десь ближче до моря. Їх влаштовує, що будинок ще не пофарбований, кажуть, краще самі підберуть колір, а ще в них є внуки і прийомні внуки, які навідують їх, тож вони можуть використовувати ті похмурі кімнати на третьому поверсі, де Клайд зберігав старі журнали, це якесь диво, що балки вціліли під його вагою.

— А як же чутки, вони їх не турбують?

Дехто з покупців, що оглядали будинок цієї зими, злякалися, прочитавши про вбивство. Люди й досі забобонні, навіть попри всю сучасну науку.

— О, так, вони читали новини про це, коли воно сталося. Це добряче сколихнуло всі газети у штаті, окрім «Вісника». Їх вразило, коли хтось — а це була не я — сказав їм, що це саме той дім. Професор Геллібред глянув на сходи і сказав, що Клайд, мабуть, був дуже розумним чоловіком, що підібрав мотузку такої довжини, аби не торкатися ногами сходів. Я сказала: «Так, містер Ґебріел був дуже розумний, завжди читав якісь латинські книжки й різні незрозумілі астрологічні речі», і, здається, в мене виступили сльози, як я подумала про Клайда, бо місіс Геллібред обійняла мене й почала, ну знаєш, типу наставляти. Взагалі-то мені здається, що це й допомогло мені продати будинок, бо дало нам таку перевагу, що вони вже заледве могли сказати «ні».

— А як їх звуть? — спитала Александра, гадаючи, чи не збіжить часом клем-чаудер[1], який вона поставила грітися на плиті.

Голос Зукі в телефонному дроті щодуху намагався влити в неї весняну життєвість. Александра пробувала відповідати і проявляти інтерес до цих людей, яких вона ніколи

---

[1] Устричний суп із молоком або томатним соком.

не бачила, однак її мозкові клітини були вже настільки засмічені людьми, яких вона колись зустрічала, з якими знайомилась, захопилася й навіть полюбила, а затим забула. Той круїз до Європи на «Coronia» двадцять років тому з Оззі вже сам по собі створив удосталь знайомств, якими можна населити все життя, — їхні сусіди за столом, що його в негоду торсав вітер, люди в ковдрах на палубі біля них, що снідали бульйоном, парочки, яких вони зустрічали в барі опівночі, стюарди, капітан із квадратною рудою бородою, всі такі дружні й цікаві, бо вони тоді були молоді, молоді; молодість — свого роду гроші, вона змушує людей лащитись. Плюс люди, з якими вона ходила до школи в Конн. Люди з коледжу. Хлопці на мотоциклах, псевдоковбої. Плюс мільйон облич на вулицях, вусаті чоловіки з парасолями, фігуристі жінки, що спиняються у дверях магазину взуття, щоб підтягнути панчоху, автомобілі, що повсякчас проїздять повз, як ті коробки з обличчями, схожими на яйця, — всі реальні, у всіх є імена, душі, як їй казали, а зараз вони спресувалися в її умі, як мертвий, сірий корал.

— Такі дуже гарні імена, — сказала Зукі. — Артур і Роза. Не знаю, чи сподобалися б вони тобі. Видаються радше практичними, ніж творчими.

Однією з причин Александриного пригнічення було те, що кілька тижнів тому Дерріл повернувся з Нью-Йорка, оголосивши, що той керівник художньої галереї на П'ятдесят сьомій стрит вважає, ніби її скульптури аж надто схожі на роботи Нікі де Сен Фаль. Мало того, дві статуї з трьох повернулись пошкоджені: Ван Горн узяв із собою Кріса Ґебріела, щоб той допоміг йому кермувати (Дерріл дуже психував на коннектикутській трасі: вантажівки підштовхували його, підрізали й підстукували зусібіч, а ті огидні зажирілі водії дивилися на його «мерседес» зі своїх високих, задрипаних кабін), і дорогою додому, у Бронксі,

вони взяли автостопера, тож псевдоНан, що їхали на задньому сидінні, трохи посунули, аби звільнити місце. Коли Александра вказала Ван Горну на погнуті кінцівки, загини на тендітному пап'є-маше й один геть відірваний палець, його обличчя прибрало того свого поцяткованого вигляду, очі й рот засмикались, склисте ліве око полізло до вуха, а з кутиків рота закапала слина.

— Та Боже, — сказав він, — той бідолаха стояв там на Діґан, за кілька кварталів від найстрашніших нетрів у всій, блядь, країні, його могли грабанути й убити, якби ми не підібрали його.

Він мислить, як таксист, зрозуміла Александра. А пізніше він спитав у неї: «Чо б тобі не спробувати працювати хоча б із деревом? Думаєш, Мікеланджело колись марнував час на клей і старі газети?»

— Але ж куди підуть Кріс із Дженні? — спитала вона, трохи подумавши.

А ще її розум незручно гнітив Джо Маріно, котрий, навіть визнаючи, що Джина знову стала його родиною, був щораз більш ніжний і дбайливий до своєї колишньої коханки: приходив у різний час, кидав паличками їй у вікно й з усією серйозністю розводився в неї на кухні (вона більше не впускала його до спальні) про те, як кине Джину й вони з Александрою та її чотирма дітьми оселяться в якомусь будиночку десь на околиці, але не в самому Іствіку, може, біля станції Коддінгтон. Він був скромним, порядним чоловіком, без жодного умислу знайти собі нову коханку; це було б нечесно щодо команди, яку він зібрав. Александра все стримувала правду, що краще вже вона залишиться самотньою, аніж стане дружиною сантехніка; вже й так було паршиво з Озом та його хромом. Одначе, лиш подумавши щось настільки снобістське й недобре, вона відчувала провину, достатню, аби пом'якшитись

і повести Джо нагору до ліжка. За зиму вона набрала сім фунтів, і, напевно, через цей невеличкий додатковий шар жиру їй було важче отримати оргазм; оголене тіло Джо на дотик було як той інкуб, а коли вона розплющувала очі, здавалося, капелюх і досі був у нього на голові: той абсурдний вовняний капелюх в клітинку з крихітними крисами й невеличкою, переливчастою пір'їнкою.

А може, це тому, що хтось десь прив'язав до Александриної сексуальності *aiguillette*.

— Хто зна? — у свою чергу спитала Зукі. — Не думаю, що вони самі знають. Вони не хочуть повертатися туди, звідки приїхали, це я точно знаю. Дженні настільки впевнена, що Дерріл близький до прориву у своїй лабораторії, що вона хоче вкласти в цей проект всю свою частку від будинку.

Ось це шокувало Александру і привернуло всю її увагу, чи то будь-яка розмова за гроші сама по собі є магічною, чи то раніше їй не здавалося, щоб Дерріл Ван Горн потребував грошей. Те, що всім *їм* потрібні гроші — чеки з допомогою на дітей дедалі більше затримувались, дивіденди на нулі через війну й перегріту економіку, батьки противляться бодай на долар підвищити плату за уроки Джейн Смарт, нові скульптури Александри коштують менше, ніж газети, з яких вони зроблені, а Зукі доводиться натягувати посмішку впродовж тижнів поміж комісіями, — було фактом і надавало їхнім невеличким торжествам пошарпаної галантності: марнотратство свіжої пляшечки «Wild Turkey», баночки кеш'ю чи бляшанки анчоусів. А в ці часи всенародного заколоту, коли ціле покоління віддане на поталу маркетингу і споживанню наркотиків, дедалі рідше якась дружина потайки стукала до них у задні двері, просячи грам зозулинцю, аби додати його до юшки з афродизіаком для свого захирілого чоловіка,

чи вдова-любителька пташок, що прийшла по блекоту, аби отруїти сусідського кота, чи полохливий підліток, що сподівається виторгувати унцію дистильованого гроняка або дроку, щоб нав'язати свою волю світу, ще поки сповненому гігантських можливостей і напакованому ще не звіданими скарбами, ніби стільники медом. Під покровом ночі, гигочучи, у ті невинні дні, коли вони щойно звільнилися з пут домогосподарства, відьми виходили під рогом півмісяця збирати трави, вони ховалися посеред рідкісних і осяяних зорями поєднань підхожої землі, зволоження та тіні. Ринок для всієї їхньої магії всихав, настільки поширились і стількох форм прибрали чари; та коли вони були бідні, Ван Горн був багатий, і вони насолоджувались його достатком у темні години відпочинку від своїх злиденних, осяяних сонцем днів. Те, що Дженні Ґебріел може запропонувати йому свої гроші, а він прийме їх, було угодою, якої Александра не могла передбачити.

— А ти розмовляла про це з *нею*?

— Я сказала їй, що вважаю це божевіллям. Артур Геллібред викладає фізику й каже, що в електромагнітній реальності не існує абсолютно жодного підґрунтя для того, що намагається зробити Дерріл.

— А хіба професори не завжди кажуть це всім, у кого є якась ідея?

— Не треба захищати його, люба. Не думала, що тобі не начхати.

— Мені начхати, справді, — сказала Александра, — як Дженні поведеться зі своїми грошима. От тільки вона *інакша* жінка. Як вона зреагувала, коли ти сказала їй це?

— Ой, ну знаєш. Вирячила очі, підборіддя загострилось, і здалося, ніби вона не почула мене. Під усією цією покірністю в неї схований стрижень упертості. Вона аж надто хороша для цього світу.

— Так, гадаю, від неї віє саме цим посланням, — неквапно сказала Александра, неохоче почуваючи, що вони накидаються на неї, на це їхнє любе створіння, їхню *ingénue*[1].

Джейн Смарт подзвонила десь за тиждень, розлючена.

— А ти не могла *здогадатися?* Александро, ти якась *розхлябана* останнім часом, — її «с» припікали, поколюючи, як голівки сірників. — Вона в'їжджає! Він запросив її й того її брата-смердючку оселитися в нього.

— До Жабиного дому?

— До маєтку *Леноксів*, — сказала Джейн, відкидаючи ту пестливу назву, яку вони колись дали тому місцю, начеб Александра зморозила якусь дурницю. — Вона мітила на це весь час, якби ж ми тільки роззули свої дурні очі. Ми були такі *люб'язні* до тієї дівки, прийняли її до себе, навчили всього, а вона собі така *тихенька*, ніби вища за все це й час покаже, хто є хто, як якась пихата Попелюшка, що колупалася в золі й знала, що на неї чекає кришталевий черевичок... о, оця її *гордовитість* — от що дратує мене: пурхає така в тому милому білому халатику, а їй за це ще й *платять*, у той час поки він винен грошей усьому місту, а банк думає забрати в нього майно, але не хоче зв'язуватися з тим маєтком, бо утримувати його — це *кошмар*. Знаєш, у скільки влетить новий дах через таку рахубу?

— Крихітко, — сказала Александра, — ти говориш, як бухгалтер. Звідки ти це дізналася?

Товсті жовті бузкові пуп'янки викинули перші пучечки серцеподібних листочків, а вигнуті патички форзиції, вже відцвівши, прибрали шартрезового кольору, як мініатюрні вербички. Сірі білки більше не прибігали поїсти

---

[1] Інженю — образ молодої й наївної дівчини в мистецтві.

до пташиної годівнички, надто зайняті паруванням, а виноградна лоза, що всю зиму виглядала такою мертвою, знову почала створювати затінок в альтанці. Цього тижня Александра вже не почувалася такою прибитою, бо весняна сірість позеленіла; вона повернулася до виготовлення своїх маленьких глиняних крихіток, готуючись до літньої торгівлі, і цього разу вони були вже дещо більші, мали тоншу анатомію й навмисну барвистість поп-арту у своїх кольорах: за зиму вона таки чогось навчилася завдяки своїй невдалій художній пригоді. Тож у цьому омолодженому настрої їй було важко розділяти обурення Джейн; біль через переїзд дітей Ґебріелів до будинку, який вона частково вважала своїм, дійшов до неї дуже поволі. Вона завжди дотримувалась самовдоволеної фантазії, що попри перевагу Зукі у красі й живості та енергійності й відданості відьомській справі Джейн, вона, Александра, була Дерріловою улюбленицею, найбільше пасувала йому розмірами і якимсь психологічним обширом, і, якимось чином, саме їй судилося *панувати* разом з ним. Дурень думкою багатіє.

Джейн вела далі:

— Мені розповів Боб Озґуд.

Це був президент банку «Олд стоун», у центрі міста: присадкуватий, тих же фізичних кондицій, що й Реймонд Нефф, але без тієї вчительської м'якості й упрілої крикливої манери, як то буває у вчителів; Боб Озґуд був радше міцний і впевнений, завдяки наближеності до грошей, і цілковито, до прекрасного лисий, зі свіжо нашліфованим блиском на черепі й рожевістю ніжної шкіри, що вчепилася в його вуха, повіки й ніздрі, навіть у звужені прудкі пальчики, ніби він оце щойно вийшов із парильні.

— То ти *бачишся* з Бобом Озґудом?

Джейн спинилася, виказуючи огиду до цього прямого питання, як і нерішучість, що ж таке відповісти.

— Мій останній урок по вівторках з його дочкою Деборою, а пару разів, заїжджаючи за нею, він ще лишався на пиво. Ти ж знаєш, яка нестерпна зануда та Гаррієт Озґуд; бідний Боб уже не вигрібає повертатися додому до неї.

«Вигрібати» було одним із тих словечок, які віднедавна почала вживати молодь; в устах Джейн воно звучало дещо фальшиво й різко. Одначе ж Джейн і *справді* різка, це притаманно людям із Массачусетсу. Пуританство точнісінько поцілило в ту каменюку, а відновивши сили за рахунок м'якосердих індіанців, розкинуло свої дзвіниці й кам'яні мури через весь Коннектикут, полишивши Род-Айленд на квакерів, євреїв, антимонів та жінок.

— А що сталося у вас із тими милими Неффами? — ядуче спитала Александра.

Джейн різко засміялася, ніби харкаючи в слухавку.

— Всі ці дні в *нього* не стоїть; Ґрета вже досягла тієї межі, що розповідає про це всім у місті, хто тільки слухає, і на днях попросила хлопця з каси суперетти прийти до неї і трахнути її.

Вочевидь, зав'язали *aiguillette*; але ж хто це зробив? Відьомські чари, щойно проникнувши в громаду, мають властивість дичавіти, виходити з-під контролю тих, хто накликав їх; вільно розбігаючись, вони спантеличують як жертву, так і мучителя.

— Бідолашна Ґрета, — почула своє бубоніння Александра.

В її шлунок вгризлися мініатюрні бісенята; їй стало ніяково, захотілося повернутися до своїх крихіток, а тоді, поставивши їх у шведську пічку, позгрібати з газону залишене з зими галуззя й порозкидати вилами солому.

Однак Джейн не відступалася від своєї атаки.

— От тільки не треба цього жалісливого мамко-зе́мленого гівна, — шокуюче сказала вона. — Що нам *робити* з переїздом Дженніфер?

— Але, моя хороша, що ми можемо вдіяти? Хіба показати, як нам болить, щоб потім всі сміялися з нас. Думаєш, місто не достатньо нарегочеться? Джо розповідає мені, про що шепочуться люди. Джина називає нас *streghe*[1] і боїться, що ми перетворимо дитину в її животі на порося, чи жертву талітоміду[2], чи щось таке.

— От це вже ближче до справи, — сказала Джейн Смарт.

Александра прочитала її думки.

— Накладемо якесь закляття. Але що це змінить? Ти ж сама казала: Дженні вже там. Вона під *його* захистом.

— Ой ще й як воно все змінить, повір мені, — вимовила Джейн Смарт одним довгим, тремтячим, застережним виразом, який нагадував фразу-вібрацію, видобуту одним рухом її смичка.

— А Зукі як вважає?

— Зукі вважає так само, як і я. Що це неприпустимо. Що нас зрадили. Люба моя, ми вигріли гадюку за *пазухою*. Думали, що з яєчка вилупиться пташечка.

Ця алюзія навіяла на Александру ностальгію за тими ночами, які насправді ставали дедалі рідшими із плином зими, коли вони слухали, голі, мокрі, розслаблені травою й каліфорнійським шаблі, як численні голоси Тайні Тіма оточують їх у стереофонічній темряві, виводячи трелі, гуркочучи й масажуючи їхнє нутро; стереофонічні вібрації приносили спокій у їхні серця, легені й печінки, вони були ніби пухкенькі, слизькі гості в пурпуровому внутрішньому

---

1 Відьми (*ит.*).

2 Талітомід — снодійний засіб. У 50—60-х роках XX ст. було зафіксовано високий рівень вроджених відхилень у немовлят через те, що матері приймали цей препарат під час вагітності.

просторі, для якого тьмяно освітлена кімната з асиметричними подушками слугувала таким собі підсилювачем.

— Гадаю, надалі все буде так, як і раніше, — запевнила вона Джейн. — Він-бо зрештою любить *нас*. Та й Дженні не робить і половини того, що ми робимо для нього; вона любила догоджати саме нам. Судячи з гуркоту нагорі, здається, вони не поділяють бодай і чверті того.

— О, Лексо, — зітхнула Джейн, розчулившись від відчаю. — От хто тут невинний, то це *ти*.

Поклавши слухавку, Александра відчула себе менш заспокоєною. Сподівання, що смаглявий чужинець зрештою забере її до себе, зіщулилося десь у кутку її уяви; невже може бути так, що своєю королівською терплячістю вона заробила лише те, щоб її використали й викинули? Той жовтневий день, коли він привіз її до вхідних дверей дому, так, начеб той належить їм обом, і коли їй довелося брести крізь приплив так, начеб то самі елементи природи благали її лишитись: хіба ж можуть такі дорогоцінні прикмети бути брехливими? Яке ж коротке життя, як же швидко знаки втрачають свій смисл. Вона помацала зі спіднього боку ліве персо і, здалось, знайшла там невеличку пухлинку. Роздосадувана, перелякана, вона зустріла яскравий, блискучий погляд сірої білки, що закралася до годівнички й порпалася в лушпайках від соняшникового насіння. Це був малий пухкенький джентльмен у сірому костюмчику й білій сорочечці, ходи сюди, яскраві оченьки, пообідай. Нахабнюче, пожадливе. Його крихітні сірі рученята, безглузді й сухорляві, як пташині лапки, заклякли на півшляху до грудки, зненацька зловивши на собі її погляд, її психічний удар; його оченята, посаджені обабіч в овальному черепі, ніби щоб у своїй опуклості скидатися на непрозорі танкові башточки, скосилися на неї, поблискуючи. Іскорка життя всередині того крихітного черепа хотіла

втекти, кинутися геть у безпеку, але раптовий погляд Александри заморозив ту іскру навіть крізь скло. Невиразний, крихітний дух, запрограмований на годування, ухиляння й сезонну копуляцію, зустрівся з більшим. «*Morte, morte, morte*», — рішуче промовила подумки Александра, і більчук упав, начеб різко спорожнений мішечок. Останній спазм його кінцівок вибив кілька лушпайок через край пластикової годівнички, а розкішний морозистий султан його хвоста ще кілька секунд сіпався туди-сюди; потому тваринка завмерла, мертва вага розгойдала годівничку з конічним, зеленим пластиковим дашком на мотузці, натягнутій між двома стійками альтанки. Програму скасовано.

Александра не відчула докорів сумління; це була її приголомшлива сила, якою вона володіла. Тільки-от що зараз доведеться взути гумові чоботи, вийти надвір, своїми руками підняти за хвіст це повне паразитів тільце, дійти до краю двору й викинути його в хащі за кам'яним муром, туди, де починається болото. В житті стільки бруду, в шквальних вітрах застрягло стільки крихт від стирачки, розсипаної меленої кави й мертвих ос, що здавалося, ніби весь час, відведений людині, — щонайменше час, відведений жінці, — витрачається на перерозподіл, перенесення речей з одного місця на інше, як то колись казала її мати: пилюка — це просто речовина не в тому місці.

Саме того вечора, доки навколо Александри юрмилися діти, просячи, залежно від віку, машину, допомогти з домашнім завданням, укласти в ліжко, дуже вчасно подзвонив Ван Горн, що було доволі незвично, бо його шабаші ставалися начеб спонтанно, не зволяючи його особистого запрошення, через якесь телепатичне, телефонічне злиття бажань трьох його послідовниць. Вони опинялися там, не до пуття розуміючи, як потрапили туди. Їх везли туди

їхні машини — Александрин «субару» гарбузового кольору, сірий «корвейр» Зукі, мохово-зелений «веліант» Джейн, — притягувані хвилею психічних сил.

— Заїжджай в неділю ввечері, — гаркнув Дерріл цим своїм хрипом нью-йоркського таксиста. — До чорта ж депресивний буде то день, та й у мене є тут одна штука, хочу випробувати її на нашій банді.

— Це буде нелегко, — сказала Александра, — знайти няньку на вечір неділі. Їм треба вставати рано до школи, тому вони лишаються вдома й дивляться Арчі Банкера.

У своєму безпрецедентному опорі вона відчула обурення, озлоблення, посаджене Джейн Смарт, але ріст якого зараз уже живився її власною кров'ю.

— А, та ну. Твої дітлахи вже здорові, от для чого їм нянька?

— Я не можу лишити Марсі з трьома меншенькими, вони не визнають її авторитету. А ще, може, їй захочеться поїхати до друзів, і я не хочу забирати в неї можливість зробити це; несправедливо перекладати свою відповідальність на дитину.

— А якої статі друзі твоєї малої?

— Не твоє діло. Подруги, скоріше всього.

— Господи, не гарчи на *мене*, це ж не я наробив тобі тих малих байстрюків.

— Вони *не* байстрюки, Дерріле. І я дійсно занедбала їх.

Цікаво, але він, здається, не проти, що вона огризається, чого раніше не робила: може, це і є шлях до його серця.

— Хто б казав, — м'яко відповів він, — що значить занедбала? Якби моя мати занедбала мене ще трошки більше, то був би з мене парубок хоч куди.

— Ти нормальний парубок.

Здалося, ніби це витиснули з неї, одначе їй сподобалось, що він напружився пошукати запевнення.

— Ну, красно, мать його, дякую, — відповів він із тремтячою грубістю. — Побачимося, як приїдеш.

— От тільки не треба ображатися.

— Хто ображається? Дають — бери. Неділя, десь о сьомій. Одяг неформальний.

Вона подумала, чого це наступна неділя має бути для нього депресивною. Глянула на кухонний календар. Цифри в ньому перепліталися з ліліями.

Великодній вечір видався по-весняному теплим, з південним вітром, що протягував місяць задом наперед крізь дикі, бліді хмари. Приплив залишив по собі срібні калюжки на гатці. Між камінням почали прокльовуватись молоді болотні трави; фари Александриної машини гойдали тіні між валунами й на переплетених деревами воротах. Під'їзд проходив там, де колись гніздилися чаплі, а нині лежав здутий купол тенісного корту, пожмаканий і ствердлий, як потік лави; затим машина рушила вгору, огинаючи облямовану безносими статуями алею. Коли попереду забовванів величний силует будинку — у всіх вікнах світилося, — її серце по-святковому затріпотіло; завжди, приїжджаючи сюди, вдень чи вночі, вона очікувала зустріти когось важливого, хто був, як усвідомлювала вона, нею самою, нею без прикрас і обмежень, пробаченою й голою, стоячи прямо, з ідеальною вагою й відкритою до будь-якої чемної пропозиції: прекрасна незнайомка, її потаємне «я». Вся втома наступного дня не спроможна позбавити її того піднесеного передчуття, що здіймав у ній маєток Леноксів. Усі турботи випаровувалися вже в холі, де її вітали сірчані запахи, а те, що на взір видавалося підставкою для парасоль зі слонової ноги, тримаючи жмут старомодних ручок і набалдашників, з другого погляду перетворювалось на монолітне пофарбоване литво, аж до крихітної кнопки, що

тримала парасолю складеною, — ще одна підробка під витвір мистецтва.

Фідель узяв її куртку — чоловічу вітрівку на замку. Чоловічий одяг дедалі більше видавався Александрі зручним; спершу вона почала купувати їхнє взуття й рукавиці, далі — кордові й бавовняні штани, які не так стискали в талії, як жіночі слакси, а віднедавна — гарні, просторі, зручні куртки, у яких полюють і працюють чоловіки. Чому це їм має належати весь комфорт, поки ми мордуємо себе туфлями на шпильках і рештою тієї рабської моди, яку хочуть бачити на нас усілякі педики-садисти?

— *Buenas noches, señora,* — сказав Фідель. — *Es muy agradable tenerla nuevamente en esta casa*[1].

— Містер планував вечірівку гарно, — сказала з-позаду нього Ребекка. — О, такі велика зміна ходить.

Джейн та Зукі були вже в музичній залі, де повиставляли крісла з овальними спинками й потрісканим срібним оздобленням; Кріс Ґебріел сидів зсутулившись у кутку біля лампи, читаючи «Ролінг стоун». Решта кімнати освітлювалась свічками; у вкритих павутиною свічниках уздовж стіни стояли свічки всіх кольорів желейок, кожен мучений протягом вогник подвоєний дзеркалами. Аура від вогників була іншого, різкішого кольору: зелений в'їдався в помаранчеве світіння, але постійно відсахувався, як у в'язкій боротьбі незмішуваних хімікатів. Дерріл, вдягнений у старомодний двобортний смокінг (його чорний колір вицвів, ставши схожим на кіптяву й залишившись хіба на вилозі), підійшов і обдарував її своїм холодним поцілунком. Навіть слина на її щоці була холодна. Аура Джейн була злегка скаламучена злістю, а в Зукі — рожева й бадьора, як завжди. Всі вони, у своїх светрах

---

[1] Добрий вечір, сеньйоро. Радий знову вітати вас у нашому домі (*ісп.*).

і джинсових комбінезонах, вочевидь, вдягнулись не дуже відповідно до події.

Смокінг надавав Деррілу не такого строкатого й недолугого вигляду, як зазвичай. Він прочистив свою жаб'ячу горлянку й проголосив:

— То мо' забацаємо концерт? Я тут обдумую певні ідеї й хочу почути ваш, дівчата, відгук. Першим номером у нас буде...

Він закляк на середині жесту, його гострі, маленькі, зеленкуваті зуби заблищали, вечірні окуляри такі маленькі, що здавалося, ніби його очі ув'язнила оправа з блідого пластику.

— ...буґі на «A Nightingale Sang in Berkeley Square».

Загриміли маси нот, начебто грало більше ніж дві руки: ліва викладала глибокий, каламутний ритм, легкий, але темний, як грозовий вал, що насувається над верхівками дерев, а затим підключалася права, видаючи уривчасті, рвані фрази так, що лиш тоді виник мотив — мелодійна веселка. І вони вже побачили його — туманний англійський парк, перлове лондонське небо, танці щока до щоки, але водночас там вчувався цей американський гуркіт — це добре, тверде дзеленчання хвойдарні, яке могло виникнути лише на цьому континенті, в оксамитових борделях південного міста на річці. Мелодія наближалась до баса, бас здіймався й поглинав солов'я, виринав прекрасно скомпільований шквал, доки Ван Горнове одутле, порубцьоване обличчя скапувало потом на клавіатуру, а його натужені стогони плямували музику; Александра уявляла його руки такими собі білими, восковими машинами: фаланги й сухожилля натягувались і розслаблялись, напряму приєднані до прутиків, вусиків і струн піаніно, цей неймовірний, тужний голос одного гіперрозвиненого нігтя. Теми розпалися, веселка з'явилася знову, грозовий вал ущух

до безневинного вітерцю, мелодія повторилася на нетипово високій мінорній ноті, досягнутій крізь недбалу серію спадних шостих, стишені акорди гримнули крізь синкопу, що розпалася на шматки.

Стихло все, окрім гудіння побитої рами піаніно.

— Фантастично, — сухо мовила Джейн Смарт.

— Так-так, справді, — кинулася до господаря по закінченні його потуг Зукі, розчулено кліпаючи. — Я ще не чула нічого подібного.

— Я мало не розплакалась, — щиро сказала Александра, бо він підняв у ній стільки спогадів і натяків на її майбутнє; своєю б'ючкою лампою музика освітлює печеру нашого буття.

Здавалося, Дерріл зніяковів від їхньої похвали, начеб розчинився в ній. Потрусив своєю кудлатою головою, як собака, що сушиться, а тоді ніби поставив щелепу на місце тими ж двома пальцями, якими витер кутики рота.

— Так, ця пісня змішана доволі непогано, — визнав він. — Окей, а зараз послухайте цю. Це марш на «How High the Moon».

Ця композиція вийшла не так добре, хоча в ній і діяли ті ж самі чари. Чари, подумала Александра, крадіжки і трансформації, без будь-якого простодушного, творчого трепету в них, сама лише сміливість жахливезної комбінації. Третьою пропозицією була ніжна бітлівська «Yesterday», розбита на нерівні ритми самби; вона змусила всіх сміятися, що не було ефектом від першої пісні й чого, либонь, не малося на увазі.

— Тож, — сказав Ван Горн, встаючи зі стільця, — ось така от ідея. Якщо вийде зробити десь із дюжину таких речей, мій друг з Нью-Йорка каже, що має знайомого директора студії і, може, нам удасться нашкребти трохи бабла, щоб просунути це діло. То що скажете?

— Ця річ дещо... особлива, — кинула Зукі, її пухка верхня губа урочисто зімкнулася над нижньою, що, однак, виглядало радісно.

— А що тут особливого? — спитав Ван Горн, виказуючи біль, його обличчя мало не тріскало. — Тайні Тім був особливий. Лібераче був особливий. Лі Гарві Освальд був особливий. Аби мати хоч якусь увагу в наші дні й часи, треба добряче виділятися.

— То для цього діла треба бабло? — різко спитала Джейн Смарт.

— Так мені сказали, голубонько.

— Але ж, любий, від кого? — спитала Зукі.

— О, — сказав він, спантеличений, мружачись крізь світло від свічок так, ніби не бачить нікого, крім відображень, — від купки людей. Банкірів. Перспективних партнерів.

Різко, певно, в гармонії зі старим смокінгом, він поринув у клоунаду в стилі фільму жахів, засмикавшись у тому чорному костюмі, начеб його покрутили корчі, його ноги викривились у протилежний бік.

— Годі вже про справи, — сказав він. — Гайда до вітальні. Давайте *навалимось*.

Щось намічалося. Александра відчула всередині повзуче здригання; почав проступати велетенський гладенький вигин депресії, ніби вгору зарухались автоматичні двері гаража, двері, активовані певним електричним оком її власного внутрішнього чуття, виходячи на широкий підземний схил, чий спадний напрям було не відвернути ні пігулками, ні сонячним світлом, ні гарним відсипанням. Її життя було збудоване на піску, і вона знала: все, що вона побачить сьогодні, видасться їй понурим.

Гидкі, запилюжені витвори поп-арту у вітальні виглядали безрадісно, як і флуоресцентні лампи в рейковому

світильнику над головою — деякі були вимкнуті, а деякі блимали й гуділи. Велика, видовжена кімната потребувала більшої кількості людей, щоб заповнити її на гулянку, для якої вона призначалася; вона зненацька нагадала Александрі безлюдну церкву, з таких, які піонери в Колорадо будували вздовж гірських доріг і в які більше ніхто не ходить, радше через занепад, а не зречення, бо всі аж надто зайняті заміною циліндрів у своїх пікапах чи відходами від вечора суботи, а тим часом паркувальні місця надворі перед ними позаростали травою, на лавах зі спинками й досі лежать гімни, видимі всередині.

— А де Дженні? — спитала вона вголос.

— Леді ще вбирають у *лабораторії*, — сказала Ребекка. — Вона так багато працює, аби тільки не злягла.

— Як просуваються ваші справи? — спитала в Дерріла Зукі. — Коли вже я зможу пофарбувати свій дах кіловатами? Мене ще й досі спиняють на вулиці й питають про це через ту статтю, що я написала про тебе.

— Ага, — гаркнув він, черевом, так, що голос з'явився як із колодязя біля його голови. — А ще я чув, що ті старі шкапи, яким ти продала халупу Ґебріелів, поливають мою ідею брудом. Та пішли вони нахуй. Всі сміялися з Леонардо. Всі сміялися з Лейбніца. Всі сміялися з того типа, що винайшов зіпер, як його, на біса, звали? Один із неоспіваних героїв винахідництва. Я тут, до речі, думав, чи не підійдуть часом мікроорганізми, хочу використати механізм, що вже й так налагоджений і здатний до самовідтворення. Технологія видобутку біогазу; а знаєте, хто в цій сфері попереду всіх? Китайці, уявляєте собі?

— А не можна просто використовувати менше електрики? — спитала Зукі, за звичкою беручи інтерв'ю. — І користуватися більше власним тілом? Нікому ж не треба електричного ножа для м'яса.

— Якщо такий є в сусіда, то тобі також треба, — сказав Ван Горн. — А тоді тобі треба ще один, щоб замінити той, що маєш. А тоді ще один. І ще один. Фіделю! *Deseo beber*[1]*!*

Слуга, у своїх піжамних штанях кольору хакі, жалюгідно безформних, та, однак, з натяком на військову загрозу, приніс напої й тацю з *huevos picantes*[2] і серцевиною пальми. Дивно, але без Дженні розмова не в'язалася; вони вже настільки звикли до неї, як до когось, перед ким можна показати себе, кого можна посмішити, шокувати чи понаставляти. Бракувало її широкоокої мовчанки. Александра, сподіваючись, що мистецтво, будь-яке мистецтво, зможе зупинити внутрішню кровотечу її меланхолії, пішла вздовж гігантських гамбургерів і керамічних мішеней для дартсу, начеб не бачила їх раніше; і справді, деяких вона дійсно не бачила. На чотириногому фанерному постаменті, пофарбованому в чорний, попід пластиковим куполом стояла іронічно реалістична репліка — тривимірний Вейн Тібо — вкритий білим кремом весільний торт. Щоправда, замість звичних нареченого та нареченої на найвищому ярусі стояли дві голі фігури: округла, рожева, білява жінка й чорноволосий чоловік, весь темнішого рожевого кольору, окрім мертвотно блідого сантиметра його напіверегованого пеніса. Александрі стало цікаво, з якого матеріалу виготовлений цей витвір: торту бракувало оздоблення литою бронзою і глазурі з емальованої кераміки. Вона припустила, що це акриловий гіпс. Помітивши, що ніхто, окрім Ребекки, котра саме проносила тацю з крихітними крабами, начиненими пастою *хихи*, не стежить за нею, Александра підняла купол і торкнулася краю цього вкритого фальшивою глазур'ю об'єкта. На її пальці

---

1 Я хочу пити (*ісп.*).

2 Фаршировані яйця.

лишилася невеличка дрібка. Вона поклала палець до рота. Цукор. Це справжня глазур, справжній торт, свіжий.

Дерріл широкими, розмашистими жестами описував Зукі та Джейн чергове рішення в енергетиці.

— З геотермальною енергією, тільки-но викопаєш шахту — а чому б і ні, хай йому чорт, в Альпах щодня прокопують двадцятимильні тунелі, — єдиною проблемою буде зробити так, щоб енергія не спалила конвертер. Метали потопляться, як ті іграшкові солдатики на Венері. І знаєте, що є рішенням цьому? Це неймовірно просто. Камінь. Просто треба зробити всю машинерію, всі механізми й турбіни, з каменю. І це ж можливо! Зараз граніт уміють шліфувати так само вправно, як і топити сталь. З рідкого цементу вміють робити цілі потічки, уявляєте собі? Вся справа в розмірі часток. Метал віджив своє, точно так само, як і кремінь, коли настав Бронзовий вік.

Іншим витвором мистецтва, який Александра не помічала раніше, була блискуча фігура оголеної жінки — манекен не зі звичною матованою шкірою й кінцівками на шарнірах, а ніби в стилі Кіенгольца[1] з притаманною йому агресивністю, але гладенька й мінімально окреслена на манір робіт Тома Вессельмана, зігнута, ніби її трахають ззаду, вираз обличчя пустий і м'який, спина рівна, як стільниця. Виступ хребта був прямий, начеб жолоб для стікання крові на столі для розділювання м'яса. Сідниці нагадували два білі мотоциклетні шоломи, зварені докупи. Статуя вразила Александру своїм блюзнірським спрощенням її самої, жіночої форми. З Фіделевої таці вона взяла ще одну «Маргариту», присмачену сіллю (те, що відьми бояться солі, — міф і абсурдний наклеп; селітра й олія з печінки тріски, обидва елементи, що асоцію-

---

[1] Едвард Кіенгольц (1927—1994) — американський художник.

ються з християнським доброчестям, — от чого вони не зносять), і почвалала до Ван Горна.

— Я збуджена й мені сумно, — мовила вона. — Хочу прийняти ванну, викурити косячок і поїхати додому. Я поклялася няньці, що повернусь не пізніше десятої тридцять; це була вже п'ята дівчина, до якої я звернулась, і було чутно, як на фоні на неї гримає мати. Батьки не хочуть, щоб їхні діти наближались до нас.

— Ти розбиваєш мені серце, — сказав Ван Горн, виглядаючи спітнілим і спантеличеним після розповіді про геотермальне горнило. — Не поспішай. Я ще не навалився. У нас тут план. Скоро спуститься Дженні.

У налитих кров'ю очах Ван Горна Александра вгледіла нове світло; він виглядав зляканим. Але що ж могло налякати *його?*

Кроків Дженні не було чутно на встеленому килимом вигнутому марші сходів; вона увійшла до видовженої кімнати з волоссям, заколотим, як у Еви Перон, і вдягнена у блідо-блакитний банний халат, що волочився по підлозі. Над кожною з грудей на халаті прикрасою слугувало по три вишиті вирізи, схожі на великі петлі для ґудзиків, які Александрі нагадали військові шеврони. Обличчя Дженні, з його широким, округлим чолом і міцним трикутним підборіддям, було вимите до блиску й позбавлене будь-якого макіяжу; усмішка також не красувалася на ньому.

— Дерріле, тільки не напивайся, — сказала вона. — Коли ти п'яний, то мелеш іще більше нісенітниць, ніж коли тверезий.

— Але ж це його надиха́є, — сказала Зукі зі своїм натренованим зухвальством, але поводячись обачно з цією новою жінкою, що оселилася в цьому будинку й певним чином взялася тут головувати.

Дженні проігнорувала її, розглядаючись довкола, над їхніми головами.

— А де мій любий Кріс?

Зі свого закутка озвалася Ребекка:

— Молодий чоловік у більотеці читає свого журнала.

Дженні виступила на два кроки і сказала:

— Александро, поглянь.

Вона розв'язала оперізку й широко розкрила поли халата, виставляючи напоказ своє біле тіло з усіма його округлостями, невеличкими складочками, хмаринкою м'якенького волосся, меншою за руку. Вона попросила Александру глянути на гладенький наріст під однією з грудей.

— Як гадаєш, воно збільшується, чи то мені так здається? А ось тут, — сказала вона, ведучи пальці співрозмовниці до пахви. — Відчуваєш маленьке ствердіння?

— Важко так сказати, — мовила Александра, схвильована, бо ж такі дотики траплялися в темряві ванної, а не в такому сміливому флюоресцентному освітленні, як ось тут. — Ми від природи наповнені невеличкими затвердіннями. Я нічого не відчуваю.

— Ти просто не *зосереджуєшся*, — сказала Дженні й жестом, який в іншому контексті видався б любовним, взяла зап'ястя Александри своїми пальцями й повела її праву руку до другої пахви. — Тут також є якась така штука. Благаю, Лексо. Зосередься.

Легенька щетина зголеного волосся. Шовковистість нанесеної пудри. Попід цим усім — грудочки, вени, залози, вузлики. У природі не існує однорідних речей; всесвіт накидали від руки.

— Болить? — спитала вона.

— Я не впевнена. Але щось *відчуваю*.

— Я думаю, там нічого нема, — промовила Александра.

— А це може бути якось пов'язаним із цим?

Дженні підняла своє міцне конічне персо, відкривши прозорий наріст — крихітний шматок цвітної капусти, мопсяча мордочка чи просто розтягнута рожева шкіра.

— Не думаю. У всіх є таке.

Зненацька втративши терпіння, Дженні запнула халат і щільно затягнула підперізку. Повернулась до Ван Горна.

— Ти їм уже казав?

— Але ж, люба моя, люба моя, — сказав він, витираючи кутики своїх усміхнених губ тремтячими пальцями. — З цього ж треба зробити церемонію.

— В мене розболілася голова від випарів, та й, гадаю, годі вже церемоній. Фіделю, принеси мені склянку содової води, *aqua gaseosa, o horchata, por favor. Pronto, gracias*[1].

— Весільний торт! — вигукнула Александра з крижаним трепетом прозріння.

— От ти й скумекала, крихітко Сенді, — сказав Ван Горн. — До тебе дійшло. Я бачив, як ти штрикала його пальцем, — піддражнив він.

— Це не дуже схоже на манеру Дженні. Я все одно не можу повірити. Розумію, але не можу повірити.

— Краще вам повірити, дівчата. Ми з цією малою побралися вчора пополудні, о третій дня. У найбожевільнішого мирового судді в Апоноугу. Він заїкається. Ніколи не думав, що можна заїкатися й отримати суддівську ліцензію. Ч-ч-ч-чи, Ч-Ч-Ч-Ч-Ч....

— О Дерріле, не може бути! — вигукнула Зукі, її губи настільки натягнулися в безжальному оскалі, що аж виглянули западини над її верхніми яснами.

Збоку від Александри засичала Джейн Смарт.

---

[1] Газованої води, або орчати. Хутко, дякую (*ісп.*).

— Як ви могли вчинити так з нами? — спитала Зукі.

Саме формулювання «з нами» здивувало Александру, котрій це оголошення зненацька різонуло в животі.

— Це так підступно, — не вгавала Зукі, на її обличчі закляк зичливий вигляд. — Ми хоча б подарували їй шторку для душу.

— Чи форми для запікання, — хоробро сказала Александра.

— Вона таки добилася свого, — сказала Джейн, вочевидь, до себе, але, ясна річ, так, щоб це могли почути Александра та інші. — Їй таки це вдалося.

Дженні стала на свій захист; її щоки пашіли:

— Не було тут чого добиватися, все вийшло дуже природно, все одно я проводжу тут весь час і, природно...

— І природно природа йде своїм бридким природним плином, — виплюнула Джейн.

— Дерріле, а тобі з того який зиск? — спитала в нього Зукі своїм щирим і мужнім репортерським тоном.

— Ой, та сама знаєш, — сказав він покірно. — Стандартний набір. Осілість. Надійність. Гляньте на неї. Вона прекрасна.

— Гівно собаче, — поволі промовила Джейн Смарт, ледве стримуючись.

— З усієї поваги, Дерріле, *я* хоч і в захваті від нашої крихітки Дженні, — сказала Зукі, — але *вона* якась ніяка.

— Та ну, годі вам, це що за прийом такий? — безпорадно сказав здоровань, у той час як його закутана дружина стояла біля нього, не кліпаючи, як завжди сховавшись за крихким щитом невинності — цього снобізму неуцтва.

Не те щоб її мозок був менш ефективним за їхні, у своїх межах він, навпаки, переважав; він був як клавіатура лічильної машини проти їхніх друкарських машинок. Ван Горн намагався зібрати докупи своє достоїнство:

— Ану послухайте сюди, сучки, — сказав він. — Що це за ставлення таке, ніби я вам щось винен? Я прийняв вас, нагодував і трошки полегшив ваші паскудні життя...

— А хто спаскудив їх? — хутко спитала Джейн Смарт.

— Не я. Я новенький у місті.

Фідель заніс тацю з шампанським у фужерах на довгих ніжках. Александра взяла один і виплеснула його вміст в обличчя Ван Горну; нещільна рідина не досягла цілі, промочивши лише його матню й одну зі штанин. Усе, чого їй удалось досягти, — це те, що тепер жертвою виглядав він, а не вона. Вона рвучко пожбурила фужер у скульптуру з переплетених автомобільних бамперів; ось тут уже вона прицілилась краще, тільки от склянка на льоту перетворилася на ластівку й шугнула геть. Пальчик, що вилизував себе на сатиновому диванчику, жадібним язичком мусолячи крихітну пипку серед свого вбрання з довгого білого хутра, підскочив і погнався за нею з комічною граничною котячою пильністю, зелені очиська звузились; він підкрався по спинці фігурної чотиримісної канапи й зневірено цибнув з її краю. Пташка знайшла собі прихисток на висячій пінопластовій хмарі творіння Маржорі Штрадер.

— Агов, я собі не так це уявляв, — поскаржився Ван Горн.

— А *як* ти собі це уявляв, Дерріле? — спитала Зукі.

— А ось так. Ми думали, ви порадієте за нас. Це ж бо ви звели нас. Як ті Купідони. Як ті дру́жки.

— Я *ніколи* й не вважала, що вони порадіють за нас, — поправила його Дженні. — От тільки подумати не могла, що в них такі кепські манери.

— А чого б їм *не* порадіти?

Ван Горн звів свої дивні, ніби гумові, руки в благальній манері, сперечаючись із Дженні, й вони справді створили живу картину подружжя.

— Ми б то пораділи за *них,* — сказав він, — якби з'явився якийсь гаврик і забрав собі цей товар. Серйозно, для чого весь цей цирк із ревнощами, коли весь світ, хай йому, випалюють напалмом? Як, блядь, можна бути такими буржуа?

Зукі пом'якшала першою. Мабуть, їй просто захотілося пожувати чогось.

— Ну добре, — сказала вона. — Тоді давайте їсти торт. І краще б він був із гашишем.

— З найкращим. Орінокський беж.

Александра розсміялася, бо Дерріл виглядав таким смішним, обнадіяним і спантеличеним.

— Такого не буває.

— Атож, буває, треба тільки знати правильних людей. Ребекка знайома з хлопцями з південного Провіденса, що їздять на тому скажено розмальованому мікроавтобусі. Ви просто вилетите звідси. Цікаво, як там приплив?

То він таки пам'ятає, як вона мужньо долала крижану воду в той день, а він стояв на дальному березі й гукав: «Ви *вмієте* літати».

Торт поставили на столоподібну спину голої жінки. Марципанові фігурки зняли, розламали й передали всім по колу. Александрі дістався патик — така собі данина. Роздаючи, Дерріл пробурмотів:

— *Hoc est enim corpus meum*[1].

А вже за шампанським він проінтонував:

— *Hic est enim calix sanguinis mei*[2].

Обличчя Дженні навпроти Александри засвітилося яскравою рожевістю; вона дозволяла своїй радості проступати, наскрізь пофарбувалася кров'ю тріумфу. Серце

---

[1] Це тіло моє (*лат.*).

[2] Це кров моя (*лат.*).

Александри вийшло до неї, ніби до своєї молодшої іпостасі. Всі вони годували одне одного тортом; незабаром виставлені ярусами циліндри були вже ніби випотрошені шакалами. Затим вони з'єднали свої брудні руки і, спершись спинами на зігнуту статую, на лівій сідниці якої Зукі намалювала губною помадою і глазур'ю кривозубу вишкірену мармизку, завели хоровод, на прадавній манір наспівуючи «*Emen hatan, Emen hetan*» та «*Har, har, diable, diable, saute ici, saute lá, joue ici, joue lá!*».

Джейн, уже найп'яніша з них, спробувала проспівати всі станси тієї невимовної якобінської пісні пісень — «Tinkletum Tankletum», — допоки регіт і алкоголь не знесилили її пам'ять. Ван Горн прожонглював спершу трьома, тоді чотирма, а тоді вже й п'ятьма мандаринами, обриси його рук розмилися від несамовитої швидкості. Крістофер Ґебріел вистромив голову з бібліотеки, аби глянути, що то там за веселощі. Фідель подав мариновані яєчка капібари, які приберіг для них. Вечір проходив вдало; але коли Зукі запропонувала піти й скупатися всім гуртом, Дженні виголосила з певною мірою твердості:

— Воду спустили. Ванна забруднилася, чекаємо, коли приїде чистильник басейнів із Наррагансетта і проведе дезінфекцію.

Тож Александра приїхала додому раніше, ніж очікувала, налякавши няньку, що лежала на дивані, переплівшись із хлопцем. Вона відступила з кімнати, повернулася за десять хвилин і заплатила зніяковілій няньці. Дівчина була з родини Арсено й жила в середмісті; вона сказала, що друг підкине її додому. Наступним кроком Александри було прокрастися до кімнати Марсі й перевірити, чи її донька, вже сімнадцятирічна і сформована жінка, спить цнотливим сном. Однак протягом кількох нічних годин образ блідих стегон доньки Арсено, що обплели волохаті сідниці

безіменного хлопця, його джинси спущені саме достатньо, щоб дати свободу геніталіям, у той час як вона зовсім роздягнута, палив розум Александри, як той місяць, що плине задки крізь обскубані, збурені хмари.

Вони зустрілися, всі троє, як у давні часи, в домі Джейн Смарт — фермерському будиночку на масиві Коув, який для Джейн став великим кроком назад, це правда, після шикарного вікторіанського маєтку на тринадцять кімнат, з коридорами для прислуги, дерев'яним різьбленням і канделябрами з вітражного скла, яким вони з Семом володіли у свої славетні дні на Вейн-стрит, за один квартал від Оук, подалі від води. Її теперішній дім був двоярусним фермерським будиночком, розташованим на стандартній чверті акру, його обшиті вагонкою стіни пофарбовані в кислотно-блакитний колір. Попередній власник, безробітний інженер-механік, котрий зрештою подався до Техасу в пошуках роботи, проводив свій вільний час, якого йому не бракувало, «антикваруючи» крихітну хатину: встановлюючи соснові комоди, фальшиві квадратні балки й сучкуваті дерев'яні панелі зі штучними слідами від стамески, навіть установив вимикачі світла у формі дерев'яних насосних ручок і туалетний бачок, обшитий дубовими бочковими клепками. На деяких стінах були вивішені теслярські інструменти — рубанки, рамні пилки, скобелі; а на місці стику двох ярусів була встановлена невелика прядка. Джейн успадкувала все це хаотичне нагромадження пуританства без жодного явного протесту; однак байдужість, як її власна, так і дітей, поволі звели нанівець ефект дорогоцінності. Обструганими ножем вимикачами світла клацали з грубим поквапом. Щойно з туалетного бачка від удару відбилася одна клепка, як усі вони в одну мить обвалилися. Милий квадратний

тримач для туалетного паперу також розвалився. Джейн давала свої уроки піаніно в дальньому кінці довгої, відкритої вітальні, десь за шість кроків від ярусу з кухнею-їдальнею, і на її непокритій підлозі вже красувалися сліди явно руйнівної люті; ніжка її віолончелі продовбувала дірку в тому місці, де вона вирішувала поставити пюпітр і стілець. До того ж вона весь час пересувалася по тій кімнаті замість того, аби постійно грати на одному визначеному місці. Щоправда, збитки не обмежувалися лише вітальнею; повсюди в цьому новому будиночку (зведеному за стандартним плануванням, ніби будівельна бригада виконувала серію танців) із зеленої сосни й дешевих матеріалів виднілися сліди його крихкості: подряпини в шарі фарби, дірки у штукатурці, вибиті плитки на кухонній підлозі. Нестерпний доберман-пінчер Джейн, Рендольф, погриз проніжки у стільцях і пошкріб двері так, що в деревині аж з'явились западини. Джейн і справді жила, як сказала собі Александра, виправдовуючи її, в якомусь нестабільному світі, що наполовину складається з музики, а наполовину — зі злості.

— То що ми з цим робитимемо? — спитала Джейн, роздавши напої й закінчивши обговорення першої хвилі пліток, бо ж сьогодні в них могла бути лиш одна тема для обговорення — приголомшливий, зухвалий шлюб Дерріла Ван Горна.

— Як же самовдоволено й «по-домашньому» виглядала вона в тому синьому халаті, — сказала Зукі. — Ненавиджу її. Подумати тільки: це ж я колись привела її на теніс. Ненавиджу себе за це.

Вона напхала в рот жменю солоного гарбузового насіння.

— А вона була дуже завзята, пам'ятаєте? — сказала Александра. — В мене кілька тижнів не сходив синець на стегні.

— Це ж бо й мало про щось нам сказати, — мовила Зукі, знімаючи з нижньої губи зелену шкірку. — Що вона не та безпорадна крихітна лялечка, якою здається. Просто що я почувала провину через Клайда й Фелісію.

— Ой, ну *годі* вже, — кинула їй Джейн. — Ти *не* почувала провини, як ти взагалі *могла* почувати провину? Клайдові мізки згнили не через те, що ти з ним трахалася, і не через тебе Фелісія стала таким кошмаром.

— У них був симбіоз, — задумано сказала Александра. — А прихильність Зукі до Клайда зіпсувала його. У мене така ж проблема з Джо, от тільки що я відступаю. Потроху. Щоб розрядити ситуацію. Люди, — прорекла вона. — Люди — вони *вибухонебезпечні*.

— Хіба ти не *ненавидиш* її? — спитала в Александри Зукі. — Ну, тобто всі ми розуміли, що зрештою він має дістатися тобі, хай-но мине відчуття новизни й усе таке. Хіба не так, Джейн?

— Ні, не так, — такою була її чітка відповідь. — Ми з Деррілом обоє музиканти. І ми брудні.

— А хто сказав, що ми з Александрою не брудні? — запротестувала Зукі.

— Ви працюєте над цим, — сказала Джейн. — Але маєте ще й інші тенденції. У вас обох є ці хороші-добрі сторони. Ви не віддавалися так, як я. Для мене не існує нікого, крім Дерріла.

— А мені здається, ніби ти казала, що зустрічаєшся з Бобом Озґудом, — сказала Александра.

— Я казала, що даю уроки піаніно його доньці Деборі, — відказала Джейн.

Зукі засміялася.

— Бачила б ти себе, коли кажеш таке. Ти виглядаєш як Дженні, коли вона заявила, що у нас кепські манери.

— І, здається, вона ним верховодить, так по-своєму, по-холодному, — сказала Александра. — Я зрозуміла, що вони одружилися, по тому, як вона увійшла до кімнати, явившись із запізненням. Та й він був якийсь інакший. Не такий скажений, радше якийсь непевний. Виглядало це сумно.

— Ми *хочемо* щось зробити, люба, — сказала Зукі до Джейн. — Та й що ми можемо вдіяти, окрім як забити на них і знову стати самими собою? Гадаю, наразі це найкраще. Я почуваюся ближчою до вас більше, ніж упродовж усіх цих місяців. До того ж оті всі гарячі закуски, якими нас годував Фідель, подразнюють мені шлунок.

— Що ми можемо *вдіяти*? — риторично спитала Джейн. Її чорне волосся, розділене посередині на два зловісні крила, впало їй на обличчя, закривши його, й вона негайно ж повернула його на місце. — Це очевидно. Ми можемо *зурочити* її.

Це слово, ніби падуча зірка, що раптово залишає на небосхилі свій слід, занурило їх у мовчанку.

— Якщо вже тобі так кортить, то можеш зробити це сама, — сказала Александра. — Для цього ми тобі не потрібні.

— Ні, потрібні. Для цього потрібні всі ми. Це має бути не якесь несерйозне зурочення, від якого в неї тиждень побуде кропив'янка чи поболить голова.

Зукі відповіла після паузи:

— То що тоді ми нашлемо на *неї?*

Тонкі губи Джейн окреслили погане слово, яке позначає також і схожу на краба істоту, що живе в річках.

— Гадаю, це стало очевидно ще вчора; он де зачаїлася її тривога. Коли в людини є такий страх, то достатньо навіть найкрихітнішого психокінетичного поштовху, щоб він справдився.

— О, бідолашне дитя, — мимовільно вигукнула Александра, яка й сама мала той самий страх.

— Ні, не дитя, — сказала Джейн. — Вона вже, — і в її обличчі додалося зверхності, — місіс Дерріл Ван Горн.

По ще одній паузі Зукі сказала:

— А як подіє те зурочення?

— Ідеально прямолінійно. Александра зробить її воскову фігуру, і ми проколемо її голками під нашим конусом сили.

— А чому *я* маю зробити її? — спитала Александра.

— Все дуже просто, моя хороша. Ти скульпторка, а ми ні. До того ж ти й досі не втратила контакту з більшими силами. Віднедавна мої закляття відхиляються десь на сорок п'ять градусів. Півроку тому, коли ще зустрічалася з Реєм, я намагалася вбити кота Ґрети Нефф, а з того, про що він проговорився, я зрозуміла, що натомість повбивала всіх мишей у домі. Стіни смерділи ще кілька тижнів, а кіт, падлюка, був живий-здоровий.

Александра спитала:

— Джейн, а тобі не буває страшно самій?

— Ні, відколи я прийняла себе такою, як є. Непогана віолончелістка, жахлива матір і нудна давалка.

Обидві її співрозмовниці галантно кинулися протестувати проти останнього твердження, але Джейн не відступала:

— Я непогано смокчу, але коли на мене залазить чоловік, мене долає якесь обурення.

— То просто уявляй, що це твоя рука, — запропонувала Зукі. — Я іноді так роблю.

— Або ж думай, ніби це *ти* трахаєш *його*, — сказала Александра. — Що він — це якась іграшка, якою ти забавляєшся.

— Вже занадто пізно для цього всього. Я вже подобаюсь собі такою, як є. Я не була б такою ефективною, будь

я щасливішою. От що я зробила для початку. Коли Дерріл роздавав марципанові фігурки, я відкусила голову тієї, що символізувала Дженні, але не проковтнула й за нагоди виплюнула в хустинку. Ось вона.

Вона підійшла до ослінчика біля піаніно, підняла кришку й дістала зіжмакану хустинку; зловтішно розгорнула її, відкривши їхнім очам вміст.

Невеличка, гладенька голівка-цукерка, ще більше розгладжена за ті кілька секунд, що перебувала у вогкості рота Джейн, таки й справді нагадувала округле лице Дженні: бліді блакитні очі з твердим поглядом, біляве волосся, настільки тонке, що лежало на її голові, ніби намальоване, певна порожність у виразі, що несла в собі якийсь виклик, зухвальство й запевно жовчність.

— Це добре, — сказала Александра, — але треба ще щось більш особисте. Найкраще — кров. Старі рецептури вимагають *sang de menstruës*[1]. Ну і, звісно ж, волосся. І обстрижені нігті.

— Пупковий пух, — дзвінко кинула Зукі, смішна від двох бурбонів.

— Екскременти, — серйозно провадила Александра, — щоправда, їх важко дістати, якщо ти не в Африці чи Китаї.

— Стривайте. Нікуди не йдіть, — сказала Джейн і вийшла з кімнати.

Зукі засміялася:

— Треба написати статтю для провіденського «Джорнал булетін»: «Змивний туалет і занепад відьомства». Вони казали, що коли я захочу знову писати, то можу стати їхньою позаштатною кореспонденткою.

Вона скинула туфлі й зібгала під собою ноги, обпершись об поруччя кислотно-зеленого дивана Джейн. У цій

---

[1] Менструальна кров (*фр.*).

ері навіть жінки середнього віку носили міні-спідниці, тож котеняча поза Зукі відкрила майже все стегно плюс веснянкуваті блискучі коліна, ідеально округлі, як яйце. На ній була суцільна сукенка з вовни, заледве довша за светр, різкого помаранчевого кольору; цей колір утворював разом з ядучо-зеленим диваном захопливий сплав, який можна побачити на Сезаннових ландшафтах і який сприймався б за гидкий, якби не був настільки почудернацькому, сміливо прекрасний. На обличчі Зукі красувався той п'яненький, змазаний вигляд — очі надто вологі й блискучі, помада лишилася тільки на краях губ через невпинне хихикання й патякання, — який Александрі видавався сексуальним. Сексуальною їй видалася навіть найневдаліша риса Зукі — її короткий, товстий і дещо недороблений ніс. Поза всякими сумнівами, безпристрасно подумала про себе Александра, дізнавшись про Ван Горнів шлюб, її серце пустилося берега, і в цьому спільному нещасті, розділеному між трьома подругами, не лишилось нічого, крім спустошення. Часом вона не звертала уваги на своїх дітей; бачила, як рухаються їхні губи, та слова, що виходили з-поміж них, здавалися якоюсь іншомовною тарабарщиною.

— Ти ще займаєшся нерухомістю? — спитала вона в Зукі.

— О, так, сонце. Але заробіток там *такий* нікчемний. Окрім мене по калюжах гасають ще тисячі таких самих розлученок, продаючи будинки.

— Але ж ти продала дім Геллібредам.

— Так, я знаю, але того вистачило якраз, щоб розрахуватися з боргами. А зараз знову почала влазити в позики й уже не знаю, що мені робити.

Зукі широко усміхнулася, її губи розтулилися, ніби диванні подушки, на які хтось сів. Поплескала біля себе:

— Красунечко, ходи сюди й сідай біля мене. Щоб я не кричала. У цьому потворному будинку така акустика, що я не знаю, як вона оце витримує слухати саму себе.

Джейн саме сходила, піднявшись півмаршем сходів, до того ярусу, де були спальні, і зараз повернулася з полотняним рушником для рук, в якому був замотаний якийсь прихований скарб. Її аура була розжареного пурпурового відтінку сибірського ірису і збуджено пульсувала.

— Учора вночі, — сказала вона, — я була така засмучена й сердита через це все, що не могла заснути, тож встала, натерлася аконітом і кремом для рук «Ноксема», додавши трохи того сірого попелу, який виходить, коли ставиш духовку на режим самоочищення, і полетіла до маєтку Леноксів. Це було казково! Вже повилазили жаби, а що вище підіймаєшся, то їх чомусь стає чутно дедалі краще. У Дерріла на першому поверсі були гості, хоч уже й перевалило за північ. З програвача на повну котушку гамселила ця карибська музика, яку грають на металевих діжках, а на під'їзній алеї стояли якісь машини, які я не впізнала. Вікно однієї спальні було прочинене на кілька дюймів, тож я прослизнула туди, дуже обережно...

— Джейн, це так захопливо! — вигукнула Зукі. — Тебе ж міг унюхати Носик! Чи Пальчик!

Пальчик, як одного разу на повному серйозі запевнив їх Ван Горн, попід своєю кудлатою подобою таїв у собі душу ньюпортського адвоката з вісімнадцятого сторіччя, який розтринькав усі гроші своєї фірми на вдоволення пристрасті до опіуму (його аж крутило від нестерпного зубного болю й абсцесів, розповсюджених у всі віки, що передували нашому), тож, аби врятувати себе від в'язниці, а свою родину від безчестя, він заклав душу темним силам. Той котисько на бажання приймав подобу пантери, тхора, а то й гіпогрифа.

— Як я тут відкрила, дрібка прального порошку «Айворі», додана до натирання, вбиває весь запах, — сказала Джейн, роздратована цим перебиванням.

— Продовжуй, продовжуй, — попрохала Зукі. — Ти відчинила вікно — як гадаєш, вони сплять в одному ліжку? І як вона це витримує? Його тіло, попри всю волосистість, таке холодне й вогке. Це ж ніби відкритий холодильник, у якому щось зіпсувалося.

— Дай Джейн докінчити розповідь, — сказала Александра, мати для них обох.

Востаннє, коли вона сама пробувала літати, її астральне тіло злетіло, а матеріальне лишилося в ліжку й виглядало таким крихітним і жалюгідним, що, перебуваючи в повітрі, вона відчула нестерпний приплив сорому й повернулася до своєї важкої оболонки.

— Знизу доносились звуки вечірки, — сказала Джейн. — Здається, я чула голос Рея Неффа, він намагався щось співати. Знайшла туалет, той, яким користається *вона*.

— А звідки ти це знаєш? — спитала Зукі.

— Я вже вивчила її поведінку. Зовні манірна, всередині нечупара. Скрізь паперові серветки в помаді, одна з тих круглих картонних коробочок із пігулками, щоб не забувати, коли їх прийняти, валяється вся випотрошена, гребінці, забиті довгим волоссям. До речі, вона його фарбує. На раковині стоїть ціла пляшка світлого «Клейролу». А ще жирний грим і рум'яна; та я б краще *вмерла*, ніж мазалася таким. Я страшидло і знаю це, і мені подобається бути страшидлом.

— Крихітко, ти справжня красуня, — сказала їй Зукі. — У тебе чорнюще волосся. І світло-карі очі. І на тобі добре тримається засмага. От би й мені так. Чомусь ніхто не сприймає серйозно людину у веснянках. Усі гадають, що я кумедна, навіть коли мені геть паршиво.

— То що ти там принесла в тому гарненькому рушничку? — спитала Александра у Джейн.

— Це *його* рушник. Я вкрала його, — сказала їм Джейн.

Щоправда, крихітна вишита монограма була чи то «P», чи то «Q».

— Дивіться. Я порилася в кошику для сміття під раковиною.

Джейн обачно розгорнула рушничок трояндового кольору, що вкривав собою плетиво особистого непотребу: безладні клубки довгих волосин, витягнутих із гребінця, пожмаканий «Клінекс» із брунатною плямою посередині, квадратний клапоть туалетного паперу з вульвоподібним відбитком підтертих свіжонафарбованих губ, шматочок вати з пляшечки для пігулок, багряний папірець від «Бенд-ейду», низки використаної зубної нитки.

— А найкраще з оцього всього, — сказала Джейн, — ось ці цяточки; бачите їх? Дивіться уважніше. Я знайшла їх у ванні, на дні, вони застрягли у зливі, вона настільки неохайна, що навіть не миє ванну після себе. Я промокнула там рушником і зібрала їх усі. Це волосся з ніг. Вона голить ноги у ванні.

— О, це добре, — сказала Зукі. — А ти вмієш налякати, Джейн. Тепер завжди митиму ванну після себе.

— Думаєш, цього досить? — спитала Джейн в Александри.

Очі, які Зукі назвала карими, насправді виглядали блідішими, з бурштиновим відблиском.

— Досить для чого?

Та Александра й так знала: вона прочитала думки Джейн; і це усвідомлення роз'ятрило болюче місце в Александриному животі, болюче місце, що дало про себе знати того вечора, неспроможне переварити аж надто багато реальності.

— Досить для закляття, — відповіла Джейн.

— А чого ти мене питаєш? Сама накладай його, от тоді й побачиш, як воно буде.

— Е, ні, серденько. Я вже казала. У нас нема твого — як би це так сказати? — доступу до глибинних течій. Ми з Зукі як ті шпильки-голочки: колемося, дряпаємо, і на цьому все.

Александра повернулася до Зукі:

— А яка твоя позиція щодо цього?

Зукі, п'яненька від віскі, спробувала задумливо скласти уста; її верхня губа чарівно задерлася над зубами, які трохи виступали.

— Ми з Джейн говорили про це по телефону, зовсім трохи. І ми *дійсно* хочемо, щоб ти зробила це разом з нами. Справді. Це треба зробити одностайно, як на виборах. Щоб ти знала, минулої осені я наклала невеличке закляття, щоб звести вас із Деррілом, і до певної межі воно спрацювало. Але лише до певної межі. Чесно кажучи, сонце, мені здається, що мої сили постійно занепадають. Усе видається таким бляклим. Учора я глянула на Дерріла, і він здався мені якимось обскубаним; думаю, він чогось боїться.

— В такому разі, може, залишмо його Дженні?

— *Ні,* — вклинилась Джейн. — Не можна. Вона вкрала його в нас. Обдурила нас.

Її «с» тягнулися, як димний душок у довгій і бридкій шерехатій залі. З-за невеличкого маршу сходів, тих, що вели до кухні й кімнат, долинув віддалений, шиплячий, бурмотливий звук, означаючи, що діти Джейн позалипали в телевізор. Сталося ще одне вбивство, десь далеко. Президент виступав з промовами лише з офіційних приводів. Військові втрати були значними, але вперед вдавалося просуватися.

Александра жорстко повернулася до Зукі, сподіваючись, що та позбавить її цієї навислої необхідності:

— Ти наклала закляття, щоб зблизити мене з Деррілом, того дня, коли був приплив? То значить, його привабило до мене не просто так?

— О, крихітко, я певна, що якраз навпаки, — сказала Зукі, однак стенаючи плечима. — Та й хто там знає напевне? Я використала ту зелену садову шворку, щоб зв'язати вас докупи, а наступного дня заглянула під ліжко й побачила, що її прогризли пацюки; мабуть, це через сіль з моїх рук.

— Це було не дуже люб'язно, — сказала Джейн до Зукі, — зважаючи на те, що ти знала, що і я хотіла його.

Для Зукі настав момент сказати Джейн, що Александра подобається їй більше; але натомість вона мовила:

— Ми *всі* хотіли його, але мені здалося, ніби ти й сама можеш мати, що хочеш. Так воно зрештою і сталося. Ти проводила там весь свій час, рипаючи на скрипочці, якщо хочеш називати це так.

Це зачепило Александрин гонор. Вона сказала:

— От холера. Тож давайте зробимо.

Це здавалося найпростішим, що можна зробити, — очистити ще один крихітний закуток від нескінченного бруду світу.

Намагаючись не торкатися нічого своїми руками, щоб туди не потрапили їхні власні виділення — солі та жир з їхніх шкір, численні бактерії з їхніх тіл, — вони втрьох струсили серветки, довгі біляві волосини, папірці від «Бенд-ейду» і, найголовніше, крихітні дрібки щетини з ніг, що застрибали по візерунках рушника, як живі кліщі, у керамічну попільничку, яку Джейн украла з «Бронзової бочки» ще в ті часи, коли ходила туди після репетицій з Неффами. Вона додала банькату цукрову голову, яку

відкусила з торта, і картонним сірником розвела з усього цього невеличке вогнище. Серветки спалахнули помаранчевим полум'ям, волосся затріскотіло синім, видавши сморід смаленого, а марципанова голова стиснулася в чорну кульку. До стелі здійнявся дим і завис, як павутина на штучній поверхні тоненького шару гіпсокартону, що мав вигляд справжнього гіпсу.

— Так, — звернулась Александра до Джейн Смарт. — У тебе є згарок свічки? Чи, може, свічки для торта? Попіл треба розтовкти й додати десь із півсклянки топленого воску. Розтопи віск у каструлі, але спершу добряче намасти маслом дно і стінки, бо якщо до них прилипне хоч трохи воску, закляття може зіпсуватися.

Доки Джейн виконувала її настанови на кухні, Зукі поклала руку їй на лікоть.

— Хороша моя, я знаю, ти не хочеш цього робити, — сказала вона.

Погладжуючи ніжне зап'ястя тієї руки, Александра помітила, як веснянки, щільно розсипані по тильному її боці й перших суглобах, рідшали в напрямку до нігтів, начеб цю суміш недостатньо розмішали.

— Але це не так, — сказала вона. — Це приносить мені багато задоволення. Це справжнє мистецтво. Та й мені лестить, що ви так сильно вірите в мене.

І зовсім ненавмисне вона нахилилася й поцілувала Зукі у м'які, як подушечки, губи.

Зукі отетеріла. Її зіниці звузились, коли тінь від Александриної голови віддалилася від її зелених райдужок.

— Але ж тобі подобалась Дженні.

— Тільки її тіло. Так само, як мені колись подобались тіла моїх дітей. Пам'ятаєш, як пахнуть немовлята?

— О, Лексо, як гадаєш, хтось із нас колись матиме ще дітей?

Настала черга Александри знизувати плечима. Це питання видалось їй сентиментальним, безглуздим. Вона спитала в Зукі:

— А знаєш, із чого відьми колись робили свічки? Із жиру немовлят!

Вона встала, не зовсім певно. Вона пила горілку, від якої не лишається перегару і яка не містить надто багато калорій, але водночас і не проходить організмом безслідно, як потік нейтрино.

— Треба піти допомогти Джейн на кухні.

В задній частині шухляди Джейн знайшла стару коробку свічок для торта: рожевих і синіх. Розтоплені всі разом у змащеній маслом каструлі, змішані з попелом від крихітного вогнища й розмішані збивалкою для яєць, вони утворили перламутровий віск із вкрапленнями лавандово-сірого.

— А у що ми його виллємо? — спитала Александра.

Вони кинулися шукати форми для запікання, відкинули форму для паштету як надто велику, подумали про кавові чашечки й лікерові чарочки і спинили свій вибір на нижній частині старомодної, важкої, скляної соковижималки для апельсинів у формі сомбреро з носиком на обідку. Александра перекинула її догори дриґом і спритно наповнила; гарячий віск засичав у гострокінечному конусі, але скло не тріснуло. Вона підставила верхню частину під струмінь холодної води й почала стукати формою об край раковини, допоки їй у руку не випав опуклий восковий конус, досі теплий. Вона стиснула й видовжила його. З її долоні визирнув зародок людської фігурки, з чотирма зазубринками від її пальців.

— Чорт, — сказала вона. — Треба було лишити кілька пасом її волосся.

Джейн сказала:

— Піду гляну, може, щось залишилось на рушнику.

— А може, в тебе, часом, є ще й нігтечистка? — спитала в неї Александра. — На довгій ручці. Щоб можна було вирізати нею. Хоча згодиться і шпилька для волосся.

Джейн вийшла геть. Вона звикла слухатися наказів — Бахових, Попперових, цілого воїнства померлих чоловіків. За її відсутності Александра пояснила Зукі:

— Вся штука в тому, щоб не відколупнути більше, ніж треба. Зараз навіть в одненькій крихті є своя магія.

З ножів, що висіли на магнітній планці, вона взяла тупий маленький ножик із дерев'яною ручкою, витертою і розм'якшеною численними мандрівками крізь мийку. Ним вона виструґала шию й талію. Спилки спадали на паперовий рушник, розстелений на стільниці з форміки[1]. Висипавши спилки на кінчик ножа і тримаючи другою рукою запалений сірник під ним, вона накрапала воском на фігурку, формуючи груди. Таким же способом Александра сформувала трошки менші округлості живота і стегон. Ноги вона вирізала завужені до крихітних стоп, у своєму стилі. Спилки, що лишилися від цього, перетворилися — розігріті, накрапані й розгладжені — на сідниці. Вона увесь час тримала в голові образ дівчини — як та виблискувала у ванній. Руки були не важливі, тож їх вирізала по боках без зайвих вигадок. Ознака статі, яку вона твердо позначила кінчиком ножа, вийшла вертикальна й обернена. Інші згини й контури вона позначила нагостреним овальним краєм нігтечистки, яку принесла Джейн. А ще Джейн удалося знайти одну довгу волосину, зачеплену за нитки рушника. Вона піднесла її до світла з вікна, і, хоча колір однієї волосини годі визначити, та здалася їй не чорною, не рудою і ніби світлішою й тоншою за волосину з голови Александри.

---

[1] Вогнетривкий пластик. Назва походить від фірми-виробника.

— Я впевнена, що це волосина Дженні, — сказала Джейн.

— Краще б це було так, — сказала Александра, її голос захрип від зосередженої роботи над фігуркою.

Краєм ароматичної палички, якою рівняла кутикули, вона втиснула ту єдину волосину в податливий лавандовий череп.

— У неї є голова, але нема обличчя, — зауважила Джейн, заглядаючи їй через плече. Від її голосу священний конус зосередження завібрував.

— Обличчя ми створимо разом, — прошепотіла у відповідь Александра. — Ми знаємо, хто це така, тож спроектуємо його.

— А мені вже схоже на Дженні, — сказала Зукі, котра настільки пильно стежила за процесом виготовлення, що Александра відчувала, як по її долонях пробігає її дихання.

— Плавніше, — промимрила до себе Александра, використовуючи заокруглений низ чайної ложки. — У Дженні форми плаааавні.

Джейн знову підключилася з критикою:

— Вона не зможе стояти.

— А її фігурки ніколи й не стоять, — утрутилася Зукі.

— Шшш, — сказала Александра своїм заклинальним тоном. — Вона має прийняти це лежачи. Бо так робимо це ми — жінки. Ми приймаємо свої ліки лежачи.

Магічним ножем, *Атамом*, вона прорізала пробори в імітації тугої зачіски Дженні в стилі нової Еви Перон на маленькій голівці цієї подоби. Джейн продовжувала бурчати про відсутність обличчя, тож краєм нігтечистки вона спробувала вирізати западинки очей. Ефект від раптового погляду з цього сірого шматка був тривожний. Порожнеча в животі Александри поважчала. Намагаючись творити, ми перебираємо тягар провини, вбивства й незворотності свого творіння. Зубчиком виделки вона

проколола пупок у блискучому животі фігурки: тепер вона народжена, не виготовлена, як і всі ми, прив'язана до нашої праматері Єви.

— Годі, — оголосила Александра, з бряжчанням кинувши інструменти в раковину. — Хутко, поки віск ще теплий. Зукі. Ти віриш, що це Дженні?

— Ну... звісно, Александро, як скажеш.

— Важливо, щоб *ти* вірила в це. Візьми її в руки. В обидві руки.

Так вона і зробила. Її худенькі веснянкуваті руки тремтіли.

— А зараз скажи їй — тільки не смійся: «Ти Дженні. Ти маєш померти».

— Ти Дженні. Ти маєш померти.

— І ти, Джейн. Скажи це.

Руки Джейн відрізнялися від рук Зукі, та й одна від одної також: та, якою вона тримала смичок, була груба і м'яка, а та, якою перебирала струни, — більша, із затвердлими золотавими мозолями на нещадно використовуваних кінчиках.

Джейн проказала слова, але настільки мертвим, рівним тоном, начеб читаючи ноти, що Александра застерегла:

— Ти мусиш повірити. *Це Дженні.*

Александру не здивувало те, що, попри всю озлобленість, Джейн стане найслабшою ланкою, коли дійде до накладання закляття; бо ж магія живиться любов'ю, а не ненавистю: ножиці — це лише інструмент, а вона імпотентна й не може сплести докупи нитки співчуття, матерію приводять у рух саме дух і розум.

Джейн повторила формулу, тут, на кухні цього фермерського будиночка, з його панорамним вікном, загидженим пташиним лайном, що виходило в убогий дворик, однак о цій порі року облагороджений пишністю

двох кущів кизилу в цвіту. Останнє світло дня жевріло ніби тло, виготовлене з якогось дорогоцінного металу, стопленого з ніжними листочками, вкрапленими поміж покрученими вигинами темного гілля й суцвіттями, на краях того гілля, чотирипелюсткового цвіту. Жовтий пластиковий дитячий басейн, що цілу зиму простояв відкритий усім вітрам і який діти Джейн уже навіки переросли, спочивав, злегка перехнябившись, під одним з дерев, вистукуючи крещендо брудною водою, яка раніше була кригою. Газон був коричневий і грудкуватий, втім уже злегка помережаний молодою травичкою. Земля все ще була жива.

Голоси їх двох повернули Александру до дійсності.

— Тепер ти, люба, — різко сказала їй Джейн, повертаючи їй крихітку. — Прокажи ці слова.

Вони були сповнені ненависті, але, з другого боку, фактичні; Александра проказала їх зі спокійною впевненістю й похапцем спрямувала закляття до завершення.

— Шпильки, — сказала вона Джейн. — Голки. Навіть канцелярські кнопки; може, є в кімнатах твоїх дітей?

— Не хочу заходити туди, зараз почнуть нити й просити вечерю.

Александра сказала:

— Скажи, хай почекають ще п'ять хвилин. Нам треба закінчити справу, інакше...

— Інакше що? — перелякано спитала Зукі.

— Інакше воно обернеться на нас. Таке буває. Як з Едовою бомбою. Підійдуть і ті кнопки для мапи. Навіть скріпки, якщо вирівняти їх. Але не обійтися без однієї великої голки. — Вона не пояснила, що та потрібна, «аби проколоти серце». — І ще, Джейн: дзеркало.

Бо ж магія не стається у трьох вимірах матерії, а лишень в образній матерії, створеній дзеркалом, астральній

сутності самих лише німих речей, існуванні, доданому до існування.

— Після Сема лишилось дзеркальце для гоління, яким я іноді користаюся, коли фарбую очі.

— Ідеально. Мерщій. Маю втримати свій настрій, інакше елементали розсиплються.

Джейн знову побігла; Зукі, стоячи біля Александри, спробувала звабити її:

— Може, ще по маленькій? Мені треба випити ще один слабенький бурбон, поки не зіткнулася з реальністю.

— Мені прикро казати це, але це і є реальність. Зовсім трішки, золотце. Крапельку горілки, а решту залий тоніком, «Севен-апом», або й просто водою з-під крана. Бідолашна Дженні.

Поки вона несла цю воскову подобу по шести побитих сходинках від кухні до вітальні, до неї аж волали її асиметричності й хиби: одна нога менша за другу, в анатомії фігурки ноги, стегна й живіт поєднувались якось незрозуміло, воскові груди надто масивні. І хто це змусив її вірити, буцім вона скульпторка? Дерріл; дуже підступно з його боку.

З-за одних із дверей, які вона відчинила, з'явився бридкий доберман Джейн і поплівся за нею до вітальні, цокаючи кігтями по голій підлозі.

Його хутро було нафтово-чорне, щільне, рябе і, начеб якась військова уніформа, вкрите рудими цятками і плямами того ж кольору на грудях, морді і, у формі двох круглих плям, над очима. Слинячись, він звів морду до складених рук Александри, гадаючи, що там сховане щось їстівне. Навіть ніздрі Рендольфа зволожились від апетиту, а складчастий спідній бік його настовбурчених вух здавався продовженням його ненажерливих нутрощів.

— Це не тобі, — суворо сказала йому Александра; блискуче-чорні собачі очі були як відполіровані, так вони силкувалися зрозуміти.

За нею зайшла Зукі з напоями; забігла Джейн із двостороннім дзеркальцем для гоління на дротяній підставці, попільничкою, повною різнокольорових канцелярських кнопок, і подушечкою для голок у формі маленького ганчір'яного яблука. Була за кілька хвилин сьома; о сьомій відбудеться зміна телепрограм, і діти прийдуть просити їсти. Троє жінок установили дзеркальце на кавовому столику Джейн — імітації швецької лавки, покинутій інженером-механіком, коли той подався до Техасу. У срібному обідку дзеркальця все відображалось збільшеним і розтягнутим, розфокусованим по краях і великим та чітким посередині. Жінки по черзі потримали ляльку перед ним, начеб перед голодною, круглою пащею з іншого світу, і поштрикали її шпильками і кнопками.

— Aurai, Hanlii, Thamcii, Tilinos, Athamas, Zianor, Auonail, — процитувала Александра.

— Tzabaoth, Messiach, Emanuel, Elchim, Eibor, Yod, He, Vou, He! — бадьоро святотатствуючи, проспівала Джейн.

— Astachoth, Adonai, Agla, On, El, Tetragrammaton, Shema, — промовила Зукі, — Ariston, Anaphaxeton, а далі не пам'ятаю.

Груди і голову, стегна і живіт — усе прохромили вістря. До їхнього слуху долинули віддалені, нерозбірливі постріли й вигуки, коли насилля в телевізорі сягнуло свого апогею. Лялька прибрала святкового, інкрустованого вигляду: щетина військової мапи, шалена барвистість поп-артової ручної гранати, пишнота вуду. Дзеркальце для гоління аж пливло від відображених кольорів. Джейн підняла довгу голку, такого розміру, що можна протягнути товсту нитку крізь замшу.

— Хто хоче проколоти їй серце?

— Давай ти, — сказала Александра, опустивши погляд на кнопку з жовтавою голівкою, що стояла вштрикнута симетрично до іншої, ніби у витворі абстрактного мистецтва.

Попри те що вони попроколювали шию і щоки, жодна не наважилась встромити шпильки в очі, котрі дивилися безвиразним, чи то сповненим скорботи, поглядом, залежно від того, як падала тінь.

— Е, ні, не треба спихати все на мене, — сказала Джейн Смарт. — Ми всі повинні зробити це, всі троє мають докласти руку.

Сплівши докупи свої ліві руки, як змії в кублі, вони проштовхнули голку. Віск опирався, оскільки в самій його серцевині були грудки і твердіші матеріали.

Одні червоні уста промовили: «*Помри*», а інші — «*На тобі!*», перш ніж їх захопив смішок. Голка пройшла наскрізь. На вказівному пальці Александри залишилася синя цятка, що от-от мала закровити.

— Треба було вдягнути наперсток, — сказала вона.

— Лексо, що далі? — спитала Зукі. Вона злегка задихалась.

Від Джейн донеслось легеньке сичання, поки вона обдумувала їхнє дивне досягнення.

— Треба закріпити в ній злоякісність, — сказала Александра. — Джейн, маєш фольгу?

Дві інші відьми знову пхикнули. Їм страшно, зрозуміла Александра. Але чому? Природа вбиває постійно, а ми, однак, кажемо, що вона прекрасна. Александра відчула в собі вайлуватість, малорухливість, як у мурашиної чи бджолиної королеви; крізь неї заструмували всі речі світу, виринаючи знову, забарвлені її духом, її волею.

Джейн принесла здоровенний шмат алюмінієвої фольги, у паніці відірваний абияк. Від швидкості її кроку він тремтів і гуркотів. Коридором загупали кроки дітей.

— Тепер поплюйте, — хутко скомандувала Александра, вклавши «Дженні» на тремтячий лист. — Поплюйте, щоб могло прорости насіння смерті, — повторила вона й показала, як треба робити.

Плювання Джейн походило на котяче чхання; Зукі харкала, як чоловік. Александра склала фольгу, яскравим боком всередину, кілька разів обмотавши довкола ляльки, не щільно, аби не повипадали шпильки і щоб не вколотися самій. Результат нагадував картоплину, загорнуту для запікання.

Двоє дітлахів Джейн — опецькуватий хлопчик і худорлява дівчинка з брудним личком — з цікавістю наблизились до них.

— Що *це?* — захотіла знати дівчинка.

Від запаху зла її ніс зморщився. Верхній і нижній ряди її зубів були заковані у блискучі кайдани брекетів. Вона їла щось солодке й зелене.

Джейн сказала їй:

— Місіс Споффорд показувала нам свій проект. Він дуже чутливий, і вона не захоче ще раз розгортати його, тож можете навіть не просити.

— Я *вмираю* з голоду, — сказав хлопчик. — Ми більше *не* хочемо гамбургерів з «Немо», а домашньої їжі, як у інших дітей.

Дівчинка пильно глянула на Джейн. Вона мала сокирчатий профіль Джейн у зародку.

— Мамо, ти п'яна?

Джейн ляснула дитину з чарівною швидкістю, ніби вони обидві, мати й донька, були частинами дерев'яної іграшки, що знову й знову повторювала цю дію. Зукі та Александра, чиї власні голодні діти завивали в темряві, сприйняли це як сигнал до відходу. Вони спинилися на цегляній доріжці біля будинку, з широких, освітлених

вікон якого лився, завихрюючись, галас сімейної сварки. Александра спитала в Зукі:

— Хочеш забрати собі?

Загорнута у фольгу вага в її руці була тепла.

Витончена ручка Зукі вже лежала на дверцятах її «корвейра».

— Я б із радістю, люба, але в мене водяться пацюки й миші, чи що воно там таке, які погризли попередню фігурку. Певно, вони полюбляють свічковий віск.

Повернувшись у свій дім, зараз уже більш відгороджений від шуму дорожнього руху на Орчард-роуд, коли її живопліт з бузку почав вбиратися в листя, Александра поклала ту річ, бажаючи забути про неї, на високу поличку в кухні, біля бракованих крихіток, які їй не стало мужності викинути, і закритої банки з різнобарвним порошком, який колись був її давнім, добрим, зичливим Оззі.

— Він бере її з собою геть скрізь, — по телефону сказала Зукі до Джейн. — Історична спілка, засідання Спілки збереження природи. Вони виставляють себе на посміховисько, намагаючись бути такими шанованими. Він навіть вступив до хору унітаристської церкви.

— Дерріл? Але ж він зовсім не має голосу, — різко відказала Джейн.

— Ну, щось він та й має, який не який баритон. Звучить він от як та органна труба.

— Хто тобі про це розповів?

— Роза Геллібред. А ще вони тепер заодно з Брендою. Вочевидь, Дерріл запрошував їх до себе на вечерю, і Артур дійшов до того, що сказав, ніби він не такий божевільний, як йому раніше здавалося. Це сталося близько другої ночі, вони провели кілька годин у лабораторії, наганяючи нудьгу на Розу. Наскільки я зрозуміла, нова ідея Дерріла

полягає в тому, щоб розвести певний вид мікробів у якійсь великій водоймі, типу Великого Солоного озера — мабуть, що солоніше, то краще, — і, розмножуючись, та мала бацила якимось чином перетворить усе озеро на гігантську батарею. І, звісно ж, вони обнесуть його парканом.

— Ясна річ, хороша моя. Безпека над усе.

Пауза, поки Зукі намагалася розкумекати, чи це був сарказм, а якщо ні, навіщо казати це. Вона ж лише ділиться новинами. Нині, коли вони більше не зустрічалися в Дерріла, бачилися вони не так часто. Офіційно четверги вони не покинули, але впродовж місяця, відколи наклали закляття на Дженні, одна з трьох завжди мала привід, щоб не приходити.

— То як у *тебе* справи? — спитала Зукі.

— Все працюю, — сказала Джейн.

— А я весь час натрапляю в центрі на Боба Озґуда.

Джейн не клюнула.

— Взагалі-то, — сказала вона, — мені нема чого радіти. Я стояла на задньому подвір'ї, й на мене накотила чорна хвиля, і я зрозуміла, що це якось пов'язане з літом — усе таке зелене, розпускаються квіти, — і тут до мене дійшло, чого я найбільше не терплю в літі: діти будуть удома весь день.

— Ну хіба можна так казати? — спитала Зукі. — А я своїх люблю, особливо зараз, коли вони вже достатньо підросли для дорослих розмов. Постійно дивляться телевізор і набагато краще інформовані про події у світі, ніж я; хочуть переїхати до Франції. Кажуть, що в нас французьке прізвище, і вважають Францію цивілізованою країною, яка ніколи не воює й де ніхто нікого не вбиває.

— Розкажи їм про Жиля де Ре, — сказала Джейн.

— Я про нього ніколи не думала; одначе сказала їм, що це Франція розпочала весь той бардак у В'єтнамі,

а ми намагаємося розгребти його. Не купилися. Кажуть, що ми намагаємося відкрити більше ринків для збуту «Кока-коли».

Ще одна пауза.

— Ну, — сказала Джейн. — А ти бачила її?

— Кого?

— *Її*. Жанну д'Арк. Мадам Кюрі. Як вона виглядає?

— Джейн, ти неймовірна. Звідки ти знаєш, що я бачила її в центрі?

— Голубонько, з твого голосу все й так ясно. Та й чого б це ти ще дзвонила мені? Як там наша крихітка?

— Взагалі-то, дуже приємна. Мені аж стало трішки ніяково. Сказала, що вони з Деррілом *дуже* сумують за нами й хочуть, аби ми якось забігли до них без усяких формальностей, бо їм навіть думати не хочеться, ніби нам потрібно надсилати формальне запрошення, що вони, однак, *зроблять* дуже скоро, як вона пообіцяла; просто вони останнім часом жахливо зайняті багатонадійними розробками в лабораторії і якимись юридичними справами, через які Деррілу доводиться весь час мотатися до Нью-Йорка. А тоді пішла розводитись, як вона любить Нью-Йорк, наскільки він кращий за Чикаго, бо воно все таке вітряне і грубе, і там вона ніколи не почувалася затишно, навіть у лікарні. А Нью-Йорк — це просто набір затишних маленьких сіл, посаджених одне на одне. І так далі, і так далі.

— Ноги моєї більше не буде в тому домі, — палко, безглуздо заприсяглася Джейн Смарт.

— І справді скидалося, ніби вона не в курсі, — сказала Зукі, — що нас могло образити те, що вона вкрала Деррілa в нас з-під носа.

— Як тільки порішиш собі, що ні в чому не винен, — сказала Джейн, — тобі все з рук сходить. Як вона виглядала?

Зараз пауза запала з боку Зукі. У давні дні їхні розмови лились невимушено, речення намотувалися одне на одне, заплітаючись довкола одне одного, кожна очікувала, що скаже інша, і тішилася від будь-чого, що підтверджувало їхню спорідненість.

— Не дуже добре, — зрештою промовила Зукі. — Її шкіра здавалася... прозорою, чи якось так.

— Але ж вона завжди була бліда, — сказала Джейн.

— Але тут була не лише блідість. До того ж, крихітко, надворі травень. Зараз у всьому має бути бодай трохи кольору. В неділю ми ходили на пляж Мунстоун і валялися в дюнах. У мене тепер ніс, як полуниця; Тóбі підколює мене за нього.

— Тобі?

— Ну знаєш, Тобі Берґман, той, що перейняв на себе «Вісник» після бідолашного Клайда і зламав ногу взимку? Його нога вже зрослася, хоча тепер трошки коротша за другу. Не робить вправ зі свинцевим черевиком, які прописав лікар.

— А я думала, ти його ненавидиш.

— Це було до того, як познайомилася з ним ближче, тоді я ще істеричила через Клайда. Тобі дуже веселий, правда. Дуже смішить мене.

— А хіба він не... добряче молодший за тебе?

— Ми про це говорили. В червні буде два роки, як він закінчив Браунський університет. Каже, що з усіх людей, яких він колись зустрічав, я наймолодша серцем, постійно підколює мене за те, що я їм нездорову їжу й роблю всілякі скаженості, як от не сплю всю ніч і слухаю ток-шоу. Гадаю, він дуже типовий для свого покоління: вони не заморочуються через вік, расу й усе те, на чому виховали нас. Повір мені, люба, він — великий крок уперед після Еда і Клайда в багатьох речах, навіть у тих,

на які я ніколи не пристану. У нас нічого такого, просто веселимося.

— Супер, — сказала Джейн, щоб завершити цю розмову, прогарчавши останнє «р». — А її... настрій був такий же?

— Ну, вона здалася мені менш сором'язливою, — задумливо сказала Зукі. — Ну знаєш, уже ж заміжня жінка й усе таке. Бліда, як я й казала, але, може, це через пору дня. Ми випили по чашечці кави в «Немо», тільки що вона замовила какао, бо погано спить вночі й намагається обходитись без кофеїну. Ребекка бігала довкола неї, наполягаючи, щоб ми спробували чорничні кекси; це частина їхньої кампанії на повернення людей з пекарні. Вона навіть не привіталася зі *мною*. Ребекка. Вона просто відкусила шматочок від свого, я про Дженні, і спитала, чи не можу я доїсти за неї, бо вона не хоче образити Ребекку. Взагалі-то, я була тільки рада, бо віднедавна *постійно* хочу їсти, не уявляю, чого б це, я ж не вагітна, правда? У цих євреїв така потенція. Вона сказала, що не знає чому, але останнім часом не має апетиту. Дженні. Я подумала, чи вона, бува, не перевіряє мене, чи я часом не знаю. Може, вона нутром відчуває, що ми... що ми зробили, не знаю точно. Мені стало її шкода, через те що вона вибачається, що не має апетиту.

— Але ж так і є, чи не так? — підмітила Джейн. — Треба платити за кожен гріх.

У світі стільки гріхів, що Зукі знадобилася секунда, аби зрозуміти, що Джейн має на увазі гріх шлюбу Дженні з Деррілом.

Того ранку прийшов Джо, і вони мали досі найбільшу сцену. Джина була вже на четвертому місяці, й це почало проявлятися; все місто бачило. А в Александриних дітей ось-ось мала закінчитись школа, тож вони

унеможливлять їхні побачення по буднях. Що стало для неї полегшенням; та й, щиро кажучи, для неї стало б величезним полегшенням більше не слухати його безвідповідальні й до того ж дуже нахабні теревені про те, як він покине Джину. Її вже нудило слухати їх, у них не було жодного сенсу, і їй не хотілося, аби він приходив сюди; вже сама лиш ця ідея засмучувала й ображала її. Він же її коханець, хіба цього мало? *Був* її коханцем, до сьогодні. Всьому приходить кінець. Все має свій початок, і все має свій кінець. Це відомо всім дорослим, чому ж тоді він не знає цього? Захоплений ось так зненацька, прокрутившись на кінчику її язика, як плювок, Джо спаленів, кілька разів стукнув її по плечу розслабленим кулаком, щоб не забити, і голий побіг кімнатою; його тіло було приземкувате й біле, а два чорні вихори волосся на його спині нагадували її очам крила метелика (його хребет утворював тільце) або тонкий шар мармуру, настелений так, що розсип зернинок у ньому утворював симетричний візерунок. У волоссі на тілі Джо було щось делікатне й органічне, тоді як Деррілове нагадувало грубий килимок. Джо заридав; зняв свій капелюх і вдарив головою об одвірок: це було пародійне, та все ж непідробне горе, справжня втрата. Кімната, зелена фарба на її старих дерев'яних панелях, великі півонії на її завісах з тими потаємними клоунськими обличчями й потріскана стеля, що тихо й по-змовницьки спостерігала за їхніми оголеними спарюваннями, була частиною їхнього горя, бо ж для чоловіка мало що є настільки ж дорогоцінним у романі, ніж бути впущеним у дім, для утримання якого він нічого не зробив, чи більш значущого для жінки, ніж впустити, ох, ця продумана щедрість, у свій дім його, його лише на довжину члена, його члена й компанії його запаху, веселощів і ваги — не купити іпотечними

платежами, не шантажувати спільними дітьми, а просто впустити у власні стіни, допуск, облагороджений свободою й рівністю. Джо ніяк не міг перестати думати про команди і шлюб; він хотів головувати власними пенатами. Своїми «добрими» намірами він принижував її милостивий дар. У своїй скорботі він вразив Александру тим, що знову стверд, і оскільки часу лишалося мало, а їхній ранок витрачено на теревені, вона дозволила йому взяти себе в його улюбленій манері — ззаду, поки вона стояла на колінах. Яку ж силу природи несли в собі його удари! Як він потрясався вистрілюючи! Після всього того епізоду вона почувалася пом'ятою й очищеною, ніби рушник із сушарки, який слід згорнути й покласти на одну з провітрюваних полиць її сонячного, порожнього будинку.

Будинок також, здавалося, зрадів його візиту в цей інтервал, що передував початку нескінченності їхнього прощання. Балки на стелі й дошки підлоги спілкувалися між собою в цю вітряну, вологу пору року, поскрипуючи, а віконна рама, коли вона поверталася до неї спиною, видавала легке, коротке дрижання, схоже на раптовий скрик пташки.

Вона пообідала вчорашнім салатом із розм'яклої капусти у прохолодній олійній бані. Треба скинути вагу, бо ціле літо не зможе носити купальник. Ще однією вадою Джо було те, що він пробачав їй її жир, — подібно до тих примітивних чоловіків, що перетворюють своїх дружин на бранок ожиріння, гори чорної плоті, що очікують на них у солом'яних халабудах. Александра вже й так почувалася стрункішою, полегшеною від свого коханця. Інтуїція підказала їй, що зараз задзвонить телефон. Так і сталося. Мабуть, Джейн або Зукі, збадьорені озлобленням. Втім зі слухавки, притуленої до вуха, долинув молодший, легший голос, із тиском сором'язливості

в ньому, осередок страху, понад яким пульсувала мембрана, як у горлі жаби.

— Александро, ви всі мене уникаєте.

Це був голос, який Александрі хотілося чути менше всього на світі.

— Але ж, Дженні, ми хочемо дати вам із Деррілом побути удвох. А ще ми чули, ніби у вас тепер є й інші друзі.

— Так, це правда, Дерріл любить ці, як він каже, посиденьки. Але це все не так, як... було в нас.

— Все завжди змінюється, — сказала їй Александра. — Вода тече; пташечка вилуплюється і пробиває шкаралупу. Тож усе гаразд. І в тебе все добре.

— Але ж ні, Лексо. Зі мною щось дуже недобре.

Її голос, перед внутрішнім зором старшої жінки, піднявся до неї, виставивши себе, щоб його почистили, зняли йому зі щік наліт хрипкості.

— А що з тобою не так?

Її власний голос був ніби шматок парусини чи покривало, що, коли його розстеляють на землі, ловить трохи повітря й напинається, як куля, м'яка хвиля пустоти.

— Я постійно втомлююсь, — сказала Дженні, — і не маю апетиту. Підсвідомо мені настільки хочеться їсти, що постійно сниться їжа, але, повернувшись до реальності, я не можу змусити себе їсти. Та й інші речі також трапляються. Серед ночі відчуваю напади болю. Весь час тече з носа. Дуже дивно; Дерріл каже, що я хропу вночі, чого зі мною ніколи в житті не було. А пам'ятаєш ті набряки, які я намагалася показати тобі, а ти не знайшла?

— Так. Щось таке пам'ятаю.

Відчуття того звичайного обстеження нестерпно пробіглися кінчиками її пальців.

— Так от, їх тепер більше. В паху, і за вухами. Це ж там лімфовузли?

У Дженні ніколи не були проколоті вуха, і вона завжди губила свої дитячі кліпси у ванні, на чорному кахлі чи поміж подушок.

— Навіть не знаю, золотце. Якщо це тебе турбує, треба сходити до лікаря.

— О, я ходила. До дока Пета. Він направив мене до вествікської лікарні на аналізи.

— І що показали аналізи?

— Нічого особливого; але мені сказали здати ще. Вони там усі такі потайні й похмурі й говорять таким дивним тоном, ніби я якась неслухняна дитина, яка може напісяти їм у черевики, якщо вони не триматимуться від мене якнайдалі. Вони бояться мене. Вже трошки захворівши, я чимось їх налякала. Кажуть мені, щось типу, що кількість моїх білих клітин «трішки вища за норму». Вони знають, що я працювала в лікарні у великому місті, й через це стають у захисну позу, але ж я нічого не знаю про загальні захворювання, здебільшого я бачила переломи й жовчні камені. Це було б навіть смішно, але вночі, коли лягаю, я *відчуваю*, що щось не так, що щось мене розбирає. А вони все питають, чи я не підпадала під вплив радіації. Ну так, я працювала з нею в лікарні Майкла Різа, але там діють *дуже* обережно: замотують тебе у свинцеву ковдру й садять у скляну будку, коли натискаєш на перемикач, тому все, що я можу пригадати, це час, коли я була ще підлітком і ми ще жили у Ворвіку й не переїхали до Іствіка, тоді стоматолог робив мені багато рентгенівських знімків, вирівнюючи зуби; в дитинстві в мене були жахливі зуби.

— Але зараз у тебе дуже гарні зуби.

— Дякую. Це обійшлося татові в таку суму, якої він не мав, але він поклав собі зробити з мене красуню. Він *любив* мене, Лексо.

— Я певна, що любив, люба, — сказала Александра, притискуючи голос; повітря під покривалом надималося, вовтузилося, як дика тварина, зроблена з вітру.

— Він так сильно любив мене, — випалила Дженні. — Як він міг вчинити так зі мною, повісившись? Як він міг лишити нас із Крісом самих? Навіть якби його посадили за вбивство, це було б усе одно краще. Йому не дали б багато, бо він зробив це настільки жахливо, що це неможливо запланувати заздалегідь.

— У тебе є Дерріл, — сказала їй Александра.

— І так, і ні. Ти ж знаєш, який він. Ти знаєш його краще за мене; треба було поговорити з тобою, перш ніж кинутися з головою. Не знаю, може, ти більше підходиш йому. Він ґречний, уважний і все таке, але він десь не зі мною. Думки Ван Горна завжди витають десь-інде, гадаю, навколо його проектів. Александро, *благаю,* дозволь прийти й побачитися з тобою. Ненадовго, чесно. Мені просто треба... обіймів, — підсумувала вона, її голос заповз назад, скрутившись майже сардонічно, проголошуючи це останнє, оголене благання.

— Люба моя, я не розумію, чого ти хочеш від мене, — мляво збрехала Александра, намагаючись згладити все це, стерти це розмазане обличчя, що постало перед її внутрішнім зором, настільки близько, що вона бачить зернинки, — але я не маю чого тобі дати. Чесно. Ти зробила свій вибір, і я не була його частиною. Все гаразд. Не існує жодних причин, чому я мала б бути його частиною. Але зараз я вже не можу стати частиною твого життя. Просто не можу. Від мене не так уже й багато лишилося.

— Зукі та Джейн не сподобалося б, що ти бачишся зі мною, — припустила Дженні, щоб дати пояснення Александриній твердосердності.

— Я кажу за себе. Поки мені не хочеться бачитися з тобою і Деррілом. Я бажаю вам усього найкращого, але мені ліпше не бачити вас. Чесно кажучи, мені від цього було б дуже боляче. А щодо твоєї хвороби: мені здається, ти дозволяєш уяві мучити себе. Хай там як, а ти в руках лікарів, які можуть зробити для тебе куди більше, ніж я.

— О, — далекий голос стиснувся до розміру крапочки, до чогось механічного, як з'єднальний гудок. — Я не впевнена, що це правда.

Повісивши слухавку, Александра відчула, що в неї тремтять руки. Всі знайомі кути й меблі в її будинку видавались перекошеними, ніби спотвореними невідповідністю між її та їхньою моральною віддаленістю — речі звільнені від гріха — і своєю фізичною близькістю. Вона зайшла в майстерню, взяла звідти один зі стільців — старий віндзорський, чиє сидіння було заляпане фарбою й висохлим гіпсом і клейстером, — і принесла його до кухні. Поставила його під високою полицею, стала на нього й простягнулася, щоб дістати загорнутий у фольгу об'єкт, який вона сховала там, повернувшись від Джейн у квітні.

Та річ ошелешила її своїм теплом: тепле повітря накопичується під стелею, подумала вона про себе, вигадуючи розмите пояснення. Зачувши, як вона копошиться там, Вуглик вийшов зі свого спального місця, тож їй довелось замкнути його на кухні, аби він часом не пішов з нею надвір, подумавши, що вона збирається погратися з ним у «кинь-принеси».

Минаючи свою майстерню, Александра обійшла пихату арматуру з соснових дощок два на чотири й один на два, покручених вішаків і дрібної сітки, бо одного разу вбила собі в голову створити гігантську скульптуру, достатньо велику для якогось громадського місця, такого

як площа Казмірчака. За майстернею розкинулась, у безладному плануванні цього будинку, в якому прожило вісім поколінь фермерів, перехідна зона з брудною підлогою, яку колись використовували як повітку, а Александра — як комору: попід її стінами густо заставлені лопати, сапки і граблі, вхід звужений від навалених купою старих глиняних горщиків і відкритих мішків болотного моху та кісткового борошна, її так-сяк зроблені полиці засмічені іржавими совками й коричневими пляшками прострочених пестицидів. Відхилила засув з дверей, зроблених із грубої дошки — покладені паралельно дошки трималися перекладинами, збитими у формі «Z», — і виступила в гаряче сонячне світло; понесла свій пакуночок, блискучий і теплий, через газон.

Червневе шаленство росту охопило всю землю: газон треба підстригти, грядки з хризантемами треба прополоти, помідори й півонії треба підв'язати. Комахи жували тишу; на обличчя Александрі тиснуло світло, й вона відчула, як волосся в її товстій косі розігрілося, мов електрична спіраль. Болото позаду її ділянки, за поваленим кам'яним муром, який окупував отруйний плющ і дикий виноград, ще взимку було прозорою коричневою хащею, вкритою, поміж горбочків скуйовдженої трави, синюватою пузирчастою кригою; влітку воно перетворилося на міцне сплетіння зеленого листя й чорних стеблин — папороті, лопухи й дика малина — так, що око не могло розгледіти нічого далі за кілька футів, і куди ніхто й ніколи не ступить: колючки й вогкість під ногами були аж надто непривабливі. В дитинстві, ще до того віку, коли десь у шостому класі хлопчики починають соромитись того, що з ними граються дівчатка, вона непогано грала у софтбол; тож вона розмахнулася й кинула фігурку — сам лише віск і голки, таку легеньку,

що вона полетіла, ніби камінь, пошпурений десь на місяці, — настільки далеко в буйний розмай, як тільки могла. Може, впаде в якийсь клаптик в'язкої води й потоне. Може, червоноплечі дрозди розклюють фольгу й прикрасять нею свої гнізда. Александра хотіла, щоб тієї речі не стало, щоб її щось поглинуло, розчинило, щоб вона загубилася серед буяння природи.

Нарешті всім трьом удалося організувати четвер, коли вони знову побачили одна одну, у крихітному будиночку Зукі на Гемлок-лейн.

— Але ж як гарно! — вигукнула Джейн Смарт, прийшовши з запізненням, майже ні у що не вдягнена: пластикові босоніжки й міні-сукенка в клітинку з бретельками, зав'язаними ззаду на шиї, щоб не зіпсувати засмагу.

Вона прибрала м'якого кольору мокки, втім зістарена шкіра під очима була все одно біла і зморшкувата, а на лівій нозі проглядалися бузкові брижі варикозних вен: крихітна низка невеличких припухлостей, як на тих нечітких фотографіях, за допомогою яких люди намагаються довести існування Лохнеського чудовиська. Попри те, Джейн мала вигляд бадьорої, товстошкірої карги у своїй стихії.

— Господи, вона має просто жахливий вигляд! — кинула вона й усілася з мартіні в одне з поскубаних крісел Зукі.

Мартіні було слизького ртутного кольору, а оливка, що плавала в ньому, нагадувала рептиляче око з червоною райдужкою.

— Хто? — спитала Александра, і так добре знаючи, про кого вона.

— Наша люба місіс Ван Горн, звісно, — відповіла Джейн. — Навіть під яскравим сонцем, на Док-стрит

у середині липня, вона виглядає, ніби вилізла з погреба. Їй стало нахабності підійти до мене, хоч я й намагалася нишком прослизнути в «Дзявкучого лиса».

— Бідолашка, — сказала Зукі, напихаючи рот солоним пеканом і усміхнено жуючи.

Влітку вона носила прохолодніший відтінок губної помади, а на її крихітному аморфному переніссі облуплювалася стара засмага.

— Гадаю, від хіміотерапії в неї повилазило волосся, тож зараз вона носить косинку, — сказала Джейн. — До речі, їй личить.

— І що вона тобі сказала? — спитала Александра.

— Ой, та як завжди оце «яка приємна несподіванка», і «ми з Деррілом вас давно не бачили», і «якось приходьте поплавати в заплаві». Відкараскалася від неї як могла. Справді. Яке лицемірство. Вона ж нас ненавидить, кажу вам.

— А вона казала щось про свою хворобу? — спитала Александра.

— Жодного слова. Тільки либилась. «Яка ж чудова погода!» «А ти чула, що Артур Геллібред купив собі милий човен “Геррешофф”?» От як вона нам відплачує.

Александра подумала, може, розповісти їм про дзвінок Дженні минулого місяця, але вирішила не піднімати її прохання на глум.

Однак затим вирішила, що по-справжньому має бути вірна своїм сестрам, своєму ковену.

— Минулого місяця вона дзвонила мені, — сказала вона, — казала про набряки, які уявляла скрізь. Хотіла прийти побачитися зі мною. Ніби я можу зцілити її.

— Як же це мило, — сказала Джейн. — І що ти їй сказала?

— Відмовила. Мені дійсно не хочеться бачити її, мені було б дуже ніяково. А от що я таки *зробила*, мушу зізна-

тися, — це взяла ту кляту ляльку й утопила в болоті біля моєї ділянки.

Зукі аж сіла рівно, збивши ліктем з підлікотника тарілочку з горіхами, але вправно спіймавши її.

— Але ж для чого, крихітко, який же непродуманий вчинок, після такої роботи над воском! Ти втрачаєш своє відьомство!

— Не знаю, уявляєш? Здається, це нічого не змінило, особливо якщо вона пішла на хіміотерапію.

— Боб Озґуд, — манірно сказала Джейн, — товаришує з доком Петом, і док Пет каже, що це якась загадка: печінка, підшлункова, кістковий мозок, мочки вух і так далі. *Entre nous*[1], Боб сказав, що док Пет казав йому, що якщо вона протягне ще бодай два місяці, це вже буде диво. І вона це знає. Хіміотерапія — це лише щоб заспокоїти Дерріла, бо він у відчаї, це точно.

Відколи Джейн узяла собі за коханця того малого лисого Боба Озґуда, дві вертикальні виїмки між її бровами дещо розгладились, а в її мовленні стали вчуватися зичливі вібрації, начеб вона виводила їх смичком по власних голосових зв'язках. Александра ніколи не бачила матір-брахманку Джейн, але подумала, що саме таким чином голоси бринять у повітрі Бек-бею під час посиденьок за чашкою чаю.

— Бувають і ремісії, — запротестувала Александра, без жодного переконання в тому; сила вийшла з неї, розсіялася серед природи й зараз струмувала в астральних течіях поза межами цієї кімнати.

— Ах ти ж велика, чудова обіймака, — сказала Джейн Смарт, нахилившись до неї так, що у вирізі її вільної сукні показалася лінія, де закінчувалася засмага на її

---

[1] Між нами кажучи (*фр.*).

грудях. — Що це найшло на нашу Александру? Не з'явилося б це створіння, зараз там була б ти; *ти* була б повелителькою Жабиного дому. Він приїхав до Іствіка в пошуках дружини, і нею мала стати ти.

— Ми *хотіли*, щоб це була ти, — сказала Зукі.

— Дурниці, — відповіла Александра. — Мені здається, що будь-хто з вас схопився б за таку нагоду. Особливо ти, Джейн. Ти добряче насмоктала заради однієї чи іншої благородної мети.

— Дівчатка, годі гризтися, — заблагала Зукі. — Давайте розслабимось. До речі, про зустрічі в місті: ніколи не вгадаєте, кого я зустріла вчора ввечері біля суперетти.

— Енді Воргола, — знехотя кинула Александра.

— Дон Поланскі!

— Оту Едову малу поблядушку? — спитала Джейн. — Та її ж підірвало бомбою в Нью-Джерсі.

— Її останків так і не знайшли, лише одяг, — нагадала решті Зукі. — Тож вона переїхала з того притону в Гобокені до Мангеттену, це був справжній штаб. Революціонери ніколи насправді не довіряли Еду — він був надто старий і відсталий — і саме тому довірили йому те завдання з бомбою — щоб перевірити його щирість.

Джейн недоброзичливо зареготала, але вже з тоном вібрато у своєму смішку.

— Єдина Едова якість, у якій я ніколи не сумнівалася, — він був щонайщирішою сракою.

Верхня губа Зукі зморщилась у мовчазному докорі; вона повела далі:

— Вочевидь, зі щирістю Дон не було жодних проблем, тож її відразу прийняли у верхівку, й вона щовечора каталася кудись в Іст-Вілідж, поки Ед підривав себе в Гобокені. Вона вважає, що це сталося тому, що в нього тремтіли руки при підключенні дротів; далося взнаки погане

харчування й постійна робота в підвалі. А ще в ліжку він був ніякий, думаю, вона це розуміла.

— Її оссяло, — сказала Джейн і відразу ж виправила на: — Щось донкнуло в голівці Дон.

— Хто розповів тобі все це? — спитала Александра в Зукі, роздратована поведінкою Джейн. — Ти підійшла до неї біля суперетти?

— О, ні, мене лякає та банда, у них тепер є навіть чорні, не знаю, звідки вони, мабуть із гетто в південному Провіденсі. Зазвичай я ходжу з другого боку вулиці. Це мені розповіли Геллібреди. Дівчина повернулася в місто й більше не хоче жити з вітчимом у трейлері біля залізничної станції, тож вона поселилася біля вірменського магазину й прибирає в будинках за сигарети і якийсь дріб'язок, до Геллібредів вона приходить двічі на тиждень. Гадаю, в Розі вона бачить мати-наставницю. У Рози хвора спина, вона не може навіть віника підняти, не скрикнувши.

— Як так, — спитала Александра, — що ти знаєш стільки всього про Геллібредів?

— О, — сказала Зукі, зводячи погляд до стелі, котра дзенькала й гуділа притлумленими звуками телевізора, — буває, заходжу до них посидіти-потеревенити, відколи розійшлася з Тобі. Геллібреди дуже смішні, коли на неї не нападає хандра.

— А що сталося у вас із Тобі? — спитала Джейн. — Ти виглядаєш такою... вдоволеною.

— Його звільнили. Тому провіденському синдикату, який володіє «Вісником», здалося, що газета під його керівництвом не достатньо «сексуальна». І мушу визнати, він робив свою роботу як-небудь; ті єврейські матері, вони дуже псують своїх синів. Думаю влаштуватися туди редакторкою. Якщо така, як Бренда Парслі, може взятися за чоловічу роботу, то не розумію, чому не можу я.

— Твоїм кавалерам, — підмітила Александра, — щось не дуже таланить.

— Я б не називала Артура кавалером, — сказала Зукі. — Для мене бути з ним — це як читати книжку: він стільки всього знає.

— Я кажу не про Артура. А він також кавалер?

— А йому в чомусь не таланить? — спитала Джейн.

Зукі прокрутила очима; вона ж бо гадала, що про це всі знають.

— Ой, та ні, лише мучить фібриляція. Док Пет сказав йому, що багато хто живе з нею роками, якщо користується наперстянкою. Він ненавидить фібриляцію; каже, це ніби пташка, зачинена в грудях.

Обидві подруги, отак дещо приховано вихваляючись своїми коханцями, в очах Александри видавалися уособленням здоров'я: доглянуті й засмаглі, живляться силою від смерті Дженні, сотають з неї енергію, як із чоловічого тіла. Джейн підтягнута й засмагла, у босоніжках і крихітній сукенці, й Зукі також, у тому літньому вбранні, яке носять усі жінки Іствіка, — махрові шорти, від яких її зад здається підтягнутим і округлим, і барвиста, блискуча дашикі[1], в якій її груди бовтаються, вказуючи на відсутність ліфчика. Лишень уявіть собі: бути у віці Зукі — тридцять три — і наважитись ходити без ліфчика! Ще з тринадцяти років Александра заздрила тим струнким від природи дівчатам із невеличкими грудьми, що можуть собі щасливо їсти і їсти, в той час як її дух обтяжувала маса плоті, готової перетворитися на жир щоразу, як вона набирала добавку. Очі їй залоскотали сльози заздрощів. Для чого вона має грузнути в цьому житті, коли відьма повинна танцювати, пурхати?

---

[1] Барвиста широка африканська сорочка.

— Так далі *не можна*, — бовкнула вона крізь горілку, що вже починала крутити кутами хирлявої кімнатки. — Ми *мусимо* відкликати закляття.

— Але як, люба? — спитала Джейн, збиваючи попіл із сигарети з рудим фільтром у тарілочку з візерунками «пейслі», з якої Зукі з'їла вже всі горіхи; по тому вона (Джейн) димно зітхнула, нетерпляче, через ніс, мовби прочитавши Александрині думки, передбачила цей спалах занудства.

— *Не можна* ось так вбивати її, — вела далі Александра, насолоджуючись враженням, яке вона справляє: пухкої, проблемної старшої сестри.

— А чому ні? — сухо спитала Джейн. — У своїх думках ми постійно вбиваємо людей. Стираємо помилки. Переставляємо пріоритети.

— А може, це взагалі не через наше закляття, — припустила Зукі. — Може, це ми просто так думаємо. Зрештою, вона ж у руках лікарів і медсестер, а в них є всі необхідні інструменти й усякі штуки, щоб рятувати життя.

— Та вони ж *брешуть*, — сказала Александра. — Всі ті наукові штуки — брехня. *Має* ж бути якийсь спосіб відвернути закляття, — заблагала вона. — Якщо ми всі втрьох *зосередимось*.

— На мене не розраховуйте, — сказала Джейн. — Я тут зрозуміла, що обрядова магія наганяє на мене нудьгу. Це ніби якийсь дитячий садок. Моя збивачка й досі вся в тому воску. А діти ніяк не заспокояться, що то була за штука у фользі; вони як зациклились на ній і, боюсь, розповідають друзям. А ще, ви двоє, не забувайте, що я все ще сподіваюся влаштуватись у церкву, а подібні чутки *не* спонукають добрих містян найняти такого хормейстера.

— Як ти можеш бути такою безсердечною? — вихопилося в Александри, що приємно відчувала, як її емоції

розбиваються об витончений антикваріат Зукі — овальний столик, триноге шейкерське крісло[1] з плетеним сидінням, — начеб приливна хвиля, що несе до берега уламки. — Хіба ти не бачиш, наскільки це жахливо? Все, що вона зробила, — це погодилась на його пропозицію, а що ще їй було казати?

— Як на мене, то це вже смішно, — сказала Джейн, загострюючи кінчик сигарети об край тарілочки. — «Крихітка Дженні померла учора», — додала вона, ніби цитуючи.

— Золотце, — сказала до Александри Зукі, — я чесно боюсь, що це поза нашими силами.

— «Більшої шльондри ми не знали ніколи», — провадила Джейн.

— Це не ти зробила, ти була щонайбільше провідником. Як і всі ми.

— «За душу її помолімося хором», — процитувала Джейн, вочевидь, закінчуючи.

— Нас просто *використовував* усесвіт.

Александрою заволоділа певна гордість за своє ремесло.

— Ви обидві не впоралися б без мене; в мені було *багато* енергії, я гарно все організувала! Використовувати ту страшну силу було чудо́во!

Вона вже почувалася чудово, її скорбота гамселила по цих стінах, обличчях і речах — по морській скрині, ослінчику з мережаним сидінням, товстих ромбоподібних шибках, — начеб масивними подушками, хмарами її запалу й каяття.

— Та ну, Александро, — сказала Джейн. — Це на тебе не схоже.

---

[1] Стиль меблів, вироблений Шейкерами — послідовниками одного з християнських учень.

— Знаю, що не схоже. Кілька днів по тому я почувалася паршиво. Не знаю, чому так. Лівий яєчник дуже болить майже перед кожною менструацією. А вночі хапає поперек, та так сильно, що я аж прокидаюся й лежу, скрутившись, на боці.

— Ой ти моя пухкенька няшка-бідолашка, — сказала Зукі, підвівшись і зробивши крок, так, що кінчики її грудей колихнулися під лискучим дашикі. — Тобі потрібен масаж спини.

— Так, потрібен, — надулася Александра.

— Ходи сюди. Лягай на диван. Джейн, посунься.

— Мені так страшно, — слова Александри приправляло посопування, поколюючи їй у ніздрях. — Краще б це був усього лише яєчник, а не...

— Тобі просто треба нового коханця, заспокойся, — сказала їй Джейн, просичавши останнє «с» у своїй звичній манері.

Звідки вона знає? Так, Александра сказала Джо, що більше не хоче його бачити, але цього разу він не передзвонив, і дні його мовчанки перетворились на тижні.

— Підніми-но свою красиву блузку, — сказала Зукі, попри те що це була не красива блузка, а одна зі старих сорочок Оза, кінчики комірця якої відмовлялися вкладатися, бо з них повипадали пластикові вставки, і з плямою від їжі біля другого ґудзика, яка вперто не хотіла виводитись.

Зукі зняла бретельку ліфчика, застібки були вже звільнені, і грудну клітку Александри заповнило відчуття розширення. Тоненькі пальчики Зукі заходилися масажувати колами. Жорстка подушечка, в яку вперся ніс Александри, приємно пахла мокрим псом. Вона заплющила очі.

— А ще треба гарно промасувати стегна, — донісся голос Джейн.

Дзенькання й шарудіння позначили те, що вона поставила свою склянку й загасила сигарету.

— Тиск у попереку походить зі стегон, тож його треба полегшити.

Її пальці з твердими кінчиками спробували полегшити його, пощипуючи, погладжуючи, проводячи нігтями туди й сюди, створюючи ефект *pianissimo*.

— Дженні... — затнулася було Александра, згадавши шовковисті дотики дівчини.

— Це не ми робимо зле Дженні, — шепнула їй Зукі.

— ДНК робить Дженні зле, — сказала Джейн. — Кляте ДНК.

За кілька хвилин Александру заколисали так, що вона мало не заснула. До кімнати притупцяв веймаранер Генк зі своїм висолопленим язиком бузкового кольору, і вони взялися за таку гру: Джейн вистелила на ногах Александри два рядочки крекерів, а Генк почав злизувати їх. Тоді вони поклали трохи на спину Александрі, туди, де закінчувалася задерта сорочка. Його язик був шорсткий, мокрий, теплий і дещо липкий, наче великий равлик; він човгався туди-сюди на щораз заново накритому столі з Александриної шкіри. Як і його хазяйка, пес полюбляв хрусткі снеки, але, нарешті нажершись, звів до жінок зачудований погляд і попрохав очима — топазовими кульками з фіолетовою хмаринкою по центру кожної — припинити.

Хай інші церкви в Іствіку переживали безсумнівне падіння відвідуваності під час літнього відродження поклоніння сонцю, служби унітаристів, на які й так мало хто ходив, продовжували відбуватися; насправді ж їх доповнювали курортники з метрополій: мажористі релігійні ліберали в червоних слаксах, лляних куртках, бавовняних

сорочках із барвистими візерунками й капелюхах зі стрічками. Ось саме ці, а ще постійні відвідувачі — Неффи, Річард Смітс, Гербі Прінц, Альма Сіфтон, Гомер Перлі і Френні Лавкрафт, молода місіс Ван Горн і відносно новенька в місті Роза Геллібред, без свого чоловіка-агностика, зате з Дон Поланскі як своєю протеже — дуже здивувались, коли, щойно по закінченні слабко виведеного «Крізь ночі сумніву й жалю» (баритон Дерріла Ван Горна додавав хору на балконі скрипучої гармонії), почули слово «зло», яке зірвалося з уст Бренди Парслі. У цьому цнотливому нефі не часто почуєш подібне слово.

Бренда виглядала просто шикарно у відкритій чорній сукні, мереживному жабо й білому шовковому шарфі, її вигоріле на сонці волосся було туго зібране на потилиці, відкриваючи блискуче чоло.

— У світі є зло, і в цьому місті є зло, — дзвінко промовила вона, тоді опустила голос до нижчого, довірливого тону, котрий, однак, доносився до кожного закутка старого неокласичного храму.

У нижніх шибках високих, чистих вікон погойдувалися рожеві мальви; у шибках вище — безхмарний липневий день закликав усіх прикутих до лав у цій білій коробці повиходити надвір, надвір до човнів, на пляж, поля для гольфа, тенісні корти, піти випити «Кривавої Мері» на чиємусь новенькому ґанку з червоного дерева з виглядом на затоку й острів Конанікут. Затока вигравала сонячним промінням, острів виглядав майже незайманим, як у часи, коли його населяли індіанці племені Наррагансетт.

— Ми не любимо використовувати це слово, — пояснила Бренда, вже іншим голосом, як у психіатра, котрий по кількох роках мовчазного слухання нарешті розпочав наставляти. — Нам більше до вподоби такі слова, як

«невдача», «нестача», «хибність», «збиток». Ми воліємо думати про зло, як про відсутність чогось хорошого, швидкоплинне потьмяніння його сяйва, тінь, послаблення. Бо ж світ *добрий*, цього навчили нас Емерсон та Вітмен, Будда й Ісус. Наша безстрашна Анн Гатчінсон вірила в силу милості, на відміну від сили примусу, і — будучи матір'ю п'ятнадцяти дітей і повитухою незліченних і незчисленних сестер — відкинула сексистське, світоненависницьке бостонське духовенство заради своєї віри, віри, в ім'я якої вона зрештою й полягла.

«В останній раз, — думала Дженні Ван Горн, — у мої очі світить ця ясна липнева синь. Мої повіки підіймаються, рогівки пропускають світло, кришталики фокусують його, сітківки й зоровий нерв передають його в мозок. Завтра полюси Землі нахиляться ще на один день у напрямку до серпня й осені, і заструмує вже дещо інший відтінок світла й туману».

Цілий рік, сама того не усвідомлюючи, вона прощалася з кожним сезоном, кожним міжсезонням і переміною погоди, кожним минулим моментом осіннього пломеніння й падолисту, зимових морозів, відблиском сонця на товстій кризі й тим свіжим весняним моментом, коли підсніжники і крокуси починають квітнути серед прим'ятої коричневої трави на тій потаємній ділянці з сонячного боку кам'яної стіни, зігрітої сонцем, як теплим подихом, що коханець лишає на шиї своєї обраниці; вона прощалася, бо сезони більше не проноситимуться повз неї. Дні, що ми проводимо так вільно в поспіху і справах, в юнацьких турботах і радісному дитячому нудьгуванні, «їм дійсно приходить кінець, небо закривається, ніби об'єктив величезного фотоапарата». Від цих думок у Дженні запаморочилось у голові; Ґрета Нефф, відчувши її настрій, поплескала її по коліну і взяла за руку.

— Виступивши назустріч злу у світі, — грандіозно рекла Бренда, дивлячись угору, на чорний балкон з органом, яким уже давно ніхто не користувався, і крихітним хором, — ми спрямували своє обурення на зло, яке в Південно-Східній Азії творять політики-фашисти й деспотичний капіталізм у пошуках шляхів забезпечення й примноження своїх ринків антиекологічних розкошів, доки ми дивилися туди, ми провинилися — так, провинилися, бо провина полягає як в у́пущенні, так і в до́пущенні, — провинилися за те, що не помітили, як зло зростає в іствікських домівках, у наших затишних, напозір спокійних домівках. Особиста невдоволеність і власне розчарування виплекали нещастя з наших забобонів, які наші пращури нарекли огидними, бо й справді вони, — Брендин голос красиво опустився до спокійного, м'якого подиву, як у вчительки, що заспокоює пару батьків, не заперечуючи жахливих оцінок у табелі, як жінка-експерт із раціоналізації виробництва, що погрожує звільненням розлюченому директорові, — *є* огидними.

«Втім за закритим об'єктивом повинне бути око, око вищої Сутності», і, з передчуттям, подібним до того, що виникло в її батька кілька місяців тому, Дженні порішила передати віру в опіку над собою тій Сутності, хай навіть її нові друзі й ті людиноподібні машини з іствікської лікарні борються за її життя. Сама пропрацювавши кілька років у лікарні, Дженні знала, наскільки холодно статистичними є кінцеві результати, добуті тією милістю, що надається так люб'язно й за такі великі гроші. От що їй дуже не подобалось — це нудота, нудота, яку викликають ліки, а нині ще й радіація, якою її обдають двічі на тиждень, поки вона лежить, обв'язана застібками й бинтами, на величезному поворотному столі з хрому й холодної сталі, який крутить її так і сяк, аж доки не починає нудити.

Цокітливий плин секунд його радіоактивного гудіння не бажав полишати її слух і переслідував навіть уві сні.

— Є прояв зла, — казала Бренда, — з яким ми маємо боротись. Його не можна терпіти, його не можна виправдовувати, його не можна пробачати. Соціологія, психологія, антропологія: у цьому конкретному випадку не можна дозволяти всім цим творінням сучасного мислення застосовувати свої методи.

«Я більше не побачу бурульок, що звисають, покрапуючи, з піддашків, — подумала Дженні, — чи як спалахує цукровий клен. Чи той момент в пізню зиму, коли на брудному і прогнилому снігу відлига вигризає різні форми».

Ці усвідомлення були як у дитини, що в по-морозному кусючий день протирає пальцем прогалинку на замерзлій шибці над батареєю; саме через таку прозору цяточку Дженні заглядала в бездонне ніщо.

Бренда, її переливчасте волосся спадало на плечі — воно так і було на початку служби чи розпустилося в запалі її тиради? — скликáла невидимі війська:

— Бо ж ці жінки — і, у своїй любові до нашої статі й гордості за нашу стать, не станьмо відкидати, що вони *таки* жінки, — упродовж довгого часу справляли згубний вплив на нашу громаду. Вони вчиняли перелюб. Вони занедбали своїх дітей і знущалися з них, вирощуючи їх у богохульстві. Своїми мерзенними діяннями й підлими чарами вони довели деяких чоловіків до божевілля. А деяких чоловіків — і я в цьому твердо переконана — деяких чоловіків вони довели до загибелі. А нині їхній демон постав — їхня отрута розлилася — їхня ненавифць...

Ніби з бутона мальви, з-поміж Брендиних пухких фарбованих губ сонно виліз джміль і рушив у свою мандрівку в пошуках квітів понад головами парафіян.

Дженні хихикнула про себе. Ґретина рука стиснула її ще раз. З другого боку від неї охнув Рей Нефф. Обоє Неффів носили окуляри: Ґрета — овальні бабусині, зі сталевою оправою, а Рей — квадратні, без оправи. Кожен із Неффів був як суцільна велика лінза, «А я сиджу поміж них, — подумала Дженні, — як той ніс». Нажахана тиша сфокусувалася довкола Бренди, що струнко стояла за кафедрою. Над її головою більше не висів облізлий мідний хрест, що роками припадав там порохом, слугуючи застарілим символом, нині там розміщувалось новеньке мідне коло — символ досконалої єдності й миру. Це Бренда придумала почепити його. Вона неглибоко вдихнула і спробувала говорити крізь щось іще, що збиралося в її роті.

— Їхня ненависть заплямувала повітря, яким ми дихаємо, — проголосила вона, і з її рота виповз метелик блідосинього кольору, а за ним — його рудуватий братик; останній впав на кафедру з мікрофоном, видавши глухе гупання, підсилене динаміками, затим розправив крильця і спурхнув до неба, замкнутого за високими вікнами.

— Їхні сасдрофчі отгуїги вфіх наф...

Бренда схилила голову, і з її рота народився яскравенний, кудлатий, мерзенний на смак метелик-монарх, з помаранчевими крильцями, облямованими густим чорним, і пустився в недбалий і ледачий політ попід фарбованими білим кроквами.

Дженні відчула, як у її бідолашному, в'янучому тілі, начеб під коконом, роздувається напруга.

— Допоможіть, — затинаючись, промовила Бренда в кафедру, на якій лежали, обляпані слиною й комашиним слизом, цупкі аркуші з її проповіддю. Здалося, її зараз вирве. Її довге, біле, як платина, волосся гойдалося, і мідне коло розкидало довкола снопи світла. Парафіяни

порушили заціпенілу тишу; зачулися голоси. Френні Лавкрафт гучним криком глухої людини запропонувала викликати поліцію. Реймонд Нефф навіть скочив на рівні й потрусив кулаком у скаламученому сонцем повітрі; в нього трусилися щоки. Дженні загиготіла; смішливість, що розпинала її зсередини, вже було годі стримати. Якимось чином саме пожвавлення через усе це робило його таким смішним, це нагадувало невгамовного кота з мультика, який встає по тому, як його розплющили, і продовжує погоню. Вона розсміялася — дзвінким, чистим сміхом барв усіх метеликів — і висмикнула руку зі співчутливої, міцної хватки Ґрети. Подумала, хто ж може це робити: Зукі, як відомо всім, зараз у ліжку зі спритним Артуром Геллібредом, поки його дружина пішла в церкву; старий хитрий галант Артур упродовж тридцяти років трахав студенток фізичного факультету в Кінгстоні. Джейн Смарт поїхала аж ген у Ворвік грати на органі Гаммонда для збіговиська мунів[1], що зібралося в покинутому квакерському молитовному домі; обстановка (як Джейн розповідала Мевіс Джессап, котра розповіла Розі Геллібред, а та розповіла Дженні) була гнітюча — всі ці молоді представники верхівки середнього класу із зачісками морських піхотинців і промитими мізками, — зате платять непогано. Александра зараз, мабуть, ліпить крихіток або прополює хризантеми. Може бути, що це відбувається без волі жодної з трьох, може, це щось, що вони випустили в повітря, як ті ядерні науковці, що приготували бомбу для перемоги над Гітлером і Тодзьо, а зараз так шкодують про це, як Айзенгавер, відмовившись підписати мир із Хо Ші Міном, який би припинив усю ту колотнечу, як дикі квіти пізнього

---

[1] Члени секти Мун Сон Мьона «Церква об'єднання».

літа — золотушник і дика морква — полегшились від насіння в анабіозі на кошлатих полях, які взялися серпанком, де чорні раби колись відчиняли ворота перед сквайрами, що мчали галопом, убрані в пальта з роздвоєними фалдами й шапки з бобра і фетру. Хай воно як, а все це виглядає дуже *смішно*. Гербі Прінц, його щокате, жадібне, тонкошкіре обличчя пожовкло від хвилювання, відштовхнув Альму Сіфтон, пробився до проходу й мало не збив з ніг місіс Геллібред, котра, подібно до інших жінок, інстинктивно прикривала цупко стиснутий рот і підводилася, щоб піти.

— Моліться! — вигукнула Бренда, побачивши, що втратила контроль над подіями.

З її нижньої губи полилося щось, роблячи підборіддя блискучим.

— Моліться! — крикнула вона лунким чоловічим голосом, як лялька черевомовця.

Дженні заливалась істеричним реготом, тому її довелось вивести на вулицю, де вигляд її примари, що тупцяє поміж чотириоких Неффів, викликав богобоязний страх у бюргерів, що о цій ранній порі мили свої автомобілі уздовж Кокумскассок-вей.

Джейн Смарт укладалася спати тоді, коли й діти, часто лягаючи в ліжко, щойно підіткнувши двох найменших, і засинаючи, поки старші потай додивляються півгодини «Меннікса» чи якийсь інший серіал із погонями на машинах, дія якого розгортається десь у Південній Каліфорнії. Близько другої-другої тридцять вона різко прокидалася, начеб один раз дзенькнув телефон, а потім замовк, чи зловмисник перевірив дверну ручку або обережно, затамувавши подих, вибив шибку. Джейн прислухалася, затим усміхалася в темряві, пригадавши, що це настав час її рандеву.

Встаючи в напівпрозорій нейлоновій нічнушці, вона огортала плечі крихітною стьобаною сатиновою кофтинкою і ставила на плиту молоко для какао. Рендольф, її ненажерливий молодий доберман, підбігав, цюкаючи кігтями по кухонній підлозі, й вона давала йому погризти «Чю-З» — твердий, як каменюка, собачий смаколик у формі кістки; він забирав цей підкуп у свій куток і починав вигравати на ньому зловісну музику своїми довгими зубами, що випиналися над фіолетовими губами. Молоко закипало, вона проносила своє какао через шість сходинок до ярусу вітальні й діставала з кофра віолончель — її червоне дерево настільки осяйне й живе, ніби це якась плоть вищого ґатунку. «Хороша крихітка», — бувало, казала вголос Джейн, бо тиша у пласких трактах колотнечі — ніякого тобі дорожнього руху, ніякого дитячого плачу (Коув-гоумз вставав і лягав фактично синхронно) — була такою досконалою, що аж лякала. Вона обшукувала подовбану підлогу, шукаючи вибоїну, аби вставити ніжку, підтягала туди пюпітр, трирежимний торшер і крісло з рівною спинкою й починала грати. Сьогодні вправлятиметься з Другою з Бахових сюїт для віолончелі без акомпанементу. Ця була однією з її улюблених; так, ця їй дійсно краща за мляву Першу і страшенно складну Шосту, аж чорну від шістдесят четвертих нот, неможливо високу, написану мовби для п'ятиструнного інструмента. Втім завжди, навіть посеред Бахового мало не годинникового передзвону змін, можна було щось відкрити, щось *почути*, той момент, коли серед скрипу коліс зривається крик. Бах жив щасливо в Кетені, от якби тільки не передчасна смерть дружини Марії і шлюб такого *simpatico* й музично обдарованого принца Леопольда зі своєю молодшою кузиною Генрієттою Ангальтською; малу наречену Бах назвав словом «*amusa*», тобто

кимось протилежним до музи. Генрієтта позіхала на пишних концертах, а її вимоги відвертали принцову увагу від *Kapellmeister*, та настільки, що пришвидшили його пошуки посади кантора в Лейпцигу. Він прийняв нову посаду ще до Бахового від'їзду з Кетена, навіть попри неочікувану смерть своєї нечуйної принцеси. У Другій сюїті є одна тема — мелодійна послідовність висхідних третіх і спаду цілих тонів, — вона програється у прелюдії, а потім робить разючий розворот в алеманді — миттєвий розворот (на третину вищий) спаду; таким чином, до плинної мелодії (*moderato*) додавалося пікантності, котра все поверталась і поверталась, предмет обговорення досягав свого піку в дисонансі акорду *forte d дієз-a* між тремтячим натуральним флажолетом і перебором, від якого стираються пальці, *piano,* тридцять другими нотами. А предмет обговорення, усвідомила Джейн Смарт, продовжуючи грати вже по тому, як какао, якого вона так і не скуштувала, перетворилося на теплувату гидоту, — це смерть, оплакана смерть Марії, що доводилась Баху кузиною, і давно бажана смерть принцеси Генрієтти, яка б однак настала. Смерть була простором, який ці збурунені, гулкі ноти звільняли, грандіозний, відполірований внутрішній простір, що все зростав і зростав. Останній такт був позначений *poco a poco ritardando* і включав інтервали — найбільшим з них був *D-d',* — які відправляли її пальці ковзати грифом вгору і вниз, видаючи глухі попискування. Алеманда закінчувалася тією ж низькою тонікою, грандіозно: звук поглинав увесь світ.

Джейн змахлювала; настав час повторити (і вона вже *повторила* першу половину), одначе, подібно до подорожнього, який, уже при світлі місяця, нарешті повірив, що таки кудись прямує, їй захотілося пришвидшитись. У пальцях вчувалося натхнення. Вона нахилилась над

нотами; це був казанок, у якому кипіло поїсти лише на неї; помилятися не можна. Куранта розгорталася швидко, мимоволі протікаючи, дванадцять шістнадцятих до кінця такту, лише двічі в кожній секції вражені ваганнями через акорд у чверть ноти, затим відновлюючи свій гулкий політ, крихітна тема вже майже губилася. Ця тема, вважала Джейн, була жінкою; аж тут у музиці починає набирати сили ще один голос — чоловічий голос смерті, — гаркаючи низькими, рішучими складами. Попри всю свою лункість куранта сповільнювалась до шести нот із крапочкою, напирала, щоб акцентувати спад третіми, а тоді четвертою, а тоді крутою п'ятою до тієї ж фінальної ноти, неминучої тоніки. Сарабанда, *largo,* була шикарна, беззаперечна, її повільні переходи позначені розмаїттям трелів, після руйнівного обвалу на музику величезної, незавершеної домінантної дев'ятої, привид тієї витонченої теми знову виринув. Джейн затято працювала смичком — низька *С діез-В бемоль-g,* — смакуючи її руйнівну силу, захоплюючись тим, як приглушені сьомі її двох нижчих нот сардонічно відлунюють виток приглушеної сьомої (*С діез-b бемоль*) у верхньому рядку. Насмакувавшись цим моментом, переходячи до першого менуету, Джейн напрочуд чітко почула — це було питання не слуху, вона *зливалася* з музикою — війну між акордами й рядком, який завжди намагався втекти від них, але не міг. Її смичок вирізав фігури в матерії, у чорноті, у тиші. Ззовні речей було світло й розмаїття, всередині всього — смерть. Марія, принцеса, Дженні: послідовність. Невидиме нутро віолончелі вібрувало, кінчик її смичка вирізав круги й напівсфери з клинця повітря, звуки обсипалися з нього, як тирса. Дженні спробувала втекти з труни, яку виструґувала для неї Джейн; другий менует наблизився до тональності Ре мажор, і жінка,

ув'язнена в музиці, помчала легкими кроками сплетених нот, але потім повернулася, *Menuetto I da capo*, і провалилася в темніших відтінках і лютому квартеті акордів, ясно призначених для гри смичком: *f-a aufstrich, B бемоль — f-d abstrich, G-g-e aufstrich; A-e-c діез*. Рвучко смичком, вгору, вниз, вгору, а тоді вниз до тритактного *coup de grâce*, той трепетний дух навіки понівечено.

Перш ніж узятися за джигу, Джейн відсьорбнула какао: його холодна шкірка прилипла до волосинок на її верхній губі. Рендольф, упоравшись зі своєю «Чю-З», підійшов і ліг поруч, на стривоженій підлозі, з її босими ногами, що ритмічно притупували. Одначе він не спав: його брунатні очі дивилися прямісінько на неї в якомусь заціпенінні; голодний вираз спершу торкнувся морди, затим дістався вух, всередині рожевих, як морські мушлі. Ось такі друзі, подумала Джейн, лишаються тупими — шматки грубої матерії. По ньому видно, що він спостерігає щось украй важливе, але не розуміє, що це; він глухий до музики і сліпий до руху й польоту духу. Вона підняла смичок. Він здався їй напрочуд легким, як чарівна паличка. Джига позначалась як *allegro*. Починалась вона уривчастими фразами — вуп-*вуп* (*a-d*), вуп-*вуп* (*b бемоль-c діез*), вуп-пу-пу-пу-пу вуп-*уп*, вуп... Вона знай продовжувала. Зазвичай їй було важко з цими рідкими, загостреними, пониженими ходами, але сьогодні вона просто літала поміж них, глибше, вище, глибше, *spiccato, legato*. Два голоси вгризлися один в одного — останнє відродження тієї трепетливої, спадистої теми, що знай поверталася, але лише для того, щоб її придушили. Так от про що шепочуться чоловіки, монополізуючи, всі ці сторіччя, — смерть; не дивно, що вони зоставили її собі, не дивно, що забрали її подалі від жінок, давши жінкам займатися вихованням і доглядання, продовжуючи плин

лихого, поки самі вони, *вони,* чоловіки, розділили між собою справдешній скарб: онікс, чорне дерево й нелегіроване золото, сутність слави і звільнення. До цього часу смерть Дженні в уяві Джейн була всього лише стиранням, нічим; нині ж вона отримала тактильну структуру, розгалужену й розмаїту, складність, чуттєвий, тягучий вимір, кокетливіший за те відчуття, що прибій лишає в нас на ногах, тягнучи за собою гальку, те прекрасне, втомлене, важке зітхання, яке видає море кожною хвилею. Це було схоже на те, ніби бідолашне, отруєне тіло Дженні переплелося, судинкою до судинки, сухожиллям до сухожилля, з тілом Джейн, начеб тіло потопельниці з водоростями, і обидва піднімаються, одне незмінно поглине інше, але поки ще сплетені воєдино, одне з одним, у бурхливих, осяйних глибинах. Джига наїжачувалась і колола пальці; восьмі терції підстеляли шістнадцяті, котрі дедалі більше шаленіли; в них була присутня безнадійна колотнеча, завихрення, моторошний шквал *fortissimo* і нарешті спад, а за ним — навскоки вгору гамою до плачу, що увінчує крещендо, тихенького уривчастого плачу останнього Ре.

Джейн програла обидва повтори, майже ніде не залажавши, навіть у тій хитрій середній частині, де треба додавати динаміки серед хащів крапочок і рисочок; і хто це казав, ніби її *legato* схоже на *détaché*?

Житловий масив Коув лежав за чорними вікнами чистий, як шматок антарктичної криги. Інколи дзвонив поскаржитись хтось із сусідів, але сьогодні навіть телефон був у трансі. Тільки Рендольф не змикав повік; його важка голова лежала на підлозі, й одне темне око, цятки крові ніби літали в повітрі, дивилося на порожню форму кольору м'яса, розміщену між ніг його хазяйки, — його химерний конкурент за її прихильність. Джейн сама настільки захопилася, настільки поринула у транс, що почала

грати перший рух віолончельної партії Брамсового Мі мінора з усіма його млявими половинними нотами, поки їй підігравало уявне піаніно. Яким же обабленим був Брамс попри всю свою пишноту: жінка з бородою й сигарою!

Джейн устала зі стільця. Вона відчула вбивчий біль між лопатками, а обличчя було мокре від сліз. Була за двадцять четверта. Перші сіренькі клаптики світла кидали кволі форми на газон, що розкинувся за її оглядовим вікном, аж ген за розкидисті кущі, які вона ніколи не стригла, і воно поширювалось і змішувалось, як різні відтінки лишайників на могильній плиті, як бактерії в чашці для культивації. Діти почали видавати звуки серед цієї ранкової рані, а Боб Озґуд, який пообіцяв спробувати вирватися з нею на «обід» у страшному мотелі — низка фанерних котеджів, розставлених півколом у лісі, — біля Олд-Віку, подзвонить із банку, щоб підтвердити; отже, не можна знімати слухавки з телефона й лягати спати, навіть якщо діти не шумітимуть. Зненацька Джейн відчула таку знемогу, що пішла спати, не склавши віолончель до кофра, залишивши її обпертою на стілець, начеб вона грала в симфонічному оркестрі і її відпустили зі сцени на антракт.

Александра виглядала з кухонного вікна, дивуючись, чому це воно таке заляпане й заквецяне брудом, — хіба може дощ бути брудним? — і відтак побачила, як Зукі припаркувалась і рушила вздовж цегляного муру крізь виноградну альтанку, схиляючи свою лискучу, руду голівку, щоб не зачепити порожню годівничку для птахів і низько навислі виноградні лози із напівдостиглими гронами. Дві жінки поцілувалися за дверима-ширмою.

— Так *добре*, що ти прийшла, — сказала Александра. — Не знаю чому, але мені чомусь страшно самій шукати ту річ. У своєму болоті.

— Бо це *справді* страшно, люба, — сказала Зукі. — Бо все пройшло дуже ефективно. Вона знову в лікарні.

— Але ж ми, звісно, насправді не знаємо, через що.

— Ні, знаємо, — сказала Зукі, не усміхнувшись, через що її губи прибрали дивного, опуклого вигляду. — Ми знаємо. Через це.

Вона виглядала пригнічено, знову репортерка у плащі. Її взяли назад до «Вісника». Продаж нерухомості, як не один раз казала вона Александрі по телефону, є справою надто непевною, надто виснажливою. Постійно очікуєш, коли все зрушить з місця, міркуючи, що слід було сказати щось переконливіше у той вирішальний момент, коли клієнти вперше оглядають будинок або стоять у підвалі, чоловік з виглядом знавця оглядає трубопровід, а дружина нажахана пацюками. А коли угода таки відбувається, гонорар зазвичай розділяється на три-чотири сторони. А ще це викликало в неї виразку: невеличкий, сухий біль під ребрами, вище, ніж буває зазвичай, який посилювався вночі.

— Хочеш випити?

— Пізніше. Ще рано. Артур каже, що мені не можна нічого пити, доки шлунок не повернувся до норми. Ти колись пробувала «Маалокс»? Боже, з кожною відрижкою відчувається смак крейди. Та й до того ж, — вона всміхнулася, проблиск старої її, товста верхня губа розтягнулася так, що над яскравими, великими, вигнутими зубами показалася її ненафарбована спідня сторона, — мені ніяково випивати, коли з нами нема Джейн.

— Бідолашна Джейн.

Зукі знала, про що вона каже, хоча це й сталося тиждень тому. Якось уночі той противний доберман-пінчер погриз віолончель Джейн, коли вона забула покласти інструмент у кофр.

— І що кажуть, цього разу вже остаточно? — спитала Александра.

Інтуїтивно Зукі здогадалася, що Александра говорить про Дженні в лікарні.

— Ой, та сама знаєш, як завжди, — ніколи нічого не кажуть. «Треба більше аналізів», — та й усе. А як твої недуги?

— Намагаюся не скаржитись. Приходять і йдуть. Мабуть, це перед менопаузою. Чи після Джо. А ти чула за Джо? Він таки *облишив* добиватися мене.

Зукі кивнула, давши усмішці повільно стулитися над зубами.

— Джейн винуватить *їх*. За всі наші болячки й недуги. Винуватить їх навіть у трагедії з її віолончеллю. Але ж тут треба звинувачувати лише себе.

При згадці про *них* Александру тут же відпустив біль провини, який часом вкрадався в її лівий яєчник, часом — у поперек, а віднедавна — під пахви, в те місце, де Дженні колись попросила її помацати. Тільки-но воно дістанеться лімфатичних вузлів, як говорилося в чомусь, що Александра читала чи бачила по телевізору, стає запізно.

— А кого саме з них вона винуватить?

— Ну, з якоїсь причини вона ніяк не відчепиться від тієї малої задрипанки Дон. Але я особисто не думаю, що така дитина може мати подібні сили. От Ґрета має потенціал, як і Бренда, якби не гнула кирпу. А з того, про що іноді на цю тему прохоплюється Артур, здається, що з Розою особливо не поторгуєшся; він вважає її міцним горішком, інакше вони б уже давно розлучилися. Вона просто не хоче цього.

— Сподіваюся, він не нападе на неї з кочергою.

— Послухай, золотце. Це була не *моя* ідея таким чином вирішити проблему з дружиною. Сама знаєш, я також колись була дружиною.

— А яка з нас не була? Дорогенька моя, я ж зовсім не думала на тебе, тож якби це сталося знову, в усьому винен будинок. У кожному місці протікають певні духовні течії, хіба ти в це не віриш?

— Не знаю. Мій будинок треба пофарбувати.

— Мій теж.

— Ходімо, мабуть, пошукаємо ту штуку, доки не пішов дощ.

— Це *дуже* люб'язно з твого боку допомогти мені.

— Ну, я також дуже того хочу. Певним чином. До якоїсь міри. Проводжу весь час, ганяючи на своєму «корвейрі», шукаючи вітра в полі. Чогось постійно заносить, і машина виходить з-під контролю. Ніяк не доберу, справа в машині чи в мені. Ральф Надер ненавидить цю модель.

Через кухню вони пройшли до Александриної майстерні.

— Боже милий, що *це* таке?

— Якби ж я знала. Починалося воно як щось величезне для майдану, десь у дусі Колдера і Мура. Думала, якщо вийде гарно, то, може, вдасться вилити його у бронзі; після пап'є-маше мені хочеться зробити щось стійке. А трохи погрюкати й попрацювати з деревиною — це гарно для сексуальної депривації. От тільки руки ніяк не тримаються. Відпадають за одну ніч.

— Його зурочили.

— Може, й так. Я вже точно не один раз порізалася, працюючи з дротом; ну хіба це не неподобство, як скручується і сплітається дріт? Тож оце тепер намагаюся зробити його в натуральну величину. Не треба дивитися так недовірливо. Ще все може вийти. В мене ще не зовсім пропала охота.

— А як же твої маленькі керамічні кралечки — крихітки?

— Я більше не можу робити їх, після всього того. Аж недобре стає, коли згадаю, як топиться її обличчя, віск і кнопки.

— Треба тобі спробувати пожити з виразкою. Раніше я й не здогадувалась, *де* та дванадцятипала кишка.

— Так, але крихітки були моїм хлібом і маслом. Думала, може, свіжа глина надихне на роботу, тож минулого тижня поїхала до Ковентрі, а там той будинок, де я купувала чудовий каолін, стоїть весь обшитий цими бридкими новими алюмінієвими панелями. Ригачково-зеленого кольору. Вдова, яка ним володіла, взимку померла від серцевого нападу, тягаючи дрова, як розповіла мені жінка, яка там зараз живе, а її чоловік не хоче перейматися продажем глини; планує побудувати на задньому подвір'ї басейн і патіо. Тож більше не буде глини.

— Але ти все одно чудово виглядаєш. Здається, скинула вагу.

— А хіба це не один із симптомів?

Вони пройшли крізь стару повітку й виступили на заднє подвір'я, яке треба було покосити. Спершу там буяли кульбаби, а тепер — пальчатка. Гриби — коричневі кульки, від природи наділені отрутами, протиотрутами й паліативами, — під час цього сирого літа матеріалізувались у низькі вологі клапті на цьому занехаяному газоні. Навіть зараз із кожуха хмар удалині звисали хвости, рухомі жмути, котрі означають, що десь падає дощ. Хащі за поваленим кам'яним муром були стіною з бур'янів і чагарників дикої малини. Александра знала про хащі й тому вдягнула цупкі чоловічі джинси; одначе на Зукі, попід плащем, були бура спідниця в смужку й каштанова блузка з рюшами, а взута вона була у брунатні босоніжки на каблуку.

— Ти надто гарна, — сказала Александра. — Повертайся до повітки і знайди собі якісь брудні гумові чоботи десь біля вил. Вони бодай збережуть твої туфлі й щиколотки. І принеси секатора на довгих ручках, того, що з додатковим шарніром. А насправді, чому б тобі просто

не принести секатора й не лишитись на подвір'ї? Ти ж ніколи так не заглиблювалася в природу, та й ця красива спідниця подереться.

— Ні-ні, — віддано сказала Зукі. — Мені й самій цікаво. Це ж як пошук великодніх яєць.

Коли Зукі повернулася, Александра стала на те саме місце серед трави, наскільки могла пригадати, і продемонструвала, як викинула злий амулет, щоб навіки здихатися від нього. Затим дві подруги побрели, притискаючись одна до одної й морщачись на ходу, в невеликі зарості, де сотня видів рослин змагалася за сонце й воду, карбон діоксид та нітроген. Ця місцина видавалася незначною й однорідною — просто зелена пляма, — якщо дивитися із заднього подвір'я, але, щойно заглибившись туди, вони побачили, що це строкаті джунглі, гарячкове шаленство різних стилів листя і стебла, і невблаганне перегнивання білкових ланцюжків, бо ж природа прагне не лише розкидатися корінням, вусиками й пагонами, а й приваблювати комах і птахів до свого пилку й насіння. Бувало, їхні ноги грузли в болоті; бувало, вони чіплялися за горбочки, які з часом звела трава зі своїх накопичених коренів. Колючки загрожували очам і рукам; настил із мертвого листя і стебел закривав землю. Дійшовши до того місця, де, як гадала Александра, приземлилася загорнута у фольгу лялька, вони із Зукі нахилилися над дивною рослинною колотнечею. Близько до землі простір кишів колючістю, перенасиченістю, бо пагінці й вусики промацували тіні в пошуках крихти сонця і простору.

Зукі скрикнула від своєї знахідки; однак те, що вона виколупала звідти, де воно лежало, загрузнувши в землю, виявилось старезним м'ячиком для гольфу, розмальованим старомодним картатим візерунком. Якийсь

хімікат, що всотався в нього, забарвив нижню половину в іржавий колір.

— Чорт, — сказала Зукі. — Хотіла б я знати, як він сюди потрапив, до найближчого поля для гольфу кілька миль.

Монті Ружмон, ясна річ, був затятим гольфістом, який нарікав на присутність жінок на фервеї перед собою, та й, насправді, будь-де в його клубному раю; знайшовши цей м'ячик, Зукі мовби наткнулася на невеличку часточку свого колишнього чоловіка, послання з того світу. Вона поклала цей подарунок на пам'ять до кишені свого плаща.

— Може, впав з літака, — припустила Александра.

Їх знайшла мошкара, задріботіла й закусала за обличчя. Зукі замахала туди-сюди рукою перед ротом і запротестувала:

— Крихітко, навіть якщо ми й знайдемо її, звідки ти взяла, що нам удасться скасувати щось?

— Повинна бути якась формула. Я тут трохи почитала. Треба зробити все навпаки. Повитягуємо голки, переплавимо віск і знову перетворимо Дженні на свічку. Спробуємо пригадати, що казали того вечора, і прокажемо навпаки.

— Усі ті священні імена, це ж неможливо. Я не пам'ятаю й половини з того, що казала.

— У вирішальний момент Джейн сказала «Помри», а ти — «Ось тобі» й зареготала.

— Що, правда? Мабуть, нас занесло.

Низько присівши, прикриваючи очі, вони дослідили те плетиво сантиметр за сантиметром, шукаючи поблиску алюмінієвої фольги. Зукі подряпала ноги над чоботами, а її стильний «Лондон фоґ»[1] натягнувся, і його тоненькі воодонепроникні нитки порвалися. Вона сказала:

---

[1] Плащ.

— Закладаюся, вона застрягла на котромусь із цих сраних колючих кущів, хай їм чорт.

Що сварливіше звучала Зукі, то більш по-материнськи говорила з нею Александра.

— Може, й так, — сказала вона. — Вона була страшенно легенька, коли я викинула її. Просто пурхнула в повітря.

— І для чого було викидати її сюди? Це дуже істеричний крок.

— Я ж тобі вже казала: у нас із Дженні відбулась розмова по телефону, в якій вона попросила мене врятувати її. Я відчула провину. Я злякалася.

— Чого злякалася, серденько?

— Сама знаєш. Смерті.

— Але ж це не *твоя* смерть.

— В певному сенсі, будь-яка смерть — це й твоя смерть. В останні тижні в мене з'явилися ті ж самі симптоми, що й у Дженні.

— Та ти ж *завжди* переймалася через рак.

Зукі роздратовано вдарила секатором по колючих круглолистих пагонах, що вгризлися в її плащ, дряпаючи зап'ястя.

— Блядь. Тут дохла білка, вже засохла. Та тут тобі натуральне звалище. От ти не могла знайти ту чортову штуку ясновидінням? Не могла змусити її, як воно називається, левітувати?

— Я намагалася, але не могла зловити сигналу. Певно, алюмінієва фольга не пропускає випромінювання.

— А може, це твої сили вже не ті, що раніше.

— І таке може бути. Я тут днями вже кілька разів намагалася викликати сонце, бо в цій сирості почувалася опаришем; та все одно пішов дощ.

Бубоніння Зукі ставало дедалі дратівливішим.

— А Джейн вдалося підняти в повітря всю себе.

— То ж Джейн. Вона стає дуже сильною. Але ж ти сама її чула: вона не хоче відвернути це закляття ні на йоту, їй *подобається*, як усе відбувається.

— Я тут думаю, чи ти часом не переоцінила дальність свого кидка. Монті постійно скаржився на гольфістів, що, шукаючи свої м'ячі, проходять на кілька миль далі від того місця, де вони могли впасти.

— А мені здається, що ми *недо*оцінили відстань. Кажу ж тобі: вона просто пурхнула.

— Тоді ти йди туди, а я трохи повернусь. Господи, ці срані колючки. Гидота. Яка від них *користь?*

— Вони годують пташок. А ще гризунів і скунсів.

— О, чудово.

— Я помітила, що деякі з них не малина, а шипшина. Коли ми тільки-но переїхали до Іствіка, ми з Оззі, я щоосені готувала варення з шипшини.

— Просто ви з Оззі були надто закохані.

— Це було жалюгідно, ото була з мене господиня. А ти свята, — сказала вона Зукі, — бо робиш це тут зі мною. Я знаю, тобі воно вже обридло. Можеш покинути будь-коли.

— Насправді, не така вже я й свята. Мені, може, також страшно. До речі, ось і вона.

Вона навіть близько не звучала так радісно, як тоді, коли, п'ятнадцятьма хвилинами раніше, знайшла м'ячик для гольфу. Продираючись крізь і дряпаючись об (як їй відчувалося) якусь основоположну грубість усесвіту, Александра почвалала туди, де стояла друга жінка. Зукі не доторкнулася до тієї речі. Та лежала у відносно відкритій місцині — ділянці солончаку, обрамленого приморською молочкою; кілька тендітних білих квіточок повиставляли свої принади в тінях джунглів. Нахилившись, щоб торкнутися пожмаканої фольги, не іржавої, а лише

потьмянілої від кількох місяців лежання просто неба, Александра помітила, що вогкий, чорний ґрунт навколо неї кишить якимись жучками: ціле зборище червоних крапочок купчилося, як металева стружка навколо магніту, сновигаючи у своєму крихітному світі, нижчому на кілька порядків, на уступі життя, за її власний. Вона змусила себе доторкнутися до злого амулета, цієї пекельної печеної картоплини. Коли вона підняла її, та геть нічого не важила, але заторохкотіла: це були шпильки. Вона обачно відгорнула порожню алюмінієву фольгу. Шпильки всередині поіржавіли. Віск майже зник з цієї крихітної імітації Дженні.

— Тваринний жир, — зрештою промовила Зукі, почекавши, чи Александра нічого не скаже. — Купка якихось кузочок вирішила, що вона смачна, і зжерла її або згодувала своїм дитинчатам. Дивись: вони залишили волосинки. Пам'ятаєш ці волосинки? Можна подумати, що вони мали б згнити чи щось таке. Саме тому волосся й забиває раковини — воно не розкладається. Як ті пляшки від «Клороксу». Одного дня, люба, у світі не лишиться нічого, крім волосся і пляшок від «Клороксу».

Нічого. Сурогат Дженні став нічим.

Тепер, коли дві жінки стояли рівно посеред кущів ожини, їхні обличчя, мов кінчики голочок, закололи краплі дощу. Такі сухенькі, мікроскопічні перші крапельки, що провіщають серйозний дощ, справжню зливу. Небо було все темно-сіре, окрім тоненької блакитної смужки над низьким горизонтом на заході, так далеко, що воно, ясне небо, може, десь аж ген за Род-Айлендом.

— Природа — це голодна стара баба, — сказала Александра, кидаючи фольгу і шпильки назад у бур'яни.

— Ще й спрагла, — сказала Зукі. — Здається, ти пропонувала випити?

Вчувши невимовний жах Александри, Зукі захотіла побути втішливою і грайливою, та й виглядала вона приголомшливо, зі своїм рудим волоссям і мавпячими губами, стоячи по самі груди в ожині, вдягнена в ошатний плащ. Утім Александра мала спустошливе відчуття відстані, начеб її мила подруга, чарівна, хоч і зморена, була ще одним образом, що лине геть, скажімо, як оголошення, приклеєне до задньої частини вантажівки, що стрімко від'їжджає від світлофора.

Одним із кількох нововведень Бренди було те, що члени церкви час від часу мали читати проповідь; сьогодні настала черга Дерріла Ван Горна. Замусолена велика книга, яку він розгорнув на кафедрі, була не Біблією, а Академічним словником Вебстера в червоній оправі.

— Губоногі, — прочитав він тим своїм на подив резонансним, мовби підсиленим, голосом. — Представники класу хижих членистоногих, з довгим, сегментованим тулубом, з парою кінцівок на кожному сегменті; пара першого сегмента закінчується отруйними кігтиками.

Дерріл звів погляд; він був у окулярах для читання у формі півмісяців, через які його обличчя видавалось змарнілим, мовби воно складалося з різних частин, що не дуже щільно прилягали одна до одної.

— А от про отруйні кігтики ви не знали, еге ж? Ніколи не заглядали у вічі багатоніжці, правда ж? Саме *так,* щасливі ви люди!

Так помпезно він звертався до щось із дюжини голів, розкиданих серед рядів церкви цього душного пізньосерпневого дня, небо у високих вікнах було блякле й безбарвне, як папір із макулатури.

— Лишень подумайте, — закликав Дерріл, — лишень подумайте про еволюцію тих кігтиків, що тривала мільярди

років, вічність (яке ж воно бридке це слово — «вічність» — начеб вимагає стати навколішки, тільки-но якийсь придурок скаже його — вічність, — і, мабуть, мої слова виставляють мене куди більшим придурком, але що ж тут, в дідька, ще сказати?), *подумайте* про всю ту непомітну боротьбу в кублищах за раковинами, у погребах і джунглях, яка призвела до розвитку в цих хижих членистоногих — ну хіба не гарна назва? — в цих хижих членистоногих рота, якщо можна назвати це ротом, бо він геть не схожий на наші червоні уста, скажу я вам, перш ніж ці дві передні ноги якимось чином не придумали стати отруйними, а давні добрі ланцюжки ДНК підхопили цю тему, тож ці багатоніжки почали товктися, роблячи ще більше багатоніжок, доки зрештою не розвинули кігтики. Отруйні кігтики. Оце так-так.

Він обтер губи вказівним і великим пальцями.

— І це називається Творінням, це місиво тортур.

Темою проповіді, викладеною білими зйомними літерами на вивісці біля церкви, було «Жахливе творіння».

Розкидані по всій залі голови слухачів затихли. Навіть дерево старої будівлі не скрипнуло. Бренда сиділа мовчки, обернена до кафедри, наполовину схована за величезними пагонами гладіолусів і папороті в гіпсовій вазі, виставлених цієї неділі на пам'ять про мертвонародженого сина, якого колись виплодила Френні Лавкрафт, п'ятдесят років тому. Бренда мала блідий і в'ялий вигляд; більшу частину літа вона то злягала, то поверталась. Цьогоріч в Іствіку було нездорово вологе літо.

— А знаєте, що робили з відьмами в Німеччині? — спитав з-за кафедри Дерріл так, ніби тільки-но згадав це, як воно, либонь, і було. — Їх саджали на залізний стілець і розводили під ним вогнище. Їхню плоть розривали розжареними до червоного щипцями. Затискали пальці

в лещата. Клали на дибу. Плющили суглоби в іспанському чоботі. Підвішували на страппадо. Робили з ними, що хотіли. Здебільшого з бідними на розум жіночками.

Френні Лавкрафт нахилилася до Рози Геллібред і щось гучно, але нерозбірливо, прошепотіла. Ван Горн уловив тривогу, і його вразлива, незграбна промова перейшла в оборону:

— О'кей, — вигукнув він парафіянам. — То й що? Ви скажете, що це в людській природі. Що це історія людства. Що воно має спільного з Творінням? Що намагається донести мені цей божевільний? Можна продовжувати все далі й далі, аж до темної ночі, розповідати про тортури, які люди використовували одне проти одного під священними прапорами тієї чи іншої віри. Китайці відривали шкіру від тіла дюйм за дюймом, у Середні віки випускали з чоловіка кишки в нього ж на очах, а до всього — відрізали хрін і запихали до рота. Вибачте, що так це все описую, — захопився. Справа в тому, що, коли скласти все це докупи й помножити на мільярди мільйонів, воно й на дрібку не зрівняється з жорстокістю, яку таке природне, органічне, дружнє Творіння наклало на своїх істот ще від тих часів, коли перші спантеличені набори амінокислот виділилися з гальванізованої каламуті. Жінки, яких ніколи не звинувачували у відьомстві, симпатичні, тендітні, біляві кралечки, що ніколи не кидали лихого погляду навіть на багатоніжку, щодня помирають у муках, мабуть, таких же страшних і вже точно куди довших, ніж завдавав давній добрий *Hexenstuhl*[1]. Він був укритий великими тупими шипами, от тільки не знаю, за яким термодинамічним принципом він працював. Я більше не хочу думати про це, та й, закладаюся, ви також. Ви

---

[1] Середньовічне знаряддя тортур.

зрозуміли, про що я. Це було жахливо, жахливо; Господи, це було жахливо.

Його окуляри сповзли на кінчик носа, і, поправляючи їх, він мовби притискав на місце все своє обличчя. Декому з парафіян здалося, що в нього мокрі щоки.

Дженні серед них не було; вона лежала в лікарні з нестримною внутрішньою кровотечею. Ось це й була підводна течія проповіді. Рей Нефф також був відсутній: він прийняв запрошення професора Геллібреда покататися на Артуровому новенькому «Геррешоффі» з гафельними вітрилами до Мелвілла й назад. Одначе Ґрета прийшла й сиділа сама. Було важко сказати, про що думає Ґрета, чого вона хоче. Те, що вона німкеня, хоча її акцент був не таким уже й поганим, як із нього насміхалися люди, хочете вірте, хочете ні, закривало її душу за певними ґратами, коли намагатися заглянути всередину. Пряме волосся кольору соломи, коротко підстрижене, і разючі очі блакиті брудної посудомийки, сховані за бабусиними окулярами. Вона ніколи не пропускала неділю, але, либонь, це було через ту бездумну педантичність її раси, німецької раси, тієї захопливої машини, що завжди прагне, аби романтичний демон схопився за її важелі.

Ван Горн на якусь мить поринув у тишу, незграбно гортаючи словник, начеб його руки були в рукавицях. Цього разу було чутно, коли старенька місіс Лавкрафт нахилилася до місіс Геллібред і виразно спитала:

— Для чого він використовує такі брудні словечка?

Роза Геллібред виглядала вкрай потішеною; це була висока жіночка з маленькою головою, посадженою серед кубла жорсткого сиво-чорного волосся, що трохи стирчало. Її крихітне обличчя мало колір волоського горіха, морщене-переморщене десятиліттями поклоніння сонцю; те, що вона прошепотіла у відповідь, було неможливо

розібрати. З другого боку від неї сиділа Дон Поланскі; дівчина мала чарівні монгольські вилиці, на взір замурзану шкіру й той непроникний безпристрасний спокій нестримних. Між ними з Розою натрамбувалося багато психічної енергії.

Ван Горн неясно почув обурення і звів погляд, моргнув, поправив окуляри на носі й вибачливо промовив:

— Знаю, це займає доволі багато часу, але ось тут, поки я гортав, на одній сторінці натрапив на слово «солітер», а на іншій — «тарантул». «Тарантул — рід великих, волохатих павуків; малорухливі, проте здатні різко кидатися на жертву; не є смертельно отруйними для людини». Красно дякую. А ось що пишуть про його повзучого друга: «Один із численних представників виду цестод (наприклад, *Taenia*); дорослі особини ведуть паразитичний спосіб життя в кишечнику людини та інших хребетних тварин». Один із численних, прошу зауважити, не якісь один-два каліки, запхані десь у закуток Творіння, всі ж бо помиляються, а ціла купа, купа різних *видів*, аж подумати страшно, скаже хтось. Не знаю, як ви, всі, хто тут зібралися й не дочекаєтесь, коли я заткаюся й нарешті всядуся, але мене завжди захоплювали паразити. В негативному значенні. От до прикладу, вони бувають різних розмірів, починаючи від вірусів та бактерій, як ваша улюблена сифілісна спірохета, до стрічкових червів тридцяти футів завдовжки і круглих червів, таких великих, що можуть зайняти всю товсту кишку. Як правило, в кишечнику вони почуваються якнайкраще. Сидіти собі серед слизьких кавеликів у когось у тельбухах — от як їм ведеться найзатишніше. Ви навіть перетравлюєте їжу за них, тож їм навіть не потрібний шлунок, досить рота й очка, даруйте за мою французьку. Оце так-так, з якою ж винахідливістю наш старий добрий Великий Творець

приклав Свою щедру руку до створення цих скромних, крихітних демонів. Ось, я тут дещо виписав, з Ен-цикло-пе-дії, як казав Джиміні Крікет[1], якби ще ж у цьому паршивому світлі можна було щось прочитати; Брендо, я не розумію, як вам це вдається, з тижня на тиждень. На вашому місці я б уже вийшов на страйк. О'кей. Годі клеїти дурня.

— Зазвичай кишковий круглий черв, розміром десь із графітовий олівець, відкладає свої яйця у фекаліях хазяїна; це доволі просто. Далі, не питайте як, у світі існує безліч антисанітарних умов, і, щойно ви виїжджаєте з Іствіка, ці яйця починають потрапляти вам у рот, і ви їх ковтаєте, подобається вам це чи ні. Вони вилуплюються у вашій дванадцятипалій кишці, крихітні личинки проникають у кровоносні судини крізь стінки кишки й мігрують до легень. Але ж ви не думаєте, що там вони й осядуть і житимуть аж до самої пенсії, правда ж? Ні, сер; любі друзі, ця маленька матка круглого черва прогризає собі шлях крізь м'якенькі капіляри в легенях, потрапляє в легеневі альвеоли й повзе по тому, що ми звемо дихальними шляхами вгору, де ви знову ковтаєте її!.. ви можете повірити, що ви такі дурні? А от уже прокатавшись ще раз, він *остаточно* осідає там і стає звичайним дорослим, роботящим круглим червом.

— Або візьмімо — потримайте, мої записки переплутались, — візьмімо таку чарівну крихітку, яка зветься легеневим сисуном. Її яйця потрапляють у світ, коли люди викашлюють мокротиння. — Ван Горн прокашлявся, аби проілюструвати. — Вилупившись у прісній воді, якої вдосталь у цих бридких, схожих на третій світ, місцинах, вони заповзають у певний вид слимаків, яких дуже

---

[1] Персонаж мультфільмів.

вподоба́ють, уже в подобі личинки, я про легеневих сисунів, розумієте, про що я? Досхочу нажившись у слимаках, вони випливають і вгризаються у м'які тканини раків і крабів. А коли японці, чи хто там ще, їдять раків і крабів сирими чи недоготованими, як то вони люблять, вони потрапляють усередину, ці докучливі сисуни, і прогризають кишечник і діафрагму, щоб дістатися до давніх добрих легень і заново розпочати всю процедуру з мокротинням. А ще є такі пацани, як *Diphyllobothrium latum,* якщо я правильно читаю; це такі крихітні плавучі ембріони, яких спершу їдять водяні блохи, а водяних бліх потім їсть риба, а *ту* рибу їсть більша риба, і нарешті до справи береться людина, а тим часом ці мацюпусенькі монстрики, замість того, щоб розчинятися, прогризають собі шлях крізь слизові оболонки різних шлунків і *процвітають*. Оце так-так. І таких історій — вагон, але я більше не хочу втомлювати нікого чи, ну знаєте, перегинати палицю. Хоча ні, стривайте. Це вам треба почути. Цитую: «*Echinococcus granulosus* — один з небагатьох стрічкових червів, що паразитують у людині, доросла особина якого живе у кишечнику собаки, тоді як людина є одним із кількох хазяїв на стадії личинки. Окрім того, дорослий черв доволі дрібний, сягаючи в довжину три-шість міліметрів. Личинка ж, на противагу, також відома як гідатидна кіста, може досягати розмірів футбольного м'яча. Людина інфікується, — чіпляє їх, — під час контакту з фекаліями зараженої собаки».

— Тож ось вони ми, осторонь від фекалій і мокротиння, Людина, начебто створена за образом і подобою Господа, а стосовно крихітного *Echinococcus* — проміжна станція на шляху до собачого кишечника. Але не треба думати, ніби паразити не залазять одне в одного; ще й як залазять. Візьмімо, до прикладу, таку кралечку під назвою

Trichosomoides crassicauda, про яку говориться, цитую: «Самка цього виду паразитує в сечовому міхурі щурів, а дегенерований самець живе в матці самки». Настільки дегенерований, що навіть Енциклопедія називає це дегенерацією. О, а як вам таке? «Певна форма сексуального форезу спостерігається в шистосоми під назвою *Schistosoma haematobium*; менша за розміром самка пересувається в черевному жолобку, гінекофорному каналі, самця». У книжці є малюнок, який я хотів би показати вам, добрі люди: рот на кінчику чогось схожого на палець, а ще той великий черевний сисун і штука, схожа на банан із розщебнутим зіпером. Повірте мені: це *бридко*.

А тим, хто вже засовалися на лавах (бо небо у верхніх шибках вікон заяскравішало, начеб коли світити ліхтариком через папір, а голівки мальв загойдалися й затрусилися на ясному вітрі, вітрі, який мало не перекинув Артура і Рея у східній протоці поблизу Дайєр-Айленду: Артур був незвиклий стернувати проворну яхточку без каюти; його серце почало стискатися; у його грудях залопотіла крильми пташка, а мозок швидко повторював: «Тільки не зараз, Господи, тільки не зараз»), здалося, ніби Ван Горнове обличчя, мотаючись туди-сюди серед сплутаних нотаток і якимось чином сліпе до погляду парафії, почало розчинятися, танути, перетворюючись у ніщо. Він намагався зібрати думки для болючої спроби підбити підсумки. Здавалося, його голос доноситься десь із глибокого підземелля.

— Тож, кажучи кількома словами, це вам, знаєте, не чистий скік тигра чи кудлатого, дружнього лева. Те нам продають із плюшевими іграшками. А от покладіть дитину спати з маленьким плюшевим печінковим сисуном чи волохатим тарантулом — от це вже щось більш до того схоже. Всі ви їсте. Те, як ви почуваєтесь ближче до

вечора прекрасної літньої днини, коли перший джин з тоніком, ром з колою чи «Кривава Мері» починають свою роботу, розпушуючи синапси, і чудовий негострий сир із крекерами, викладений картковим віялом на тарілці, що стоїть на скляному столику на веранді чи біля басейну, Богом клянусь вам, добрі люди, саме так почувається і круглий черв, коли на нього звалюється велика пережована маса напівперетравленого стейку чи муґуґайпану. Він — таке ж реальне створіння, як ми з вами. Він — шляхетне створіння, а в плані творіння — дуже прекрасно створене. Лишень уявіть собі той Великий Лик, як Він, схилившись, усміхається крізь бороду в той час, як Його чудесні пальці з янгольським манікюром крутять, наносячи останні штрихи, давнього доброго черевного сисуна *Schistosoma:* ось це і є Творіння. А зараз я хочу спитати вас: хіба це не жахливо? Хіба ви не зробили б краще, якби мали на те ресурси? Хай йому чорт, та я певен, що зробили б. Тож наступного разу голосуйте за мене, о'кей? Амінь.

На кожних зборах має бути чужинець. Не запрошеним сьогодні самітником була Зукі Ружмон, що сиділа позаду, вдягнена у крислатий солом'яних капелюх, аби приховати прекрасне блідо-руде волосся, і великі круглі окуляри, аби читати гімни й робити нотатки на полях своєї копії програмки. Її непристойну колонку «Очі й вуха Іствіка» відновили, щоб додати «Віснику» «сексуальності». Вона провідала про Деррілову духовну проповідь і прийшла, щоб написати про неї репортаж. Бренда з Деррілом, з їхнього місця на підвищенні кафедри, мабуть, бачили, як вона прослизнула під час першого гімну, але Ґрета, Дон чи Роза Геллібред не відали про її присутність, а оскільки вона вислизнула під час першого стансу «Отче, що дари розносиш», між двома фракціями

відьом не сталося жодної конфронтації. Ґрета почала нестримно позіхати, Дон — несамовито терти свої тьмяні очі, а на туфлях Френні Лавкрафт розійшлися пряжки; втім ці всі прояви можна списати на природні причини, як і те, що, зазирнувши у дзеркало, Зукі знайшла в себе вісім-десять нових сивих волосинок.

* * *

— Тож вона померла, — сказала Зукі по телефону Александрі. — Десь о четвертій ночі. З нею був лише Кріс, та й той заснув. Те, що в неї нема пульсу, помітила чергова медсестра.

— А де був Дерріл?

— Пішов додому трохи поспати. Бідолаха, він же справді намагався бути старанним чоловіком, ніч за ніччю. Це тривало кілька тижнів, і лікарі дивувалися, як їй вдається так довго протягнути. Вона виявилася міцнішою, ніж усі гадали.

— Це так, — сказала Александра, бездумно.

Відчуття провини відпустило її обтяжене серце, поступившись місцем осінньому настроєві, спокою зречення. Це діялось після Дня праці, й по краях навколо її подвір'я хирляві дикі айстри змагалися з золотушником і темнолистими будяками, з колючими реп'яхами. Пурпуровий виноград з її альтанки вже доспів, і те, що не встигли з'їсти гракли, попадало, розтовкшись на цеглинах; він був надто кислий, та й цьогоріч Александра не мала настрою робити желе: пара, ситце й маленькі баночки були надто гарячі, щоб до них торкатись. Поки Александра міркувала, що б це ще сказати Зукі, у неї з'явилося відчуття, що ставало для неї чимраз більш звичним: вона відчула себе поза межами свого тіла, дещо оддалік споглядаючи його в його жалюгідній обмеженості, смертній довжині

й ширині. Ще один березень, і їй виповниться сорок. Таємничі болі й свербіння продовжували турбувати її вночі, а док Патерсон не міг нічого знайти. Це був повненький лисий чоловік, з руками, що виглядали, ніби їх надули, такі вони були широкі й м'які, такі рожеві й чисті.

— Я почуваюсь гнило, — оголосила вона.

— Ой, не переймайся, — зітхнула Зукі, сама говорячи втомлено. — Люди постійно помирають.

— Я просто хочу, щоб мене обійняли, — неочікувано сказала Александра.

— Люба, а хто не хоче?

— Це все, чого вона хотіла.

— І отримала це.

— Ти маєш на увазі Дерріла?

— Так. А найгірше — це те, що...

— А куди ще гірше?

— Насправді мені не можна казати це навіть тобі — Джейн розповіла мені цілком таємно; ти ж знаєш, вона зустрічається з Бобом Озґудом, а той вивідав це в дока Пета...

— Вона була вагітна, — сказала їй Александра.

— Звідки ти знаєш?

— А що може бути ще гірше? Це *так* сумно, — сказала вона.

— Навіть не знаю. Не хотіла б я бути тією дитиною. Мені чомусь здається, що Дерріл не створений для батьківства.

— То що він тепер робитиме?

Перед внутрішнім оком Александри огидно завис ембріон: тупоморда риба, скручена, як декоративний дверний молоток.

— Ой, думаю, десь те ж саме, що й раніше. У нього тепер нова компанія. Я ж тобі розповідала про церкву.

— Я читала твій нарис в «Очах і вухах». Ти подала це все як лекцію з біології.

— Так воно й було. Це була прекрасна пародія. Як він любить. Пам'ятаєш його варіацію на «Соловей співав у Берклі». Не могла нічого написати про Розу, Дон і Ґрету, але скажу чесно: коли вони схиляють голови докупи, конус сили, що здіймається над ними, просто неймовірно *наелектризований,* як полярне сяйво.

— Цікаво було б побачити, як вони виглядають в чому мати родила, — сказала Александра.

Коли вона дивилася на своє тіло збоку, воно завжди було вдягнене, правда, не завжди в те, що було на ній у той час.

— Жахливо, — кинула Зукі. — Ґрета схожа на одну з горбкуватих, скуйовджених гравюр того німця, ну знаєш, того...

— Дюрера.

— Так. Роза худюща, як швабра, а Дон — як та замурзана мала приблуда з великим, гладеньким, випуклим дитячим животиком і без грудей. Бренда ж... Бренді я б вдула, — зізналася Зукі. — Хотіла б я оце знати, чи не використовувала це я часом Еда, щоб зблизитися з Брендою.

— А я знову ходила на болото, — у свою чергу зізналася Александра, — зібрала всі іржаві голки й поштрикала ними себе в різних місцях. Та все одно це нічого не дало. Док Пет каже, що не бачить навіть доброякісної пухлини.

— Ой, хороша *моя!* — вигукнула Зукі, й Александра усвідомила, що налякала її й вона хоче повісити слухавку. — Ти поводишся дуже дивно, хіба ні?

Кілька днів по тому Джейн Смарт сказала по телефону, її голос був колючий від обурення:

— *Не* може бути, що ти ще не чула!

Александрі дедалі більше здавалося, що Джейн та Зукі спершу обговорювали все самі, а тоді та або та дзво-

нила їй наступного дня або й пізніше, суто з почуття обов'язку. Либонь, ще й підкидали монетку, аби визначити, хто це робитиме.

— Навіть від Джо Маріно? — продовжувала Джейн. — Він же один з головних кредиторів.

— Ми з Джо більше не бачимося. Чесно.

— Який жаль, — сказала Джейн. — Він був дуже приємний. Якщо тобі до вподоби італійські ельфи.

— Він кохав мене, — сказала Александра, безпорадно, знаючи, якою дурною бачить її співрозмовниця. — Але я не могла допустити, щоб він покинув Джину заради мене.

— Ну, — сказала Джейн, — це радше такий спосіб висловити це, не втративши обличчя.

— Може, й так, Болячко-Джейн. Хай буде так. То розкажи, що нового в тебе.

— Не лише в *мене*, у всього *міста*. Він поїхав. Дременув, золотце. *Il est disparu*[1].

Ці її «с» боляче кололи, але, здавалося, штрикали вони оте інше тіло, в яке Александра могла повернутися, лише коли спала.

З того, з яким гнівом Джейн сприймала це, Александра могла подумати хіба одне:

— Боб Озґуд?

— Дерріл, люба. Будь ласка, прокинься. Наш любий Дерріл. Наш лідер. Наш спаситель від іствікської *ennui*[2]. І забрав із собою Кріса Ґебріела.

— Кріса?

— Ти від самого початку мала рацію. Він один з тих.

— Але ж він...

---

[1] Він зник (*фр.*).

[2] Нудьги (*фр.*).

— Дехто з них може й так. Але вони не сприймають це серйозно. Вони не ставляться до цього з тими ілюзіями, які є в нормальних чоловіків.

Har, har, diable, diable, saute ici, saute lá. А вона ж була там, згадала Александра, ще рік тому, милуючись з відстані тим маєтком, а тоді переймаючись, що її стегна надто товсті й білі, коли довелося брести через воду.

— Що ж, — відтак мовила вона. — Хіба ж не дурепами ми були?

— Я б радше сказала «наївними». Та й як тут *не* бути, живучи в цьому болоті? Ти ніколи не питала в себе, чому ми тут? Бо наші чоловіки посадили нас тут, а ми, як якісь дурні маргаритки, просто собі *залишились*.

— То ти думаєш, це все ж був малий Кріс...

— Від самого початку. Це очевидно. Він одружився з Дженні, аби бути з ним. Чесно, я готова вбити їх обох.

— О Джейн, не кажи такого.

— Ну й, звісно, через її гроші. Йому був потрібен той жалюгідний дріб'язок, що вона виручила за будинок, щоб від нього відчепилися кредитори. А зараз додалися ще й рахунки з лікарні. Боб каже, що там страшенний безлад, усі звертаються до банку, бо влипли з заставою на маєток Леноксів. Він, правда, визнає, що коштів може вистачити, якщо знайти правильного забудовника; той будинок просто ідеальний для кондомініумів, якщо вдасться переконати комісію з планування. Боб вважає, що Гербі Прінца вдасться переконати; він же їздить у дорогі зимові відпустки.

— Так він що, залишив усю свою лабораторію? Фарбу, яка б перетворювала сонячну енергію...

— Лексо, хіба ти не розумієш? Там ніколи нічого не було. Він нам просто таким здавався.

— Але ж піаніно. І витвори мистецва.

— Ми й гадки не маємо, скільки воно все насправді коштує. Так, вочевидь, там є *щось* та й цінне. Але ж більшість із того всього вже точно не має геть ніякої вартості; ні, ну справді, опудала пінгвінів, покриті автомобільною фарбою...

— Він любив це, — сказала Александра, ще й досі віддана. — Я певна, це були не підробки. Він митець і хотів, аби всі ми долучилися до мистецтва. І йому це вдалося. От візьмімо твою музику — Брамса, що ви з ним грали, аж поки твій страшний доберман не погриз твою віолончель і ти не почала говорити, як якийсь жирний *банкір*.

— Не будь дурепою, — різко сказала Джейн і повісила слухавку.

Також непогано, бо слова почали застрягати Александрі в горлі, в голосі бриніли сльози, що ось-ось потечуть.

Менш ніж за годину подзвонила Зукі — останній ковток їхньої давньої згуртованості. Але, здавалося, все, що вона могла сказати, було:

— О Боже. Той малий нікудишній Кріс. Ніколи не чула, щоб він сказав бодай два слова.

— А я думаю, він *хотів* любити нас, — сказала Александра, не в змозі говорити ні про що, тільки про Дерріла Ван Горна, — просто не мав цього в собі.

— Гадаєш, він хотів любити Дженні?

— Може бути, бо вона була дуже схожа на Кріса.

— Він був зразковим чоловіком.

— Звучить, як якась іронія.

— Лексо, мені тут подумалось, що він, мабуть, знав, що ми робимо із Дженні, й може бути таке...

— Продовжуй. Скажи це.

— Що ми виконували його *волю*, ну знаєш, коли...

— Вбивали її, — докінчила Александра.

— Так, — сказала Зукі. — Бо він хотів прибрати її, відколи вона стала належати йому за законом і все змінилося.

Александра спробувала помислити; вона вже сто років напружувала мозок — яке ж розкішне відчуття, майже м'язова напруга — і почала випробовувати дрібні канали на предмет можливого та ймовірного.

— Дуже сумніваюсь, — вирішила вона, — що Дерріл хоч колись був настільки організованим. Йому доводилось імпровізувати в ситуаціях, створених іншими, й він не вмів заглядати далеко наперед.

Говорячи, Александра бачила його дедалі ясніше — відчувала зсередини, усі його западини, стики й порожнини. Вона спрямувала свій дух у місце лункого спустошення.

— Він не вмів творити, для цього йому бракувало власних сил такого штибу, все, що він міг робити, — це вивільняти те, що вже й так було в інших. Візьми хоча б нас: ми мали ковен до його приїзду в місто, а зараз поглянь на наші сили. Я гадаю, — сказала вона Зукі, — він хотів бути жінкою, як і казав, але й навіть тим не був.

— Навіть, — критично повторила Зукі.

— Так, здебільшого це *дуже* сумно. Чесне слово.

Знову відчула в горлі ті перепони, браму зі сліз. Втім це відчуття, як і опір спробі помислити, певним чином вселяло надію, віру в невідворотний новий початок.

— Може, тобі від цього трохи покращає, — сказала їй Зукі. — Існує велика ймовірність, що Дженні була зовсім не проти померти. Ребекка багато чого розповідає в «Немо», відколи Фідель утік разом із тією парочкою, і каже, що від деяких речей, які діялись там, відколи ми перестали туди ходити, у тебе волосся стало б дибки. Вочевидь, для Дженні не було таємницею, чим насправді займаються Кріс із Деррілом, принаймні відколи вона успішно вийшла заміж.

— Бідолашна душа, — сказала Александра. — Мені здається, вона була однією з тих чудових людей, для яких світ, з якоїсь причини, не знаходить застосування.

Природа мудра, вона присипляє їх.

— Ребекка каже, що це зачепило навіть Фіделя, — продовжувала Зукі, — але коли вона попрохала його залишитись і оселитися з нею, він не захотів торгувати лобстерами чи мити підлогу в «Датапроуб», а латиносу, як він, тут не дозволять займатися чимось іншим. У Ребекки розбите серце.

— Чоловіки, — красномовно сказала Александра.

— Скажи, правда ж?

— А як сприйняли це все діло такі люди, як Геллібреди?

— Погано. Роуз мало не істеричить, що Артуру тепер доведеться погрузнути в жахливому фінансовому безладі. Він-бо вельми зацікавився селеновими теоріями Дерріла й навіть підписав одну угоду, яка зробила його партнером в обмін на професійні консультації; це була одна з Деррілових рис: змушувати людей підписувати пакти. У неї зараз такі проблеми зі спиною, що вона спить на маті на підлозі й змушує Артура читати їй уголос цілий день ті безглузді історичні романи. Йому більш не вдається втекти від неї.

— Оце так страшна, занудна жінка, — сказала Александра.

— Нестерпна, — погодилась Зукі. — Джейн каже, що її голова нагадує висушене яблуко, запаковане у сталеву шерсть.

— А *як* там Джейн? Чесно. Мені здається, сьогодні зранку вона зірвалася на мені.

— Ну, каже, що Боб Озґуд знає одного чудесного чоловіка з Провіденса, здається, казала, з Гоуп-стрит, який може замінити передню накладку на її Черутті так, що

не зміниться тембр; це один із тих прихіпованих докторів наук, які стають ремісниками на зло батькам, чи щоб висловити протест Системі, чи ще чомусь. Та вона склеїла її ізострічкою й грає так; каже, що їй подобається, бо тепер звучить гуманніше. Мені здається, вона в кепській формі. *Дуже* нервує й параноїться. Я попросила її зустрітися в середмісті й з'їсти по сендвічу в «Випічці» чи навіть у «Немо», бо Ребекка більше не винуватить нас у всьому, але вона відмовилась: боялася, що її побачать ті *інші*. Мабуть, це вона про Бренду з Дон та Ґретою. Я постійно бачу їх на Докстрит. Усміхаюся їм, вони усміхаються мені. Нам більше нема за що змагатися. Колір її шкіри, — знову про Джейн, — лякає. Білий, як стиснений кулак, а ще ж навіть не жовтень.

— Майже жовтень, — сказала Александра. — Вільшанки відлетіли, а вночі чутно клич гусей. Цьогоріч залишу помідори гнити на грядці; щоразу, як зайду в погріб, усі ті банки торішнього соусу начеб дорікають мені. Мої бісові діти ополчилися проти спагеті, та й, мушу визнати, там повно калорій, а це останнє, чого мені треба.

— Не будь смішною. Ти *скинула* вагу. Днями бачила тебе на виході з суперетти — засиділась у «Віснику», беручи інтерв'ю в цього незрілого й чванливого капітана порту, це такий пацан із патлами до плечей, молодший навіть за Тобі, і оце виглянула у вікно — й подумала: «Оце так Лекса *шикарна*». Твоє волосся було зібране в кіску, а вдягнена ти була в ту парчеву іранську...

— ...алжирську.

— ...алжирську куртку, яку носиш восени, і з тобою на повідку був Вуглик, на такій довгій мотузці.

— То я їздила на пляж, — зізналася Александра. — Там було пречудово. Геть не вітряно.

І хай вони пробалакали ще кілька хвилин, намагаючись оживити старий затишок, цю змову, що стосувалася

податливості й вразливості їхніх тіл, у Александри — як зненацька й безпомилково підказала їй інтуїція — та й у Зукі також, виникло притлумлене відчуття, що все це вже колись було сказане.

В році настає блаженний момент, коли ми усвідомлюємо, що стрижемо газон уже востаннє. Александрин старший син, Бен, повинен був заробляти свої кишенькові гроші дворовою роботою, але вже повернувся до старшої школи й намагався стати таким собі жовторотим Ленсом Олвортом[1] на тренуваннях після уроків — роблячи забіги, петляючи, підстрибуючи, аби, за десять футів від землі, витягнутими пальцями відчути солодкий дотик шкіри. Марсі мала підробіток, працюючи офіціанткою в «Каві й випічці», яка нині почала подавати й вечері, і, на прикрість, зв'язалася з одним із тих патлатих голодранців, що ошивалися біля суперетти. Двоє молодшеньких — Лінда та Ерік — перейшли до п'ятого й сьомого класів відповідно, і під Еріковим ліжком Александра якось знайшла сигаретний недопалок у паперовому стаканчику з водою. А зараз вона штовхала свою деркучу, димучу косарку «Торо», в якій не міняли масло ще з тих часів, як у домі господарював Оз, ще раз туди й сюди своїм занехаяним газоном, устеленим довгими, схожими на пір'їни вербовими листочками й горбатому, бо кроти вкопувалися в ньому на зиму. Вона не вимикала «Торо», доки не згоріла вся солярка, тож наступної весни нічого не забиватиме карбюратор. Подумала злити старезне, тягуче масло, та їй ця робота видалася *надто* складною. Повертаючись до кухні крізь повітку, вона минула свою майстерню й нарешті розгледіла в тій своїй закинутій

---

[1] Легендарний американський футболіст.

арматурі те, чим вона мала бути, — чоловіка. Незграбно збиті і скручені дротом дошки один на два і два на чотири мали в собі цю кутастість, яку вона так любила і якою міг похизуватися Оззі, поки подружнє життя не згладило його кути. Вона пригадала, як він штурхав її коліньми й ліктями в ліжку, в ті ранні роки, коли нічні жахи змушували його сіпатись; вона любила його за ті жахи, ті його зізнання у своїх страхах, коли життя, у всій своїй протяжності й відповідальності, нависло над його молодим чоловічим єством. А вже ближче до кінця їхнього шлюбу він спав, ніби якийсь предмет, — нерухомо і в безпам'ятстві, пітніючи й виділяючи посопування-похропування. Вона дістала його кольоровий попіл з полиці й сипнула трошки на сучкувату соснову дошку два на чотири, що слугувала плечима арматури. За голову й обличчя вона турбувалася менше, ніж за стопи: усвідомила, що в чоловікові найважливішим для неї були кінцівки. Що б там не діялось посередині, її ідеальний чоловік повинен мати худорлявість і витонченість стоп — мати ноги Христа, що пробиті цвяхами, як на розп'яттях, сухі, з довгими пальцями й обм'яклі, начеб у польоті, — і щось згрубіле й загартоване працею в руках; Деррілові гумові руки були його найвідразливішою рисою. Свої ідеї вона втілила в ескізі з глини — останнього чистого, білого каоліну, взятого із заднього подвір'я вдови з Ковентрі. Досить і однієї руки й ноги, а до ескізності байдуже; важливий тут не кінцевий продукт, а послання, вигравіруване в повітрі й відправлене до тих сил, які можуть сформувати руки й пальці аж до найменшої фаланги в суглобчика, до тих сил, які порозливали анатомічні дива з несамовито точного рогу достатку Творіння. За голову слугував не дуже великий гарбуз, що вона придбала на придорожній розкладці на четвертій автостраді, яка протягом десяти

місяців здається безнадійно закинутою і пустирною, але повертається до життя під час збору врожаю. Вона спорожнила гарбуз і насипала всередину трохи праху Оззі, але небагато, бо хотіла дублювати його лише в головних подружніх рисах. От тільки в Род-Айленді ніде було дістати один невід'ємний елемент — землі з Заходу, жменьку сухого, рудуватого ґрунту, на якому росте шавлія. Вогкий східний суглинок не годиться. Одного дня їй пощастило побачити на Оук-стрит припаркований пікап з номерами Колорадо — такими білими цифрами на тлі зелених силуетів гір; вона простягнула руку під задній щиток, нашкребла в долоню трохи засохлого рудуватого багна, принесла його додому й змішала з прахом Оззі. А ще для гарбуза їй потрібен був ковбойський капелюх, тож довелось поїхати на своєму «субару» аж до Провіденса в пошуках крамниці костюмів, яка обслуговувала студентів Брауну для їхніх театральних постановок, карнавалів і акцій протесту. Там їй спало на думку записатися вільним слухачем до Род-Айлендського університету дизайну; як скульпторка примітивних фігурок вона дійшла вже й так доволі далеко. Решта студентів були заледве старші за її більших дітей, проте один з викладачів — гончар із Таоса, грубошкірий кульгавий чоловік далеко за сорок, загартований і пошарпаний життям, привабив її погляд, а вона — його, своєю здоровою пишнотою (яку Джо Маріно підмічав у неї, називаючи її, в пориві хіті, своєю *vacca*). По кількох семестрах і відмовах вони таки одружилися, і Джим забрав її і своїх прийомних дітей назад на захід, де повітря було несамовито рідке, а чаклунством займалися шамани Гопі й Навахо.

— Боже мій, — сказала їй перед від'їздом по телефону Зукі. — В чому твій секрет?

— Це не для преси, — суворо сказала їй Александра.

Зукі піднялася аж до головного редактора «Вісника» і, відповідаючи безсоромно особистому тону післявоєнної ери, що входив у свої володіння, щотижня мала писати про якісь скандали чи зізнання — памфлети, присвячені пересічним, буденним чуткам, які перебірливий Клайд Ґебріел зарізав би.

Зукі передала цю чарівну пораду Джейн, а люба злюка Джейн, котра ризикувала обернутися на озлоблену й буркотливу стару діву, аж її учні по піаніно почали асоціювати чорні й білі клавіші з кістками й чорнотою ями, з усім мертвим, суворим і загрозливим, просичала, що не вірить; вона вже давно зреклася Александри як надійної сестри.

Однак потайки навіть від Зукі вона зібрала друзки з накладки віолончелі, заміненої вірним своїй справі майстром із Гоуп-стрит, загорнула їх у смокінг кольору сажі, що належав її покійному батьку, в одну з кишень піджака запхала подрібнену висушену траву, на яку перетворився Сем Смарт, висячи в підвалі її фермерського угіддя, в другу кишеню насипала «конфеті» з пошматованої двадцятидоларової купюри — бо їй уже обридло, несказанно обридло бути бідною, — збризнула все ще лискучі широкі лацкани смокінга своїми парфумами, сечею і менструальною кров'ю, поклала весь цей смердючий амулет до пластикового пакета з пилососа і сховала його між матрацом і пружинами ліжка. Щоночі спала на цій м'якій, обмащеній грудці. Під час одних холоднючих вихідних у січні вона навідувала матір у Бек-Бей і до них на чай заскочив ідеально підхожий невеличкий чоловічок у смокінгу й туфлях-човниках із лакованої шкіри, блискучих, як розтоплена смола; він проживав з батьками в Чеснат-Гілі й саме прямував на гала-концерт у клубі «Таверн».

Під масивними повіками він мав пукаті очі, допитливо-блакитні, як у сіамського кота; він затримався якраз достатньо, аби встигнути розгледіти в Джейн — він, хто ніколи не був одружений і якого ті, до кого він залицявся, завжди відшивали як безнадійно зманіженого, надто асексуального, щоб бодай називатися геєм, — щось темне, різке і брудне, що змогло розтопити давно заснулу любовну частинку його єства. Ми прокидаємося в різний час, а найпишніші квіти — це ті, що цвітуть у холод. А ще його погляд визначив у Джейн жваву і спритну потенційну берегиню антикварних меблів Чіпендейла і Данкана Файфе, високих лакованих китайських комодів, глибоко захованих ящиків марочного вина, цінних паперів та срібла, які він невдовзі успадкує від своїх батьків, хоч обоє ще й досі живі, як, власне, і дві його бабусі — прадавні, але бадьорі жіночки, довговічні, як кришталь у кутових шафочках часів Мілтона й відьом Салема. Такий злет родини, вимоги клієнтів, про чиї гроші він, як брокер, скромно дбав, і потреби його тендітної, алергічної натури (молоко, цукор, алкоголь і сода належали до речовин, яких йому слід уникати) всі разом потребували управительки; він подзвонив Джейн наступного ранку, доки вона ще не втекла у своєму пошарпаному «веліанті», й запросив випити ввечері у барі «Коуплі». Вона відмовила; а потому на цегляні околиці звалилася завірюха, ніби з книжки з малюнками, й надовго затримала її. Його дзвінок того вечора мав на меті запропонувати пообідати на горішньому поверсі занесеного снігом «Рітцу». Джейн до останнього опиралася, дряпаючись і обпікаючи його своїм убивчим язиком; втім її акцент озвався до нього, й він зрештою зробив з неї свою заручницю у бруклінській залізно-кам'яній фантазії з баштами, спроектованій послідовником Г. Г. Річардсона.

Зукі посипа́ла меленим мускатним горіхом округле люстерко свого ручного дзеркальця, допоки від відображення в ньому не лишилось нічого, крім обрамлених золотим ластовинням очей чи, коли вона підняла голову, її мавпячих, занадто фарбованих губ. Цими губами вона врочистим шепотом сім разів прочитала сороміцьку, проте священну, молитву до Кернунна. Затим познімала з кухонного столу старі, зношені, картаті капронові скатертинки й викинула у сміття, яке мали забрати у вівторок. Наступного ж дня до редакції «Вісника» зайшов бадьорий рудоволосий чоловік із Коннектикуту, щоб подати оголошення: він шукав породистого веймаранера для злучки зі своєю сучкою. Разом з малими дітьми він орендував котедж у Саусвіку (нещодавно розлучився; допоміг дружині, хоч і з запізненням, вступити до юридичного вишу, і її першою ж справою стало засудити його за моральне насильство), а в бідолашного створіння зненацька почалася тічка; сучка мучилася. Цей чоловік мав довгий нерівний ніс, як Ед Парслі, ауру скорботної інтелектуальності, як Клайд Ґебріел, і щось від професійної манірності Артура Геллібреда. У своєму картатому костюмі він виглядав аж надто жвавим, як той торговець усяким дріб'язком із півдня штату Нью-Йорк чи артист, що от-от піде сценою, бринькаючи на банджо. Як і Зукі, він намагався бути дотепним. Насправді він був зі Стемфорда, де працював у новій індустрії, продаючи комп'ютери, що звуться текстовими процесорами. Нині Зукі спритно пише любовні романи, лише кількома ударами пальців переміщаючи абзаци, перейменовуючи персонажів і шукаючи відповідники стандартних фраз на вираження пристрасті й вигуків.

Зукі полишила Іствік останньою; її відображення у блискучих вітринах магазинів, як вона, рудоволоса,

у ворсистій замшевій спідниці мателяє своїми довгими ногами й руками, залишилося на Док-стрит, ніби блідий відбиток, що зберігається на сітківці, якщо подивитися на щось яскраве. Це діялось багато років тому. Молодий капітан порту, з яким у неї був останній роман, зараз має черевце і трьох дітей; одначе він і досі пам'ятає, як вона покусувала його за плече й казала, що любить смак солі, яка конденсується на його шкірі з морського туману. Саму Док-стрит перемостили й розширили, щоб мати змогу пропускати більше трафіку, а на старій поїлці для коней на Причальній площі, як її й досі називають, вирівняли всі легенькі зиґзаґи й вигини. В місті оселилися нові люди; дехто з них живе у старому маєтку Леноксів, який усе ж перебудували на кондомініуми. Тенісний корт залишили, от тільки вже не зважились повторювати ризикований експеримент із брезентовим куполом. На наполягання мешканців, місцевість довкола поглибили і збудували невеличкий док і марину. Чаплі гніздяться десь в інших місцях. Гатку підняли, щоп'ятдесят ярдів встановивши дренажі, тож її тепер ніколи не затоплює — принаймні допоки це ставалося лише одного разу: під час великої лютневої заметілі 78 року. В наші дні погода здається, в цілому, спокійнішою; зливи ллють вряди-годи.

Дженні Ґебріел лежить біля своїх батьків під полірованою гранітною плитою, оточеною підстриженою травою, на новій ділянці кокумскассокського кладовища. Кріса, її брата та їхнього сина, з його янгольським ликом та любов'ю до коміксів, поглинув содом Нью-Йорка. Юристи вважають, що Дерріл Ван Горн — фіктивне ім'я. Втім існує кілька патентів на нього. Мешканці кондомініумів повідомляли про таємничі потріскування, що долинали з деяких пофарбованих підвіконь, і мертвих від шоку ос. Факти про фінансову плутанину лежать поховані

у сховищах і шухлядах зі старими паперами, встигши припасти порохом навіть за цей короткий проміжок часу, і не становлять жодного інтересу. А от що дійсно становить інтерес — це те, що зберігає наша пам'ять, що віддають у простір наші життя. Відьом більше нема, вони зникли; ми були лише інтервалом у їхніх життях, а вони в наших. Але допоки синьо-зелений привид Зукі продовжуватиме навідувати залиті сонцем тротуари, а повз місяць проноситиметься чорний силует Джейн, так і чутки про ті дні, коли вони існували поміж нас, вродливі й лиховісні, надаватимуть назві міста нового відтінку, а для тих з нас, хто й досі живе тут, вони залишили щось довгасте, невидиме й разюче, чого ми не можемо збагнути. Ми натикаємось на нього на розі, де зустрічаються Гемлок та Оук, воно витає в повітрі, коли ми прогулюємось пляжем у не-сезон, а Атлантичний океан чорнотою свого дзеркала відображає щільну сірість скупчених хмар, — це поголоска, життя, яке, ніби кучерява цівка диму, що в'ється догори, перетворилося на легенду.

Літературно-художнє видання

АПДАЙК Джон
Іствікські відьми

Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *П. Й. Коробчук*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. М. Куценко*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля».
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а. E-mail: cop@bookclub.ua

КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Купуйте книжки за цінами видавництва

Адреси книжкових магазинів

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: **www.bookclub.ua**
- у мережі фірмових магазинів
  див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці художників, перекладачів, редакторів
e-mail: editor@ksd.ua

Для гуртових клієнтів

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Апдайк Д.

А76 Іствікські відьми : роман / Джон Апдайк ; пер. з англ. Б. Превіра. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 384 с.

ISBN 978-617-12-4914-1 (PDF)
ISBN 978-617-12-4731-4
ISBN 978-0-449-91210-2 (англ.)

Життя в містечку Іствік розплановане на сто, а то й двісті років уперед. У цій тихій гавані вже давно не відбувалося нічого цікавого. Троє подруг — Александра, Джейн і Зукі —збираються щочетверга, щоб якось розважитися. Після чергових посиденьок у місті з'являється таємничий і надзвичайно спокусливий чоловік із дивним ім'ям Дерріл Ван Горн. Він здобуває прихильність подруг і... навчає магії, адже виявляє їхні потужні здібності. Та одного разу вони вирішують покинути Дерріла. Він присягається помститися їм... Проте жоден чоловік не в змозі протистояти жінці. А надто коли їх троє. І вони — відьми.

УДК 821.111(73)